

SORINA IANOVICI – JECZA OLIMPIA BERCA

POEZIA LUI EUGEN DORCESCU, COMENTATĂ DE...

Crestomație critică

Ediția a III-a, revăzută și actualizată

Ed. Calaméo, 2013

©: Eugen Dorcescu și autoarele

Ediția I

Fundația Triade, Brumar, Timișoara, 2009

ISBN 978-606-8040-08-0

ISBN 978-973-602-464-1

©: Eugen Dorcescu și autoarele

Ediția a II-a, revizuită și adăugită

Coperta: N. N. Tomoniu

Editura on-line Semănătorul, București, 2011

©: Eugen Dorcescu și autoarele

NOTĂ LA EDIȚIA I

Această crestomație critică a fost alcătuită din dorința de a oferi cititorului interesat o succintă perspectivă analitică asupra operei și personalității unuia dintre poeții importanți ai literaturii române de azi. Așa cum s-a observat, de altfel, scriitorul a fost receptat lent, dar după un traseu mereu ascendent, în conformitate cu sporirea și diversificarea, în fond și formă, a creației sale, și pe măsură ce gustul public, precum și comentariul avertizat s-au deprins cu prezența unui mesaj estetic de factură spiritual-metafizică (nu neapărat religioasă, cum s-a afirmat uneori, cu o anume grabă), mesaj cvasi-singular în lumea literară contemporană, asfixiată, în mare măsură, de supra-abundența materiei și materialității, îmbâcsită de biologie și fiziologie, de performanțe sterile și sofisme de mult îmbătrânite. Dintr-o listă de referințe foarte bogată, selecția noastră a reținut, în integritate, câteva doar, prea puține poate, în genere cu caracter de sinteză (să se vadă, spre exemplu, între altele, densa exegeză datorată Profesorului Virgil Nemoianu, criticul care a contribuit decisiv la actuala situație axiologică a poetului în orizontul receptării). Precizăm, de asemenea, că ne-am oprit numai la studii, profiluri și cronici difuzate după 2002, an în care Eugen Dorcescu a publicat prima sa antologie de autor, *Omul de cenușă* (incluzând cele opt cărți de poezie apărute între 1972 și 2001), completată, curând, cu volume ce-l definesc tot mai limpede și mai convingător : *Biblice (Psalmi, Ecclesiastul, Pildele, Rugăciunea regelui Manase)* (2003), *Elegii* (2003), *Moartea tatălui* (2005), *În Piața Centrală* (2007), *drumul spre tenerife* (2009), *Abyssus abyssum invocat* (2009), și cu cea de a doua antologie de autor, *Omul din oglindă*, 2009. Textelor analitice le urmează o seamă de *Opinii*, câteva scurte *Interviuri* luate autorului, în țară și în străinătate (secțiunea *Anexe*), precum și o detaliată *Bio-bibliografie*, întregindu-le pe cele care însoțesc antologiile. Într-o primă formă, mai puțin cuprinzătoare, antologia noastră a fost publicată, în revista *Agero*, Stuttgart, la 6 ianuarie 2009, prin grija doamnei Maria-Diana Popescu, sub titlul, inspirat și generos, imaginat de dânsa, *Eugen Dorcescu la timpul mai mult ca perfect*.

Un instrument de lucru, sperăm util, pentru cercetătorii specializați în istoria literaturii române. Dar, concomitent, și un text literar ce se susține prin el însuși : oglindirea unui destin creator în constelația altor destine creatoare.

Am respectat întru totul opțiunile ortografice ale semnatarilor.

S. I. - J. O. B.

NOTĂ LA EDIȚIA A II-A

Alcătuirea și publicarea acestei a II-a ediții ne-a fost sugerată de următoarele împrejurări. Mai întâi, epuizarea rapidă a celor câteva sute de exemplare tipărite ale ediției I. Apoi, sporirea cvasi-explozivă a comentariului, dedicat atât lucrărilor mai vechi ale lui Eugen Dorcescu (*Omul din oglindă*, spre exemplu), cât, mai cu seamă, celor recente (*drumul*

spre tenerife, tradus, între timp, în limba spaniolă, și apărut la Ediciones Idea, Colección Atlántica, Santa Cruz de Tenerife – Las Palmas de Gran Canaria, 2010, dar și **Poemele bătrânului – Poemas del viejo**, ediție bilingvă, română-spaniolă, Editura on-line Semănătorul, București, 2010; Ediciones Igitur, Taragona, Spania, 2011, sau **Elegiile de la Bad Hofgastein**, Editura Mirton, Timișoara, 2010). În fine, dorința noastră, a autoarelor, în raport cu amintitele circumstanțe, de a oferi creștomației o circulație mult mai extinsă, și cititorilor un acces incomparabil mai comod la ea, deziderate asigurate – ambele – de o ediție on-line. Ca urmare, am introdus în *Cuprins* noi secvențe exegetice, am completat secțiunile *Opinii* și *Anexe*, am revizuit *Bio-bibliografia*, simplificând-o, și ne-am adresat, cu textul astfel augmentat și revizuit, Editurii on-line Semănătorul, care a răspuns, cu generozitate și promptitudine, solicitării noastre de a-l publica. Mulțumind Editurii, domnului director N.N.Tomoniu, care a realizat și coperta cărții, avem simțământul reconfortant că am izbutit să parcurgem încă o etapă în împlinirea unui proiect cultural pe care ni l-am fixat cu ani buni în urmă. Anume, studierea profesionistă, atât cât ne stă în putință, a literaturii române contemporane.

S. I. – J. O. B.

ION ARIEȘANU:

POEZIA LUI EUGEN DORCESCU*

I. Cu *Omul de cenușă*, Eugen Dorcescu nu se desparte de rigoarea clasică, nici de luciditatea sa critică, nici de elanul romantic, ci, dimpotrivă, face apel la ele, în ciuda faptului că parnasianismul său s-a stins pe drum; dar face apel la ele pentru a-și disciplina discursul liric și pentru a-l fasona, în lucrări de anvergură, unde vom descoperi, uimiți, un ALTUL, la care pictura poeziei sale solemne, dinainte, se sparge, formele egale se rup, discursul liric intră în degringoladă și pătrunde în abisul metafizicii, iar temele de ieri dispar, pentru a face loc unor texte în care sacralitatea ardentă irumpe, fervoarea creștină devine vâlvătaie, forța mistică a liricii ajunge zbucium aprig, iar unghiul vederii eului se întoarce spre înăuntru, spre oglinda amăgitoare a derizoriului omenesc, din care poetul, cu o smerenie fără egal, culege, acum, snopii secerăți ai deșertăciunii deșertăciunilor, de care geana lacrimii sale se încarcă, dar și greaua-i conștiință.

II. Dacă în *Culegătorul de alge* poetul a tins spre o lirică în care imaginea iubitei și a iubirii sunt amalgamate în însăși natura, nu ca decor de legendă,

nu într-unul artificial sau de epocă, ci într-unul real, al mării, dar revăzut prin imaginar, în *Epistole* sentimentul căutării și al regăsirii devine aproape o stare tragică, în expansiunea lui spre un paradis al dragostei, dar închis, ferecat, pentru eroul în căutare.

Publicat în 1990, scăpat, cumva, de cuțitul cenzurii, spre a nu fi spintecat, volumul răbufnește și se împlinește într-un tragism spectaculos, în sensul că scrisorile, trimise spre o ființă de fum, sunt scrisori mentale, în care jocul iubirii pare a fi re trăit pas cu pas, dar numai prin ecranul tremurat al memoriei.

În poezia aceasta, iubirea, uriaș simțământ omenesc, marcat de destin, nu apare, ca în *Culegătorul*, doar ca un vis vag, într-un decor marin, ci ea devine un semn fatidic al Memoriei noastre pierdute și regăsite. Totul, în aceste poeme, tinde la retrăire și refacere a trecutului, reînviat prin presiunea memoriei, din care se înalță, ca un rug arzând, povestea unei iubiri nestinse...”Un pat răvășit, o fereastră, un trup,/ (clar desenat de/ săgețile sângelui), sudoarea/ aromele lunii...” Iubirea, aici, este, în întregul ei, abandon, doar o himeră, căci „Ești și nu ești”, chiar dacă eroul liric simte „În carne...răscolindu-se/ numai clipa de-acum, numai clipele/ pe care (vai!) închipuirea/ le zămislește”.

Întreaga ființă e plină, până la sațietate, de această cohortă de amintiri, de reverii, de urme, care o împresoară. Urme căutate, ca într-un mare gol. Fiindcă iubita nu mai are nici măcar chip. Ci doar „chipul celor ce nu există”. Ea e o făptură încețoșată, privirile ei sunt „întrebătoare, ca două lacrimi imense”, chipul ei este „o prăpastie turbure/ în care nu mai poți distinge nimic”. Totul, în Ea, e indecis, fără forme, fără detalii cunoscute, doar strigătul ei rezonază în sufletul eroului, dar până și acela este „veșnic întors în cealaltă parte”, iar ea devine o „plantă cețoasă”, ce „urcă spre ferestre”, în vreme ce El este tot mai departe de Ea, „în aceeași ceață”.

Între disperata dorință de a reînvia o iubire puternică și febrilă, și neputința de a o mai avea, *Epistole* transcrie o uluitoare sete a poetului-erou liric de-a obține, dacă nu adevărul adevărat al unei iubiri, măcar imaginea aceleia, trăită într-o oglindă, iar poezia ajunge a fi, astfel, până la urmă, însăși drama recuperării acestei iubiri de la uitare, de la macularea ei prin timp și prin eroziunea-i firească.

Plonjarea perpetuă în abisul lăuntric, îndurerat și locuit peste tot de semnele celei ce-a fost, cândva, regină asupra unui suflet, este o plonjare, de fapt, în nedefinit, cu repercusiuni, deoarece rostirile celor doi au devenit „lichide, astrale”, trupul lor „se mineralizează”, strigătul lor „este departe”, cuvintele lor (de atunci?) „se văd, nu se-aud/ au forma gândului,/ au forma gurii,/ au

forma chipului”, iar cuvintele de azi „nu se mai aseamăna/ sângelui./ Verbele nu mai ating,/ nu mai mângâie,/ nu mai lovesc...”

III. În *Epistole*, există, în discursul liric, o etajare a momentelor decisive: căutare, regăsire, purificare, prin retrăirea suferinței, și, din nou, pierdere. Astfel, am putea spune că poezia recompune viața unui mare sentiment pierdut, care nu poate fi nicicum estompat, nici acoperit, întrucât el sângerează asupra-ne, prin memorie, prezent ca o rană eternă.

Faptul că „reîntâlnirea” cu iubirea are loc doar în planul memoriei, deși ea se consumă în cadrul naturii, în „tablouri” afectiv desenate, face ca poezia să surprindă prin concretețe și senzații „viețuite”, care dau vigoarea, adevărul și vivacitatea unor trăiri prezente, deși consumate de erou în trecut. De aici, poate să reînvie și ideea paradoxală că, atunci când cineva iubit nu mai este, când absența lui e definitivă, abia în acel moment, acel „cineva” reîncepe să trăiască în noi, să se reîntrupeze și să reînvie, și abia atunci va începe suferința noastră, fiindcă pe paradoxul acesta deplin e clădită însăși drama celui ce iubește și nu poate da uitării iubirea, chiar și când ea este de mult defunctă. Din adâncul de umbră al eului, mereu izbucnesc strigăte, mereu luminează, electric, imaginea celei pierdute, într-atât de des, încât „Chipul meu a-nceput să îți semene”, iar acesta (sinele, eul) nu se mai poate ascunde de Ea: „Ești mereu...la capătul zilei,/ la capătul de neatins al fiecărei clipe...Tu/ reper fantomatic...”

Epistole mi se pare a fi cea mai dramatică expunere lirică antedecembristă a poetului. Dramatică, în sens axial: acela al căutării, în imaginar, în gând, a unei iubiri nemuritoare, care, cu toată distanța ei în timp, și de când s-a consumat, cu toate incertitudinile legate de ea, nu poate ceda, nu poate dispărea, ba, dimpotrivă, face ravagii în planul profund al ființei suferinde, de astăzi, a eroului – poet.

Epistole, mai din plin decât celelalte volume din *Omul de cenușă*, se hrănește din multitudinea unor trăiri reale, înmagazinate într-un muzeu al memoriei afective, chiar dacă ele apar, apoi, mai rar, din planul imaginar al unor himere, în planul real al poeziei. Ceea ce dă ființă și consistență discursului liric din *Epistole* este accentul unei fantastice ascuțimi a senzației de suferință. Apropiindu-se de un veritabil tratat liric de suferologie, până la viscere.

O suferință, totuși, asumată, în cele din urmă, și lucidă, rămasă însă prizonieră a disperării, dar sfârșind printr-o, totuși, resemnare luminoasă. Aici, poetul atinge, în poezia sa, în unele pasaje, accente de sublim. De o puritate a durerii definitive. Expurgată de orice poză, ipocrizie sau indecență. O durere în dragoste și după o dragoste, pierdută și regăsită prin cotloanele

memoriei, apoi iarăși pierdută, cum rar s-a mai scris pe la noi, din deceniile de dinainte de 1989 și până astăzi.

Înainte de a se defini drept un mare, un original și adânc poet religios, Eugen Dorcescu este, iată, un inegalabil poet al iubirii, al unui sentiment neperisabil, care înalță ființa, spre slava celor mai elevate trepte atinse de ea, într-o lume a oamenilor, dar și într-o lume a spațiilor cerești, unde marile sentimente umane pot fi înscrise și pecetluite, și ele, poate, în eternitate.

IV. **Cronică** semnifică actul întâi al piesei lirice care rupe definitiv tonul, substanța ideatică și viziunea poetului, față de poezia sa anterioară. Aici, tonul devine vehement, revoltat, încetinit doar de tenta melancoliei sau suferinței, ori de ultragiul mediului social corupt, decăzut și amorf. Filosofia cărții, ca și substanța de idei sunt clădite pe un mecanism moral stoic, dar nu fără accente critice sociale teribile. Viziunea e grotescă. Acidă, de un naturalism profund. Privirea poetului surprinde, pretutindeni, decăderea fizică și spirituală, nonsensul existenței, într-o lume, și ea, fără sens, fără ax, unde nimic nu mai rămâne imaculat: „Departate de esențe viețuim/ Asemeni unor fiare ce se strâng/ În țarcul lor nevolnic și nătâng/ Rupându-se, urându-se, mâncând...” Astfel accentele disperării ating cote paroxistice, într-o lume a demenței, unde „Pacea vine și dispare/ Și vine iar, și iarăși mi se ia”, încât unicul deliciu al poetului rămâne supraviețuirea într-un leagăn al purității naturii, departe de „ranguri, strigăte, putere”.

Carte a fugii de realul unei vieți, văzute și descoperite tentacular, coșmaresc și stupid, **Cronică** este reflexul unei conștiințe sagace, deznădăjduite, care și-a pierdut iluziile față de țelurile umanitare, și care vâslește, solitar și trist, pierzându-se în pacea spațiilor celeste, sau a unei naturi paradisiace, unde solitudinea pare a fi singura stare pasabilă, și stăpână, „ce te pătrunde lent, ca o lumină”. În aceste poeme, distanțarea ființei de ființă, ruperea omului de om sporesc și mai intens singurătatea: „Privesc și înainte și-napoi/ În lumea mai pustie ca oricând./ Acum, când nesfârșit de singur sunt...”; „...Departate de mulțimea infernală/ Pe care n-o învălui cu sarcasm,/ Ci c-o iubire calmă, glacială”.

Vehemența numirii racilelor și răului uman, într-o lume trivială, atinge, adeseori, în **Cronică**, paroxismul, deoarece tot ce vede, tot ce simte în jurul eroului liric este diavolesc, urât, blestemat, încât răul, ca și damnarea omului nu mai par a putea fi alungate de nimic: „Vom trece deci prin purgatoriu toți./ Nu poți ieși din Lege și din Vreme”. Așa încât vidul social, cel planetar și cel lăuntric umplu totul: „Nimic nu-nsemni,/ Ești pulbere și scrum,/ O barcă veche-n larguri părăsită,/ Un vreasc în crâng, o urmă de copită,/ O floare ruptă și-azvârlită-n drum...”

Carte a unei crize de conștiință, de ideal, de credință, **Cronică** este, totuși, și o carte a revelației credinței, a descoperirii Atotputerniciei Divine. Omul revoltat al lui Dorcescu, din **Cronică**, nu este eroul solitar și cinic până la absurd, ci insul căutărilor de sine, al căutării purității începuturilor. El este revoltat nu numai pe lumea, întoarsă pe dos și impură, în care supraviețuiește, ci pe însăși decadența spirituală a acestui ev, orb, confuz și mort pe dinăuntru, și pe impuritatea omului – ateu, ieșit din starea sa de grație primordială. Omul din **Cronică** este o făptură a vremelniceii, vulnerabilă, care sfruntează planeta lui dezlănțuită, căutându-și rădăcinile pure ale firii. El este o ființă care, în mijlocul dezmățului generalizat, tinde, încă, spre Absolutul Sfânt, spre starea inocenței pierdute, paradisiace, din individ, primită, prin revelația divină, și reîntoarsă la matcă, prin topirea ei în Marele Eu al „Celui Ascuns”.

V. În **Abaddon**, tablourile vieții, surprinse de poet, sunt marcate, în plus, față de cele din **Cronică**, de sentimentul urâtului, diformului, monstruosului. Stările tensionale ale sufletului sunt mai acutizate aici. Gata de explozie. Imaginile orașului se relevă mai apăsător, grotesci, caricaturale, murdare – o murdărie nu numai la suprafața vieții, ci și una lăuntrică. Orașul însuși este un personaj rănit, suferind, plin de vâscozitate, de mizerii, dar și de „Sângele mineralizat, spălat de ploii”. Pictura mediului, făcută în tușe sumbre, capătă înfățișări de o cruzime precum aceea a lui Goya din „Capricii”. Aici, oamenii sunt niște „bipezi”, sau „oameni – câini”. Individul uman, degradat, „mârâie chiar/ nu vorbește, ci latră/ nu mușcă”, în el „câinele și-a găsit, în sfârșit, servitorul”. Stratul sarcastic irumpe și aici din plin, prezent și în limbaj și ca imagine de tablou, frate cu cinica descriere. Aici, până și mila creștină și compasiunea (ce persistau în **Cronică**) s-ar zice că dispar. Timpul curge inflexibil, cu nori întunecoși, cu ploii ostile, interminabile, iar soarele, ca esență a vieții terestre, chiar dacă mai luminează, este ca o „șarjă rece de fontă”, ce „curge pe blocuri, pe străzi”. Lumea aceasta a poetului este văzută glacial, este imundă, oamenii fojgăie, prin ea, ca șobolanii, totul, în jur, e fără speranță, despiritualizat, impur și pierdut, încât până și „buketul alb-violet de zambile/ tremură-n razele soarelui,/ în crepusculul primăvăraticeii zile./ Au fost retezate în zori. Și acuma,/ urmele morții le urcă pe chipuri/ ca bruma”.

Abaddon se constituie, spiritualicește vorbind, și ca mesaj ideatic și liric, drept un discurs asupra nimicirii, care se aplică, generalizat și fără scăpare, tuturor, de la zidiri, la lucruri și la sufletele omenești. Fiindcă toate, om și materie, încap foarte bine sub pumnul pedepsei divine, spre a fi împinse, apoi, în hăul abisal al „marelui urât”. „Apocalipsa grețoasă”, autonimicirea,

din interior, a omului, a naturii, a orașului, a lumii, este evidențiată și marcată definitiv de cavalerii, „cei patru”, „ce ne mână din urmă”. Iar nimicirea se va face pretutindeni, fără alegere, indiferent de profesie, inteligență, rang, când „Într-o clipă am devenit niște umbre, niște/ frunze, niște așchii de ramuri,/ învâlmășite în marea imensă,/ în norii lăsați, ca niște storuri, la geamuri”.

Tonul, mai cu seamă, sprijinit de imaginile-cheie, de imprecategoriile puternice, este apăsător, fără urmă de înțelegere sau de scăpare pentru om, precum în adevărata *Apocalipsă* biblică, iar viziunea, interogațiile poetului: „Unde-i trufia, unde-i puterea?” însoțesc, dramatic și premonitor, momentul când totul va fi dușman al omului, chiar și soarele, chiar și apele, chiar și strada, încăperile, blocul, troleibuzul, parcurile, viețuitoarele și...EUL, sufletul. Toate vor fi atinse de răul demonic, de „neagra lumină”, fiindcă „viitor nu există”, iar poetul nu are altă alegere decât să se afunde în „peștera sufletului”, să alerge, să uite: „să nu-mi mai aud/ eul empiric, trupesc, rămas la intrare...”

VI. *Abaddon* e chiar chipul urâteniei depline, ale cărei tentacule cuprind om și planetă, retezându-le elanurile, respirația, sinele, nimicindu-le, împingându-le, fără scăpare, în haosul universal, „Căci acesta-i secretul: nu noi dispărem,/ ci lumea dispare”. Nefericirea ființei poetului, până în final, e un „geamăt, un spasm,/ un strigăt mut, un jalnic isihasm”, deoarece duhul nu se poate, atât de ușor, rupe de trup, când, în juru-i, totul e pustiire, părăsire, ură și moarte. Nu mai putem să ne legăm de nimic, nici de semeni, nici de spirit, nici de carte, fiindcă nimic nu mai există viu, decât Duhul dumnezeiesc, ce „picură-n suflet/ indicibila-i vlagă”, iar cele dimprejurul nostru vor fi uitate de toți și de toate, uitată gloria, uitată pana, uitat pergamentul, uitat scrisul – poetul, solitar, rămânând, în zorile reci ale pământului deșert, să privească, din prag, doar cum „Domnul străbate poiana”. Retragerea, în solitudinea și disperarea eului, din finalul volumului, în care poetul nu-și mai revendică nici măcar ispitoarea sa bucurie de-o viață: scrisul, gloria, pana – adică nimic din vechea lui avere, este chiar acceptarea zădărniciilor și a deșertăciunii, în fața dezastrului planetar și uman, și acceptarea smerită a venirii Domnului, venire și minune sfântă, care vor fi și singura împlinire benefică și triumfală a omului, dar și singura lui salvare din moarte.

VII. În *Exodul*, teme predilecte vor fi exilul și autoexilul în propria țară. Uneltirile omenești împotriva omului, a țării, a pământului, a valorilor spirituale. Aici, tonul pamfletar, satira socială sunt mult mai pregnante decât

în volumele anterioare. Aici, însuși eroul liric invocă un Dumnezeu răzbunător. Totul pornește, în aceste acuze, generalizate, de la decăderea care a luat în stăpânire natură, țară, sat, oraș, întreaga cuprindere socială. Imprecățiile și accentele de rugăciune se întrepătrund. Dar poezia atinge, ca și înainte, treptele teribilului sfârșit al planetei și al sinelui uman. Toate intersectate de dorința făpturii de a trece într-o altă sferă, celestă, spirituală, ca într-un testament liric, străbătut de regrete și îndoieli: „Tot ce-am fost și-am/ trăit,/ tot ce sunt e, de fapt, un/ regret nesfârșit./ Nici nu știu ce-am pierdut./ Ce-am/ dorit./ Doar atât că nu-l am. Că-a pierit./ Dacă-n moarte se află, pentru ce-am mai venit?/ De ce sânger și umblu sub/ tăiosul zenit?/ Cineva a greșit? M-a mințit?”

Ca și la Pilat, dar în alt veac, satul patriarhal, natura, frumusețea ei perenă decad, pier. Rămân numai urme dureroase, anacronice, exasperate reminiscențe ale vieții de la țară, consemnate contrastiv, dar fără idilism: „Și-n mijloc – tu, căsuță de la țară,/ Strămoș defunct, care-a uitat să moară”. Aici, în *Exodul*, degradarea individuală și colectivă sunt mai evidente. Toate straturile societății sunt atinse de demență, de minciună. Poezia este, astfel, satiră, pamflet, fabulă, conduse de o privire ascuțită, vitriolantă, mânioasă. *Exodul*, prin duritatea mesajului, demolează sistemul mass-media, cultura subțirică, aproape iluzorie, superficialitatea mecanismelor propagandistice, încât poemele se preschimbă, pe neașteptate, în rechizitorii la adresa celor care mint, denigrează și înăbușă spiritul creator, punând în locul lui banul, flecăreala, erzațul cultural, disprețul față de om și de valorile lui spirituale. Cronică apăsătoare și dură și critică a timpurilor de astăzi, văzute prin grila omului-artist, disgrațiat de societate, cu sufletul dezgustat de urdorii veacului, poezia din *Exodul*, chiar dacă mai pierde din rafinamentul imagistic și din subtilitatea privirii estetice, se impune prin elanul pamfletar și prin sentimentul durerii sincere, ascuțite, față de soarta țării și a omului care supraviețuiește în ea.

Trebuie spus, în final, că toată această decădere morală, politico-socială și umană este contemplată prin prisma insului lucid, dar religios, pentru care credința, ca și patosul creștin rămân unica soluție de a ieși, din zarea urâtului, în lumina înțelegerii și a speranței. O lume, văzută și trăită prin toți porii, toate simțurile și toată ființa gânditoare, de un scriitor însingurat, care are, însă, forța necesară, eruptivă, să vadă, cutezător și realist, întreaga încrângătură omenească bolnavă, care poate spune tuturor și oricând: Adio!, și care se poate îngropa definitiv în tăcerea revelatoare de adevăr, „în tainița izvorului ceresc”, într-o lume în care „sunt, am fost, eram/ Și nici n-am bănuțit că o știam”.

VIII. *Cronică, Abaddon, Exodul*, acest Triptic, cu accente de testament poetic, dovedesc o unitate perfectă de viziune, discurs, atmosferă, mesaj ideatic, ton și limbaj. Sub acoperământul lor, poetul respiră, larg și sincer, sentimentele și devoțiunea sa față de un ideal, dar și apăsările și reținerile unei conștiințe vulnerabile, atinsă de răul uman și planetar al timpului.

Lapidare, învăpăiate, dure, scrise cu înflăcărea unui stilist triumfător, profund critice, sumbre, pe alocuri, dar superbe în înfățișarea și în adâncul lor de umbră și lumină, poemele din „Triptic” aduc, la mai bine de o sută de ani de la „Scrisorile” eminesciene, aceeași oglindă tremurată, tragică și satirică, a societății și omului „recent”, într-un ton de biciuire pamfletară, dar dintr-un unghi mult mai întunecat, și religios, decât cel al poetului nostru național.

Poet interesant și prestigios înainte de 1989, dar devenit, după Revoluție, cu adevărat un mare poet social și religios, Eugen Dorcescu va isca, la timpul potrivit, cu siguranță, aprige discuții și polemici. Știu că, peste ele, ca peste toate ale vieții valuri, poetul va rămâne, însă, intangibil, cu surâsul său enigmatic pe buze, afabil ca întotdeauna, ducându-și înainte, cu sfială și neclintită reculegere, povara propriei conștiințe, ca și pe cea a propriei poezii, până la lumina sfântă a împlinirii sale spirituale, de la marginile nopții. Acolo unde ne așteaptă, pe fiecare, judecata istoriei oamenilor, dar și marea judecată divină, în fața căreia nu vom putea fi decât plecați și smeriți. Așa cum o cere Domnul.

* * *

Elegiile lui Eugen Dorcescu, carte apărută în 2003, la un an, deci, după admirabilul volum *Omul de cenușă*, se dovedesc a fi un corolar și o încununare a întregii sale creații de până astăzi. *Elegiile* se constituie, de altfel, ca un singur și cuprinzător poem, unitar ca ton, meditație, stil, dar structurat într-o compoziție rapsodică, din 60 de episoade (poeme!), câți ani număra poetul, în 2002, când finaliza volumul. În *Elegii*, biografia reală, pământeană, a vieții de fiecare zi a eroului, Bătrânul narator, se împletește cu biografia ascunsă a conștiinței, un alter-ego al creatorului, cu reveriile ultime ale sufletului și cu rarele proiecții ale unui trecut ce abia mai palpită sub pojghița înghețată, aproape moartă, a existenței. Poemele acestea, care par a fi un ultim adio spus vieții, un cântec de lebadă, abia respirând, se dovedesc a fi o disecție crudă, pe viu, a unui sine uman, torturat de singurătate, repulsie și întristare față de universul înconjurător și față de universul său lăuntric.

Dacă, în *Omul de cenușă*, sentimentul eclesiastic al deșertăciunii părea definit, el referindu-se doar la nimicnicia și inutilitatea existenței, dar și afurisind această existență, aici, în *Elegii*, eroul liric părăsește definitiv lumea-lume, se leapădă de ea și o parcurge doar, privind impasibil la scurgerea timpului, fără regrete, așteptând ce? Așteptând numai trecerea sa trupească, arderea sa, desprinderea sa de materia grea, sursă a suferinței și a păcatului, tinzând spre ființa de lumină a unei “singure sărbători/ un cântec ce leagă trup, suflet și cosmos/ într-un imn adresat solidarității astrale”.

Acest mare poem al ființei și al crizei sale de ideal, dar și al trecerii printr-o lume ostilă, necruțătoare și orfană de simțăminte, mi se pare a fi una dintre cele mai tragice înfățișări lirice, pătrunsă de o uriașă morbidețe, din întreaga poezie postdecembristă. A trăi în trup, dar a nu mai avea nevoie de trup, a trăi în nimeni și pentru nimeni, a trăi, semiamnezic, în curgerea zilelor fericite sau nefericite, a trăi doar într-o existență virtuală, ca și într-un oraș mort, unde totul adie “a descompunere,/ a putrezire”, a trăi într-o angoasă continuă, printre “obiecte, ființe, gânduri”, pe care nu le mai iei în seamă, a trăi drama și comedia, ca un spectator care nu mai ia parte la piesă, a străbate un spațiu, un topos, de care nu te mai leagă nimic, este una cu a supraviețui, este una cu a nu mai exista pentru nimeni, niciodată.

Disecția aceasta necruțătoare a conștiinței se face pe viu și cu arme redutabile, extraordinar de penetrante și de lucide, și extrem de dureroase. *Elegiile* devin, astfel, nu numai poeme ale plângerii și ale durerii, dar și ale stingerii unui eu muribund, care își “cunoaște momentul când el a încetat să existe”, fiind, astfel, ca topos, tonalitate și atmosferă a unui asfințit de ev, foarte apropiate de elegiile bacoviene.

Poezie a suferinței, care rezidă între memoria păcatului trăit cândva și regretul fără sfârșit după starea de grație, *Elegiile* lui Eugen Dorcescu sunt niște ultime ziceri și ultime judecăți ale neîmpăcării unui sine uman ultragiatic, care își mai caută, cu cele din urmă forțe, sufletul pierdut, « de azi și de ieri », pe care el, Bătrânul erou, « îl tot caută și i se pare că uneori e pe cale să-l întâlnească ». Tragismul copleșitor al acestei lirici izvorăște și din faptul că întâlnirea între sinele uman al Bătrânului și sufletul divin nu are încă loc, deoarece omul-erou recade mereu « în cadrele trupului ca într-o armură, rece, dureroasă, străină ». În scotocirea aceasta disperată după sufletul său stă toată măreția Bătrânului și toată gravitatea tragică a discursului poetic. Discurs, zicem noi, atât de paradoxal în sine, dar și atât de direct și leal în sine, câtă vreme poetul știe bine, ca și eroul său, că el « cu sufletul se află pretutindeni/ și-oricând,/ cu trupul nu-i nicidecum și/ niciunde ».

*Prefață la volumul *Moartea tatălui*, Editura Marineasa, Timișoara, 2005. Textul a mai apărut în „Caligraf”, 8/ 2004; „Orient latin”, 1–2–3–4/ 2005; secvența referitoare la volumul *Elegii*, Editura Mirton, Timișoara, 2003, a fost publicată, inițial, în „Paralela 45”, Timișoara, 3 iunie 2003.

*

VULTURUL NOPTII

I. Nimeni nu avea să prevadă, din creația anilor '70 – '80, a poetului Eugen Dorcescu, cum va să devină lirica sa de astăzi, nici saltul său uriaș de destin, dintre omul și arta sa, de dinainte de Revoluția din '89, și omul și creația sa poetică religioasă de acum.

Vreme de două decenii, poetul, riguros și stăpân pe sine și pe arta sa, abordase teme lirice ale unei mitologii personale, tinzând la o spiritualizare hieratică a textului și la sonori de o fragedă puritate, de sorginte clasicistă. El era, pe atunci, bardul fascinat de limpezimile stilului, de armoniile interioare ale versului, de noutatea sărbătorească a metaforei, în care consunau stranii efluvii parnasiene, dar și elanuri romantice și nostalgiile unui ethos mediteranean. Poetul își proiecta, încă, pe atunci, un cosmos elegiac, plin de misterul marin și de mitologiile solare ale unui timp misterios și revolut, în care el își implanta visul de puritate, propriul său exil, dar și fascinația unui Eros exuberant. Toate aceste aspirații, teme, reflecții au captivat interesul poetului și au umplut, în mod fericit, imaginația și volumele sale prime, începând cu anul 1972, prin *Pax magna*, și continuând cu *Desen în galben*, *Arhitectura visului*, *Culegătorul de alge*, dar, mai cu seamă, cu *Epistole*, prin care poetul se despărțea definitiv de atracția trecutului său liric, la finele anului '89, și irumpea, prin volumele *Psalzii*, *Cronică*, *Abaddon* și *Exodul*, într-un pas liric novator și într-un salt ideatic gigant, printr-un efort de nouă gândire poetică și o nouă filosofie decisivă, care-l proiectau pe linia unor tendințe poetice vizionare, acelea ale poeziei creștine, și spre episoadele biblice, pe de-o parte, iar, pe de alta, spre spațiul dramatic personal al Eului uman, și social, dar și spre conflictul ireconciliabil dintre răul demonic universal, cu repercusiuni în societatea umană a timpului, și puterea divină, singura forță oponentă, care-l putea stăvili.

Noul om, noul erou liric, dar și noul Eu al poetului, reprezentant și simbol al spiritului credinței, din noile sale volume, se naștea, el însuși, din impasul neliniștitor și din conflictul acesta uriaș și iremediabil, dintre puterile

demonice ale răului universal, pe de-o parte, și sublimitatea divină, care i se împotrivesc și îl stăvilesc, pe de altă parte.

Împotrivirea lăuntrică, a Sinelui poetic, se face, de acum înainte, de poetul nostru, tot timpul, prin acțiunea lirică de luptător acerb, contra pervertirii omului timpului nostru, de către puterile întunericului din afară. Și, în această împotrivire, a eroului său și a liricii sale, poetul se postează între zbucium și lupta deschisă cu angoasa, cu păcatul lumesc și deslușirea curăției sufletești, luându-și, mereu, de partea sa, limpezimea credinței, extazul mistic, devoțiunea pentru divin și venerația, fără de sfârșit, a omului mic și învins, prin prosternarea sa la picioarele celestei puteri dumnezeiești.

II. Acest erou, care colindă prin poezia lui Eugen Dorcescu, atașat unor tendințe religioase, atins de angoasă sau deriziunile vieții, de absurditatea ei și de mâlul terestru, care ne trage spre pustiul întunecat dinăuntru, poate, totuși, aspira, într-un viitor, la eliberarea sa spirituală, din labele demoniei universale, el se va putea regăsi, până la urmă, sub raza ocrotitoare divină. Dar numai prin devoțiune și venerație față de sublimul divin, decide poetul, și spiritul tutelar universal; numai prin pocăință, umilință și purificare, în această tragică luptă, dusă pe câmpiile universului, dintre ceea ce impune Pământul și ceea ce exprimă Cerul; numai prin victoria definitivă a Spiritului universal se poate atinge zona eterată a fericirii, a țelului final și a libertății noastre intime sufletești. Dar, până acolo, eroul liric, alter-egoul poetului, ca și pământeanul om au de străbătut cărări spinoase, ale păcatului, recunoscut a fi în floare, dar și zonele impure ale urgiilor veacului, din care numai cei aleși, puțini, demni și bravi, înveșmântați în mantiile binefacerilor și proniei divine, vor mai putea ieși învingători, nepătați și liberi.

III. Ivit, în lirica românească, cu aproape două decenii în urmă, după Revoluția sângeroasă din '89, ivit, parcă, peste un mediu ostil, răvășit și neliniștit, încă într-o dură prefacere interioară, ivit la un mod straniu, fără să-l fi așteptat, parcă, nimenea, răbufnind, după acea Revoluție, ca dintr-o generație necunoscută și spontană, poetul a erupt și și-a croit singur cărarea. Și-a zidit, tot singur, temelia noii sale gândiri și filosofii creatoare creștine. Și a mers, tot singur, înainte, fără greș, vizionar și misionar, având, parcă, în el, ceva din patetismul lăuntric și profetic al lui Octavian Goga, chiar dacă în alt plan și în alt veac, al profunzimii religiosului și al simbolisticii creștine creatoare românești.

Amplele și neliniștitoarele sale poeme evocă fie societatea, în întregimea ei, dar și convulsiile acesteia, fie omul, îngenunchat de un destin nemilos, pierdut într-o lume ostilă, fie eroul solitar, în căutarea credinței sale, în lupta

cu sinele său angoasat, și, toate acestea: societate, omul social și ființa lăuntrică a eroului, toate sunt puse, de către poet, într-o lumină aspră, într-o viziune necruțătoare, bulversantă, tragică, fără de ieșire și fără de iertare, ca într-un ceas ultim al Armagedonului, căzut peste întreaga omenire, pe neașteptate. Instinctul mesianic face, din unele poeme ale poetului, veritabile manifeste patetice și politice, tinzând la dezvăluirea demoniei și furiei generalizate ale răului, într-o lume intrată în panică, în impas și în disoluție.

IV. Ceea ce devine însă uimitor și frapant, în lirica aceasta novatoare a lui Dorcescu, pornește de la faptul că, în peisajul tradițional al liricii românești, ca și în cel modern, al poeziei religioase, această lirică a sa nu se înscrie ca o creație a unui umil urmaș al celor dinainte, ci se impune ca o voce, prea puțin cunoscută până azi, dar nouă, novatoare și demnă. O voce singulară. Care nu e atinsă nici de ortodoxismul religios al lui Nichifor Crainic sau Vasile Voiculescu, nici de atmosfera poeziei religioase de sorginte carcerală, a lui Radu Gyr, dar nici măcar de influențele lui Lucian Blaga sau Ioan Alexandru, contemporanul său. Poemele creștine ale acelor poeți interbelici, cu imaginea Magilor, exploatată frecvent, sau a Îngerilor de tot felul, tratarea lirică a lui Iisus, umblând pe ape, sau Moartea lui Iisus etc. etc., toate convențiile religioase, prezențele dese și grațioase ale unor apariții de îngerăși sau magi, care umpleau poemele epocii, iconografia timpului vechi creștin, idilismul de epocă, picturalitatea și decorativismul acelei poezii, prea frumoase și cam prea apăsate idilizante, toate acestea nu au nimic de-a face cu misterul unor viziuni tragice tulburătoare creștine, dar și cu accentele sociale teribile ale poetului nostru, acelea ale înaintașilor săi fiind lipsite de suflul apocaliptic și catastrofic al interiorității poeziei religioase a poetului nostru de azi. Nici măcar panteismul blagian, înaintând spre mitul creștin ortodox și înscrierea meditației poetului din Lancrăm în universal, nici sărbătorile câmpenești ale aceluia, care trec, apoi, în nostalgii, nici miracolele, surprinse liric, ce cuprind natura blagiană, într-un gen de misticism agrest, nici acestea nu au avut urmări și influențe asupra liricii tragice și vehement sociale-acide a lui Eugen Dorcescu. În lirica acestuia, nu este vorba doar de o spiritualizare și de un firesc dor de paradis, cu un iz și un ton vetust ancestral și agrest, la Dorcescu, nu este doar simplul dor de natură, ci este chiar boala ființei, cuprinzând, în întregime, ca un rug încins, pe om și pe poet, într-o ardere profund spiritualizată, și suferindă, și sacrificială, pentru pacea sa interioară și pentru dorința sa de desăvârșire și descătușare de zona prăbușirilor terestre, fixându-se, ideal, spre aspirații, de-acum încolo, paradisiace.

V. Nici chiar în lirica unor confrăți de generație, în genere, preoți – poeți notorii, creatori originali, din generațiile '70 – '80, apăruți după Revoluția din '89, nici în aceștia poetul nu-și află congeneri. Căci ghidul poeziei sale, influențele, atingerile, dorințele și chemările, toate-toate îi vin pe calea undelor creștine native, din chiar doctrina directă a desăvârșirii creștine. De unde poetul deprinde noutatea și captează izvorul curat, dar și lecția dintâi și definitivă a liricii sale. Din textele strălucite ale *Evangheliilor*. Din creștinismul pur al lui Iisus. Care nu ne pretinde doar să credem. Și atât. Creștinismul nu e doar o credință a intimității noastre, care se exprimă direct, sau printr-o morală, ci creștinismul este chiar o atitudine spirituală netă. Forma cea mai coerentă și mai înaltă, și vibrantă, a aplicării *Evangheliilor*. Și care se opune unor principii reci și savante, fundamentate pe cine știe ce texte hieratice și dificile. Creștinismul e o religie a inimii. De o simplitate și directitate dumnezeiască. O religie a celor mulți și anonimi, slabi și învinși. Și, chiar dacă un Nietzsche, după ateul Marx, numea creștinismul « o religie de sclavi și umili », care se refugiază în starea de supuși ai milei, totuși, adepții creștinismului au iubit etern martiriul, suferința, umilința, deoarece ei au știut, dintru începuturi, că trupul este, oricum, doar pământ pierdut și cenușă risipită în vânt, și țărână sfărâmicioasă de sub tălpi, și că, nu numai pentru ei, oamenii de jos, dar chiar și pentru capete de filosofi, precum un Bergson, el, creștinismul, a redat umanității, față de alte religii, noile valori eterne ale carității și ale iubirii de aproapele. Și că, oricum, o filosofie nu este creștină numai fiindcă ea discută asupra creștinismului, ci ea caută să-l justifice, deoarece acea filosofie creștină meditează și discută despre creștinism, în numele întemeietorului ei, Iisus Hristos. În fond, cine era și ce voia Iisus? El se ivise dintr-un loc anonim al Galileii, pietros și cărămiziu, cu aerul său deșertic, oază între dealuri, lacuri, livezi cu măslini și smochini. Un loc modest. Mai degrabă trist și nostalgic. Ca atâtea altele ale lumii acesteia. De unde, El se cerea să-și urmeze calea arătată de Tatăl Său. Să predice. Să fie o pildă. Să cunoască omul locurilor. Și slăbiciunile lui. Să-l lumineze. Să-i atingă sensibilitatea. Să-l schimbe. Să-l îndatoreze. Și, mai ales, să-i miște sufletul spre o altă lume. Acolo, la sufletul uman, trebuia să lucreze Iisus. El nu putea fi decât un idealist. Un formator de oameni. Formator de destine. Să-i determine pe semeni să renunțe la averile lor. Să-l urmeze pe El. Câți însă îl vor urma? Nu se știe. Nu se va ști decât mai târziu. După moartea și Învierea sa. El voise, deci, doar sufletul oamenilor. Prin aceasta, Iisus îi elibera. Îi lega, nu de pământ, ci de cer. Va putea El birui puterea vremii? Pe farisei? Banul? Rangurile? Nu avea decât puterea inimii Lui. Și pe a Tatălui Său. Ce tânăr splendid trebuie să fi fost El! Cu ochi mari și limpezi. Direcți. Cu

chipul liniștit. Cu mila lui uriașă față de oamenii sărmani și osteniți care-l urmau și pe care El trebuia să-i hrănească în drumurile sale. Când aceia îi cereau să-i vindece de o boală, El nu se da îndărăt. Ridica ochii spre cer. Se ruga Tatălui. Se apropia de cel chinuit de dureri și-l vindeca. Atunci când îl întrebau, bieții de oameni, timorați, dar și încrezători, despre Împărăția lui Dumnezeu, despre care El, Iisus, le vorbea, în pilde, El le spunea că ea, Împărăția, este chiar acolo, cu ei, este chiar în sufletele lor, însetate de fericirea ce are să vină, nu peste mult timp, asupra lor.

Dar Credința Lui era atât de absolută, de inflexibilă, ca viața, ca moartea. Ea nu putea fi discutată. Ci doar acceptată. Sau respinsă. Credea, cu ardoarea Fiului divin, în acea Împărăție ideală. Unde sufletul omenesc, schimbat din temelii, avea să fie stăpân.

Iisus a fost și a rămas la rădăcina credinței noastre, deoarece El a pus stăpânire, cândva, pe inima noastră a tuturor. Și acea iubire, încă, nu s-a stins din noi. Ba ea a străbătut prin secole, arzând, până la noi. Iisus a instaurat, în lumea noastră, solaritatea sărbătorească a idealului, pe care l-a purtat în sine, ca Fiu al Cerului: iubirea de celălalt, nu de sine.

El a purtat, în sine, mai cu seamă, existența unei vieți virtuozitate, din care s-au izgonit fărădelegile între creștini și s-au instaurat dorul și măreția sfințeniei universale. El, om și Dumnezeu, a luptat cu greul, ca și noi. Cugetul său a fost și el ispitit, dar El a refuzat, magnific, ispitele și păcatul, călcând pe ele. Noi nici nu vom putea pătrunde, vreodată, doar din Sfintele ***Evanghelii***, scrise după El, dumnezeieștile sale însușiri, adunate sau pierdute de memoria ***Scripturilor***. Inima Lui a ars ca un rug perpetuu, aprins deasupra noastră, ca și icoana perfectă a atitudinii sale umane și divine, față de misterul credinței. Voința sa uriașă a putut capta, la timpul său, voințele celor din jurul său. Iar, după stingerea și Înălțarea Sa la cer și la Tatăl, a captat voința omenirii întregi. Cultul pentru Iisus nu este doar cultul lacrimii, ci, de la El încoace, fiecare inimă adoră și slăvește exemplul său fierbinte, întemeietor, care suia, pe frontispiciul înalt al cerului, semnul sublim – al Fiului Unic, venit să avertizeze lumea, s-o lumineze, s-o iubească și s-o schimbe, cu tăria de diamant a dragostei sale imense față de om.

Filosofia creștină, a iubirii, a milei, a purității, pe care o abordează, direct, profund și fără greș, poetul Eugen Dorcescu, ca și poezia sa, exprimată pe temele acesteia, poartă specificul și eternitatea unei gândiri speciale, rigorile și originalitatea ei frapantă și acel simțământ veșnic care ne inspiră și în jurul căruia se deslușesc și se despică adevărurile și miracolele acestei credințe, adusă de Iisus pe Terra. Căci numai creștinismul evanghelic, prin simplitatea sa mișcătoare, se poate defini ca o filosofie a autocunoașterii noastre, mult mai mult decât conținutul unor afirmații care ne trimit la fraze pompoase și

fără șir, comunicate de la amvon sau de la vreo tribună, cuvinte înșirate și conforme unor dogme, sterpe de conținutul religios, atingător și blând-cuceritor, al Celui care a trăit, pe viu, prin spiritul și sângele său, practica creștină, prima practică creștină întemeietoare. Așa cum glosa și Immanuel Kant, chiar dacă credința poate desemna, pentru noi, ca oameni, două atitudini: fie una simplă, fie una acut sentimentală, filosofic vorbind, problema credinței este cu totul alta - este problema eternă a valorii sale intrinseci, a puterii sale de convingere.

VI. Poate că de aici pornesc și rădăcinile liricii creștine a lui Eugen Dorcescu. De la originile profund biblice. Mai cu seamă la un poet care și-a extins harul, mai întâi, înspre traducerea fără greș, de o frumusețe și limpezime hieratică, din textele alese ale *Psalmilor*. Deci, de la rădăcini, care pornesc din tradiționalismul poetic românesc și biblic, spre zicerile și sursele directe ale *Testamentului Nou* și *Vechi*, și spre gânditorii și ziditorii creștini, precum Sfântul Augustin, sau gânditorii moderni, Sören Kierkegaard, Gabriel Marcel, ba chiar și spre filosofia existențialismului francez, în speță spre Albert Camus.

Astfel, prin gândirea augustiniană și trăirea sfântului, poetul poposește la viziunea acestuia asupra omului, pierdut în păcat, dar salvat prin grația divină. În aproape toate volumele sale postdecembriste, Dorcescu atinge acest dureros sentiment al pierzaniei făpturii umane, prinse în iadul păcatului generalizat. Dacă gândirea augustiniană se revendică de la ideea că, în adâncul omenesc, în sinele nostru lăuntric, există o prezență mult mai activă și mai profundă decât a eului nostru, există prezența divină, se observă cum, și în lirica creștină a poetului nostru, se întrepătrund, permanent și vizibil, prezența divină, dominatoare, cu eul neputincios și angoasat al omului. Se mai regăsesc, în aceeași lirică, precum în textele augustiniene, teme ale cunoașterii umane, fundamentate pe iubirea de semeni și pe memoria ce culminează cu prezența lui Dumnezeu în noi, zidit în noi. Ca și Sfântul Augustin, poetul nu meditează doar asupra Naturii pure, pe care el o ia drept o amică și o vatră tradițională, eternă și consolatoare, ci meditează asupra profunzimii și neliniștii noastre sufletești, în care se reflectă și natura binefăcătoare, și ispita unor clipe nostalgice, revelatoare, dar se reflectă și urâtul, gândul care pervertește, însă și înfrumusețează, locul fermecat al visului omenesc, prin frumusețea sa ideală și divină.

Direct, prin textele filosofice ale lui Sören Kierkegaard, sau, indirect, prin interferențe colaterale, trăirea, ca și analiza angoasei, reflecțiile asupra ei, ca și tratarea, în lirica sa, a destinului frânt al ființei, pusă în fața divinității, se presimt, fie prin vicisitudinile proprii vieții, fie prin accentele filosofice ale

lui Kierkegaard, transpuse, apoi, liric și personal, în propria creație a poetului român. De asemenea, e posibil ca, aidoma filosofului danez, la care disperarea adâncă a fost resimțită, de acela, ca făcând parte din chiar inteligența sa umană, și poetul român să-și fi făcut, din propria-i suferință atroce, o consolare și o bucurie a spiritului, cercetat în profunzimea vieții sale creatoare. Tot ca la filosoful danez, descoperim, și în poezia lui Dorcescu, alternanțele unor exaltări și energii extraordinare, ca și vehemența critică, revărsată asupra unor evenimente sociale, după care au urmat lungi căderi în stări nostalgice, de apatie sau de tăceri, și intervaluri moarte, deșerturi ale indiferenței față de mediu și societate. Tot ca pentru Sören Kierkegaard, angoasa, disperarea, această maladie mortală, se dovedește, și pentru poetul român, de o importanță uriașă. Și e posibil ca, în această suferință, să detectăm și clipa în care poetul a luat calea filosofiei și conduitei moralei creștine, care l-ar fi putut calma – vindeca, precum pe nordicul filosof existențialist, de angoasă, de frica de existență. Căci, tot ca filosoful danez, poetul român se simte nu numai un bard al religiozității depline, dar și un martor și un gânditor al ei, oglindindu-se, om și poet, în apele clătinate și încenușate ale timpului de azi, fiind preocupat, tot precum Kierkegaard, nu atât de probleme filosofice generale ale universului înconjurător, cât de sufletul uman și de tragica solitudine umană.

Din opera filosofului francez Gabriel Marcel, regăsim, adesea, presărate, fulgurant, și în lirica poetului nostru, unele reflecții care au, ca punct de pornire, raporturile noastre umane cu fidelitatea. Ca și pentru gânditorul francez, și pentru Eugen Dorcescu, setea de iubire față de celălalt, care se exprimă prin fidelitatea față de acela, devine, și pentru poet, o noțiune fundamentală, dar și o noțiune morală de bază, pentru noi înșine. Noțiune care ne leagă de Metafizic și, în cele din urmă, ne și trimite spre sfera divinului.

Rodnice au devenit, de asemenea, pentru Eugen Dorcescu, chiar și unele idei și meditații ale filosofiei existențialiste franceze, în speță, ale lui Albert Camus. Astfel, din ideea neputinței inteligenței noastre de-a conduce destinele societății, și evenimentele lumii, din caracterul inevitabil al morții, componente fundamentale ale filosofiei absurdului camusian, poetul alege, totuși, registrul patetic al scriitorului francez, simbolistica sa asupra condiției umane, dar, mai ales, alege viziunea seninătății sufletești a lui Albert Camus. Seninătate și forță morală în fața agresivității și absurdului existenței, ca și încrederea omului camusian în el însuși și în dorința sa de a promova valorile morale și spirituale cele mai înalte cu putință, ale ființei, cum ar fi, după Camus, bunătatea, curajul, demnitatea, libertatea, înscrise pe firmamentul gândirii ilustrului scriitor și gânditor francez.

Însă, în moralitatea creștină, crede poetul român, chiar atunci când omul și umanitatea întregă ar străbate și ar trăi într-un gol istoric, așa cum socotește eroul camusian, gol deschis între nașterea și moartea fiecărui om, acest gol, în filosofia creștină, este umplut de ideea nemuririi sufletului omenesc. Așa încât, chiar dacă omul creștin trăiește pe pământ în frustrare, în « jale și înstrăinare », aidoma personajelor camusiene, acest om creștin nu trăiește, în schimb, în indiferență, în refuzul de-a participa la viața celorlalți și nici nu își închipuie, ca personajul camusian, că, o dată trecut din lumea viilor, în spațiile morții, el nu mai reprezintă nimic. Dimpotrivă, omul creștin, în viziunea poetului, chiar negându-și evidența, negându-se pe sine, pentru păcatele sale, nu afirmă că « infernul sunt ceilalți », ci crede în « zborul sufletului », în eternitatea lui, chiar dacă « repetata cădere în trup » este adevăratul său infern. Dar el, eroul lui Dorcescu, totuși, crede, față de eroul absurd camusian, că ceea ce rămâne divin, în om, după trecerea sa din spațiul pământean, spre spațiul ceresc, este matricea sa nemuritoare, și este suflarea misterioasă a sufletului și reîntoarcerea sa iluminată spre sursa divină, de unde, cândva, el, sufletul, a purces și unde, la ceasul sortit, va reveni.

VII. La începutul lui noiembrie 2007, Eugen Dorcescu scotea de sub tipar, la o editură ajunsă, în câțiva ani buni, o instituție notabilă, numindu-se ea Editura Marineasa, scotea, deci, un volum nou de poeme, pe nume ***În Piața Centrală***. O operă densă, străbătută, ca și alte două volume dinainte, ***Elegii*** și ***Moartea tatălui***, de un ax filosofic, de un Trivium, ca să zicem așa. Care semnifică punctul nodal, unde se întretaie trei drumuri: Puterea divină, Puterea sufletului omenesc, Puterea răului, a demoniei oarbe a sufletelor mulțimii rătăcite, din oricare Piață Centrală a lumii, unde acea a treia putere demonică încearcă să-și exercite presiunea asupra sufletului divin și etern al omului.

O dată cu apariția acestui volum de poeme, ***În Piața Centrală***, se poate vorbi, în lirica lui Eugen Dorcescu, de o poezie de extracție filosofică creștină, bine definită reflexiv și artistic, precum o evidențiaseră, de altfel, și celelalte volume, mai vechi, ***Elegii*** și ***Moartea tatălui***. Poemul recent, ***În Piața Centrală***, pare a fi cel mai strâns, mai argumentat și mai armonic structurat filosofic, prin tezele sale interne, și prin discursul poetic, de un patos creștin arzător și tragic, dintre toate volumele sale dinainte. Noul volum devine, Aici și Acum, un gen de program spiritual de esență al poetului, la această oră. Și un vârf, ca un munte alb, pentru întreaga sa ideologie creștină filosofică și poetică. El atinge un nivel al dorințelor sale creatoare, în sensul expresivității, al densității și unității ideilor urmărite de

poet. Și al temelor puse în lumină, și în dezbateri, traversate de filosofia unui nou existențialism creștin, și românesc, și de o mărturie a credinței autorului, a unui drum novator, pentru un poet și un gânditor, contemporan cu noi, și cu lumea spirituală românească de astăzi.

VIII. Ideea bazală a lungului poem (căci textul poate fi perceput și ca un unic poem, segmentat, doar, prin cele trei momente), deci ideea bazală, de esență, este una de Crepuscul al ființei pământene, ajunsă în criză (dar nu de ideal religios, pe care ea, ființa, îl posedă și îl recunoaște), ci în criză de autoperfecțiune a sinelui, a Sufletului, care, atârând de Trup, este, încă, incapabil de atingerea idealului de perfecțiune și de vâslire spre divin și, deci, spre atingerea sublimului, a idealității și a splendorii cerești. Din această criză de esență a perfecțiunii spirituale, se naște întregul accent tragic al cărții. Și tot ea devine Baza, pentru multitudinea de stări, spiritual-umane și paradoxale ale eroului cărții.

Punctul de pornire și de gândire al volumului pare a fi *Ecclesiastul* biblic. După care, omul, făptura sunt trecătoare și, în urma lor, nu durează, etern, decât sufletul, care, și acela, intră în dilemă și derută, intră în soluție, suferă, disperă, sugerează poetul, sub influența nefastă a trupului neprietenos, « care-l aduce îndărăt, din zenit, / îl obligă a suferi și a plânge / în abisul de carne, în mocirla de sânge ».

Secțiunile sub care se desfășoară, în planul interiorității, poemul, sunt trei la număr: I. *Om din oglindă*, II. *Sub cerul Pustiei* și III. *În Piața Centrală*. Prima secțiune, *Om din oglindă*, semnifică purtarea crucii personale și calvarul sinelui, dus de către eroul liric până la capăt și până la propria-i soluție.

În această primă ipostază, sufletul-conștiință încearcă mereu desprinderea sa de trup. Ceea ce este o imposibilitate. Căci omul, și conturul său, care se privește în oglindă, este chiar sufletul, « în singurătatea lui absolută ». Aici, pe Terra, trăim toți o « farsă sinistră », « ontologică », prin care, murind, putem ajunge la o viață superioară, spiritualizată, dar, trăind, pe pământ, de fapt, trăim în ... moarte. Eroismul uman, ca și la Camus, ar consta în rezistența conștiinței noastre față de angoasele vieții și față de teama morții, privite, de se poate, cu eroism și seninătate. Tot ceea ce-i rămâne omului, pe lume, este doar trecutul și imaginea sa, acea Poiană miraculoasă a copilăriei, cu Zăvoiul ei, cu Râul și Casa. În fața lor, sufletul (omul) este mereu în extaz. Rătăcitor în trecutul copilăriei, rătăcitor prin prezentul de umbre al orașului, sufletul (omul) se îndreaptă spre « susurul divin creator », unde « Vântul morții mă poartă ca pe-un bulgăre – fiu / către muntele – Tată. / Duh

arzând, renăscut/ și uitucă țărână/ cum am fost la-nceput./ Sub a Domnului talpă/ în a Domnului mână ».

Până la acest moment, la întâlnirea cu Divinul, zece tablouri lirice, din cele 27, câte numără prima secțiune, din cele trei, ale poemului, întregul Poem trăiește, prin fiecare tablou în sine, istoria și istoricul vieții unui suflet, aflat în căutarea lui Dumnezeu. Cu toate extazele sale, temerile, angoasele. Iar tablourile devin amintiri, regrete, reminiscențe, resturi și fărâme informe ale ființei sufletului, în această harnică și obsedantă căutare a Divinului Tată. În zborul său, Sufletul-(om) surprinde luna de sus, nucul bătrân, apoi, transformat în « vultur de-azur », survolează sate, drumuri, cetăți « și le absoarbe, în oglinda-i planată, pe toate ». El ajunge, spre ziuă, deasupra livezii și a Poienii părintești de-acasă, unde devine chiar « infinitul cel mic », navigând, pierdut, « în abisul ființei », după care se îndreaptă spre Piața Centrală, « prin târgul idolatru », prins în crepusculul uman, unde « streșinile plâng hohotind/ și morții surâd, cu pietriș, cu nisip și cu apă în gură ». Acum, tablourile devin terifiante desene contorsionate ale sinelui, ale propriului Suflet și chip, într-un « tragic rictus ».

În secțiunea a doua a Poemului, **Sub cerul Pustiei**, se ia contactul Sufletului-(om) cu Duhul divin. El, Domnul, este Lumina, « substanță a eternității », El este ziditorul, este Biserica, cu « chipuri de duh și țărână ». Cu ce venim noi înaintea Duhului divin ? Cu « cuvântul și ființa mea./ Tremurătoare, firavă/ ca trestia ». În sufletul omului « E atâta lumină./ Toată făptura îl așteaptă pe Domnul/ să vină ». Și natura îl dorește, îl așteaptă pe Domnul. Doar oamenii au uitat, ei, care sunt niște « semne fără sens ». Poiana de-acasă, și ea, e străbătută de zefir, iar, printre « pomi fericiți, în zori, se plimbă Dumnezeul Oștirilor sub cerul genezic/ sub al soarelui sfeșnic ». Dar, pe când lumea trăiește în agonia și euforia sa inconștientă, uitând de păcatele sale, Domnul arată, celor aleși ai săi, viitorul mic paradis, « înainte de stingere », sub acest cer al Pustiei. Căci Duhul divin, în fața omului acestei lumi, e inflexibil « ca un ax de argint/ și oțel/ traversând universul ». Această secvență, a doua, a Poemului, devine, simbolic, începutul Apocalipsei. O descriere a apogeei lumii noastre. Totul e calm în razele soarelui. Duhul nu-și schimbă starea și mersul. Natura vibrează și ea. Ai crede în eternitatea acestei lumi. Doar vântul mai bate. Puțin. Soarele e printre nori. Iar luna răsare, și ea, cadaverică, și proiectează filmul străvechi al Pustiei « peste orașul dement/ peste târgul ce doarme, cu bale la gură ». Toate « cele ce sunt se-mpart, neîmpăcat, între cer și pământ ». Iar moartea mediază « între carne și duh ». Dar, sub toate acestea, care mai trăiesc, și respiră, în aparență, armonios, « vremea pare un râu », alteori pare « friabilă precum nisipul ». Și, lângă toate acestea, Eremitul-(poet) și scrib al Cronicii « se gândește la inutilitatea

sa/ la încercarea/ mereu eşuată, de a salva de nimicnicie nimicul », pe când « Sufletul e acest cristal de neant,/ e strâns în angoasă și în sine ca un atol,/ Sufletul, singurul lumii liant », care-l caută mereu pe Domnul. Acolo, « la capătul însoțit al singurătății » este Domnul. Și « la mijlocul singurătății » este găsit tot Domnul. Și în « pustiul depărtării » se ascunde tot El. « În negarea lui Da,/ În afirmarea lui Nu ». Prezență eternă și ubicuă. Și persoană trionfică.

IX. Trebuie, înainte de a trece în revistă și secțiunea a treia, și ultima, a Poemului, să poposim, la finele acestei a doua, asupra raporturilor dintre Dumnezeu și om-poet, dintre supremația Duhului divin și Sufletul omenesc solitar. Spre deosebire de unii poeți religioși, interbelici sau contemporani cu poetul nostru, cultul lui Eugen Dorcescu, față de Divinitate, pornește, mai degrabă, de la Cuget, decât de la inimă și simțire. De aceea, poate, și forma sa personală de percepere, a lui Dumnezeu, se face de o manieră senină, austeră, dar calmă, la care imaginația, obolul simțirii sale, cât și tonul grav și sever poematice al poeziei nu inventă peisaje, sau personaje, altele, ale unei imaginații prea flexibile, sau prea angelice, care să ducă spre zone celeste, ci Domnul Dumnezeu este văzut și descoperit și semnat, pentru poet, în zone de viață firești, în inima unei naturi apropiate poetului, ca și în realități umane vecine cu realitatea de viață și de naștere a poetului și a eroului său. Sunt peisaje, stări sufletești, tablouri obișnuite, care, pe lângă modesta lor înfățișare, poartă și amprenta unei gravități omenești și pecetea locului, dar și energia și supremația Puterii universale și divine. În preajma unei asemenea Puteri, poetul, și eroul său liric se simt, dacă nu stingheri, cel puțin într-o uimire firească, discretă, pusă lângă grandoarea cerească a Tatălui Nostru, unde comunicarea pare a fi imprevizibilă, numai cea pur afectivă și reflexivă, prin undele herțiene ale meditației și revelației celeste, nicidecum simțuală, impasibilă, în prezența unei Puteri fără de margini, copleșitoare. De aici, din grandoarea cerească, pusă în cântar față de firava prezență a omului insignifiant, înflorește, real, și o latură de venerație specială a liricii poetului. Un sentiment de prosternare și de iubire filială, duse până în pragul uitării de sine a ființei poetului și a eroului său, însoțitorul atât de umil, din preajma Divinității. Aici, sentimentul liric devine unul fără greș și el dă măsura și întreaga substanță și înțelegere, ale omului neînsemnat, și ale sufletului său, față de forța și devotamentul creștin, puse în fața dumnezeirii, care interferează poeziile, conferind acea aură și legătură intimă, inextricabilă, afectuoasă, notabilă și totală între om și divinitate, puse într-un curent viu și electric, de simțăminte supreme. De aici, lirica aceasta nu duce nicidecum spre poezia veche religioasă, cu accesoriile și sonurile sale

prăfuite, ci ea se încarcă de gravitate, în umbra elanului divin, printr-o formă de apropiere și fervoare cerebrală intensă, modernă, căreia îi sunt subsumate toate celulele ființei, ca și celelalte simțăminte și emoții ale sale, ca și toate actele de dăruire și de fervoare și de bucurie spirituală, toate aprecierile prea senzoriale, sau prea colorate metaforic, pentru ca accentul religios și aplecarea spre divin a poeziei să se facă printr-o legătură fragedă, totală, supusă și subterană profundă, chiar ancestrală, între om și Dumnezeu, precum în timpurile imemorabile, când totul, în această legătură, se armoniza pe calea undelor spiritului sublim, și prin visele, pline de accentele lor fermecătoare și magice cuceritoare.

Partea a treia a Poemului, ca să revenim, numită, ca și titlul generic, tot **În Piața Centrală**, încheie și acest excurs al nostru prin lirica volumului. Finalul poemului rezonază la atmosfera sumbră, în care totul semnifică moartea, pe un pământ încă, aparent, viu. Doar angoasa mai rămâne în suflet și în om, pe când semenii, din jur, par « fantasme de ceară », « ce pier precum au venit ». În jur, sunt aceiași eterni « câini leproși », strigătele bețivilor, iar întregul oraș se întinde, « în dimineța mizeră, grea ca o lespede ». De peste tot, vin demoni « în amurgul târziu » și, atunci, se furișează și în suflet, în om, « icoanele morții ». Imaginile terifiante, tensiunea, deși nu simbolistă, dar simbolică, reeditează stări bacoviene, o provincie pustie, cu cimitire, cu moarte, deși ne desparte un veac de ele. Aceleași versuri stranii, strivite de aceeași angoasă, ce ține artistul departe de o lume bolnavă, aspiritualizată, care se stinge, prin ea însăși, în vulgaritate, și în cețuri spectrale. Cerul, pământul sunt atinse de « lamele ploii ». Oamenii, lumea sunt străpunse, strivite. Natura, în întregime citadină, este rănită mortal, aidoma soarelui, care « stropește cu sânge ». Și « se leagănă în van deasupra abisului ». Și, peste tot, « dintr-o zare în alta », « numai Duhul se poartă pe deasupra genunii », ca în primele zile ale creației Terrei. Finalul poemului prinde un ton vaticinar, de supremă satiră socială, în genul marilor romantici : « Tu, rob viclean ! Și tu, stăpân poltron !/ N-ai cunoscut că trebuie să vină/ Răsplata pentru merit, pentru vină ? »...

X. Poem profund și amănunțit structurat, în plan filosofic și ideatic, creștin, între toate volumele sale, și înșurubat pe o axă și pe o analiză neiertătoare și infinitezimală a sinelui rănit al omului, fie acela scrib, eremit, exilat pe propriul său pământ, volumul **În Piața Centrală** se impune, în poezia lui Eugen Dorcescu, cu rol de program spiritual de vârf, pentru întreaga sa creație poetică, de după Revoluția din '89. Volumul este și cel mai înalt vis al dorințelor și aspirațiilor poetului, de expresivitate, dar și un cumul al temelor sale obsesive, ce țintesc fervoarea sa ideatică – creștină. Dar el este

și impulsul filosofic și al existenței umane de azi, acela al propriei sale mărturisiri, de gânditor și poet, în lumea de acum, românească.

În singurul spațiu, rămas viu, din Poiana pustie a casei părințești, unde angoasa clatină sufletul, peste el, « Peste suflet/ se lasă, ușor,/ vulturul nopții/ cu sufocantul său zbor... » Iar « Sufletul, răspândit chiar, în trup,/ dar niciunde,/ nicicum,/ se târăște, rănit, către-al/ zorilor drum,/ se târăște departe, mereu mai departe,/ singur, în imensul deșert/ dintre/ viață și moarte »...

Similar unui discurs delirant, față de alte poeme ale poetului, aici, în corpul acestui ultim volum, imaginile devin mai dure, smulse, parcă, din carnea unor depresii și angoase, sau din cumplite și sângerânde stări tragice. Chiar și peisagistica poemului readuce, pare-se, în prim plan, fragmente din tumultul și viscolul lăuntric al Eului, convulsii și rictusuri umane, evocând scene, când grandioase, cerești, când treceri cucernice și simple omenești, ale omului-suflet, supus misterelor credinței și învins de puterea Duhului tutelar. Iar lectorul are bucuria rară spirituală să descopere cum poemul, prin versetele lui, cele 27 de stanțe, egale, în fiecare din cele 3 secțiuni ale volumului, să descopere, zic, cântul lăuntric de frenezie, incantație, slavă și sfioasă rugăciune, afirmat cu toată gura, sau în șoaptă, de parcă slăvirea Duhului Sfânt s-ar petrece într-o rugăciune fără de cuvinte, făptuită în tine însuși, ca și cum numai șoaptele vântului și mișcarea neuzită, a cuvintelor din adâncurile poetului-eremit, ar umbla prin aerul rarefiat și sfânt al rugăciunii. Iar, între interstițiile fragede, printre care colindă aceste cântece-rugăciuni, fără cuvinte, ele aduc cu stări ale vântului cosmic al înălțimilor, cu niște chemări duioase către Domnul, în vreme ce se ivesc, pe neașteptate, în omenescul obscur sufletesc, din nou, demonicele angoase, « semne fără sens » ale omului-suflet. Întregul poem este purtat, astfel, pe lângă fervoarea cucernică a credinței, și de imaginile sumbre, crepusculare, ale fărădelegilor omenești, iar omul, și aici, ca și în alte poeme și volume, este amendat și pus la zid. Doar în Poiana de-acasă, unde poposește, adesea, Sufletul-om, pentru a-L întâmpina pe Domnul, doar acolo totul devine vis edenic, iar Domnul se plimbă, « printre pomi fericiți ». Tot acolo, « pe covorul fânului », « mi s-a părut a zări urma Lui...Dumnezeul Oștirilor/ sub cerul genezic/ sub al soarelui sfeșnic », în vreme ce, tot acolo, sufletul e aidoma vântului, sufletul își oprește, în pragul Poienii, goana..., « Sufletul – singurul lumii liant/ Sufletul, acest cristal de neant ». Dar, tot acolo, Domnul se plimbă printr-un « Paradis fără oameni ». Accentul acesta, al purificării definitive a lumii, de către Creator, printr-un act final, al eliminării murdăriei terestre și umane, revine, ca un leitmotiv, cu tărie și neliniște, în mai toate volumele de după

'89 ale poetului, cu un accent obsesiv al fărâdelegilor omenești, care ar trebui să fie plătite, cândva, de om, Cerului.

XI. Tortură a unui suflet-om, care nu se poate, încă, salva pe sine, prin credință și devoțiune, dar care tinde să reziste și să spere, și, mai mult, să sufere, agonic, pentru visul său etern, de limpezire a sufletului, așezat în preajma proniei divine, eroul din volumul *În Piața Centrală*, volum construit pe un conținut ideatic trionfic: Divinitate – Suflet de om – Umanitate, înalță accentele sale izbăvitoare, aidoma eroului din *Elegii* sau celui din *Moartea tatălui*. Se simte, și aici, istovirea interioară a sufletului-om, este evidentă, de asemenea, și erupția angoasei, care prinde ființa, după cum este evidentă tristețea fără leac, care ia locul tăriei sufletești a eroului din *Cronică* și *Abaddon*, mai vechile volume. Acum și aici, în Piața Centrală a Târgului vechi, « Noaptea se târăște pe trotuare », iar « în discotecă, sunt schelete și se zbat flăcări ». Anotimpurile, vara, toamna, sunt fie ucigaș de toride și « varsă văpăi », fie toamna vine cu « ploile morbide », cu « ceață și lut », cu odaia turbure, « străpunsă în inimă » și cu « cerul greu, nemilos », ce trimite « lamele ploii, reci, ascuțite », care pătrund în sânge, trup, gând. Și toate acestea « se zvârcolesc în tine ».

Spre finalul poemului și al volumului, reapare Poiana din vis. Poiana, cu vița de vie, cu ograda pustie, cu bolta viței, care învăluie inima. Și, peste toate ale lumii, din Piața Centrală, și ale Poienii din vis, știm, de acum, că sufletul se târăște, rănit, mai departe, în imensul deșert « dintre viață și moarte ».

XII. Scris, într-o viziune sumbră, profetică, neconsolată și dinamitardă (venind vorba de răul demonic omenesc și universal), atins de un ton de sceptic nemântuit, peste Sufletul-om, peste Piața Centrală a vieții, a lumii întregi, se lasă, iată, vulturul nopții. Și, din această zbatere, nu există ieșire. Cât timp sufletul e legat, încă, de lanțuri trupești, chiar dacă el tinde, continuu, spre Cer și spre unirea sa, din eternitate cu Duhul divin.

Îngemănare între tonusul filosofic și biblic arzător creștin și unda fremătătoare socială, care umflă valul satiric-amar al meditației poetice, îmbinare fericită între puterea credinței umane și aspirația sa spre armonie și divin, poezia, din acest concentrat volum al lui Eugen Dorcescu, relevă accentul tragic și mângâietor religios al unui poet creștin de seamă, dar și respirația sa aspră, profetică, cu o expresie de ultimatum și de apel, trimise în pustietatea lumii, spre atenționarea omului și spre îngrijorările ultimative ale veacului. Lângă apele neliniștite, ale atingătoarelor poeme, ale unui scriitor, dintre cei mai reprezentativi și marcanți ai literaturii noastre de azi, sufletul poetului, dar și sufletele lectorilor retrăiesc, sub tragica însingurare

crepusculară și omenească, zbaterea eroului acestor versuri, retrăiesc speranțele sale de viitor, atinse de lumina tremurător – mângâietoare a Duhului divin atotvăzător și domnitor.

Timișoara, 28 ianuarie 2008

Banat, 4, 5, 6 / 2008; Agero, Stuttgart, mai 2008.

SORINA IANOVICI – JECZA:

EUGEN DORCESCU*

Poet, prozator și eseist. Este fiul Alexandrei (n. Dorcescu) și al lui Eugenie Berca, învățători. A absolvit liceul la Craiova, în 1961, și Facultatea de Filologie din Timișoara (1961 – 1966). Și-a luat doctoratul în filologie în 1975, cu teza *Metafora poetică*. Debutează în « Luceafărul » (1970) și, editorial, cu volumul de versuri *Pax magna* (1972). A fost cercetător la Institutul de Cercetări Socio-Umane « Titu Maiorescu » din Timișoara (1966 – 1985), redactor, redactor-șef și director la Editura Facla (1985 – 1990), redactor la Editura de Vest (1991 – 1995), apoi redactor-șef la Editura Amarcord.

Tipologic, poetul tinde spre un clasicism al rigorii constructive. Această opțiune este susținută și de trăsăturile ce țin de profilul său individual : elevație, austeritate. Afirmația este valabilă și pentru domeniul poeziei, cu o corecție însă : Eugen Dorcescu vizează o arhitectură răsturnată, reliefarea, căutarea intimității. Demersul poetic parcurge drumul de la expresia glacială parnasiană a începuturilor, la descoperirea unei sensibilități frământate, de tip expresionist. Motivele constante (cetatea, statuia, norii marea, visul) punctează starea de ascunsă conflictualitate dintre curgere, sfâșiere lăuntrică și dorința de geometrie raționalistă. Și volumele târzii, *Cronică* (1993 ; Premiul Filialei Timișoara a Uniunii Scriitorilor) și *Abaddon* (1995), *Exodul* (2001) sunt expresii ale aceluiasi suflet bântuit alternativ de duhul paradisului și de cel al infernului, ale unei conștiințe lucide care trăiește, paroxistic, sentimentul alienării într-o lume dezaxată spiritual. Vibrațiile eului ultragiāt consemnează cu acuitate apropierea « îngerului adâncului », textele constituindu-se în adevărate « cărți ale infernului personal ». Efortul de izbăvire existențială, culturală și spirituală al poetului convertește glasul Apocalipsei în cântec. Eugen Dorcescu captează liric mesajul

transcendenței, devenind un adevărat exponent al poezilor religioși, de esență tradiționalist-mistică. Câteva din volumele sale fac parte dintr-un amplu proiect de transpunere în versuri a textelor sacre : *Psalmii în versuri*, 1993 ; Premiul Filialei Timișoara a Uniunii Scriitorilor; ediția a II-a, revizuită și augmentată, 1997), *Ecclesiastul În versuri* (1997), *Pildele în versuri* (1998), toate, plus *Rugăciunea regelui Manase*, cuprinse în antologia *Biblice* (2003). Astfel, aspirația pe care poetul o plasa, cândva, într-un timp medieval, al visului, își găsește locul în pura transcendență : “cetatea păduroasă”, cetatea de vis și Civitas Dei se suprapun, certificând, alături de alte componente, desigur, legate de lirica socială, spre exemplu, sau de cea intimă, **vocația de poet metafizic a lui Eugen Dorcescu...**

*Text redactat în 2002 - 2003, pentru *Dicționarul general al literaturii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004, și reprodus aici cu minime actualizări.

LIVIUS PETRU BERCEA:

CARTE DE ÎNȚELEPCIUNE*

Cu volumul **Elegii**, apărut la editura timișoreană Mirton, Eugen Dorcescu pare a se cantona definitiv în simbolistica „omului de cenușă” (antologia cu titlu identic, **Omul de cenușă**, Timișoara, 2002, este prezentată în volumul de față). Obișnuindu-și, de mai bine de un deceniu, cititorii cu mereu noi formule poetice, Eugen Dorcescu nu se dezmente nici în prezentele **Elegii**. Doar că poemele sunt concepute altfel decât clasică specie literară pe care o cunoaștem sub numele de *elegie*. Aici, elegia devine o **atitudine**, rezultat al raporturilor eu-lui cu lumea (materială, mai ales), pe care poetul o condamnă și o repudiază, dar nu cu tristețe elegiacă, ci cu o memorabilă luciditate.

Cele 60 de poeme au un „personaj” comun, o voce, un alter-ego al poetului, **bătrânul** (expresie, concomitent, a înțelepciunii, răbdării și a experienței de viață), care își asumă percepția filosofico-lirică a unor realități ce-i intersectează existența. Atitudinea acestei „voci” – întotdeauna în registru grav – este esența elegiilor; prin intermediul **bătrânului** se face cunoscută cititorului o veritabilă filosofie a aneantizării, a dispariției, a „transformării”, dar în nota **Ecclesiastului** (1: 14 „M-am uitat cu luare aminte la toate lucrările care se fac sub soare și iată : totul este deșertăciune și vânăre de vânt”).

Întâiul pas spre încorporarea, prin dispariție, în cosmos, este ieșirea din spațiu și din timp; bătrânul „nu mai trăiește/ în nici un loc/ și n-a murit încă” ; aceleiași atitudini îi este proprie indiferența (înaltă !) față de clipa prezentă (interesant e că nici un moment textul lui Eugen Dorcescu nu face loc unui eventual „carpe diem”) : „Îi e de-ajuns ziua de azi./ îi e de-ajuns clipa de-acum./ acestea îi sunt cu atât mai necesare, cu/ cât /nici nu le ia în seamă”. Prezența individului în vastul „crematoriu” cosmic ține tot de o existență iluzorie, căci bătrânul „nici acum nu-i de față, el/ e doar virtuala cenușă...”

Atemporalitatea e starea dominantă, cea care-l definește pe insul împăcat cu conștiința stingerii; astfel, „trecerea” se face imperceptibil, viața însăși nereprezentând altceva decât o ipostază a incertitudinii : „bătrânul știe că el nu/ a fost bătrân nicicând, că/ nu e bătrân / bătrânul știe – de unde să știe ? - / că nu a trăit, știe – de unde să știe ? -/ că nu poate să moară”. Asumarea conștientă a acestei stări („Incompatibil cu/ spațiul, cu timpul,/ bătrânul își gustă în/ singurătate, acronia...”) nu e decât o confirmare a seninătății cu care individul ar trebui să accepte ciclurile biologice viață – moarte – viață etc., ca urmare a marilor purificări cosmice, devenind „suflet tânăr,/ eliberat de zgura memoriei carnale,/ trupești”, a „rematerializării” prin spirit, fără teama „trupului ce moare, pe/ seama duhului,/ ce trăiește”.

Trecerea spre starea cosmică, spre „omul de cenușă” presupune și desprinderea de realitatea socială imediată, degradată până la putrefacție, cu „cadavre încă vii”, care „erau pline,/ din cuget până-n tălpi, cu/ viermi lungi de/ sudoare”. În lumea „reală” (materială), personajul – purtător de cuvânt al poetului – devine un simplu spectator, care „stă și/ privește jocul acesta, drama/ aceasta, comedia aceasta/ tragi-comedia aceasta,/ stă în fotoliul său de/ cenușă,/ impenetrabil...” Realitatea însăși e doar un vis prelungit, cu copaci care „au înfățișarea unor/ inși drogați” ce „delirează de-a lungul aleii” ; chiar „Existența bătrânului e/ îndeajuns de ciudată, el,/ de fapt nu mai trăiește de/ mult,/ își supraviețuiește...” , iar „ceilalți/ își aduc brusc aminte că / sunt morți, ascultându-l”. Nefiind de ajuns starea de ființă incertă, realitatea mai acceptă „bestializarea”, hibridul animal, „cuplul om-câine” (de la un moment dat „câinii încep să semene cu/ oamenii,/ sunt chiar mai cruzi decât / ei, mai energici, mai lideri...” Nu pot să nu fac trimitere la volumele anterioare ale lui Eugen Dorcescu, în care imaginile de coșmar urban domină individul și distrug speța umană însăși.

Discreția și demnitatea – două calități ale „vocii” – sunt definatorii pentru insul superior, cel care „nu linguşește, nu dă deoparte, nu/ cere, nu s-a îmbogățit”, ci „a iubit marea și apoi/ a uitat-o,/ a iubit muntele și apoi l-a uitat /.../, a iubit drumul, da,/ drumul pustiu, vag-șerpuitor,/ ce semnifica/

viața și moartea...”. Schimbul de generații marchează, implacabil, indivizii, dar o constantă rămâne : lucid și rece, „bătrânul” anunță condamnarea la ștergere a tuturor celor care „ascund în ei înșiși.../ ceva care crește zi de zi /.../ nufărul morții”, purtat de fiecare încă din tinerețe. Desprinderea de material echivalează cu desprinderea de sine însuși a „bătrânului”, devenit „tot mai/ străin/ de obiecte, ființe, gânduri,/ coșmaruri” și care „curând va fi înstrăinat/ chiar de sine însuși...”.

Poeme ale înțelepciunii depline, ale unei seninătăți rar întâlnite (doar la poezii marcați realmente de fiorul transmis de textul biblic sau la mucenici), completează tabloul unei lumi de care „bătrânul” pare a se desprinde cu reala acceptare a aneantizării. Se restrânge, pentru el, și cercul ultim, „fiicele bătrânului nu/ l-au uitat, deși, de fapt,/ nu-l mai țin minte”, iar „Prietenii bătrânului – puțini/ la număr – îl întâmpină cu/ mirare, se-ntreabă/ de ce seamănă el tot mai/ mult cu/ năluca unui călător în pustie...”.

Rămâne oare doar izbăvirea prin credință ? În poemul **58**, într-un dramatic – imaginar – dialog, Divinitatea îi descoperă bătrânului „ce-ar însemna să rămâi/ fără Mine” – un vid rece, umed, muced – cutremurul, golul, singurătatea.

„Bătrânul” parcurge, în **Elegii**-le lui Eugen Dorcescu, o dublă istorie: a umanității și a individului, la capătul căreia „cumpăna se înclină încet/ spre cenușă”.

Volum de unitate imagistică deosebită, **Elegii**-le se mai disting printr-o fragmentare abruptă a textului care te determină să nu abandonezi lectura. Dar, mai presus de toate, rămâne certitudinea că însuși elementul primordial al Creației – Cuvântul – se supune, ca și insul uman, aceleiași forțe universale:

„Strivite de mesajul cosmo-glot,
Cuvintele, sărmanele, nu pot
S-absoarbă taina tainicului cod –
Și vin la ușa tainei să se-ncline”.

2003

*

O IPOSTAZĂ A “OMULUI DE CENUȘĂ”

Utile și generoasă editură on-line „Semănătorul” găzduiește o ediție bilingvă (versiune română și spaniolă, ultima dintre ele datorată traducătorilor Rosa Lentini și Eugen Dorcescu) care cuprinde treizeci de texte ale lui Eugen Dorcescu, grupate sub titlul **Poemele bătrânului / Poemas del viejo**. O atmosferă concomitent terifiantă și calmă. Bătrânul, *raisonneur* omniprezent, care apare în fiecare poem, asigurând unitatea volumului, este o entitate stabilă ideatic, dar fragilă terestru, care trăiește o dramă asumată cu seninătate. E un „copil al soarelui”, inconform cu viețuirea pe coordonatele spațiale și temporale telurice. Ieșit din timp, vede în durata terestră un opozant existențial, un dușman chiar, iar în trupul pământesc o închisoare trecătoare: „incompatibil cu / spațiul, cu timpul / bătrânul își gustă, în singurătate, acronia”. Niciun semn al vreunei relații de acceptare a cotidianului teluric, repudiat sistematic pentru particularizările sale monstruoase. Bătrânul se vede desprins de „spațiul / de care nu-l mai leagă nimic / în afara repulsiei”.

Una dintre constantele volumului este aspațialitatea (căreia i se adaugă, ca un firesc, acronia). Respingerea oricărei relații omenești cu mediul în care mai este constrâns să viețuiască îi dă bătrânului o grandoare demiurgică, realizabilă însă în planul autodistrugerii. Urându-și „prezența în / promiscuitatea orașului”, „bătrânului //... i s-a făcut atât de / lehamite de sine însuși, de propria lui viață / încât, întors acasă, / și-a șters cu / un gest decis, decisiv, / și-a șters, de pe / pânza goală a zilei, / statura, umbra / și urmele”. În această degradare a coordonatelor pământene ale vieții se înscriu și elementele naturii, atinse de descompunere în latura lor telurică și integrabile cosmosului. De pildă, „primăvara nu-i altceva decât / o invazie subterană de / viermi / și-o explozie celestă de cenușă...”, iar peisajul este o „operă a incinerării universale”. Orașul oferă o priveliște demnă de Sodoma: „cadavrele încă vii erau pline, / din creștet până-n tălpi, / cu viermi lungi / de sudoare”.

O reintrare în circuitul cosmic al materiei se face firesc, pe nesimțite, aproape ca o necesitate acceptată firesc și nicidecum ca o spaimă a unei morți iminente sau mai îndepărtate. Încă de pe acum, „cadavrele vii din / oraș / i-au făcut bătrânului o / primire indiferentă”. Imaginile unei solemnități a dominației soarelui devin de o familiaritate care ne pune în preajma unui destin asumat de mult și acceptat mai ales cu detașare și seninătate. Focul alcătuiește o familie pentru *raisonneur*-ul textului: „fiicele focului / nepoții focului / vor deveni / propria sa / familie”.

În imaginile apocaliptice ale stăpânirii depline și epuratoare a văpăii solare se regăsește cea de-a doua constantă a volumului. Aici bătrânul își poate trăi

visele și-și construiește o lume nouă, apropiată de puritatea pe care și-o dorește, deși însăși prezența soarelui e terifiantă, concomitent imaterială și gravă, dominante. Astfel, bătrânul „trăiește //...imensa povară a razelor / întrețesute, / imensa teroare / a soarelui ermetic, straniu, greu, / apăsător, inexistent...” , și „se vede, acolo, pe / ultima treaptă, / un fuior de foc, / împletit cu / un fuior de vânt...”

Trecerea „dincolo” se face lin, pe nesimțite. Desprinderea de iadul trupului înseamnă și putința aflării singurei certitudini a ființării noastre, astfel că „bătrânul își caută, de ani și /ani, sufletul / îl simte, îl știe, undeva, pe / aproape, în tenebrele sinelui”.

Totul stă sub dominația cenușii. Bătrânul însuși „ghemuit în vechiul lui faeton de / cenușă”, fiind doar o „virtuală cenușă” „așteaptă clipa când își /va îmbrățișa mesagerul de flăcări”, pentru că „soarele poate oferi o incinerare / instantanee, / Luna, dimpotrivă, e foc lichid”. Bătrânul „simte aroma / fierbinte a jarului” și „gustul iute al flăcării, și / gustul cenușii”.

În existența lui terestră, bătrânul și-a ordonat riguros prioritățile, „și-a simplificat, și-a geometrizat / afectele...”, păstrând ca esențială credința, prezența Divinității fiind salvatoare. „Iată ce-ar însemna să rămâi / fără Mine”, i se adresează Mântuitorul.

Ruperea de condiția pământescă duce la / sau e însoțită de o segmentare particulară a textului. Relațiile sintactice sunt sincopate, determinantul nu mai e în imediata proximitate a termenului regent, însăși coordonarea se face parcă „altfel”. O singură „mostră” din întregul volum (regășibilă, de altfel pe orice pagină) ne dă imaginea unui text aproape bruscat în relațiile intime dintre cuvinte: „Așteaptă clipa când își / va îmbrățișa mesagerul de / flăcări”.

Un volum aparte, prefigurat de finalul cărții din 2002, **Omul de cenușă**. O imagine a altui Eugen Dorcescu, dar la fel de senină și înțeleaptă.

Paralela 45, 4 ianuarie 2011

*

ÎNSEMNĂRI DESPRE POEZIA LUI EUGEN DORCESCU

Niciodată nu i-am numărat lui Eugen Dorcescu volumele, dar biblioteca mea îmi spune că numărul lor trece binișor de douăzeci. Fără a fi numărul un reper al calității, un fapt e consemnat cu certitudine de critica literară: acela că poetul, eseistul și traducătorul Eugen Dorcescu a devenit un reper moral al breslei scriitoricești (nu numai timișene) prin verticalitatea și tematica scrisului său, prin acuitatea cu care a surprins drama complexă a semenului și (cu toate că, „exterior”, n-o arată) prin implicarea în dramele lumii concrete de fiecare zi. Toate aceste coordonate ale creației au suferit o schimbare radicală în ultimele două decenii, dar semnele atitudinii sale erau vizibile și ele asigură o fluentă neîndoielnică operei.

Critica românească a sesizat, aproape la unison, „cotitura” de atitudine, limbaj și inspirație, în scrisul său de după 1990. Îmi iau libertatea să nuanțez puțin exprimarea, să cred în continuitatea de care aminteam, una cu alte „unelte”, să cred în ea mai mult decât într-o „răsucire” netă. E adevărat că te izbește tonul total nou; de la seninătatea (uneori impersonală) din primele plachete, de la înălțimea și rigoarea abstracțiilor și a conceptelor, la radiografiile socialului actual sau la comuniunea cu divinitatea, la o „împăcare” cu destinul hotărât de altcineva. Poate părea mult. E totuși undeva o punte de legătură. În scrierile care-i marchează începuturile activității poetice (volume publicate înainte de 1989), sunt inserate, mai explicit sau mai încifrat, numeroase aluzii (sau, cel puțin, așa le-am perceput eu) la încătușarea generată de canoanele epocii (de pildă, simbolurile **armurii** nu țin numai de apelul la cultură), la nevoia de racordare la social, la conturarea unei lumi proprii, în care-și poate gestiona nestingherit opțiunile poetice. Nu mai departe decât versurile care urmează (transcriu întregul text), o încercare de smulgere din „noaptea incertă”: „O clipă am crezut / că e doar o fereastră / calmă, / croită în zid, / respirând spre câmpie. / O dimineată ca mai demult. / Și eu, / jumătate în vis, jumătate-n lumină. / Dar nu era decât marea / și iarăși marea în zori, / vitroasă, albă sub zare, / vibrând. / Și iată-mă înalt / Din nou lângă umbra rămuroasă a stâncii, / jumătate-n lumină / jumătate-n noaptea aceea incertă” (vol. **Arhitectura visului**, p. 46). Poetul pentru care „genunea fierbe jos și te așteaptă” (**idem**, p. 13), care simte „ceața, ce ne mână-ncet din spate” (vol. **Culegătorul de alge**, p. 28), poetul care afirmă: „Tu, gând al meu, putea-vei să presimți / Aleasa clipă-n care albi zimți / Te vor străbate-ntocmai ca o bură” (vol. **Desen în galben**, p. 7) și care-și „construia” în „vis” o cetate, numai a sa, în care putea să se miște maiestuos, grav, liber, poetul acesta, așadar, „iese”, după schimbarea din 1989, cu volume, nu scrise în grabă, ci gândite, cel puțin (poate nu așternute pe hârtie) în anii dinainte. Niciodată n-

am avut curiozitatea să aflu ceva despre literatura „de sertar” a lui Eugen Dorcescu, dar o bănuiesc.

De aici au rezultat plachetele care au urmat, în ritm susținut și constant, după 1990, focalizate, în special, pe percepția laturii mistice (în sens înalt) a existenței noastre și pe evidențierea aspectelor grotești și dezumanizante ale socialului cotidian. Eugen Dorcescu devine, direct, fățiș, un poet implicat în realitățile fundamentale ale ființei, în relațiile sale de zi cu zi: raportul cu divinitatea și cu aproapele, cu colectivitatea.

Un poet nou, dar numai într-o anumită măsură, căci unele dintre orientări (mai ales cea „socială”) fuseseră, cum am spus, prefigurate de volumele de până acum.

Ia naștere, în cărțile de după 1990, o stare nouă, definită, cred, cel mai bine de formulele „Omul de cenușă” și „Abaddon” (ambele, la un oarecare interval, titluri de volume reprezentative). Prin „omul de cenușă” poetul „definește” ipostaza insului vizavi de divinitate. Aneantizarea, reducerea omului la starea de „pulbere”, dar și combustia intensă sunt caracteristice pentru efemeritatea terestră, dar, în egală măsură, pentru reintegrarea în marele cosmos. Obsesia „omului de cenușă” ar trebui să pună capăt ambițiilor exagerate, „știut fiind că vila noastră e / o urnă doar ne-nchipuit de mică”, la fel cum trecerea noastră telurică are ca final „Adâncul. Nimicirea. Abaddon”

Ar fi exagerat să-i atribuim poetului un pesimism care nu-i este propriu. Să-l vedem ca pe un negativist total, care ar pune la îndoială sau ar abandona valorile civilizației. Poetul se raportează frecvent la alte componente ale existenței noastre, care i-ar putea da sens și ar scoate-o din inflația de nepăsare a contemporaneității. Aici se așază simboluri ca: muntele, râul, marea, soarele, cetatea (cu toate elementele ei). Poetul deplânge „pângărirea” lor, intervenția brutală a omului, care nu bănuiește că între starea lui „de cenușă” și veșnicia lor e o distanță colosală.

Cu omul – actant negativ – poetul se îndreaptă sigur spre alt spațiu preferat: **orașul** (dar, nu **burgul**, care adăpostește cetatea – simbol cultural). Locul e marcat, în general, de disoluția materială și spirituală a realității: „dimineața [e] cenușie”, timpul „gonește năuc”, zidul e „scrum și rumeguș”, culcuș „șerpilor și viespilor”, ziua-i „un monstru”, rumoarea (poate, altădată, plină de semnificații pozitive) acum e „deprimantă, sordidă, / a orașului șatră”, zorii se arată „jegoși”, iar orașul, în întregime, e „mic, inutil /...doar un atom de mizerie”. Sensibilitatea poetului e șocată de urât, acesta e perceput ca o alcătuire de elemente sordide, agresive, care ne însoțesc pretutindeni. Ființa normală e silită să vadă zilnic „umanele duhori”, „cadavrele” ambulante, „desfătarea crudă și mizeră”, „câinii și infraomenii”.

Alte tablouri grotești: „Activități diverse, greve, ceartă, / Politică, cerșit, mizerii...” completează imaginea unui spațiu în care existența e sufocantă.

Prozele din volumul **Scrisori la un prieten (Anul 2000, Trei întâmplări, Râul** etc.) întregesc perspectiva unei naturi și societăți lipsite de fireasca grijă a semenului.

„Civilizația” comportamentului abject, urâtul ca esență, descompunerea umanității – iată numai câteva dintre realitățile care-i invadează poetului intimitatea. Concluzia, senină, trebuie s-o vedem în finalul unui poem din volumul **Cronică**: „Dar în cețoasa noastră frământare / Probabil ce nu trebuie dorim. / Nimic n-aștept, de fapt, Iah Elohim! / Tu-mi ești și fericire și uitare”, versuri care definesc opțiunile actuale ale poetului.

Nu pot încheia decât cu un fragment din remarcile lui Virgil Nemoianu: „...câtă lume își dă seama că Eugen Dorcescu e unul din marii noștri poeți contemporani?”

Paralela 45, martie 2012; Confluente românești, 7 martie 2012; Singur, 8 martie 2012

VALERIU ANANIA:

Poetul Eugen Dorcescu e un scriitor familiarizat cu *Sfânta Scriptură* și, implicit, cu poezia ei. Dacă multor condeieri ai literaturii noastre *Biblia* le-a fost doar o sursă de inspirație sau le-a oferit teme lirice, autorului de față îi stă ca o pecete pe inimă – ca să-l citez pe Solomon – , ceea ce-i conferă, pe lângă prestigiul literar, și o aură de noblețe spirituală. Cu ani în urmă, aveam în mână *Psalmii* versificați de Eugen Dorcescu. O “Psaltire în versuri”, mi-am zis, e un non-sens, de vreme ce însuși originalul ebraic, urmat de cel grecesc, este o carte de poeme în înțelesul adevărat al cuvântului, alcătuite după canoanele artei poetice a timpului. Încercări de acest fel se mai făcuseră la noi, unele mai modeste decât altele, deși (sau poate tocmai pentru că) tradiția îl avea în frunte pe Dosoftei. Am deschis cartea, am citit primele pagini și de îndată mi-am dat seama că autorul – un mare meșteșugar al stihului învățat să zboare cu aripile larg deschise – nu se mulțumește să versifice textele biblice, ci le re-creează la măsura limbii române contemporane și la dimensiunile talentului autentic al unui scriitor modern. Eugen Dorcescu a continuat să publice câteva volume de același gen. Iată că,

acum, ni le oferă pe toate la un loc, în cartea de față, pe care le-o recomand cititorilor cu bucurie și încântare.

*Text coperta a IV-a la volumul **Biblice**, 2003.*

CONSTANTIN STANA:

POEZIA CA INSPIRAȚIE DIVINĂ

Pentru cine nu-l cunoaște suficient, Eugen Dorcescu pare descins, ca avatar al Desăvârșitului Rafinement, direct din spița davidiană, biblică, rezumând și sublimând reflexele teologice, gândiriste ale lui Nichifor Crainic și ale colaboratorilor săi, de la V. Voiculescu la T. Arghezi. Roadele strădaniilor mistice ale mentorului „Gândirii” se văd de-abia acum răscoapte, fără aparentă legătură, în timp și spațiu, cu înclinațiile deiste programatice ale celor amintiți. Părând a recapitula, în forme canonice diamantine, plăcerea pe care incantația Logosului Divin o producea sacerdoților meditativi întru Dumnezeu, poezia mistică, de izvod biblic, a lui Eugen Dorcescu produce o indicibilă uluire și un catharsis profund, atât ateului încercat de frumuseți păgâne, cât și profanului instruit în arta cuvântului. Sensibilizând legătura organică, ombilicală a Verbului creaționist cu Ființa, poetul excelează în reformularea poesisului sacru pe înțelesul omului modern, care-a pierdut comuniunea cu Stăpânul Absolut al cerurilor mute.

Aprehensiunea lui Eugen Dorcescu pentru textele sacre, în speță pentru imnica psaltică, e cunoscută deja, din cărțile lui anterioare. Versificarea psalmilor biblici, la începuturile literaturii noastre culte de grafie slavonă, mult trudită de preacucernicul Dosoftei, cu stângăciile inerente acelor vremuri de înfiripare a limbii, e majestuos depășită de Eugen Dorcescu. Temerarul acestor rânduri de „cronică” a trebuit să se întoarcă el însuși la „originalul” biblic, ca să verifice, prin imperioasa comparație, o impresie persistentă și, dacă vreți, scandaloasă pentru spiritul bigot: aceea că psalmii lui Dorcescu depășesc în profunzimea gândului, ca și-n strălucirea desăvârșită a unei limbi poetice inegalabile, psalmii biblici ai regelui David. După părerea noastră (subiectivă, desigur, și lipsită de orgoliul dogmatic al autorităților indiscutabile), **Biblicele** lui Eugen Dorcescu (Editura Marineasa, Timișoara, 2003) ar trebui, fără nici o prejudecată, să „corecteze” și să completeze **Cartea Cărților**. Exegeții textelor sacre, neîngrădiți de tipare, de

rigori formale, s-ar convinge ușor de ipoteza noastră. Cartea în discuție reproduce pe coperta I o pictură votivă a regelui – poet, încoronat și nîmbat, privind pios în dreapta sa, în vreme ce-și acompaniază muțenia cu un instrument cu coarde, ținut cu mîna stîngă și „pițicat” cu cea dreaptă. Notele laudative ale lui Valeriu Anania, de pe coperta a IV-a a prezentei antologii, ar face inutil, prin suficiența lor, orice comentariu. Dar, pentru că un plus la cele cuvenite nu face rău nici unui autor, ni l-am îngăduit și pe-al nostru.

Substanța poetică a lucrării ordonează, după viziunea selectivă, auctorială, patru tipuri de scrieri de „inspirație” biblică: cei 150 de *Psalmi* davidieni, 12 epistole „autobiografice”, profund meditative, ale *Ecclesiastului* (fiul lui David, rege al Ierusalimului), 131 de *Pilde* ale lui Solomon și *Rugăciunea regelui Manase*. *Prologul* și *Epilogul* ce îmbrățișează textele acestea sunt, la rîndul lor, fascinante: două pietre unghiulare ale Poeziei – Meditația de pe Munte și Meditația din Pustiu – , predictive, în fond, și luminătoare pentru ce va să vie sub ochiul extatic al lectorului. Ordinea răsturnată a cărții, citirea ei retroversivă n-ar estompa cu nimic frumusețea inalterabilă, perenă a textelor. Cîntecul mut, melosul inspirat al regelui David din detaliul de frescă de pe biserica Sf. Gheorghe din Mănăstirea Voroneț, traversând pe diagonală Țara, ținutul preaiubit al Sfintei Fecioare, se întrupează în cuvînt în *Biblicele* lui Eugen Dorcescu. Revelația sacrului, în simplitatea ei primordială, de pe cînd încă nu pierduserăm Edenul, se produce firesc, după o teurgică umanizată; consecințele ritualice sunt cele așteptate: „Doar eu grăiam. Și iată că, treptat,/ Discursul în tăcere s-a mutat”. Ființa abisală a Omului – creatură dintâi după chipul și asemănarea Dumnezeirii – s-a întîlnit cu ființa abisală a lui Dumnezeu în muțenie, în nerostire, căci „Tăcerea era drumul către El” (*Prolog*). Psalmii ce alcătuiesc întîia diviziune a cărții sunt doar tangenți cu cei davidieni, în sensul „citatelor” sugestive, montate în poeziile lui Dorcescu precum pietrele nestemate în filigranul delicat al inelelor. Discursul liric este abrupt, greu aforistic și sentențios-canic, rînduindu-se după toate rigorile retoricii de cult ortodox. Vorbirea grea are frecvente solemnități shakespeariene și curge tumultuos, ca o cascadă. Binele și Răul sunt perfect dissociate și cumpănite în cîntarele lui Dumnezeu, unde vanitățile omenești n-au greutate: „...nu-i așa cu-aceia ce au la suflet răul!/ Ei nu pot sta-n picioare la dreapta judecată./ Cu cei cinstiți nu-i afli alături niciodată/.../ Căci Domnul știe bine cărarea orișicui – / Pe drept îl ocrotește; cel rău era și nu-i”. Regele se cuvine să fie înțelept și blînd; judecătorul – învățat; ambii să-l slujească ne-ncetat pe Domnul, și cinstire Fiului să dea. Invocația mistică, implorarea divinității, de strictă pioșenie, are drept corolar credința: „Mă culc și-adorm pacific și senin,/ Căci Domnul e țaria casei mele”. Alteori parcă răzbate din versuri ruga fierbinte,

disperată și tragică a lui Arghezi, din psalmii cunoscuți: „Îndură-Te către cuvântul meu/ O, Doamne, și alungă-mi disperarea!/. . . / Ascultă-mi, Doamne, glasul dimineța,/ Căci eu din zori Te strig și Te aștept”. Ca orice psalmist, dar mult mai profund și mai dramatic, și în cuvinte mai alese, de o orbitoare solemnitate, poetul cere Divinității mizericordie și protecție, mereu aducere-aminte și izbăvire de ființiala suferință, liniște sufletească și „neted drum” sub pașii săi, cu rezonanțe grave din *Rugăciunea* lui Goga („Părinte, orânduie-mi cărarea!”). Izbăvirea în fața „urzitorilor de rele”, a „nemernicilor și mișeilor”, împovărați de ură, are preț în suferință, în lacrimi și rugăciuni, sub convingerea salvării Divine: „Sunt risipiți și pier de lângă mine/ Dușmanii mei, în spaimă și rușine./ O, Cel Etern! Salvarea-i doar la Tine...” – textul biblic original e stors până la ultima picătură. Temele și motivele poeziei psaltice, desăvârșit imnice, sunt, de asemenea, sleite în aluatul unei limbi fără cusur. Aburul sacru și parfumul biblic trimit la psalmii lui David. Lumina mistică e însă nouă, și licărirea verbului e alta. Suprasarcina pocăinței depline a pelerinului ajuns în pragul mântuirii e strivitoare pentru neinițiat. Schimbarea la față a Fiului a rezonat, iată, peste milenii, în schimbarea la față a Cuvântului. Căci cuvântul poetic al lui Eugen Dorcescu este, dacă vreți, ecoul, replica umană a Cuvântului de la-nceput. Un ecou, sau un răspuns pe care Creatorul îl așteaptă mereu de la Creația sa, pentru motivarea împlinirii tuturor făgăduințelor și pentru restabilirea echilibrului tulburat de bezmeticia omului.

Eugen Dorcescu recapitulează și recrează psalmi în manieră absolută, străluminând vechile înțelesuri cu sensibilități și exigențe noi, corectând, după dogmă, imaginea blagiană apocaliptică a „Paradisului în destrămare”. Impresia finală, după parcurgerea atentă a psalmilor lui Eugen Dorcescu, este că, măcar pentru multă, multă vreme, ***nu se mai poate scrie poezie psaltică.***

Limpezimea de cristal a frazei poetice nu e depășită decât, poate, de calitatea absolută a lexicului. Metafora, simbolul și podoaba fastuoasă a epitetului ornant fac jocuri de lumini orbitoare ca Slava, în care întrezărim imaginea fulgurantă a lui Dumnezeu. Lângă sonoritatea de alămuri fine și cizelate a limbii române, Eugen Dorcescu așază, pe același portativ „gregorian”, isonuri ebraice, presărate cu zgârcenie în „grăirea” *Ecclesiastului*. Secțiunea psalmilor se încheie într-un fortissimo orchestral, la care toate instrumentele participă. Senzația finală, asurzitor-auditivă, este supremul imn de slavă ridicat spre nesfârșitele lăcașuri ale eternului Demiurgos: „Cu glas de corn văzduhul săgetați,/ Cu lira și cu harpa. Fremătând/ În dans. Tamburul, flautul plăpând/ Se-ngemănează-n imn, ca niște frați./ Sonore corzi, treziți-vă, vibrați!/ Și voi, caval, chimvale, rând pe rând,/ Și toate laolaltă, răsunăți!//

Tot ce viață are pe pământ/ Să-L laude pe Cel Etern și Sfânt./ Să-L preamărească laic și monah./ Să-L adorăm cu toți. Hallelu Yah!”

Ecclesiastul este, fără comentarii, cea mai desăvârșită (sic!) transpunere în versuri a vorbelor (în proză) ale fiului lui David. Amplul poem respectă cotele biblice. Satisfacția și lamentația, înălțarea și căderea, optimismul și deznădejdea contrapuntează versul epic sub cezura metrului endecasilab, care este pus în alertă de iamb, sub sentința tragică a fatalistului „Havel Havalim” (Deșertăciune a deșertăciunilor, în orig. ebraic – n. n.).

Ecclesiastul lui Eugen Dorcescu reduce tragismul biblic la mâhnirea românească, făcând loc astral licărului de speranță. Frământările, marile întrebări ale Omului, alergarea după vânt și vânarea de vânt se așază sub rigoarea resemnării smerite, în perspectiva întâlnirii ultime cu Dumnezeu și a dreptei reașezări viitoare, după a doua venire. Frazele sunt memorabile, și recunoaștem aici deznădejdea romantică de mai târziu, schopenhaueriană. Ca să nu universalizeze această deznădejde, ce poate ușor degenera în panteism, poemul lui Eugen Dorcescu găsește un reper, un punct de sprijin didactic, tradus prin satisfactul „Carpe diem!”: „Tu, tinere, te bucură, cât încă/ E vreme. Să te-nfrupți pe săturate/ Din cele-ngăduite, revelate./ Ascultă-ndemnul inimii. Adâncă/ Să-ți fie desfătarea. Și bogată./ Să-ți fie veghea clară. Pașnic somnul”, sub accentele anacreontice răsunând vag versurile lui Echnaton, chiar dacă aceste îndemnuri trăiriste sunt înfrânate de inexorabilul memento: „Dar ține minte: pentru toate Domnul/ Te va chema-ntr-o zi la judecată”. Avertismentul ecclesiastic privește nu implacabila pedeapsă divină, urmată de veșnica osândă, ci conștientizarea kantiană a normei morale: „Iah Elohim din veșniciei ascuns e,/ Dar are sub privire toate cele./ De la noianul mării pân’ la stele./ Și judeca-va lucrurile-ascunse – / Pe toate: Fie bune, fie rele”.

Pildele (131) celui de-al treilea împărat al lui Israel (Solomon, cca 971 – 931 î. H. – n. a.) au aceeași tușă stilistică pe care Eugen Dorcescu o aplică *Ecclesiastului*, iar comentariul lor ar putea alcătui un capitol distinct. Retransfigurându-le, după o poetică subiectivă, absolut impresionantă, poetul citează, subtextual, pentru eventuală „documentare”, sursele.

Rugăciunea regelui Manase („Stihuire după ultimul text din Vechiul Testament” – n. a.) aduce mult, în punctele ei de zbucium sufletesc, cu eminesciana rugăciune a unui dac, încheiată, desigur, în cunoscuta notă liturgică: „...pe Tine te laudă toate puterile cerului,/ și a Ta este slava, în vecie. Amin!”

Epilogul cărții este deopotrivă un crez și o dare-de-seamă a creștinului fundamental, lepădat definitiv de trufia amăgitoare a celor lumești: „...sătul

de idoli și eroi/ (Eroi când în prim-plan, când în eclipsă),/ Pun jos condeiul laic. Scrieți voi!/ Ne revedem după Apocalipsă”.

După exprimarea, în acești termeni, a nestrămutatei sale hotărâri, ne așteptăm ca Eugen Dorcescu să abandoneze definitiv îndeletnicirea scrisului. Peste tema biblică nu mai poate trece. Cele laice devin tot mai robite addagiului ecclesiastic. Fără falsă mâhnire, îi respectăm decizia, recunoscând anabasisul absolut la care Eugen Dorcescu a „osândit” anevoioasa trudă a lui Dosoftei.

Chiar și din această perspectivă, **Biblicele** lui Eugen Dorcescu instituie o veritabilă și fundamentală carte de căpătâi a omului modern, sufocat de angoase.

Caligraf, 6/ 2005.

MARIA – DANIELA PĂNĂZAN:

SEMNIFICAȚII PSALTICE ÎN OPERA LUI EUGEN DORCESCU

Eugen Dorcescu (n. 18 martie 1942), pseudonimul literar al lui Eugeniu Berca, este un poet reprezentativ pentru lirica religioasă a sfârșitului de secol XX. Opera sa lirică este vastă și cuprinde aproape toate temele mari ale poeziei religioase, de la poezia-rugăciune la versificări poetice ale *Psalmilor*, ale *Ecclesiastului*, ale *Pildelor* sau ale *Rugăciunii lui Manase*.

Versificarea *Psalmilor* ocupă un loc însemnat în opera lui Eugen Dorcescu. Profund în gândire, folosind un limbaj poetic original, Eugen Dorcescu impresionează prin limpezimea și trăirea poetică, prin sintaxa afectivă a frazei și prin frumusețea, dacă nu chiar puritatea, gândurilor lirice exprimate. Discursul poetic urmărește doar tangențial dorința de versificare a psalmilor biblici. Meritul poetului este acela de a contribui substanțial la îmbogățirea sentimentelor psaltice exprimate și la re-adaptarea lor pentru o înțelegere adecvată a cititorului avizat de astăzi, căruia unele profunde semnificații îi pot scăpa la o posibilă lectură biblică.

Originalitatea ideilor poetice respectă însă problematica generală a psalmilor lui David. De exemplu, *Psalmul 8* (biblic) începe cu versetele „Doamne, Dumnezeuul nostru, cât de minunat este numele Tău în tot pământul!/ Că măreția Ta s-a înălțat în tot pământul”. În Psalmul 8 al lui Eugen Dorcescu

este păstrată tema și anume: preamărirea divinității și cuvinte de laudă aduse lui Dumnezeu ca Împărat universal, dar, în același timp, este inserată în text trăirea personală, fiind evidentă încercarea de a adapta discursul liric la cerințele poeticității moderne: „*Numele Tău, o Doamne, cât e de minunat! / Nu-L poate nici cuprinde, nici absorbi cuvântul. / Cu slava-Ți deopotrivă cutreieră pământul / Și slava Ta deasupra de cer s-a ridicat.*”

Foarte frumoase sunt versetele dedicate relației divinitate – umanitate, în care este evidențiată apropierea tainică dintre Dumnezeu și om, amprenta lirică personală simțindu-se permanent, atât prin exprimarea sentimentelor și trăirilor, cât și prin folosirea pronumelui personal la persoana I: „*Îmi zic: Ce este omul, la el de Te-ai gândit? / Ce-i el, să-l iei în seamă, să-l ai în cercetare? / Aproape ca pe îngeri l-ai pus și prețuit / Și-ai înecat în glorie făptura-i pieritoare. / L-ai înălțat în cinste, i-ai dat în stăpânire / Tot lucrul mâinii Tale. Sub talpa lui ai pus / Și oile și boii și pasărea de sus, / Și fiarele și peștii zvâcnind ca o sclipire... / Numele Tău! Ce tainic și ce mirific este / Pe-ntinderea de humă și-n mările celeste!*”

Aceeași temă a slăvirii divinității apare în *Psalmul 19*. Limbajul poetic curge solemn, implicând însă și o relație afectivă continuă cu divinul. De mare finețe și efect stilistic sunt inversiunile poetice (care sunt, de altfel, o trăsătură importantă a poeziei Vechiului Testament) și metaforele realizate prin propoziții eliptice de predicat: „*Spun cerurile slava Domnului / Și-ntinderea – lucrarea mâinii Lui. / Ziua o spune zilei. Și, la fel, / Noaptea grăiește nopții despre El. / [...] Primește-mi, Doamne, cu bunăvoință, / Cuvânt, și simțământ, și conștiință - / Tu, Cel Etern și Unic Dumnezeu. / Tu, Stânca mea, Liberatorul meu!*”

Psalmul 23, supranumit „Psalmul Bunului Păstor” constituie un psalm mesianic în care este prefigurată imaginea Mântuitorului Iisus Hristos. Precum și în ceilalți psalmi, Eugen Dorcescu ia identitatea psalmistului biblic, rostirea poetică personală sporind subiectivitatea și frumusețea limbajului: „*Acum, că Domnul e păstorul meu, / Oare de ce voi duce lipsă eu? / Odihne-mi mă, pășunile sunt verzi, / Cu ape liniștite și livezi. / Îmi întremează sufletul. De rău / M-absolvă, căci ador Numele Său.*”

Legătura strânsă dintre Dumnezeu și om, precum și grija divină față de existența umană efemeră sunt ideile centrale din acest Psalm, marcate în text prin folosirea monologului interior. Subiectivitatea eului liric trădează o trăire autentică, vie, de esență mistică, dar și o credință neștirnutată în puterea divină: „*O, Doamne, chiar când calc a morții vale, / N-am teamă, că-s sub paza mâinii Tale. / Pasul mi-l lași să treacă și să meargă, / Strunindu-mi-l cu înțeleapta-Ți vargă. / Atunci toți vrăjmașii sunt de față. / O*

masă-mi pui Tu, dis-de-dimineată./ Capul mi-l ungi cu mir din cel mai fin./ Paharu-mi se revarsă de prea plin.”

Aceeași temă o regăsim și în *Psalmul 40* în care poetul conturează metafore ale ființei aflate sub pronia divină. Apocalipticul „*Vino, Doamne!*” are conotații diferite: „*Am așteptat pe Domnul în răbdare/ Și Domnul a venit. S-a aplecat/ Spre mine, cel pierdut. Și-a ascultat/ Cuvântul meu de-adâncă disperare./ Din groapa nimicirii, din noroi/ M-a scos. Mi-a pus picioarele pe stâncă.”*

Poezia – rugăciune se află sub semnul grației și muzicii divine, al inspirației dumnezeiești, dovadă a profunde credințe a poetului, convingerea acestuia fiind mărturisită în metafora fericirii: „*Acela doar în lume-i fericit/ Care se ncrede-n Domnul. Și-ocolește/ Pe mincinoși, pe cel ce se trufește,/ Pe omu-nfumurat, nesocotit./ O, Doamne, înmulțit-ai peste fire/ Minunile-Ți spre noi. Și gându-Ți bun./ Ca Tine nimeni nu-i. Cum să le spun?*” Această metaforă este reluată în penultimul verset, dar în acesta apare în asociere cu metafora iubirii: „*Dar cei care Te caută să fie/ În Tine fericiți. Cei ce iubesc / Salvarea Ta./ Ei pururea grăiesc: „Mărit să fie Domnu-n veșnicie!”*

În acest fel, poetul reliefează ajutorul divin ca simbol al legăturii neîntrerupte și a comuniunii dintre Dumnezeu și om, idee care apare și în finalul psalmului: „*Sărac sunt eu. Nefericit sunt eu./ Dar Domnul mi-a venit în ajutor./ Tu îmi ești sprijin. Tu-mi ești salvator./ Nu-ntârzia, o, Dumnezeul meu!”*

Capodopera psalmilor rămâne, și la Eugen Dorcescu, *Psalmul 50* (sau 51 după traducerea masoretică). Implorarea milei divine și dorința acută de purificare, de izbăvire a fărădelegilor apar în comparații și metafore poetice limpezi: „*Dumnezeule, ai milă de mine, după marea, după imensa bunătate a Ta,/ După bogăția îndurărilor Tale*” (versetul 1), „*Purifică-mă, curățește-mă cu isop și voi fi/ Ne-ntinat ca un zbor de zăpadă*” (versetul 7), „*Căderile nu-mi lua-n seamă, căci de lacrimi sunt orb,/ Fărădelegile șterge-mi, căci mă-nec de suspine*” (versetul 9), „*Nu mă îndepărta de la fața Ta niciodată./ Duhul Tău Sfânt nu-L lua de la mine. Fiindcă/ Mărturisesc: am greșit!*” (versetul 11) etc.

Tot o capodoperă a genului este *Psalmul 136* (sau 137). Fluența frazei poetice și ritmul muzical dau forță discursului. Sensibilitatea creatoare este purificată de trăirea dramatică a exilului (fie acesta exil exterior, fie exil interior). Sentimentul înstrăinării este resimțit dureros, precum plânsul de pe malul Vavilonului: „*Pe țărmuri, lângă Râu, la Vavilon,/ Ne-am așezat, gemând și murmurând./ Și-am început să plângem, rând pe rând,/ Când ne-am adus aminte de Sion./ Curgea alături fluviul, ca un șarpe,/ Unindu-se cu-*

ai lacrimilor stropi./ Și noi am prins în sălcii și în plopi/ Firavele și jalnicele harpe.”

În final, psalmodierea capătă accente incantatorii iar tensiunea lirică este situată aproape de paroxism (o regăsim în imprecizia din ultimul verset), culminând în nevoia de regăsire de sine sau de reîntoarcere... Acasă, în paradisul pierdut: „*Cum am putea noi imnurile Tale/ Să le-nălțăm într-un pământ străin?/ Noi, plini de-ndurerare și venin,/ Sătui de umilințe și de jale?/ De-am să te uit cândva, Ierusalime,/ Uitat să fiu de însăși dreapta mea!/ Uscată ca un ciot, ca o surcea,/ Să cadă și să zacă lângă mine. [...]/ Durerea noastră-i sumbră și adâncă./ Ferice de acel care-ntr-o zi/ Pe pruncii tăi plăpânzi îi va izbi/ Și-i va zdrobi și-i va strivi de Stâncă...”*

Psalmii lui Eugen Dorcescu reprezintă o capodoperă a literaturii române de la sfârșitul secolului al XX-lea, alcătuind un mănunchi de poezii – rugăciune, rostite în nume personal, dar potrivite sufletului modern(izat) de astăzi, scrise anume pentru noi, cei care ființăm în această societate de consum, desacralizată și tot mai ...îndepărtată de Dumnezeu: „*Poet important, străin de orice gesticulație frondistă, reprezentant de seamă al generației-sandwich („prinsă” între explozia șaizecistă și zgomotul optzeciștilor), Eugen Dorcescu ne obligă, astfel, la rându-i, să-l redescoperim”* (Adrian Dinu Rachieru).

Cetatea culturală, Cluj-Napoca, 9 – 10/ 2009.

ALEXANDRU RUJA:

IPOSTAZA DORCESCU

Există scriitori care construiesc un mod inconfundabil de creație în literatură, care lasă o amprentă fundamentală, care configurează o *ipostază* spre care te întorci sau la care raportezi literatura altora. Un asemenea scriitor este astăzi în literatura contemporană Eugen Dorcescu. Poet bine așezat pe un eșafodaj cultural, câștigat în timp, cu trainice resurse creatoare ce vin dintr-un talent evident, Eugen Dorcescu scrie o poezie a desfășurării culturale, dar și una care vibrează fin, ca un seismograf afectiv, la undele de șoc ale socialului, o poezie ce pornește din atât de exacta cunoaștere a textului sacru, dar și o poezie a meditației existențiale.

Nu mă voi referi aici la întreaga poezie a lui Eugen Dorcescu, despre care am mai scris, ci doar la două volume care reverberează în timp, atât prin amplitudinea cât și prin profunzimea meditației metafizice – *Elegii* (2003) și *Moartea tatălui* (2005).

Imaginea esențială din volumul *Elegii*, insistentă, recurentă și polivalentă, este aceea a *bătrânului*, înțeleptul ascet care meditează la marea problemă a trecerii. Deși, printr-o anumită viziune și tonalitate, *Elegiile* continuă o direcție din poeziile volumelor anterioare, amploarea și profunzimea meditației încarcă aceste poezii cu o marcă artistică aparte. Poezie filosofică în cel mai exact sens al cuvântului, *Elegiile* surprind meditația bătrânului, ajuns la vârsta înțelepciunii, despre viață și moarte, despre spiritualizarea existenței, despre ieșirea din trup, despre trecere și veșnicie, despre sacru și profan. Prima și ultima elegie închid această meditație ca într-un cadru; cea dintâi motivând reținerea „în trup”, ultima clamând vanitatea și zădărnicia existenței: „Din nou răsare soarele-n zadar./ Și, ca și ieri, zadarnic va apune./ Zadarnici sori, zadarnicele lune/ Măsoară-un timp zadarnic, iar și iar./ Zadarnic ieși în prag. Zadarnic pleci/ Și-apoi te-ntorci. Și iar le faci cu schimbul./ Străbați în van zadarnice poteci,/ Căci spațiu-i mai zadarnic decât timpul./ Și tu ești mai zadarnic decât tot./ Și totu-i mai zadarnic decât tine./ Strivite de mesajul cosmo-glot,/ Cuvintele, sărmancele, nu pot/ S-absoarbă taina tainicului cod – / Și vin la ușa Tainei să se-ncline”.

Viziune metafizică și introspecție existențială se unesc într-o poezie de savoare și esențializare lexicală. Între poeții contemporani, locul lui Eugen Dorcescu se distinge tot mai evident. Cu o cunoaștere a resurselor poetice ale lexicului cum la puțini se manifestă, poetul s-a fixat pe o viziune proprie, în care condiția duală a omului își găsește o configurație ce ține de esența mării poezii. Nimic contrafăcut în expresia poetică prin care se redă dramatica zbatere între teluric și celest, între spirit și materie, între trup și suflet, între sacru și profan. Cuvântul se golește de balastul material, urcă spre starea imponderabilă a spiritualului. Poetul Eugen Dorcescu esențializează o stare, aceea a treptatei spiritualizări. Fiecare elegie surprinde un moment înspre definirea acestei stări. Cel al înstrăinării ar fi unul inițial. Nu o conceptualizare, ci o figurare imagistică a unei stări tensionate dramatic întâlnim în elegii. Numai că această stare se asociază, nu rareori, cu un sentiment al liniștii, imaginat, căutat, sperat. În timp, trupul eroului liric „a fost exilat, expulzat, renegat/ de eul profund”, iar „bătrânul își caută, de ani și/ ani, sufletul,/ îl simte, îl știe, undeva, pe/ aproape, în tenebrele sinelui,/ îl caută, i se pare uneori că-i/ pe cale să-l întâlnească,/ dar recade în

cadrele trupului”. Expresie a ființei, bătrânul reface ontologia ființării. De la ipostaza „Pare de necrezut, dar/ bătrânul a fost tânăr/ cândva”, până la aceea a unei noi întineriri, înfloriri, se desfășoară drumul paradisiac-infernal al ființării. Imaginile ușor contradictorii, oscilând între lumină și întuneric, angelic și satanic, refac tocmai acest drum. Bătrânul a iubit cândva marea, muntele, poiana, pâ râul, zăvoiul, merii sălbatici, drumul („drumul pustiu, vag-șerpuitor,/ ce semnifica orice, dar,/ în primul rând, semnifica/ viața și moartea”), elementele unui cosmos propriu, în care ființa și-a găsit rostul ființării, pentru a se putea deschide, apoi, spre marea călătorie.

Poezia lui Eugen Dorcescu nu este inutil încifrată. Pentru ca s-o înțelegi, însă, trebuie să-i găsești și să-i pătrunzi nucleul generativ. Ca și în îndemnul lui Paul Claudel, trebuie să cauți centrul și nu să vezi doar drumul, care reprezintă discursul poetic. Centrul rămâne, însă, esența poeziei, spre care mergi urmând simbolurile fundamentale folosite de poet: focul, vântul, duhul, cenușa etc. „Flăcările i-au vorbit/ întotdeauna bătrânului,/ tot așa cum i-a vorbit, misterios,/ și vântul,/ astfel se vede el, acolo, pe/ ultima treaptă,/ un fuior de foc,/ împletit cu/ un fuior de vânt,/ vântul ar avea,/ în viziunea bătrânului,/ menirea să ia duhul cu/ sine,/ el, vântul, a fost și a rămas/ un fel de alter-ego fantomatic,/ un vaier al eului,/ adresat eului,/ pe când flacăra destramă și/ sfârtecă trupul,/ cu o dragoste vehementă,/ totală,/ a ucide înseamnă a/ posedă fără limite,/ flacăra, deci, absoarbe, în/ trupul său fluid,/ trupul rigid al bătrânului,/ îl desface, îl pierde printre nenumăratele-i degete,/ îi șoptește:/ te iubesc, te-am/ iubit toată viața, voi/ muri gândindu-mă la/ tine”.

Imaginea de amplă simfonie contrapunctică, în care meditația urcă de la individ la sferele astrale, în care relația trece de la circumstanță la eternitate, în care dualitatea *tatăl/ Tatăl* balansează într-o benefică ambiguitate, devine o realitate artistică în *Moartea tatălui*. „Fiind dincolo de/ simțuri,/ tatăl nu poate/ fi recuperat prin/ senzații,/ percepții./ Fiind dincolo de/ orice înțelegere,/ tatăl/ nu poate fi/ descifrat, priceput./ Fiind, de fapt, dincolo/ de întreaga noastră/ ființă empirică,/ dincolo, deci, de afecte,/ închipuire, cuvinte,/ el nu poate fi nici/ iubit, nici urât,/ nici rostit./ Și, totuși, conștiința/ înregistrează evidența / tuturor acestor/ negații./ Ceea ce-nseamnă/ că aceste negații/ – și oricare altele – / sunt cel mai sigur/ argument/ că tatăl/ există”.

În *Moartea tatălui* poezia este organizată în trepte. Cele *șapte trepte* nu sunt atât drumuri, itinerarii, cât *treceți*; cifra șapte cuprinde în ea o simbolistică sacrală. Adeseori poezia lui Eugen Dorcescu pare că se leagă de un element

real, de un eveniment, de o întâmplare, că are o relaționare empirică, dar întotdeauna transgresează realul, trece în metafizic, urcă spre spiritual. Orice element al peisajului amintește de existența tatălui: „Aici era, pe vremuri,/ un nuc,/ aici un tei,/ iar aici, o fântână./ Aici înflorește liliacul, aici/ era via, aici/ un piersic și-un prun,/ aici crescuseră vișini,/ o adevărată alee./ Și aici, / în ziua aceea, în/ ora aceea,/ în clipa aceea,/ aici, pe brazda/ aceasta de/ iarbă,/ în perspectiva Poienii,/ a râului,/ a eternității,/ aici,/ între muntele negru/ și umbrele lunii,/ aici,/ era tatăl”. În fond, un mic eden, o viziune paradisiacă a spațiului terestru, o transmutare în spiritul poeziei argheziene. Imaginea tatălui sau umbra amintirii se leagă de acest spațiu. „E o cărare umbrită/ de-a lungul/ râului./ Din frunziș, cad,/ pe alocuri,/ stropi umezi de/ soare./ Domnește acolo/ aceeași lumină/ ce-acoperă spațiul/ dintre veghe și somn,/ spațiul,/ deja amintit, dintre subconștient și/ conștiință./ Pe-aici trece tatăl,/ noapte de noapte,/ tot mai departe, mereu/ mai departe,/ din penumbră-n penumbră”.

Poezia filigranează o stare nu doar prin tensiunea meditației, dar și prin subțirimea versului, prin arhitectonica lui, care este suplă, ușoară, aproape hieratică, gata de zbor. Meditație asupra misterului morții, asupra tainei de trecere, *Moartea tatălui* este un volum în care complexitatea ideatică și trimiterea la texte fundamentale se fac mereu prin simbolistica poetică. Laitmotivul acestui volum rămâne *Tatăl*, iar discursul poetic devine o variațiune pe aceeași temă, un periplu dus însă la altitudinea meditației. Imaginea se purifică de orice contingente și se iluminează într-o mistică meditativ – imaginativă prin care simbolul devine principiu ordonator și susținător al lumii/ cosmosului. Sentimentul religios se sublimază într-o conștiință a trăirii metafizice.

Orizont, 8/ 2005.

*

DRUMUL SPRE ESENȚE

drumul spre tenerife (Editura Eubee, Timișoara, 2009, 100 p.) este un volum zguduitor, cutremurător, tragic în esență; *tenerife* rămâne un pretext. Simbolistica drumului este complexă și complicată. Drumul apare frecvent în

mitologie, este folosit în poezie. Drumul poate sugera linia, - linia vieții, - întâmplările sau întâlnirile vieții prin intersecțiile / răscrucile pe care le face. Drumul are o valoare etică, poți să ții drumul drept sau să apuci pe drumul strâmb. Simbolul drumului este asociat cu destinul, inițierea, cunoașterea etc.

Ce înseamnă **drumul spre tenerife** din volumul lui Eugen Dorcescu ? Răspunsul nu se poate da simplist și superficial, având în vedere tensiunea tragică, meditația profundă, căutarea înfrigurată a ultimei contopiri. Este un drum și nu o călătorie, este inițiere și nu plăcere, nu se caută frumosul în sens banal, ci miraculosul în sens esențial. Locul în care se imaginează drumul este unul de sorginte culturală, spațiu al cărților, *librăria crepusculară*. Realul și imaginarul se dedublează mereu; mai întâi drumul se imaginează prin cuvinte, apoi apare prezentat într-un balans abstract/ concret: „drumul se maturiza clădit/ de cuvintele noastre rostite/ atunci de/ desperatele noastre apeluri spre/ nebunia omenească [...] / drumul concret devenise abstract/ drumul abstract redevenise concret/ dar de o concretitudine secundă/ drumul concretitudinii secunde și-a/ construit imediat realitatea ambianța și/ umanitatea secundă/ absorbindu-le absorbindu-ne/ dinspre noi cei ce suntem înspre noi cei / ce devenim călătorind/ amintindu-ne că unul din îndemnurile/ supreme s-ar putea formula astfel/ încearcă să fii ceea ce vei deveni/ iată Eu Cel ce sunt Eu singurul /care sunt/ îți ofer acum/ și pentru totdeauna șansa/ aceasta/”.

Prima escală sau, mai exact, punctul de pornire este burgul alemanic de sub umbra domului, topos refăcut dintr-o intersecție imaginativă a culturalului cu realul: ”poți vedea multe în/ alemanicul burg/ catedrale pinacoteci perspective/ alpine lacuri în/ vecinătăți înverzite/ acum în cetate se află și/ eremitul mă aflu/ eu însumi/ strivit între săgețile/ aprinse ale dimineții/ smuls din propria-mi/ bătrânețe sinistră/ neretrăind nimic/ nemaivisând nimic/ [...]”.

Eremitul este un ego și un alter-ego în poezie, este însinguratul, pustnicul, deșertnicul, călătorul, căutătorul neîncetat al spațiului sacru.

drumul spre tenerife este un drum sinteză, absorbind alte drumuri, este un drum al esențializării existențiale, un drum ce duce spre divin, de la „trup” la „suflet”, de la „suflet” la „duh”, de la „duh” la „Duhul”. **drumul spre tenerife** include mulțimea drumurilor și poate genera alte drumuri. Există în poezie și sunt folosite sinonime ale drumului – cărările, drumeagurile, aleile, străzile; dar acestea nu au nici măreția drumului, nici forța lui simbolică, nici capacitatea de a penetra în spațiu pe care o are drumul. Cărările, drumeagurile, aleile, străzile simbolizează, mai ales, retragerea, contragerea, abstragerea spre ceva. „coboară seara peste/ străzile ce se retrag/ lin/ în ele însele/ eliberând spațiul de/ strânsoarea și de/ împânzirea lor/ se retrag și cărările/ și drumeagurile se/ retrag aleile/ cu oameni cu/ animale cu amintiri/ cu proiecte/ se retrag din viitor/ din trecut/ [...]”.

Când se retrag “toate întrupările/ particulare ale ideii/ de drum”, rămâne liberă conștiința, rămâne liber subconștientul, arhetipul. În viziunea poetică apare diferența dintre *drum* și *cale*, dintre fizic și metafizic, dintre somn și trezire, dintre existență și transcendență ori transexistență, dintre profan și sacru: “trezirea este conștientizarea/ drumului/ nu a căii/ despre care vorbesc înțelepții/ sau nu doar a/ căii/ calea e prezentă oricum/ clipă de clipă în/ adâncul ființei/ ea s-a revelat s-a/ descoperit/ în adâncul ființei/ ci a drumului/ fiindcă drumul/ drumul spre tenerife/ e încrustat și mai profund/ în ființă el este/ consubstanțial ființei el/ trăiește/ o dată cu ființa și va/ muri o dată cu ea/ drumul e calea concretă/ pe care înaintez/ iar calea e drumul/ abstract/ ce-mi luminează calea”.

drumul spre tenerife nu reprezintă o banală călătorie, nici măcar o întâmplătoare descoperire a unui spațiu exotic, nici o relaxare a ființei/ individului prin abandonare în inedit și necunoscut, ci, în imaginarul poetic, este ceva mult mai profund; înseamnă atingerea revelației, înseamnă transgresarea lumii obișnuite care a obturat

viziunea drumului: “de altfel lumea aceasta/ mi-a stat neconținut în/ cale mi-a mascat/ drumul/ cu zarva ei trivială/ cu vulgaritatea indecența/ cu duhoarea cu promiscuitățile/ și devălmășiile ei [...]”.

Revelația, ca treaptă supremă, simbolul Tatălui (cu mare frecvență în volumul **Moartea tatălui**) al cărui „braț de-azur” „[...] m-a smuls din / insalubra confuzie/ mi-a pus drumul sub/ pași/ mi-a pus pașii pe drum/ mi-a așezat dinainte/ distanța lumina timpul/ și spațiul/ mi-a revelat/ drumul/ singurul drum/ regăsitul meu/ drum/ drumul spre tenerife” nu reprezintă doar un moment al exploziei de fericire prin regăsirea drumului sacru, ci și unul cu deosebită încărcătură tragică: „am știut limpede că/ din clipa aceea/ pentru mine a/ început/ agonia”.

drumul spre tenerife este această dramatică luptă dintre trup și suflet, este însăși condiția tragică a omului aflat între teluric și celest, este dorința spre “ascensiunea edenică”: “drumul spre tenerife/ e *drumul* adică mișcarea eului/ în sfârșit conștientă de/ sine de propriul/ mister de/ tenebrosu-i traseu/ monocentric/ adică eul ce s-a/ descoperit în/ sfârșit/ în eterna sa ascensiune/ edenică/ adică mizeria nesfârșită/ a trupului/ incapabil să călătorească/ spre propriul duh/ adică istoria luptei/ dintre carne și duh”.

drumul spre tenerife înseamnă continua căutare a condiției paradisiace, este continua căutare a drumului drept pe care ființa era odată, în vremuri mitice, în timpul facerii și desfacerii universului. Și pe care l-a părăsit dintr-o iluzorie și deșartă provocare a plăcerii existenței pământene: “[...] noi/ am pierdut cu/ toții ceva ori/ am fost undeva/ și n-am uitat/ ce-am avut/ și n-am uitat că/ am fost în/ locul acela/ am uitat doar/ unde se află/ ceea ce am/ pierdut/ de aceea ne/ găsim mereu în/ exod/ de aceea batem/ drumuri și/ drumuri/ de aceea străbatem/ acum/ drumul spre tenerife/ [...]”.

drumul spre tenerife poate fi, deci, o permanentă căutare a spațiului paradisiac, o neconținută nostalgie spre locul originar, spre toposul sacru. **drumul spre tenerife** exprimă acest tragism al căutării adevăratei condiții existențiale.

Pentru Eugen Dorcescu, poet nu doar experimentat printr-o creație de acum vastă, dar și un profesionist teoretician al versificației, poezia nu mai are secrete la nivelul versificației. O dovedesc și modalitățile diverse din acest volum, de la cantabilitatea și structura clasică a cântecelor de călătorie („demult demult când râul era râu/ nu curs de apă putred și molâu/ când fânul unduia până la brâu/ când cerul era cer și norul nor/ când verdele sclipea amețitor/ când te-ntâlneai cu Domnul în pridvor”[...]) la versificația liberă, care poate deschide spre abisuri ale gândirii meditația poetică. **cântecele de călătorie** nu sunt ale eremitului aflat pe drumul regăsirii condiției originare, ci sunt ale omului ce-și reactivează memoria existenței pământene. Poetul-scrib cunoaște deopotrivă subtilitățile tehnicii versificației și ale construcției poetice, dar și apăsătoarea responsabilitate a propriei meditații poetice. **cântec miezonoptic**, autodefinire și identificare poetică, implorare și rugăciune, dezvăluie zbuciumările și idealurile poetului. „bătrânul scrib rotește-n minte/ jocuri de sens și de cuvinte/ el care nu le-a dezmiertat/ el ce-i artist nu acrobat/ și totuși scribul când și când/ împuns de boldul unui gând/ simțind în gură fum și scrum/ în ritmul pasului pe drum/ îngână rime dulci precum/ béni sois-Tu lah Elohim/ noi eremitici sopherim/ the happy few călătorim/ către-un celest Ierusalim/ către-un sublim Ierusalim/ acceptă-ne to sleep to dream”.

Orizont, Timișoara, 3/ 2009.

ELEGIILE DE LA BAD HOFGASTEIN

Fiorul metafizic traversează sacral și experiențial prin *Elegiile de la Bad Hofgastein* (Editura Mirton, Timișoara, 2010, 49 p.). Volumul are fixare de timp și loc: Bad Hofgastein, München, Timișoara, septembrie – noiembrie 2010. Elegiile se derulează într-un flux, nu au titluri, fiind doar numerotate (1- 28, plus un *Prolog* și un *Epilog*). Pentru Eugen Dorcescu experiența existențială se convertește mereu într-o poezie de adâncă meditație asupra condiției umane în ipostaza individuală de ființă trecătoare, dar și de permanentă raportare la forța divină. Convertirea poetului este una de substanță și mișcă după sine conduita poetică și existențială.

În urmă cu câțiva ani, Eugen Dorcescu a mai publicat un volum intitulat *Elegii* (2003), urmat de volumul *Moartea Tatălui* (2005). Imaginea esențială din *Elegii*, insistentă, recurentă și polivalentă era aceea a *bătrânului*, înțeleptul ascet care meditează la marea problemă a trecerii. Poezie filosofică în cel mai exact sens al cuvântului, *Elegiile* surprind meditația bătrânului, ajuns la vârsta înțelepciunii, despre viață și moarte, despre spiritualizarea existenței, despre ieșirea din trup, despre trecere și veșnicie, despre sacru și profan. *Moartea tatălui* este o meditație asupra misterului morții, asupra tainei de trecere, în care complexitatea ideatică și trimiterea la texte fundamentale se face mereu prin simbolistica poetică. Leitmotivul acestui volum rămâne *Tatăl*, iar discursul poetic devine o variațiune pe aceeași temă, un periplu dus, însă, la altitudinea meditației. Imaginea se purifică de orice contingente și se iluminează într-o mistică meditativ – imaginativă, prin care simbolul devine principiu ordonator și susținător al lumii/cosmosului.

Elegiile de la Bad Hofgastein sunt elegii despre/pentru *mama*. Repere fundamentale într-o viață supusă mereu dislocării temporale, *tata* și *mama* devin subiecte de meditație elegiacă, în sensul superior de elegie, în primul rând acela de meditație și, apoi, de evocare afectuoasă. Imaginea mamei apare la distanță, departe de locurile natale, dar mereu prin raportare la acestea. Imaginea mamei este repetitivă: "Tatăl a murit o/ singură dată./ Mama moare în/ fiecare zi." Elegiile devoalează această relaționare cu ipostaza singulară a mamei în moarte. „În lumina aceea,/ în sala aceea,/ între umbrele-acelea,/ mama zâmbea./ Și indecisul,/ enigmaticu-i zâmbet/ ar fi putut însemna/ că-ntrezărește,/ foarte aproape, la/ doar câțiva pași/ –

dar ce pași! –/ Paradisul./ Cele vechi/ rămăseseră toate:/ sicriu,
lumânări, cer și/ pământ,/ oameni și/ case.../ Noi, cei rămași, îi/
eram într-atât de străini, de/ minusculi, de pierduți și/
neverosimili,/ încât ne uitase. //8//

Paradoxal, dar în elegii nu domină prezența, ci *absența mamei*.
Ea este aceea care generează și germinează imaginile cu
mama în viziunile poetului, în imaginația sa, în subconștientul
depozitar al lucrurilor scăpate de presiunea rațiunii, în
retragerile solitare când trecutul izbucnește spre prezent cu mai
mare intensitate. Volumul chiar se deschide cu un *Prolog*,
având subtitlul *Absența*. “Absența e-o prezență negativă,/ E-un
gol, o așteptare, o latență./ E moarte și viață, deopotrivă –/
Chiar Domnul, pentru simțuri, e-o absență./ De neatins fiind, și
nevăzută,/ Asociind realități contrare,/ Absența naște jale și
frustrare/ Și-un gând de neputință absolută./ Ne-existând, nu
poate să se-ascundă./ Ne-existând, nu-și neagă evidența./
Egale-i sunt teroarea și clemența.../ *Absența e-o prezență mult
mai cruntă,/ Mai greu de îndurat decât prezența.*”

Absența, dacă nu este constant agresivă pentru memorie, este,
oricum, permanent incitantă pentru imaginație. „Nu te pot risipi,
nu te pot aduna./ Ești mult prea departe./ Știu cât de frică/ ți-a
fost./ Viața întreagă/ nu te-ai gândit la nimic altceva:/ Numai la
moarte./ Unde sunt toate cele ce-au/ fost, unde sunt toate cele/
ce sunt?/ Unde-au binevoit să te ducă,/ unde-au binevoit să te-
ascunză?/ Nici un răspuns./ Nici tăceri, nici cuvânt./ Vântul
adună de pe mormânt/ frunză cu frunză.// *O, maică...//*

Peisajul de la Bad Hofgastein este, se pare, stimulat, mărește
frecvența afectului, accentuează relaționarea. Silueta Alpilor,
Ache „râul de argint”, drumul pe Achenpromenade spre Bad
Bruck nu se inserează în poezie ca simple elemente descriptive
ori decorative, ci se integrează meditației fundamentale care
susține structura unitară a volumului. Liniștea prilejuiește o
stare specială, un fel de transă metafizică, încât se poate auzi
„ceasul dintre carne și duh cum bate”. Atrag în mod deosebit
atenția asupra unicității acestei – cum să o denumesc, ca să fiu
cât mai aproape de sensul ei fundamental? – *metafore*, prin
care se sugerează starea de cumpănă, momentul de răscruce,
clipa de trecere. „Aud/ ceasul dintre carne și duh/ cum bate, la/
infinite răstimpuri,/ eternitatea exactă” sunt versuri, deopotrivă,
încărcate de tragism, dar și de sentimentul eliberării, al intrării

în eternitatea universului (paradisiac sau nu). Asemenea metafore sunt rare și ele ies la răstimpuri din intuiția marilor poeți. Este aici, la Bad Hofgastein, un peisaj aproape ireal, care primește conotații și cu cel de acasă, rămas în amintire. „Prin Bad Hofgastein/ seara/ la promenadă./ Străzi parcimonios luminate,/ aproape deșerte, sub/ a lunii înnorată/ pomadă./ Munții s-au retras/ în văzduh./ Liniștea e atât de/ compactă,/ încât aud ceasul dintre/ carne și duh/ cum bate, la/ infinite răstimpuri,/ eternitatea exactă./ O percep, o/ ascult,/ mă cufund în/ substanța-i/ vâscoasă./ În timp ce trec râul/ pe un pod ireal,/ ca demult,/ când tăiam noaptea,/ în lung,/ pe sub munți către casă.// 7// Alteori, irealul poate glisa spre real, dar tot pe palierul imaginarului, iar senzația devine de întâlnire (aproape fizică) cu mama în peisajul de la Bad Hofgastein. „Într-o plimbare târzie/ pe Wasserfallgasse,/ am întâlnit-o pe mama,/ învelită-n a/ nopții mătase./ Era sus, la cascadă,/ i-am vorbit, dar/ n-a vrut să-mi/ răspundă,/ nu părea să mă/ vadă./ Deși eu știu prea/ bine/ că venise acolo/ doar pentru/ mine./ Am rămas îndelung/ față-n față,/ despărțiți de-a/ cascadei/ oglindă de/ gheață./ Eu, oprit ca un/ stâlpnic, pe/ Wasserfallgasse./ Ea-nvelită-n a/ morții mătase. // 23 // Cadrele în care se fixează aproape fotografic unele imagini sunt incluse într-un spațiu animizat natural, indiferent că apare viața râului, a muntelui, a străzii, a luncii, livezii sau poienii. Nu este un Paradis în destrămare, ci unul în imagine. Repetitivitatea imaginii mamei glisează în aceste cadre. *Râul – Poiana*: „Îi sunt recunoscător/ că-mi țese din/ raze de soare/ statura mărunță/ a mamei/ venind pe cărare./ Venind ca altădată, către/ *Poiană*, venind/ fără veste,/ să-mi spună/ nimic altceva,/ doar atâta:/ că este.”// 5 // *Munții*: „Mi-au amintit seara/ când am năvălit/ în tenebroasa-ncăpere,/ cea-n care mama zăcea,/ undeva-n infinit,/ după transparentul și/ impenetrabilul ei/ zid de tăcere.” //15 // Se produc și situații surprinzătoare, receptate în realitatea lor irațională, fără încercarea sau posibilitatea unei explicații – contemplarea Alpilor înzăpeziți se face sincron cu *alter-egoul*, autor al unei misterioase descoperiri, șoptite mai întâi sibilinic și tainic, posibil de revelat doar în final. „O descoperire/ surprinzătoare,/ generatoare/ de o stupefiantă uimire,/ în tragismul și-n/ ciudățenia sa./ Așa grăi, încet, gânditor,/ alter-egoul/ și spusele sale/ ecoul/ lăuntric,/ prin hăurile eului,/ din abis în/ abis,/ le tot

repetă./ [...] – E simplu, e cât se/ poate de simplu, șopti./ Iată,
îți dau de știre:/ Acum,/ după această răscruce/ de drum,/ sunt
altul.../ Sunt/ alticineva.” //19 //

În elegiile lui Eugen Dorcescu, Bad Hofgastein nu este doar un loc, un spațiu, sau nu în primul rând așa ceva, ci, mai ales, un cadru stimulator. Nu este esențială descrierea, decât în măsura în care elementele unui peisaj simțit apropiat susține meditația. Spectacolul naturii este unul magnific, iar forța lui vine dintr-un fel de trans-naturalitate, amestec de teluric și celest, de mister și revelație, ce nu se deschide simplului muritor ori „omului de pământ”. O cale mult mai tainică este capabilă să ducă spre atingerea adâncurilor acestor mistere. Ea este una a intuiției (chiar poetice) și nu a cugetării, a credinței și nu a îndoielii. „În ceața mare, mereu,/ mai mare,/ freamătă, prinși în/ ancore grele de lut,/ Alpii,/ fantastice crucișătoare./ Abia dacă le poți desluși/ catargele, pupa sau prora,/ în timp ce lansează asupra-le/ mii/ de rachete arzând/ crucișătorul de-azur,/ aurora./ Spectacol magnific, teluric-celest,/ ce simți că ascunde/ un sens ne-nțeles,/ nelumesc,/ la care tu,/ cât ești *ha'adham*, om de pământ,/ n-ai acces/ de nicicând, de niciunde.”// 9 //

Cine citește cu atenție elegiile lui Eugen Dorcescu poate rămâne surprins de simplitatea limbajului, dar și de subtilitatea sensurilor. Este aceasta, în fond, calitatea poezilor adevărați, care, fără a folosi un limbaj prețios, ci unul simplu, cu impact la lectură, trimit spre profunzimi nebănuite ale sensurilor. Evident că această calitate se bazează pe o solidă formație culturală, care îl caracterizează din plin pe poetul Eugen Dorcescu.

Un *Epilog (Adam)* încheie volumul, cu trimitere directă mai mult decât spre o opțiune. „Dezic, și mă dezic de tot ce am./ În fapt, ce vrea să-nsemne a avea?/ Sunt singur. Sunt căzut. Sunt *ha'adham*./ Și lângă mine stă femeia mea./ Ca ins primordial în Paradis,/ N-am ascendență. Cât despre urmași,/ Vräjmași își sunt. Și mie-mi sunt vrăjmași./ Urmașii mei trupești m-au compromis./ Iar Eva, dăruită de Acel/ Ce m-a creat, e-un dram din trupul meu./ Un unic trup clădim în Dumnezeu./ În lume, deci, suntem doar eu și El.”//

Orizont, aprilie 2011

VIRGIL NEMOIANU:

EUGEN DORCESCU LA MATURITATE*

De multă vreme susțin părerea minoritară că literatura română modernă, literatura ultimilor 200 de ani, are ca temelie un subtext religios. Explicația mea este, pe scurt, următoarea. Presiunile unei modernizări pripite și anorganice intră în conflict (după 1800 sau cam în acea perioadă) cu o tradiție cam trîndavă și nu prea intens creatoare, ale cărei forme nu se mai potriveau cu cele, în continuă schimbare, ale Vestului pururi exemplar. În aceste condiții, autorii își păstrează în sinea lor, și în structurile lor interioare (uneori inconștient) valori și imagini ale unui trecut real și/ sau imaginar. Suprafața însă râvnește să fie "acceptabilă" unei ere noi. În consecință se constituie astfel lumi ficționale nițel cam bizare dar nu lipsite de interes.

Există firește însă și destui scriitori români care se abțin de la astfel de acrobații estetice, abordînd în mod nemijlocit și deschis o tematică religioasă. Aceștia nu sunt, categoric, printre cei mai neînsemnați în istoria literaturii române: prozatori, dramaturgi, poeți, esești, din trecut și din prezent. Nu este aici locul potrivit pentru enumerarea lor.

Printre aceștia se numără și timișoreanul Eugen Dorcescu. Volumele sale, uneori direct inspirate de texte biblice, alteori de lirica subiectivă în toată rotunjimea ei, nu se sfiesc să includă dimensiunea religioasă a omului alături de anxietățile sau bucuriile lirice inevitabil prezente în orice poezie a lumii.

Cu riscul repetiției spun că Dorcescu trebuie socotit drept unul din cei mai însemnați și mai valoroși poeți actuali ai literaturii române, de fapt unul din relativ pușinii poeți adevărați care funcționează în ultimele două decenii la Dunăre și Carpați.

Nu vreau să intru în analize prea detaliate. Mă voi mulțumi să pomenesc două unghiuri de lectură. Cel dintîi ține de tradiția locală. Cel puțin prin volumul pe care îl avem în față (probabil că examinarea atentă ne-ar confirma același lucru și la unele anterioare), Eugen Dorcescu se dovedește principalul continuator actual al lui Ioan Alexandru, decedat prematur. Spun acest lucru bizuindu-mă pe orientarea generală a poeziilor incluse în volum, pe imagistica și tematica alese, dar chiar pe macro-teme ample care coincid fășis cu Ioan Alexandru: "Pustia" în primul rînd.

Al doilea este de natură cosmopolită. Nu am cunoștință de poeți sau poete din România care să se apropie atât de limpede și fără de teamă de discursul literar al unui poet de valoarea și statura universală precum T. S. Eliot. Atât Eliot cel pesimist și satiric de la tinerețe se regăsește în versurile lui Eugen Dorcescu, cât și cel blînd-trist, cu raze de speranță consolatoare de la maturitate și senectute. Intenție? Coincidență? Oricum este o înfăptuire vrednică de toată admirația această transpunere a unui poet universal în idiomul literar al altei literaturi. Avem așadar încă o dată motive să-l laudăm pe Eugen Dorcescu și să-i mulțumim.

August 2007, Bethesda, MD

*Prefață la volumul *În Piața Centrală*, Editura Marineasa, Timișoara, 2007. Textul a fost preluat de *El vuelo de Icaro. La opinión de Tenerife*, Spania, 23 martie 2008 etc.

IULIAN BOLDEA:

LITANII ÎN PIAȚA CENTRALĂ

La prima vedere, titlul cărții lui Eugen Dorcescu, *În Piața Centrală* (Editura Marineasa, 2007), pare inaderent la conținutul pe care-l desemnează. Dacă titlul are conotațiile deschiderii spre socialitate, sugestii ale concretitudinii și cotidianului, semnificațiile poemelor din volum, în schimb, sunt mai degrabă dedicate unei fervori a interiorizării, reflexelor religiosului, delicateții grave a invocației. În *Prefața* cărții (*Eugen Dorcescu la maturitate*), Virgil Nemoianu îl încadrează pe autor într-o anumită tradiție a poeziei religioase, trasând și reperele unei atitudini polemice față de poezia „acrobațiilor estetice“, lipsită, așadar, de necesara profunzime a atitudinii și viziunii: « De multă vreme susțin părerea minoritară că literatura română modernă, literatura ultimilor 200 de ani, are ca temelie un subtext religios. Explicația mea este, pe scurt, următoarea. Presiunile unei modernizări pripite și anorganice intră în conflict (după 1800 sau cam în acea perioadă) cu o tradiție cam trîndavă și nu prea intens creatoare, ale cărei forme nu se mai potriveau cu cele, în continuă schimbare, ale Vestului pururi exemplar. În aceste condiții, autorii își păstrează în sinea lor, și în structurile lor interioare (uneori inconștient) valori și imagini ale unui trecut real și/ sau imaginar. Suprafața însă râvnește să fie „acceptabilă“ unei ere noi. În consecință se

constituie astfel lumi ficționale nițel cam bizare dar nu lipsite de interes. Există firește și destui scriitori români care se abțin de la astfel de acrobații estetice, abordând în mod nemijlocit și deschis o tematică religioasă. Aceștia nu sunt, categoric, printre cei mai neînsemnați în istoria literaturii române: prozatori, dramaturgi, poeți, esești, din trecut și din prezent. Nu este locul potrivit pentru enumerarea lor. Printre aceștia se numără și timișoreanul Eugen Dorcescu. Volumele sale, uneori direct inspirate de texte biblice, alteori de lirica subiectivă în toată rotunjimea ei, nu se sfiesc să includă dimensiunea religioasă a omului alături de anxietățile sau bucuriile lirice inevitabil prezente în orice poezie a lumii ».

Poemele lui Eugen Dorcescu din acest volum mizează, în primul rând, pe beneficiile asumat austere ale meditației. E vorba însă de o meditație ce lasă în penumbră reflexivitatea, valorile și reperatele raționalității, pentru a-și anexa efluviiile afectivității și mirajul unei senzorialități difuze. Starea de grație e alcătuită, așadar, din intermitențe ale trăirii, din resursele elegiace ale litaniei, din diafanități mai mult sau mai puțin ilicite și din retransări ale eului în armoniile abia presimțite ale elementelor: „Vine seara. Vine/ clipa de tihnă./ Vine somnul, vine coșmarul, dar și/ dramul acela divin/ de odihnă./ Voi cădea, lin, adânc, în/ ghimpatele visuri,/ voi pluti, cum sentâmplă,/ mereu,/ în tenebre și-abisuri./ Dar, alături de-acestea, mi se dă/ și o sfântă uitare./ Domnul revarsă asupra-mi/ și balsam și răcoare./ Câteva ceasuri măcar, până/ când zorii îmi bat/ la fereastră,/ cu degetul lor diafan,/ de culoare aurie și-albastră./ Atunci, mă ridic,/ și Domnul, zâmbindu-mi,/ mă duce/ pe drumul știut,/ în calvarul știut:/ un om și o cruce“ (*Prolog*). Alcătuită din sugestii ale sacralității și din penumbre, din semitonuri mai degrabă decât din sunete ample, poezia lui Eugen Dorcescu își însușește semnificațiile într-o simbolistică a misterului, ce proiectează asupra lucrurilor de aspect banal o paloare nebănuită, un reflex neașteptat, o lumină ce le adâncește rosturile și expresivitatea. Un superb poem transcrie în notații suple, de maximă concizie și reverberație lirică, trecerea duhului sacru prin lume, printre obiecte și ființe anodine, prin spații citadine depozitate de aură simbolică: „Printre șanțuri și/ gropi,/ printre mari utilaje, și/ grămezi de ciment,/ a trecut, dintr-o dată,/ în orașul/ răscolit și dement,/ a trecut, pe alături,/ volatil, indecis,/ izvorât din eter,/ zămislit din neant și/ din vis,/ a trecut,/ și apoi s-a făcut/ din văzut,/ nevăzut,/ a venit, a trecut,/ a pierit –/ poate-un nor plin de/ lacrimi solare,/ poate duhul Poienii,/ poate-un crâng/ înflorit...“. Pentru autorul acestui volum de versuri, poetul e ființa care caută să identifice și să descifreze rădăcinile lucrurilor, să afle originaritatea elementelor, într-un fel de descensus ad inferos, excurs revelator și inițiativ spre o lume a virtualității pure, a iluminărilor subite, a absențelor ce nu sunt

nimic altceva decât investiții ale sacralului: „La rădăcina celor/ ce sunt,/ de pildă, la/ rădăcina zilei/ acesteia,/ stă, deopotrivă,/ primordialul/ Cuvânt/ și ființa mea,/ tremurătoare, firavă,/ ca trestia./ La rădăcina celor/ ce-au fost/ înainte ca toate să fie,/ era doar infinit,/ fără sens, fără/ rost,/ și doar veșnicie./ La rădăcina celor/ ce fi-vor curând,/ sub divina, dorita,/ clementă,/ e numai neantul/ dintr-un mormânt,/ clocotind de/ absență“. Mecanismul poetic e, astfel, fundamentat pe ritualizarea propriilor afecte, a propriilor resorturi perceptivă, sau, cu alte cuvinte, pe stimularea unei energii simbolizant-imaginative prin care elementaritatea își arogă un halou de mister, un vertij cathartic ce transformă subit sentimentul de alienare, starea de deceptivitate a omului modern în patos al redempțiunii, în fervoare ce corporalizează inefabilul. Giudețul sufletului cu trupul e, mai degrabă, o formă de devoțiune unificatoare decât semnalare a unei antinomii ireconciliabile: „Sufletul/ e tot atât de subțire,/ precum/ scara de-azur/ rămasă în urma unei/ dăre de/ fum,/ scara de-azur ce leagă/ cenușa/ de cer./ Ea, scara de-azur, tainica punte/ între neantul de jos și/ celestul mister./ Doar ținta fumului/ nimeni n-o știe./ Fumul nu mai e nici în/ lumea de-aici,/ nici nu ajunge-n Împărăție./ Fumul/ și de duh, și de/ trup se desparte./ Fumu-i substanța și/ scrumul/ amintirilor moarte“. Poemele lui Eugen Dorcescu sunt, de fapt, tot atâtea somații adresate profunzimilor lumii, adâncurilor universului, unei sacralități întrezărite, unei lumini difuze ce nu se arată pe deplin. Tăcerea, absența, înserarea, modulările unui timp mitic, acestea sunt toposurile predilecte ale poetului, acele elemente ale figurației lirice care îi configurează un relief propriu, într-o rostire de litanie, ce-și interzice tonalitatea retorică, amplitudinea timbrului, preferând în schimb modulația elegiacă, dicțiunea solemnă și o poetică a elipsei, prin care nerostitul dobândește o pondere și o valoare semnificativă în raport cu ceea ce e spus/ scris. În versurile lui Eugen Dorcescu timpul stă sub instanțele sacralității, își pierde ponderea și acuitatea, demonia clipelor e îmblânzită, ritualizată, sublimată prin intermediul unei expresii poetice liminare, ce îmbină grațiozitatea și clarobscurul: „Aici se scurge timpul mult mai lent,/ Se mișcă dormitând, ca-n diligență./ Absența însăși nu este absență,/ Căci n-a ieșit complet din contingență:/ E doar o domolire de accent./ Ființa-i durativă. Se dilată,/ Trecând din anotimp în anotimp./ Deplină-n spațiu, se prelinge-n timp/ Și pare că nu pierde niciodată./ Eternitatea rustică, atentă/ La orice salt anarhic și brutal,/ E-asemeni unei mări de crini și mentă,/ Cu soare și cu ape de opal./ Cu diligența timpului, absentă,/ Dansând, la infinit, pe-același val“. **Epilogul** volumului e, în fapt, o proiecție apocaliptică a unei lumi din care sacralitatea s-a retras („Numai Tatăl nu este“), a unei lumi a golului, a absenței, a negativității și neantului. Eugen Dorcescu se dovedește, și prin

recenta sa carte, unul dintre cei mai importanți poeți ai sentimentului religios de azi.

Apostrof, 2/ 2008.

GRAȚIELA BENGA:

*

POEZIE ȘI RUGĂCIUNE

În urmă cu trei ani, când a publicat volumul *Moartea tatălui (O cântare a treptelor)*, Eugen Dorcescu era deja o voce distinctă în poezia contemporană. Poetul timișorean lăsase în urmă câteva teme care îi marcaseră la începuturi poezia și evoluase, în *Omul de cenușă* (2002) și *Elegii* (2003), spre un lirism în care meditația filosofică atinge, nu o dată, fervoarea mistică. Despre *Moartea tatălui* se poate spune că este de fapt o cântare a ființei, pe drumul spre marea întâlnire cu sine. Reprezentările lirice sunt dispuse pe șapte trepte, fiecare dintre ele construită pe tot atâtea secvențe contrapunctice. Orientate de la detaliul biografic spre universal și de la senzorialitatea contingentei spre metafizic, poemele tind să descopere nodurile uitate prin care lumile se leagă între ele. Popasuri meditative ale celui care redefinește viața și moartea pornind de la profilul regal al tatălui, treptele sunt reliefate de stările fundamentale care precedă un epilog revelator. Poetul redimensionează situații consacrate și captează asiduu polaritățile, modelându-le conform propriei sale viziuni. În primele trepte, imaginarul liric își verifică aderența la zona plină de asperități a circumstanțialului. Mai apoi, discursul se dezvoltă atent la polifonia echilibrului intertextual, într-o dispunere radială ce protejează, în fond, *dialectica (ne)reprezentabilului* : „În dimineața de mai,/ paradisiacă, mirifică,/ umbra funebră a/ tatălui, / adusă de clopot, adusă de/ Duhul,/ ambiguitățile lumii/ amplifică. /... Se ridică nori/ cenușii, la/ apus,/ asemenea țărâni/ care acoperă /urmele tatălui./ Vechiul dor, vechea/ nostalgie, vechiul tremur/ lăuntric/ s-au stins./ A rămas un recul/ de cenușă./ Și totuși, de vreme ce/ plecăm într-acolo,/ înseamnă/ că absența înspăimântătoare/ a tatălui/ încă așteaptă”. Imaginile se intersectează, deviază și apoi revin, pentru a proiecta imanența în astral și absența în inconfundabilă prezență. Profilul tatălui prinde contur din piesele amestecate ale unei viziuni de esență apofatică, în

cadrul căreia ceea ce nu
poate fi reprezentat se substanțializează prin raportare la contrariul său :
„Fiind dincolo/ de simțuri, tatăl nu poate/ fi recuperat prin /senzații/
percepții./ Fiind dincolo de/ orice înțelegere,/ tatăl/ nu poate fi/ descifrat,
priceput./ Fiind, de fapt, dincolo/ de întreaga noastră/ ființă empirică,/
dincolo, deci, de afecte,/ închipuire, cuvinte,/ el nu poate fi nici/ iubit, nici
urât,/ nici rostit./ Și, totuși, conștiința/ înregistrează evidența/ tuturor acestor
negații”.

În succesiunea lor ascendentă, treptele din *Moartea tatălui* orientează
conștiința spre ea însăși și punctează vârstele cunoașterii. În același timp, se
filigramează și deschiderea ei spre Celălalt, într-o subtilă transcendere a eului
(ca individ) spre identitatea zidită ca depășire. Încremenirea ontologică a
omului de după cădere este înlocuită, așadar, de ascensiunea spre conștiința
pe care o are tatăl (sau Tatăl) despre el. În fond, zidirea treptelor ascunde
încercarea de trecere peste limita omenescului și zidirea de sine. Greoaie și
dureroasă, această ascensiune începe de la inciziile interrogative care
sondează realitatea cosmică: „Aidoma/ unei sparte/ monade,/ casa revarsă,
cătref/ Poiană,/ limfa ei/ de-ntuneric. Unde e/ tatăl?/ Cea mai sigură/ cale
cătref/ cunoaștere/ e suferința./ Luna își sprijină/ fruntea/ pe lespeda vidă/ a
casei. /Unde e/ Tatăl?” Absența tatălui atrage o întreagă suită de semne ale
sfârșitului de lume. Nimic nu mai este la fel, supraviețuirea celor rămași
acasă e doar o prelungire ternă a amintirilor. Insula paradisiacă a luat de-
acum forma unui topos al absenței, unde exercițiul dificil al subminării
evidențelor va ajunge să descifreze lumina „ce-acoperă spațiul/ dintre veghe
și somn,/ spațiul,/ deja amintit,/ dintre subconștient și/ conștiință”. În ochii
poetului, înțelegerea lumii ca omologie, ca relații complicate între diferitele
ei componente, se cristalizează prin parcurgerea structurii convergente a
cosmosului și prin contemplarea tainicei îngemănări dintre spațiu și timp,
dintre prezență și absență. Profil estompat de frăgezimea cristalină a
lacrimii, femeia (mama) se transpune într-un receptacul al irepresibilei
dureri ontice. Plânsul ei gravitează între ipostazele felurite ale morții,
lacrima se transformă, gradual, într-un soi de alveolă cosmică, în timp ce
femininul devine emblema transfigurată a lumilor intermediare. Retras din
lume, tatăl își probează, totuși, încifrat, existența. În urmele pașilor lui,
șterse de timp, în rătăcirea fără odihnă a mamei sau în investigația cronică a
eului reflexiv se ascunde același gest întemeietor al celui care, „absent,/ a
lăsat să cadă,/ din mâinile sale/ de fum,/ ființe și lucruri./ Și ele, căzând, se/
sparg în nenumărate/ fărâme de sens,/ pe care vântul le/ poartă, pe care/ apa
le duce./ Apoi, vântul și apa, / la rându-le,/ coboară, fluturând,/ în neant, ca
niște/ pânze de ceață,/ ca niște eșarfe./ Aceasta e desăvârșirea/ nimicului./

Tatăl poate exista/ fără lume./ Dar lumea/ nu poate/ exista/ fără Tatăl”. Carte a ființei suspendate între propriul ei sine și neantul din care provine, *Moartea tatălui* valorifică tensiunea între a goli și a umple o existență. Cu alte cuvinte, exploatează tensiunea creației, vizibilă atât în modalitatea prin care omul se face pe sine, cât și în binomul tatăl/ Tatăl, semn particular al irepetabilului. Al veșnicului început. Bine structurată, incitantă ca idee poetică și ademenitoare prin expresivitate, *Moartea tatălui* descoperă pe alocuri nu numai poetul, ci și teoreticianul. Cu toate că, aflate în suspensie, mici fragmente abstracte tulbură câteodată lirismul și îi afectează profunzimea (în întregul ei), cartea își păstrează liniile de forță și rafinamentul imprevizibil al sugestiilor.

*

În 2007, **Eugen Dorcescu** a încredințat tiparului o nouă carte de poezie. Adunând poeme care vorbesc cu precădere despre cele ascunse, *În Piața Centrală* își dezvăluie mult mai limpede sensurile dacă avem ca reper *Moartea tatălui*. Între cele două volume există o continuitate de substanță, prin care se fortifică și se acreditează o reală topografie a existenței. Cea mai recentă carte a lui **Eugen Dorcescu** conține trei secțiuni (*Omul din oglindă*, *Sub cerul Pustiei* și *În Piața Centrală*), încadrate de un *Prolog* și un *Epilog*. De fapt, sunt trei segmente ale scării ce stabilește ierarhia existenței, ordonată în funcție de reperele sugerate în *Prolog*: omul și crucea. Sau, altfel zis, omul-cruce, care pășește pe treptele înnoirii spirituale, fără a fi străin de traversarea vârstelor omenirii. Faptul că poemele nu au titluri, ci sunt notate simplu cu un număr, intră în viziunea de ansamblu a volumului : e o carte-ceremonial, prin care se reliefează pașii ființei spre îndepărtarea sau regăsirea de sine. Poemele primei secțiuni remitologizează un topos în care Poiana, livada, zăvoiul și râul, cerul și soarele „roșu și greu” stabilesc coordonatele existenței. Dincolo și dincoace de acestea, se află hipersensibila conștiință a eului. Realitatea se descompune și se recompune din elemente care configurează, la fel ca în *Moartea tatălui*, o viziune negatoare. Întorcându-se „la ceea ce-a fost/ înainte să fie”, poetul descoperă rădăcina profundă a lumii, în „acel întuneric perfect,/ care-i însăși lumina”. De fapt, *Omul din oglindă* se concentrează în jurul angoasei și « farsei ontologice » pe care o trăiește omenirea. Câteva ecouri îndepărtate ale meditațiilor filosofice kierkegaardiene se ghicesc dincolo de suprafața versului, pentru că angoasa circumscrie aici (și) posibilitatea libertății. Îi poate da omenirii o altă formă, consumându-i limitele. Aruncat de angoasă în interioritatea originară a ființei sale, omul ajunge să și

vadă viața ca o existență-întru-moarte, dar și ca o căutare a propriului adevăr. **Omul din oglindă** surprinde proiecția ființei, în ascensiunea ei spre lumină. Sau zidirea unei identități capabile să perceapă sacrul, Imago Dei. La urma urmei, **Omul din oglindă** este o prelungire a libertății spiritului. Prin intermediul ei, se resacralizează o geografie. În poemele lui Eugen Dorcescu, marile simboluri mitice, muntele, soarele și luna, captează psalmodic misterul fascinant al transcendenței : „Dintre toate amintirile,/ una/ îmi răsare, acum, în /plină conștiință : / luna -/ semn heraldic de moarte,/ semn astral de /ființă./ Luna,/ deopotrivă,/ în apele negre de/ sus / și în ochiul izvorului./ Lină derivă,/ de la răsărit la/ apus,/ pe corabia/ norului./ Luna, astru cețos,/ punct celest de-ntâlnire,/ între ființa de sus/ și ființa de jos,/ în aceeași privire”. Prelungind **Moartea tatălui**, lumea întregă e privită ca un păienjeniș de relații între prezență și absență, transcendență și imanență, numai că de data aceasta poetul depășește și ultimele ispite ale abstractizării : particulele teoretice se decantează, rămân undeva în spatele filtrului liric iar poezia atinge, prin intuiție, o irecuzabilă limpezime. A doua secțiune a volumului va fi guvernată de imaginea hieratică a Eremitului. Încarcerat în trup și fascinat de transcendență, Eremitul e chinuit de neputința de a-și lua în stăpânire conștiința de-dublată. Pentru el, infernul e aici, în adâncul propriei ființe, în zbaterea ei între duh și lut. De altminteri, polaritatea duh-lut stă la baza ultimelor volume ale lui **Eugen Dorcescu**. Aici se află nucleul tensiunilor existenței, dar și adăpostul unei soluții prin care totul poate dobândi transparență. Din acest punct de vedere, **În Piața Centrală** relevă o viziune poetică remarcabil articulată și un lirism pe cât de stratificat, pe atât de autentic. Despre partea a doua a cărții spunem atât: **Sub cerul Pustiei** (se) articulează un cântec – pentru Cuvânt și pentru continua, epuizanta bătălie pe care o presupune urcarea scării spre sfințenie : „Eremitul doarme/ cu fruntea rezemată de/ stâncă./ În somnul lui și-au/ făcut apariția/ primele semne./ El le citește-ndelung,/ le descifrează-nțelesul,/ zâmbește./ Semnele, asemenea unor/ ghizi, îl petrec/ până-n margini, la/ praguri. Apoi,/ cineva îl trezește/ subit,/ îl readuce în haos, îl/ părăsește, îl lasă/ așa cum a fost:/ cu ochii pierduți/ în spirala neantului”. Și dacă omul poate trăi o metamorfoză esențială (precum o mărturisește Eremitul), atunci poezia poate dubla rugăciunea. Așa cum Sfinții Părinți afirmă că nu ajunge să faci rugăciune, ci trebuie să devii rugăciune, nu ajunge nici să faci poezie, ci trebuie să devii una cu poezia. Este ceea ce se întâmplă în lirica lui **Eugen Dorcescu**, unde omul și poezia devin templu. Totul poate deghiza o minune. Totul poate ascunde o epifanie. În întuneric, „stele și constelații nu sunt/ decât schelete de sfinți, risipite/ în lutul văzduhului”. Un spațiu

spiritualizat, înfiorat de zborul Duhului și de suflul discontinuu al vântului, se conturează **Sub cerul Pustiei**. În fine, cea din urmă secțiune, **În Piața Centrală**, se fixează pe treptele de jos ale scării, acolo unde viața e „un fel de somn”, vegheat de rațiune. De această dată, angoasa trezește demoni pe care nu îi mai poate stăpâni. Poemele sunt decupate dintr-un timp escatologic, în care omul se sufocă în lanțurile pe care el singur și le-a legat : „Sufletul, / nevăzutul Icar,/ încearcă, tragic,/ încearcă, iar,/ să zboare, adânc, să/ se-ascundă,/ fie-n veșnica primăvară/ de sus,/ fie-n eterica/ toamnă profundă./ Dar lestu-i prea greu,/ prea cumplit./ Legăturile trupului îl/ aduc îndărăt, din/ zenit,/ îl obligă, iarăși, a/suferi și a plânge,/ în abisul de carne, în/ mocirla de sânge./ Căci otgoanele cu / nici un chip nu se/ rup./ Infernul e chiar această/ repetată/ cădere în trup”. Dacă în **Sub cerul Pustiei** se înălța un templu, **În Piața Centrală** se prăbușește o lume, sub povara propriei opțiuni. Versul lui **Eugen Dorcescu** e delicat ca o bijuterie fină, dar are forța unei apoftegme. Cu alte cuvinte, operează un transfer continuu între sensul anagoric și estetic. Cele mai recente volume ale poetului provoacă o serie de înșurubări simbolice prin care se actualizează dublul adevăr, îmbrățișat de Poezie: trăirea metafizică și reflecțiile ei meditative se răsfrâng într-o învăluitoare mistică a Creației. Versul viu, lăsat să zboare și să se prăbușească pentru a-și ignora, mai târziu, propria lui gravitate, poartă sigiliul autentic al libertății umanului. Fără îndoială, lirica lui **Eugen Dorcescu** recuperează acea zonă de sensibilitate pe care poezia contemporană, pierdută printre isme de tot felul, o ignoră aproape cu desăvârșire. Și numai cine nu cunoaște versurile poetului timișorean ar privi cu uimire **Prefața** care deschide volumul **În Piața Centrală** și ar citi (mai mult sau mai puțin) intrigat cuvintele lui Virgil Nemoianu : „...Dorcescu trebuie socotit drept unul din cei mai însemnați și mai valoroși poeți actuali ai literaturii române, de fapt unul din relativ puținii poeți adevărați care funcționează în ultimele două decenii la Dunăre și Carpați”.

Viața Românească, 6 – 7/ 2008.

MARIA-DIANA POPESCU:

EUGEN DORCESCU,
„Exclusiv poet, iremediabil poet”

„ÎN PIAȚA CENTRALĂ”, o carte de raftul întâi

Eugen Dorcescu (pseudonimul literar al lui Eugeniu Berca, doctor în filologie, cu teza *Structura lingvistică a metaforei în poezia română modernă*, Universitatea din Timișoara, 1975, prolific poet, critic, traducător, născut pe [18 martie, 1942](#), la [Târgu-Jiu](#)) este genul de scriitor care, atunci când își pune semnătura pe o carte, nu face rabat de la valoare, reușind să fixeze atenția cititorului asupra unui întreg arsenal de sensibilitate estetică.

În Piața Centrală, Editura Marineasa, 2007, cartea în discuție, este mai mult decât o carte de poeme, este o atmosferă intelectuală, emoțională și grațioasă, care conturează un poet interesat să primenească limba română și poezia cu haină curată și frumoasă. La fruntariile expresiei poetului frează o neliniște metafizică, un zbucium dar și o împăcare cu neantul, mijloacele de realizare poetică fiind la înălțimea unei inspirații profunde. Accentul cade pe invocația divină, ca un act liric întemeiat („Doamne,/ tălpile munților/ sunt tălpile Tale./ Iată-mă, vin,/ pe o cărare/ de spini și pelin”), având ca destinatar pe Dumnezeu, „cu attributele Lui consacrate”, mărturisind astfel un sens religios asumat, dar și pe o invocație circumscrisă umanului, care, deși acoperă o plajă laică, nu-și pierde aura de sacralitate: „Nucul bătrân/ din adâncul/ grădinii,/ îmbrăcat în/ mireasmă de/ fân/ și-n hlamida/ luminii”.

Domnia sa, **Eugen Dorcescu**, „exclusiv poet, iremediabil poet”, scrie o poezie în care se simte fiorul metafizic generator de originalitate a expresiei și de siguranță estetică. Imagini reușite, adaptate tonului, întruchiparea sintetic(ă)-estetică a sacrului și a umanului par a fi efectul unei grații divine ce are pentru autor sugerate haruri de întărire spirituală, de (i)luminare interioară, dar și de farmec poetic. De aceea axa lirismului, în coordonatele inconfundabile ale registrului său, menține elementele specifice unei rostiri religioase: „Mâinile Domnului,/ verzi, străvezii,/ mângâie-ntinderea plaiului./ Astfel încep,/ zi de zi,/ diminețile raiului”. Mesajul profund din vocea poetului (setea de cunoaștere,

nevoia de recunoaștere salvatoare a Divinității, „aspirația” spre moarte, ca singură „soluție” de evadare din materie spre lumina adevărată) conduce spre filozofare, spre atitudini meditative, poetul devine avocatul celor mulți, invocă în numele lor, consimțind că Domnul nu-l poate trece cu vederea.

Fantastice respirații lirice, poemele par tăcerea care grăiește, nu rostirea care tace. Ele vin să reabiliteze un gen poetic care se singularizează prin forța esteticului. O anume grijă pentru gesticulația lirică, ermetism, justețe și consecvență a opțiunilor poetice, aluzie livrescă, dar în amestec electiv -poetul are măsura puterii dar și a umilinței, pentru că se află în posesia coordonatelor care îi pot revela mai ușor virtuțile poetice. În lupta cu disoluția eului („Aici punem punct./ Eul, dezbrătat de/ umilințele morții, dezbrătat de/ lumeașca trufie,/ se-ntoarce, nici viu, nici/ defunct,/ la ceea ce a fost/ înainte să fie”), cu zădărniciile lumii, poetul dialoghează cu Divinitatea, Îi cere dar Îi și laudă binefacerile („Duhul doar, numai el,/ nu-și schimbă nici starea,/ nici mersul”), prin rostiri lirice de mare finețe. Invocația religioasă este mai degrabă o mărturisire, o lepădare de sine: „În acest univers de zefiri și/ petale/ în acest univers de astrale culori,/ moartea însăși e-o floare/ risipită în flori”.

Dar iată, poetul deschide o ușă spre latura umană, dureroasă: „Prin/ gangul întunecat, ne-ngrijit,/ decupat în/ amiaza de vară/ se scurg/ sub tavanul coclit,/ câini leproși, strigăte,/ câte-o boare amară”. Poetul rămâne până la capăt atent la mersul lumii, sensibil la încărcătura imaginilor de dincolo de suprafața existenței. „Încă viu”, „cu trupul de lut și privirea sărată”, ziua i se pare „o stâncă transparentă de sare” și „nimic mai adânc, mai cumplit decât propria-i ființă”, „la rădăcina celor ce-au fost înainte ca toate să fie”. Nimic de contestat, fantastice versuri!

O carte de raftul întâi, nu după spusele lui Virgil Nemoianu din prolog, ci pentru că eu, cititorul, consimt și îmi iau totodată bucuria de a premia, cu aserțiunile mele, îndrăzneala poetului timișorean (ce poartă cu har de ani buni pe umeri lumina) de a striga la portavoce **În Piața Centrală** a existenței că „aici, pe pământ nu avem parte de-o moarte ce-i viață, ci de o viață ce-i moarte”. Vocea poetului **Eugen Dorcescu** vine din adânc de lumină și

aduce un suflu curat, un echilibru împăciuitoare al ipostazelor de literatură, cult, armonie, cultură. Miza este totală, câștigul poetic evident.

Agero, Stuttgart, noiembrie 2008 ; Rețeaua literară, decembrie 2008; Albina românească, București, februarie-martie 2009.

*

OLGA ALEXANDRA DIACONU:

ÎNTRE DOUĂ LUMI

Personalitate complexă, Eugen Dorcescu, e unul dintre cei mai reprezentativi scriitori ai secolului al XX-lea, precum și ai secolului nostru, printre operele sale importante enumerându-se *Metafora poetică*, *Embleme ale realității*, *Poetica non-imanenței* (eseu și teorie literară), *Arhitectura visului*, *Culegătorul de alge*, *Omul de cenușă* (volum antologic), *Biblice* (volum antologic: *Psalmii*, *Ecclesiastul*, *Pildele* și *Rugăciunea regelui Manase*) (poezie), *Basme și povestiri feerice* (proză). Trebuie salutată în mod deosebit tenacitatea cu care poetul a lucrat ani întregi la versificarea cărților sacre, ca și ardoarea cu care s-a avântat în dialogul său cu Divinitatea, într-o epocă în care nu numai societatea, dar nici critica literară nu acordă suficientă atenție poeziei mistice. Volumul antologic de poezie, intitulat *Omul din oglindă*, apărut la Editura on-line Semănătorul, 2009, constituie o radiografie spirituală a societății contemporane, dar și a intelectualului acestei societăți, detașat și meditativ la vârsta senectuții, intelectual ce se simte anacronic într-o societate în care domnește răul, prin supremația vieții instinctuale și acaparatoare asupra celei spirituale. Starea de spleen a intelectualului se exprimă fie direct, fie prin intermediul Bătrânului sau Eremitului, ale căror euri se suprapun eului poetic într-un ținut virtual, caracterizat prin puritate, calitate specifică sacralității. Prin tematică și forma expresiei poetice – curgătoare, muzicală, eliberată de rimă, există doar oaze poetice în care este prezentă clasică rimă – volumul are un caracter unitar.

Scârbit de societatea abjectă în care trăiește, Bătrânul - Poetul dorește retragerea din lume, retragere care începe să se confunde la un moment dat cu întoarcerea în punctul genetic, considerată ca singura posibilitate de eliberare. Poetului îi repugnă nu doar oamenii, ci întregul univers fenomenal, considerat bolnav, drogat, putred, și neagă tot ce a iubit altădată.

Viziunea asupra societății se schimbă în funcție de felul în care se manifestă „județul sufletului cu trupul”. Astfel, în primul volum există un echilibru relativ între suflet și trup, Bătrânul simțindu-se încă fericit alături de cea căreia încă îi mai tresar mâinile când „îi strivește cârligei în palmă”. Foarte curând, însă, „județul” înclină balanța în favoarea sufletului. Boala și bătrânețea apar ca o modalitate de a apropia omul de Divinitate, de a-l ajuta să vadă altfel elementele micro și macrocosmice înconjurătoare. Are loc „un fel de translație centrifugală,/ copacii lunecă spre zare,/ clădirile se-mprăștie lin, linear,/ spre amplasamente distante,/ oamenii cad în amețitoare / tuneluri”, care schimbă viziunea poetului asupra vieții: apare dorința lui de întoarcere Acasă, prin înălțarea în spirit, alături de „Cel care i-a dat viață”. Întrucât apare ideea că există atâtea universuri câți oameni sunt, lumea fenomenală pare să dispară o dată cu Bătrânul.

Înțelepciunea și luciditatea, accentuate o dată cu aplecarea întru sacralitate, duc la o metamorfozare fizică a „omului din oglindă”. Dar ceea ce nu apare în oglindă este o lumină interioară, nevăzută, semn al apropierii de Divinitate abia bănuită, deocamdată, care îl determină pe Bătrân, numele apare ca simbol al înțelepciunii, să vadă schimbat însuși rostul astrelor, soarele și luna nemaifiind izvorătoare de viață, ci de moarte. Înțelepciunea, dobândită parcă prin racordarea la o frecvență energetică mai înaltă, îl ajută să mediteze cu detașare, întrebându-se adesea câtă realitate și câtă iluzie există în univers, dându-și seama, în cele din urmă, că realitatea și iluzia își schimbă locurile în funcție de modul în care spiritul uman se apleacă spre lumea fenomenală sau spre sine însuși. Lumea fenomenală nu poate fi reală pentru că este într-o continuă curgere, într-o continuă devenire, în timp ce lumea spiritului poate conecta omul la esențe. Spiritul e miezul, lumea este coaja. Bătrânul nu mai iubește fenomenele în individualitatea lor, ci totalitatea și unitatea lor, ca și punctul în care ele se vor întoarce, pentru că întregul și punctul una sunt. Nu iubește o ființă anume sau un anumit element al naturii, ci „frățietatea tuturor acestora,/ iubește taina care-i leagă pe/ cei sortiți morții”.

Dotat cu această luciditate anticipativă, Bătrânul vede lumea fenomenală cuprinsă de tentaculele demonice ale morții spirituale, „oamenii sunt niște morți care se mișcă”, putreziciunea domnește la nivel fenomenal și spiritual deopotrivă. De altfel, devenire înseamnă, ne sugerează poetul, o permanentă

plecare *din* și reîntoarcere *în* punctul genetic, deci și o reîntoarcere ciclică în sânul naturii, idee vehiculată în istoria filosofiei de-a lungul veacurilor, de la presocratici la Nietzsche. Bătrânețea este și o vârstă a uimirii, nu doar a înțelepciunii, curiozitatea intelectuală, rațională devine un instrument al tinereții. Totuși, este o stare asemănătoare morții, dar care „întârzie mai puțin decât moartea”, de aceea, o stare nedorită. Gravitația, identificată în cărți de parapsihologie cu timpul, e singura care-l mai ține pe Bătrân în lumea fenomenală, după ce a depășit stadiul în care încă mai era interesat să se întregească sufletește prin iubire. Toate acestea se întâmplă pentru că ființa nu mai e îndreptată către vitalitate, ci către spiritual.

Vederea unității îi provoacă Bătrânului nostalgia șederii „pe o bancă la țărmul/ marelui râu“, deși se află încă pe „un limb unde vremea ucide durata”. Vederea râului trezește nostalgia Râului, așa cum poiana trezește nostalgia Poienii. Fiecare își supraviețuiește sieși, prin ceea ce își amintește despre el, de aceea bătrânețea este „o supraviețuire a celui care a fost împlântat în vital”. Dorința de eliberare, de scăpare de greul lutului devine obsesivă și constituie liantul de bază al volumelor incluse în antologie, ca și al volumului *drumul spre tenerife*, publicat în 2009, la Editura Eubeea, Timișoara, volum pe care poetul nu s-a decis să-l includă în antologie, poate doar pentru că a apărut pe hârtie de curând.

Absența apare ca o altă caracteristică dominantă a vieții Bătrânului, absența de la lumea fenomenală. Lumea spirituală e considerată o lume infinit mai bună, « fără cauze, fără efecte, fără regrete », pentru că regretul e o caracteristică a lumii ireversibile. Conștiința apare « ca un sinistru torționar ». Bătrânul observă doar „vulturul negru al morții” și simte răceala de gheață a morții chiar când afară e o căldură toridă. Luna îi trimite « un mesaj încifrat », vântul apare ca „un fel de alter-ego fantomatic, un vaier al eului”, poetul vorbește despre „ruptura inițială dintre carne și duh”, dar această ruptură îl face mai viu, mai înțelept: « bătrânul e neînchipuit de viu./ el vede altfel, aude altfel, înțelege/ altfel », pentru că „un arc, un resort, o barieră/ s-au rupt, undeva, în/ adâncurile ființei sale, s-au rupt și l-au eliberat”. „Până și moartea/ i se pare un efort de/ nesuportat”.

Dacă volumul *Elegii* conține nostalgia întoarcerii Acasă și negarea lumii terestre, pe care în tinerețe a iubit-o, volumul *Moartea tatălui* sondează mai în adâncime, poetul a urcat o nouă treaptă din urcușul spiritual, divin, observând interferența celor două lumi: tatăl se află „în lumea de-aici”, dar și „în lumea celor mutați la Cel Veșnic”, „locul șarpelui e chiar/ în Eden, locul/ infernului e-n paradis”, lumea de dincolo e „fosta-ne/ casă”. Sunt reluate ideile din volumul anterior: moartea apare mai întâi ca un vis, reappare

ruptura dintre spirit și trup: „Tatăl desenează, în vis/ circumferința/ neantului./ Știe prea bine/ că-i o himeră/ că e o tragică/ glumă/ o farsă/ pentru ființa/ grea, ca o lespede, / a celui ce doarme”. E vorba de un somn al spiritului uman, nepregătit încă să afle tainele vieții terestre. Disoluția trupului atrage după sine multiple înfățișări ale spiritului: „Tatăl are/ acum/ înfățișări diverse,/ nenumărate./ Peste tot întâlnești/ chilii ale solitudinii sale / telurice,/ ale expansiunii sale eterice”, pentru că prezența Lui este ubicuă, în plan fenomenal și spiritual.

Lacrima apare ca simbol al purificării prin durere și, deci, singura cale spre moarte, în care nu poți intra oricum: „Lacrima/ e singura/ punte/ spre moarte” (...) „Lacrima, da./ Instantanee, pură,/ traversată de soare”. Întrepătrunderea celor două lumi duce la suprapunerea tatălui cu Tatăl („nu știm dacă/ ceea ce numim,/ aici, tatăl/ nu e cumva/ însuși semnificantul,/ ambiguu, adecvat/ înțelegerii noastre/ încetoșate, al teribilului/ semnat/ numit Tatăl”), a mamei cu durerea („mama-i un căuș de durere”), cu lacrima, cu puritatea, a maicii cu Maica, cu Mijlocitoarea între cele două lumi, ca simbol al durerii: „Două lumi,/ două dimensiuni/ se-ntretaie/ în acea clipă,/ în acel loc: deasupra, o lume – o criptă/ de-azur - ./ unde lumina-i totuna/ cu întunericul,/ dedesubt,/ o criptă – o lume de/ lut – unde-ntunericul/ e însăși substanța/ și neagra transparență/ a luminii”. Plânsul mamei e un plâns cosmic.

După *plecarea* tatălui, apare spărtura, casa nu mai e monada, adică un univers în miniatură, nu mai e simbol al întregului, urmașii rămân în lumea celor cinci simțuri, știrbiți de înțelegerea unei asemenea plecări, devine centrul unei lumi ce atrage disperarea, angoasa, tăcerea. Uitarea e un fenomen de contracarare a acestor stări, datorate lipsei de înțelegere a fenomenului morții. Din monadă spartă, lipsită de unitate, casa se transformă în „mormântul/ în care se/ descompune, încet,/ memoria tatălui”. Neînțelegerea devine negație. Lumea fără tatăl – Tatăl rămâne o interogație retorică: „Se poate concepe o lume de la care tatăl și-a întors chipul?”

Există locuri de comunicare între cele două lumi, cu o lumină identică celei din spațiul dintre veghe și somn, locuri prin care se întoarce spiritul tatălui în lumea terestră: „de-a lungul râului (...) domnește (...) aceeași lumină/ ce-acoperă spațiul/ dintre veghe și somn ... / (...) Pe-aici trece tatăl,/ noapte de noapte”. Se ivește suprapunerea neființă - ființă: „E vorba doar/ de/ intensitatea ființei,/ a ființării”, dar și de „intensitatea/ neființei, a nonființării”. (...) „Cele două/ intensități/ reunite/ sunt arhiființa de/ astăzi a /tatălui”.

Treptat, „absența capătă trup”, devine mai vie decât prezența, viziunea asupra vieții se inversează, ca și în primul volum, se naște impresia de

irealitate, de iluzie a existenței terestre, trecătoare: „Cum ar putea să existe ceva, cineva care trece?” Apare unitatea, întrepătrunderea lumilor ca înainte de Geneză: „Și la fel ca atunci,/ peste tot și niciunde,/ fructul poartă un/ sâmbure negru,/ compact/ neatins,/ ce-l ascunde pe tatăl”. Drama timpului ireversibil împiedică adevărata trăire a vieții terestre: „Cel ce trăiește intens/ drama timpului/ nu se poate/ mișca/ nicicând și niciunde,/ în spațiu”. Natura însăși e trecătoare, are loc o „derută ontologică/ a pădurii,/ a râului,/ lunecarea spre neant/ a Poienii”. Durerea nu duce încă la puritatea care apropie omul de Divinitate, de aceea „mama locuiește/ într-o/ lacrimă/ turbure”. Moartea pare să clarifice, totuși, oamenilor un unic sens: „Tatăl poate exista/ fără lume/ Dar lumea/ nu poate/ exista/ fără Tatăl”. Viața terestră apare ca o perpetuă rememorare: „fiul e mai mic și de-o ființă cu tatăl”.

Interferența celor două lumi se observă și în cel de-al treilea volum din antologie, *În Piața Centrală*. În *Prolog*, seara este un moment cosmic al interferenței binelui cu răul, al coșmarului cu odihna, când poetul va „cădea lin,/ adânc, în/ ghimpatele visuri”, va pluti „cum se-ntâmplă,/ mereu/ în tenebre și-abisuri”. El primește „și balsam și răcoare”, „și o sfântă uitare”. Ziua este momentul cosmic al destinului uman, o dată cu zorii, viața devine „drumul știut”, „calvarul știut:/ un om și o cruce”. În secvența *Omul din oglindă*, angoasa morții depășește frica provocată de dezastre sociale sau calamități naturale; războiul dintre suflet și trup continuă, spaima se zugrăvește pe chip: „Omul acela, conturul/ acela, e/ sufletul chiar”. Din cauza înstrăinării omului de el însuși, „întunericul s-a prefăcut,/ perfid,/ în lumină,/ calea e-ntoarsă,/ lumea e-ntoarsă,/ ființa e-ntoarsă,/spre a face / credibilă/ ontologica farsă” care este chiar viața: „Dincolo-i zăvoiu, e râul,/ e cerul, sunt norii, e/ soarele roșu și greu./ Dincolo, dincoace, sunt/ noaptea, amiaza și/ zorii./ Și dincolo – ca și/ dincoace – de toate/ acestea / sunt eu”.

Poetul începe să deslușească semnele morții, se reîntoarce „spre locul de unde-mi/ trimisese primul/ semn fără greș – mă luase în seamă – iconomul de trupuri,/ implacabila moarte”. Eul se apropie de esență, de arheu, întunericul se suprapune luminii: „se-ntoarce, nici viu, nici/ defunct,/ la ceea ce-a fost/ înainte să fie”, se-ntoarce „la acel întuneric profund,/ absolut,/ la acel întuneric perfect,/ care-i însăși lumina”. Sufletul ajunge într-un moment al vieții lui când sunt vii, deopotrivă, uitarea și amintirea: „ce vie-i uitarea!/ Și amintirea, ce vie-i!” Sufletul „s-a trezit./ Aidoma vântului ce/ galopează-nsorit/ prin delirul/ câmpiei”. Poetul se apropie sufletește tot mai mult de Tatăl, dar apropierea e dureroasă: „Iată-mă/ vin,/ pe o cărare/ de spini și pelin/ desenată-n a plângerii vale”. E o întoarcere, volens-nolens, la Matricea

inițială: „Duh arzând, renăscut,/ și uitucă țărână,/ cum am fost/ la-nceput,/ sub a Domnului talpă,/ în a Domnului mână”. Irealitatea se confundă cu realitatea: „Totul e/ cât se poate de limpede,/ și totu-i mister”. Poiana, la care revine des sufletul poetului, este o poiană aspațială și atemporală, de aceea, veșnică: „În Poiana ieșită din/ spațiu și timp,/ din al vieții/ zadarnic tumult./ În Poiana/ de-acum, de/ demult”. Universul este „un singur drum”, „infinutul e golul acesta,/ dintre râul/ de-atunci și/ râul de-acum”. Timpul devine o piedică în calea aflării depline a sacrului: „Această draperie grea,/ apăsătoare, confuză,” care pune opreliști „exact în clipa/ când sunt pe/ cale să văd,/ când sunt pe/ cale să gust,/ când sunt pe/ cale a înțelege”. Acvila se conturează ca un semn divin, dar și ca simbol al propriului suflet: „Eram acvila duhului,/ pedepsită să-mi/ poarte lutul în gheare”.

Sub cerul Pustiei, a doua secțiune a cărții, descrie o poiană de vis, din „lumea creată de Iah Elohim”, tocmai pentru că nu e atinsă de pasul omului, poiană cutreierată doar de vânt și de păsări, „pe al cărui covor/ mi s-a părut/ a zări,/ când și când,/ urma Lui”. Interferența lumilor se întoarce până la Geneză: „La rădăcina celor/ ce sunt/ de pildă, la/ rădăcina zilei/ acesteia,/ stă, deopotrivă,/ primordialul/ Cuvânt/ și ființa mea,/ tremurătoare, firavă,/ ca trestia”. Apare Eremitul, simbol al cugetării, al purității, al sacrului. El privește „cum un braț nevăzut/ leagănă, lin,/ cădelnița lunii”. Divinitatea e omniprezentă: „Măinile Domnului,/ verzi, străvezii,/ mângâie-ntinderea/ plaiului./ Astfel încep,/ zi de zi,/ diminețile raiului”. Vântul este prezent ca semn al mișcării, al vieții: „Vântul/ răscolește pădurea/ răscolește Poiana,/ umple,/ cu văzduh și/ lumină,/ pământul”... „mută, din/ nevăzuta lui/ temelie, cuvântul”, revelează esența celor ce sunt.

Prezența celor patru elemente primordiale – apă, aer, foc, pământ – stă la baza a tot ce există: „Toate cele ce sunt/ se împart, ne-mpăcat,/ între cer și/ pământ,/ între lut și văzduh”. Totul pare să fie protejat, vrăjit de spiritele celor ce au fost „părinții Pustiei”, simboluri ale sacrului, „ce trec, se petrec, prin/ spațiul real, virtual,/ ce vin și revin,/ intangibili și puri”. Doar într-un asemenea loc pur omul se apleacă în el însuși, descoperind „un abis de lumini și răcoare”. Varietatea universurilor individuale se comprimă într-unul singur: „Însă numai unul,/ unul singur,/ există”. Misterele lumii par să fie ascunse în pergamentele Eremitului. Ele sunt transmise telepatic Poetului, pe care-l consideră „dublul meu rătăcitor,/ pământean”. Prezența se contopește cu absența: „Te-ascunzi/ în negarea lui Da,/ în afirmarea lui Nu”. Într-un asemenea univers, invadat de lumină, dispăre angoasa morții, pentru că „moartea însăși e-o floare risipită în flori”.

Cea de a trei secvență, **În Piața Centrală**, vorbește despre existența a trei niveluri de ființă, primul fiind „un fel de somn, vegheat/ de rațiune și de

conștiință”. Oamenii sunt clasificați în indiferenți, adormiți, angoasați și oameni care primesc revelații. Apa apare ca semn al morții sufletești: „Nu focul, ci apa/ licărește-n pervaz, licărește-n/ firidă”. Sufletul nu poate fi prins din panorama lumii terestre sau celeste: „Dar tot ce-i deasupra de/ sine, în sine și sub/ nu-i nici cub,/ nu-i nici sferă”. E prezentă o lume demonică, tentaculară, care cuprinde totul. Infernul e chiar ciclica reîncarnare a sufletelor: „Infernul e chiar această/ repetată/ cădere în trup”. Lumea e o lume muribundă, chiar soarele „e-aidoma nouă/ nici nu moare, nici/ nu trăiește”. Natura terestră e dominată de ploaie, ca instrument al dezagregării, ca o pedeapsă pentru o lume apocaliptică: „N-ați cunoscut că trebuie să vină/ Răsplata pentru merit, pentru vină?/ Că într-o zi al Judecării Tron/ Ne va zvârli-ntre cei care suspină?” Asistăm la o lunecare treptată, continuă a fenomenalului în origine, în esență: „Lumea toată coboară/ scări de umbră și vis./ Râul alb desfășoară/ o spirală-n abis”. Totuși, Divinitatea nu dispare complet din contingent, curgerea continuă: „Singur râul curge și/ murmură./ Râul ancestral, râul/ liric, insomniac./ Cea mai sublimă /făptură /din câte există”.

Sufletul trăiește între două lumi: „Peste suflet/ se lasă,/ ușor,/ vulturul nopții,/ cu sufocantul său/ zbor”. Vântul, din simbol al mișcării, al vieții, se transformă în instrument al morții: „Vântul, polizor nevăzut, șuieră-n/ vis/ și ascute/ un satâr nevăzut.(...) Spațiu-i mut. Timpu-i mort”, oamenii sunt „de frig”, dezorientați: „Mă caut, între ceruri și pământ,/ Și mă găsesc oriunde și niciunde”.

Concluzia Poetului e că „ființa-i șansa ce s-a irosit,/ și-acum reface-a erelor cărare,/ nădăjduind în Cel ce S-a jertfit/ în semn de mântuire și iertare” (**Chipul**). Ideile cuprinse în această antologie sunt un semnal de alarmă pentru societatea contemporană, ca și pentru cea de peste timp, un semnal de trezire spirituală a unei lumi ce se complăce să trăiască fără a-l ține-n suflet pe Dumnezeu.

Agero, Stuttgart, 15 februarie 2009.

MIRCEA LĂZĂRESCU:

POEZIA LUI EUGEN DORCESCU LA VREMEA RE-LECTURII

Cu un timp în urmă, Eugen Dorcescu mi-a oferit două din cărțile sale, apărute, de curând, la o editură on-line din București: *Poetica non-imanenței* și *Omul din oglindă*. Cea dintâi adună scrieri de teorie, istorie și critică literară, publicate, timp de trei decenii, prin diverse reviste ; cealaltă – *Omul din oglindă* – este cea de a doua antologie poetică de autor, după *Omul de cenușă*, 2002. Așadar, dacă adăugăm, acestor antologii, *Biblicele* (2003), unde se află, în stihuirea poetului, *Psalmi, Ecclesiastul, Pildele* și *Rugăciunea regelui Manase*, și dacă mai rânduim, pe același raft, recentul volum *drumul spre tenerife* (2009), avem dinainte toată creația lirică de până acum a lui Eugen Dorcescu.

Proza fantastică (*Basme și povestiri feerice*, 2003), scrierile literare (*Scrisori la un prieten*, 2001), cărțile de eseuri (*Metafora poetică*, 1975 ; *Embleme ale realității*, 1978), interesantul experiment prozastic *Histoire d'une nevrose*, 2007, le pun, pentru moment, cum s-ar zice, între paranteze.

Mă rezum, deci, la câteva concluzii, pe care mi le-a prilejuit lectura, când succesivă, când în paralel, a cărților amintite la începutul acestor șiruri :

Omul din oglindă, poezie, pe de o parte; *Poetica non-imanenței*, teorie literară, eseistică, pe de alta.

*

În contextul lecturii unei reuniri – a unei sume – de texte (studii, articole, interviuri și, concomitent, opere de creație, **și unele și celelalte ale persoanei în cauză, Eugen Dorcescu**), mi s-a relevat faptul că re-lectura unor creații poetice e re-luminată de existența și de opera, în ansamblu, a scriitorului – e re-luminată, altfel spus, de dinafara a ceea ce e prezent în textul liric, accesibil tuturor. Voi încerca să mă explic, în cele ce urmează.

*

În primul rând, studiile și analizele de "poetică" – privitoare la simbol, metaforă etc. etc. – , care precedă majoritatea creațiilor poetice, o dată recitate, te îndeamnă să re-parcurgi textul poetic; și, implicit, te îndeamnă la o nouă receptare, altfel înțeleasă, a textului formulat prin poezie. **Acest fapt e rar – poate unic – printre poeții români**, care au pornit înainte cu talentul lor incontestabil și s-au menținut în cadrul acestuia, recepționând, eventual, în urma criticilor și a altor comentarii, anume sugestii.

Deci, chiar dacă elaborarea așa-zicând specializată într-ale teoriei literaturii, în retorică, în stilistică etc. a lui Eugen Dorcescu ar putea fi criticată sau dispersată în vastitatea confruntărilor ce se petrec în orice știință particulară,

articularea acesteia cu opera poetică "ulterioară" a autorului are, **în acest caz**, insist, o semnificație specială și prilejuiește o reflecție cu totul aparte asupra textelor sale lirice.

*

În al doilea rând, opțiunea lui Eugen Dorcescu pentru profunzimea trăirilor cu sens mistic, preocuparea sa explicită pentru poetica mistică și pentru cea inclusă și cuprinsă în varii texte – care nu totdeauna s-au pretins a fi « estetice » (e vorba, spre exemplu, de *Sfânta Scriptură*) redimensionează, de asemenea, lectura operelor poetice ale autorului, cel puțin a celor mai recente. Cineva care a petrecut ani de zile alături de secțiuni biblice precum *Psalmi*, *Ecclesiastul*, *Pildele*, *Rugăciunea regelui Manase*, "versificându-le", nu este un poet care, în creația sa, ignoră trăirile adânci; iar faptul că, în calitate de cititor, ajungi să fii avizat asupra acestui lucru (pe care-l știu, esențialmente, doar foarte puțini intimi), îți permite o relectură recalibrată a operei sale poetice, în întregul ei.

*

În sfârșit, activitatea de comentator, de analist al operelor literare – trecute și actuale – , în măsura în care poziționările sunt reunite, ocazională o viziune asupra poeziei românești, alta decât cea care rezultă din istorii literare sau din contactul direct, circumstanțial, cu autorii.

Această viziune se articulează cu celelalte, **în cazul de față**, pentru a configura ceea ce s-ar putea numi prezența – încă, printre noi – a unui personaj care face parte din respectabila clasă a intelectualilor, acum pe cale de dispariție.

*

Om din oglindă, așadar, cuprinzând câteva din cele mai izbutite cărți de poezie ale lui Eugen Dorcescu: *Elegii*, *Moartea tatălui*, *În Piața Centrală*. Textele acestea, parcă de pe altă lume, le-am printat, pentru a mă reculege cu ele, câteva zile, ca la o mănăstire .

Agero, Stuttgart, 8 februarie 2009; Banat, 1/ 2009.

CONSTANTIN STANCU:

DRUMUL SPRE TENERIFE

Eugen Dorcescu, eremit și scrib în timpul vieții sale pe care o prinde și care îi alunecă printre degete în același timp, ne propune o **călătorie** interesantă, o călătorie spirituală inițiatică prin volumul de versuri ***drumul spre tenerife***, Editura Eubeea, Timișoara, 2009.

Este o carte a misterelor, a tainelor și vine dintr-o viziune **cristică**, o viziune a celui care știe și care dorește bucuria apropierei de Dumnezeu ca șansă de a exista real și imaginar în același timp, de a exista pur și simplu în modul în care am fost creați, dincolo de limitele noastre impuse de carne (sarx) și păcat.

Călătoria pe care ne-o propune este și ea una **reală și imaginară** în același timp, limitele nu par a exista între cele două, doar cititorul neatent ar putea găsi limite, întrepătrunderea dintre cele două lumi este secretul volumului și cheia pentru cititor și pentru autor de a se elibera de zgura din ființă pentru a accepta desăvârșirea la care am fost chemați ca oameni creați.

Drumul este necesar și este autoimpus și liber în aceeași măsură pentru că Dumnezeu ne-a lăsat **liberul arbitru**, dar tocmai prin acest lucru am devenit dependenți de El. Autorul cunoaște bine spiritul biblic al devenirii, duhul special care izvorăște din textul biblic, spiritul cristic care marchează omul, istoria, universul. Operele anterioare ale lui Eugen Dorcescu, versificare a unor cărți ale **Scripturii**, au fost un exercițiu de cunoaștere și autocunoaștere care i-a permis să înțeleagă și să exprime **taina** vieții, care este una spirituală copleșitoare.

Epilogul volumului definește această lucrare spre desăvârșire a ființei umane: *tenerife/ pumnul lui Dumnezeu/ strângând laolaltă/ ținând împreună/ infernul și/ paradisul.*

Poemele din volum au încărcătura spirituală specifică **textului biblic**, acolo unde scribul etalează mijloacele prin care ne putem apropia de Dumnezeu și, din acest punct de vedere, nimic nu este gratuit, poezia adevărată este una necesară sufletului: *prostia ultimă.../ în materie de poezie de artă e/ să afirmi și să crezi că poezia/ și arta sunt gratuite.* Brusc descoperim nevoia de a ne hrăni sufletul mai mult decât nevoia de hrană fizică, călătorind spre Tenerife...

Eugen Dorcescu insistă pe ideea că fiecare are un drum al său: *drumul spre emaus/ drumul spre damasc/ drumul spre tenerife/ vai mie/ bătrân și uscat/ eremit/ ce mic/ ce lumesc/ ce nevrednic/ ce unic/ ce neînsemnat/ ce trupesc/ ce departe/ ce zadarnic/ ce tragic/ ce singur/ sunt Doamne/ nenorocitul de*

mine/ fericitul de mine. Acest drum trebuie să-l străbată fiecare, este drumul propriu al individului prin infinit și eternitate sub **Ochiul** atent a lui Dumnezeu.

Cititorul va înțelege că povestirea, simplă în esență, atrage lucruri profunde, scrisul poemelor are ceva din stilul **Bibliei** în care lucruri aparent simple, obișnuite indică spre lucruri neobișnuite din zona nevăzutului, a spiritului pur, atins de **adevăr**, acel adevăr care ne face mai liberi și care ne purifică, ne sfințește la modul necesar pentru a nu ne abate nici la stânga, nici la dreapta de la drum: *drumul este atât de/ cuprinzător de/ prezent încât copleșește/ conștiința/ iar noi vom afla ce este/ el cu adevărat/ abia atunci/ când nu va mai/ trebui să-l străbatem.*

Pe acest drum fiecare este **singur**, umil și expus destinului, după un plan în care reperele duc spre viață sau spre moarte: *vechea mea traistă de/ drumeție /plină cu frunze din pomul / vieții /plină cu viață / plină cu moarte /plină cu ierburi/ amare.* Este drumul de esență apostolică, unul care vine din însărcinarea pe care Dumnezeu a dat-o omului, aceea de a duce mesajul și de a fi **martor**.

Chiar dacă poemele au repere reale, descriu o cină sau un loc, o plantă sau soarele, întâlnirea dintre bărbat și femeie sau întâlnirea cu natura, chiar dacă avionul care poartă călătorul spre cer este clar definit și treapta pe scara spre avion are însemnătate, chiar dacă versurile sunt în limba română, în limba engleză sau spaniolă, călătoria cea mai palpitantă este cea **spirituală**, irezistibilă, imponderabilă și la capătul căreia omul este altul : *încearcă să fii ceea ce vei deveni/ iată Eu Cel ce sunt Eu singurul/ care sunt/ îți ofer acum/ și pentru totdeauna șansa/ aceasta .*

Călătoria este una personală și se petrece în singurătate, Eugen Dorcescu insistă pe această singurătate : *spre insularitatea/ la isla/ din mine însumi.* E călătoria care a început cu primul om și continuă cu fiecare dintre noi, una pregătită de la creație, de care nu scăpăm: *aidoma primului om aidoma/ omului primordial/ căutând în sens invers/ paradisul.* În această călătorie viziunea este una copleșitoare, nu aparține omului, ci este viziunea lui Dumnezeu pentru om : *orizontul/ dincolo de tot dincolo de/ nimic/ dincolo de toate/ nimicul.*

Taina acestei călătorii este una a **odihnei**, omul credincios poate intra în odihna Domnului, este **pacea** dintre om și Divinitate, una care aduce binecuvântare pentru om, un termen **teologic** (profund) și care scapă **omului modern**, răzvrătit și incapabil să ducă călătoria până la capăt, incapabil să înțeleagă legea drumului, a căii : *drumul include/ în uriașa-i structură/ mulțimea tuturor/ drumurilor reale/ mulțimea tuturor drumurilor/ posibil/ ba chiar/ mulțimea fără număr a/ tuturor drumurilor/ imposibile/ de fapt*

acesta e/ drumul/ de la trup către/suflet /de la suflet spre /duh /și de la duh / către Duhul.

Poemele formează poemul volumului, toate curg, e un **râu** care curge prin autor, prin cititor, prin lume, e râul vieții, are o țintă precisă: **tenerife**, dar care presupune o geografie spirituală profundă, e călătoria spre **Ierusalimul Ceresc**, fără prea multe semne de ortografie, fără stil special, doar curgere, după modelul manuscriselor vechi. Deși Eugen Dorcescu nu o spune explicit, implicit se poate înțelege că **Iisus** este **Calea, Adevărul și Viața**, aceasta este exercițiul, pentru că numai în felul acesta ne întoarcem, ajungem la Dumnezeu.

Dacă am căuta un termen de comparație a **drumului spre tenerife**, un model preexistent, doar Apostolul Pavel, face unul asemănător, descris în cartea **Faptele Apostolilor** din **Noul Testament**, când, în lanțuri, ca prizonier, urcă pe corabie, însoțit de sutașul roman și comandantul corăbiei și, datorită furtunii de pe mare, ajunge de fapt cel care conduce corabia, cel care vede drumul prin furtună și salvarea la care am fost predestinați. E drumul apostolului ...e modelul de la care a plecat autorul volumului, un model înalt și etalon pentru om.

Deși poetul nu este teolog, trebuie să reținem elementele profunde de teologie din poemul - râu, confirmându-se astfel spusele Sfântului Augustin care insistă pe contribuția creștinilor la susținerea valorilor evanghelice în lume, dincolo de structurile eclesiastice specifice, prin menirea fiecărui om de a fi purtător de adevăr așa cum l-a primit.

Eugen Dorcescu a înțeles misterul, dar, modest, rămâne **eremitul, scribul** ... care descrie călătoria spre cer ...ca artist, ca poet, ca om ce simte eternitatea ca pe un dar de la Dumnezeu, cu insula de frumusețe în ochiul său de artist...

Agero, Stuttgart, mai 2009

*

ÎNTRE MEMORIA CARNALĂ ȘI MEMORIA ABISULUI

*POEMELE BĂTRÂNULUI– POEMAS DEL VIEJO**, un volum de versuri aparținând scriitorului Eugen Dorcescu, un volum al plinei maturități, viața privită din dubla perspectivă, aceea de om care este în trecere spre veșnicie și privirea spre veșnicie, spre cealaltă patrie, *deja, dar nu încă*, semnele trecerii, semnele roadelor. E un volum în limba română și limba spaniolă, echivalențe cu aceeași putere de revelație.

Cartea este una a tainelor descoperite, o descoperire plenară, cu viața în sine, dincolo de limitele memoriei, o revelație a omului care se regăsește în pumnul de cenușă care a rămas după ce a ars în lumina dată de Dumnezeu oamenilor.

Ordinea pare decisă, e o împăcare cu sine, valorile care au cutremurat viața scriitorului sunt: Dumnezeu, familia, semenii, persoana sa complex-simplă pe care s-a mulat în timp. E o împăcare deplină cu aceste valori, nu au fost inițial ale bătrânului, dar le-a asimilat, fac parte din viața sa, atât cât mai există, la limită. Le acceptă. Dumnezeu e prezent prin numele solemn, e cinstea care se dă *Celui Prea Înalt, Iah Elohim*. E semnul reverenței, al mulțumirii, al împăcării cu sine, cu lumea, dar mai ales cu *Făcătorul*.

Echilibrul dintre iubire și ură se relevă bătrânului:

„că a iubi pe cineva dintre oameni
înseamnă
a dori să trăiești tu în locul lui
- spre a-l feri de ororile vieții –,
el știe
că a urî pe cineva înseamnă
a dori să îl faci pe acela să
trăiască în locul tău” – (*Poemul 1*).

Iată secretul iubirii, iată sensul urii, relația dintre oameni e una complexă determinată nu de capacitățile noastre de oameni, ci de regulile eterne ale lui Dumnezeu, a trăi cumva în locul altuia, deschiderea spre universul paralel, creat ca și tine, egal prin daruri, dar inegal prin dimensiunea dintre iubire și ură.

Cartea are treizeci de poeme, treizeci de ocazii de a privi de la înălțimea muntelui la care a ajuns cel în vârstă, tot atâtea șanse de a evada din spațiul strâmt al existenței în trei dimensiuni, prin cuvântul care le întrupează. Timpul are alte reguli pentru cel ce locuiește într-un trup ce putrezește, sudoarea morții și insomniile care străbat ființa celui care se odihnește contemplând existența, totuși spiritul proaspăt într-un trup în ruină. Singurătatea e singura dimensiune perceptibilă, focul din univers luminează calea de acum, dar Dumnezeu e un foc veșnic, mișcarea lumilor știute și neștiute e susținută de *Creator*. Pe ultima dimensiune, cel ce arată calea e acolo, dar trebuie să înțelegi, să fii împăcat.

Familia pare a-l uita pe bătrân, dar e o altă familie, familia focului.

Până și memoria nu mai are sens, totul trebuie șters de pe pânza vieții, desenul delicat al existențe nu mai are consistență. Soarele e doar o enigmă îndepărtată pe care nu mai dorește să o pătrundă, i-au rămas *florile de cenușă*. (*Poemul 7*).

Brusc viața nu mai are sensul vechi, trebuie negată, e doar o perioadă scurtă care s-a și dus. Taina aceasta e una a speranței, a nădejzii în viața veșnică, o temă creștină, asimilată la final cu seninătate:

„își urăște absența dintr-un
alt secol, dintr-o
altă lume,
își urăște ziua de ieri,
fiindcă s-a înjosit s-o trăiască,
își urăște
ziua de mâine,
fiindcă s-ar putea înjosi
părăsind-o.” – *Poemul 8*.

Numerotarea poemelor denotă stilul scribilor de altă dată, ei nu intervin în text, pun pe suportul informatic mesajul, până la urmă e doar un singur poem, un imn spus în șoaptă de cel bătrân, curajul de a mulțumi prin cântecul ideilor, prin ritmul și rima acestor idei care, brusc, sunt limpezi. Dar în ritmul existenței se simte o sărbătoare, sărbătoarea unică, a întâlnirii ființei cu ființa în dimensiune perfectă a existenței de aici, cu existența universului, efemerul e înghițit de veșnicie:

„o sărbătoare ce începe cu
tine și se-ncheie cu
tine,
ființă tragică, nenorocită ce ești,
o sărbătoare în urma căreia,
însă,
tot duală rămâi:
în văzduh – flacăra,
jos, pe pământ – cenușă. „ – *Poemul 10*.

Frumusețea vieții s-a topit, orele zilei nu mai au același timp, o uitare cuprinde gândurile bătrânului, se vrea desăvârșit într-o după-amiază, simplu, dar puterea i s-a dus. Trupul omului e inutil, există o stare mult mai adâncă de a privi dincolo: „cu sufletul se află/pretutindeni/și-oricând,/cu trupul nu-i nicidecum și/niciunde.” Dualitatea se relevă în modul acesta, e zona în care ființa își arată adevărata matrice. Vântul semnifică prezența *Duhului Sfânt*, a celei de a treia persoană a *Dumnezeului Triunic*, Cel ce face legătura, intens, fundamental. Ființa e probată de această prezență, e dezlegată de trup prin această prezență. Ideile sunt cele creștine, gândurile omului s-au limpezit la contactul cu această Persoană. Eugen Dorcescu, după cum este cunoscut în literatura de specialitate, a rescris în stil propriu mai multe cărți ale *Bibliei*, o îndeletnicire de meșter, de scrib la *Curtea Împărăției*, a făcut-o cu

demnitate, versurile au adus ceva secret la lumină, adevărurile fundamentale care limpezesc ființa. Acele cărți l-au deprins pe *Bătrân* cu liniile de forță ale existenței așa cum o vede Dumnezeu. Acel exercițiu se vede în acest volum de versuri care e un fel de manifest al omului la intersecția cu ulițele universului. Cuvintele circulă pe direcția luminii ...

Acolo, în biserică, locul unde persoana și-a găsit adăpost, bătrânul descoperă abisul, infinitatea lui Dumnezeu și intimitate cu El. Este o viziune absolută asupra absolutului care poate fi cuprins de om, în locul delimitat de *Creator*. Peisajul obișnuit, muntele, marea, un simplu drum de țară, care altădată aveau o semnificație aparte, nu mai au aceeași valoare, lumea e alta, brusc, o lume care nu mai are sens, cenușa a dizolvat imperii, dizolvă și locul unde trăim. Animalele ar putea lua locul oamenilor, câinii, ca prieteni, ar putea să ocupe spațiul lăsat liber de cei care au avut cândva o conștiință. E aici o pedeapsă. E pedeapsa păcatului originar, e semnul biblic al vieții atinse de greșală... Eugen Dorcescu cunoaște jocul acesta de a păzi și de a munci, e rupt din Rai, din zona aceea a harului perfect, iar regulile frânte nu mai dau consistență existenței... E și povara *zgurii memoriei carnale*, o povară, uneori, greu de dus.

Elementele volumului sunt de natură spirituală, există o poveste diluată a vieții unui om, o narațiune formată din lucrurile nevăzute care se zăresc prin ceața existenței cumva, realitatea, așa cum o acceptăm când suntem în putere, e alta din perspectiva muntelui, dincolo, e *țara promisă*... Intimitatea cu veșnicia pare a fi secretul ultimului poem, ochi în ochi, așa e trecerea dincolo, o sărbătoare a întâlnirii cu focul ce dă viață când arde, ce mișcă lucrurile, toate se întorc spre mâna ce le-a creat și ne-a creat...

„Bătrânul simte aroma
fierbinte a
jarului,
îi vede ochiul roșu, de
vasilisc, îi vede
solzii de scrum,
simte boarea unei noi
înțelegeri,
presimte
vâltoarea, zborul,
extazul – încă incert – al
acelei
„*cognitio Dei*
experimentalis”. – *Poemul 30*.

Cu acest volum de versuri Eugen Dorcescu pune în lumină ceea ce merită primit de om, lunga călătorie spre *Creator*, acceptarea regulilor impuse de acesta pentru a ajunge la starea exactă a extazului atât de căutat, intim, tulburător de intim, inexprimabil în cuvinte, dar bazat pe aceste cuvinte care se leagă într-o nouă poveste, cu alte reguli.

Viziunea lui Eugen Dorcescu asupra călătoriei și a destinației este una care vine din vechime, cu trimiteri din *Vechiul Testament*, având nuanțe din *Noul Testament* (Duhul Sfânt, cele 30 de poeme, câte unul pentru fiecare an din viața lui Iisus, direcția privirii interioare). Literatura, și mai ales literatura creștină, va asimila acest volum în sensul eliberării din mundan, iar o analiză mai aprofundată asupra scrierilor poetului se va impune și din perspectivă teologică. Poate vreun student la teologie își va alege, cândva, ca temă de licență, scrierile poetului, perspectiva lirică din care sunt scrise, pânza subțire pe care s-au legat cuvintele. Pe de altă parte, volumul e nu numai un manifest, ci și un testament al unui om care lasă moștenire, celui care poate înțelege, taina relației *om - Dumnezeu - om*.

Dacă învățăm a trăi cu fiecare clipă, poetul ne îndeamnă să învățăm a muri pentru a trăi veșnic, există soluția... Într-un fel, această carte e unică, poezia nu a mai fost privită din această perspectivă, dar îndrăzneala scriitorului vine din studierea abisului demarcat de cuvinte, revelat de cuvinte, care, toate, adunate sau scăzute, formează *Cuvântul... Logosul...*

Poemele bătrânului o arată, obiectiv, trainic, e spațiul frânt de timp și netimp...

*Editura on-line Semănătorul, București, noiembrie 2010.

Agero, Stuttgart, 24 noiembrie 2010.

*

GEOGRAFIA ABSENȚEI: BAD HOFGASTEIN, ELEGIA PREZENȚEI

Scriitorul Eugen Dorcescu ne propune o carte profundă despre prezența absenței, despre realitățile contrare, o carte tristă, dar și una a țipătului într-o vreme când timpul pare mai contractat. *ELEGIILE DE LA BAD HOFGASTEIN*, o carte a elegiilor la margine de cuvinte, durerea produsă de absența mamei, plecată dincolo, după vorbele oamenilor, eterna existență nevăzută*.

Imaginea mamei, o imagine spirituală, o amprentă din mintea celor care rămân, legătura cu lumea de aici și lumea de după viață, prezența adâncă,

tainică, regula de aur a vieții pe pământ în simplitatea ei, în măreția ei, în lumina ei nesfârșită, chiar dacă moartea e ruptura dintre generații.

În ultimele volume Eugen Dorcescu abordează fragilitatea trupului, viața scurtă a omului și tăcerea, aparentă, a lui Dumnezeu în mintea omului, dar prezent în inima lui prin durere, un *abis* care ne pune la încercare. Curajul poetului e al unuia care se bazează, nu pe talentele sale, pe capacitățile sale, ci pe puterea divină, care se sprijină pe valorile biblice, pe miracolul speranței într-o altă viață.

Cartea, una fragilă în aparență, e una a călătoriei prin peisajul durerii, a inițierii în tăcerea ultimă, mama a suferit, a plecat, a lăsat făclia urmașului, reîntregirea omului cu femeia sa, misterioasa legătură, bucuria vieții imposibil de exprimat în cuvinte, doar elegia, un cântec abia auzit, dar căzând greu în mintea autorului, apoi a cititorului, experiența de a trăi aici, simțindu-i pe cei de dincolo.

Sunt câteva teme prezentate de poet, profunde pentru existența în trup: neputința absolută după o viață plină, unde s-au dus toate? Apoi, lipsa răspunsului, vântul care mișcă absențele, voluptatea morții pentru cel răpus de viață, simetria în vid, arome ciudate de cimbru, paradisul, râul de argint... Elementele elegiilor se adună magnetic, sunt ideea trecerii, câteva versuri de Eminescu, emblemele poeziei eterne, apoi, iată, o limbă eternă, neștiută, dar înțeleasă de toți, e limba omului atins de păcatul etern care aduce moartea. Dar și ploaia ciudată cu șerpi violenți de lumină, timp sideral, zidul tăcerii, infinitul de ciment, venirea iernii cu frigul absolut, mijlocirea preotului la margini de lume pentru trecerea invizibilă, mijlocirea pentru chemarea lui *Iah Elohim*, eternitatea, simplu...

Tandrețea spunerii și cuvintele care exprimă uimirea în fața certitudinii absenței prezente, sunt gesturile poetice ale autorului care focalizează în poeme o emoție intensă, dincolo de rațiune, dincolo de logică, bazată pe promisiunile lui Dumnezeu.

Toate nu se pierd, se adună în memoria omului: „*Într-o fotografie/ obiectivă, realistă,/ diferită de cele/ ce se suprapun, se/ confruntă, se dezvoltă și/ se voalează, la nesfârșit,/ în camera obscură/ a memoriei mele. (elegia 18)*

Iată descrierea absenței, ruptura dintre mamă și urmaș, ruptura în carne, dureroasă: „*Absența e-o prezență negativă,/ E-un gol, o așteptare, o latență./ E moarte și viață, deopotrivă –/ Chiar Domnul, pentru simțuri, e-o absență.*” (Prolog). E o revoltă aici, revolta omului în fața morții și a lipsei de răspuns a lui Dumnezeu la chemarea omului, aparenta tăcere...

Volumul se structurează pe câteva părți: *Prolog (Absența)*, *O, maică...*, *Vechea fotografie*, *Epilog (Adam)*, părți relevante, cu trimiteri spre cele

spuse, spre cele scrise cu mult înainte în cărțile sfinte... Elegiile au numere, o numerotare simplă ca simplitatea trecerii, ca simplitatea durerii, totul există, însă...

La înmormântarea mamei se detașează ființa soției, emblematic, legătura prezentă, viața ca taină iarăși: „*Și-am văzut-o atunci/ pe soția mea, pe îngerul/ meu,/ trebăluind și ea, harnic, tăcut.../ Stop cadru vibrant,/ clipă scânteietoare./ Profil ei nobil, frumos,/ decupat pe-un ecran/ de frunze aurii și/de soare...*”.

Peisajul capătă semnificații adânci, munții par corăbii ce ne poartă prin univers: „*În ceața mare, mereu/mai mare,/ freamătă, prinși în/ ancore grele de lut,/ Alpii,/ fantastice crucișătoare./ Abia dacă le poți desluși/ catargele, pupa sau prora...*”. (elegia 9)

Evenimentul simplu, de neevitat, fulger în vid, fulgerare care străbate mintea omului declanșează uimirea, chiar se moare? Eu sunt aici, afirmă poetul, omul, Adam cel de azi, voi sunteți acolo, nu există moarte lângă apele freatiche, e un tremur, o vibrație care trădează viața de după moarte, îndoiala omului limitat, e certitudinea, semnalul că există ceva etern...

Volumul sfârșește cu reîntoarcerea în matrice, în cel de pământ, *Adam*, ființa primordială, Eva e un dram din trupul de carne, *el și ea* formează unicul trup, până la urmă unirea aceasta face ca în lume să existe omul și Dumnezeu, *creatura și creatorul*... Elegiile lasă calea deschisă în modul acesta, chiar dacă omul e de pământ, fragil, prin prezența lui Dumnezeu se schimbă lucrurile, absența de la început devine prezența a ceva cu mult mai mare, mai intens, tristețea devine taină, miracol, este existență.

Eugen Dorcescu are ca repere cărțile *Bibliei*, a pătruns mesajul lor și elegiile devin ecouri la acest mesaj, universul se umple prin mișcarea generațiilor, prin bărbatul venit prin femeie, femeia făcută din carnea bărbatului, întrebarea magică: ce înseamnă *a avea*? Răspunsul este doar poezie curățită de lacrimă, *elegie în primordial*.

Cartea e un fel de testament al omului Eugen Dorcescu, bazat pe ajutorul scriitorului care vede, înțelege sau nu înțelege, dar știe să pună întrebările, să caute răspunsurile, să lase loc de absență în prezența cuvintelor...

„*Din zori pân' la/cină,/ sub soarele oblic, sub/ soarele orb,/ zânele râului sorb,/ șușotind, murmurând,/ cupe lungi, cupe reci, străvezii,/ de lumină*”.

(elegia 25)

Peisajul elegiilor e taina ce o vom bea până la urmă, în lumea volatilă, adică trecătoare, alături de *Mama*... E prezența arhetipului în raiul posibil, momentan, în natura mișcată a lumii...

În mod cert, Eugen Dorcescu rezistă ispitei experiențelor poetice atât de la modă în literatura ultimului veac, se întoarce la elementele eterne și esențiale

ale literaturii, la început, la elegia care intră în memoria cititorului, aducând gândurile de sus... Dar este o experiență spirituală de o viață, un preț greu, plătit cu suferință, poate nevăzută, dar care a lăsat urme... Totuși, în poezia sa, cu tot discursul înalt, arhetipul *Noului Adam* nu se lasă văzut, rămâne cumva un mister, deși el a fost clar prezentat în persoana lui Iisus, e o tăcere cumva în această zonă a creației lui Eugen Dorcescu, abisul i-a oferit o ieșire din labirint prin elegie, iar elegia, până la urmă, e *lacrima adevărului*...sau, cum singur declară într-un ciob de scriere, - *cognitio mortis experimentalis*... (elegia 3)

* Eugen Dorcescu, *Elegiile de la Bad Hofgastein*, Editura Mirton, Timișoara, 2010.

Vatra veche, 3/ 2011; *Reflex*, 1-6/ 2011

CONSTANTIN BUICIUC:

DRUMUL SPRE TENERIFE

În volumul VII al Dicționarului Enciclopedic, în dreptul cuvântului "Tenerife", citim: "Insulă vulcanică spaniolă, cea mai mare din arhipelagul Canare; 1929 de kilometri pătrați. Oraș principal: Santa Cruz de Tenerife. Relief muntos cu altitudinea maximă de 3718 metri (Pico de Teide). Climă tropicală uscată. Banane, citrice, cartofi, viticultură, cereale. Pescuit. Turism. Parcul Național Teide (1954, 13,57 mii de hectare) cu specii rare de plante și endemite (arborele zmeilor, palmierul de Canare, pinul de Canare, specii de aloe)". Am citit acest articol al dicționarului când am văzut titlul unui recent volum de versuri de Eugen Dorcescu, *drumul spre tenerife*, apărut la editura Eubeea din Timișoara, în 2009. Și cred că am făcut bine, căci, la un prim strat, epidermic, al receptării, cartea poetului timișorean este un jurnal liric de călătorie. Notațiile fugare prezintă, de pildă, zborul cu avionul: "zbor cu mici turbulențe/ cu nori/ vânzoliți cu/ aterizare normală" (p. 11). În alt loc sunt notate impresiile dintr-un oraș în care călătorul face o escală: "poți vedea multe în/ alemanicul burg/ catedrale pinacoteci perspective/ alpine lacuri/ în vecinătăți înverzite" (p. 13). Poetul nu ezită să prezinte ce mănâncă la cină, dar aici amănuntul devine semnificativ, cufundându-l pe autor în amintirea

casei sale de departe: “înfruptându-mă din/ delicatețuri am rostit/ dintr-o dată/ o ceapă aș dori o/ ceapă fie și verde dar mai/ degrabă uscată/ și am primit ceapa dorită/ am mestecat-o încet/ îndelung/ laolaltă cu brânza aceea rafinată/ fină de recunoscut succes și/ extinsă notorietate/ am mestecat ceapa ca și când/ brânza de dinaintea mea ar fi/ fost brânza carpatină a/ bunicului” (p. 27).

La un al doilea strat, de profunzime, al receptării, noul volum al lui Eugen Dorcesu este mult mai mult decât un jurnal liric de călătorie. Drumul spre Tenerife, simbolul central al cărții, devine abstract, dar nu se desprinde total de concretețe, existând mereu o conexiune inversă: “drumul concret devenise abstract/ drumul abstract redevenise concret/ dar de o concretitudine secundă” (p. 9). Drumul spre Tenerife este aspirația spre ideal: “spre marea insulă iluminată/ spre unica insulă iluminată/ spre insula mereu căutată” (p. 11). Călătoria este una interioară, este în sinea poetului. Ei i se asociază al doilea simbol al cărții: bătrânul eremit – scrib (pustnic, sihastru, schimnic), un alter ego la poetului. Drumul eremitului este drumul spre Paradis: “căutând în sens invers/ paradisul/ căutând edenul/ în locul unde/ edenul își relevează/ amețitor de intens/ prezența absentă” (p. 14).

Definițiile drumului sunt nenumărate: “întruparea cosmică a ideii/ de călătorie” (p. 15); “calea concretă/ pe care înaintez/ iar calea e drumul/ abstract/ ce-mi luminează calea” (p. 30); “drumul spre/ tenerife/ e începutul drumului/ de-ntoarcere/ în paradis” (p. 63); “drumul spre tenerife/ e-alteritatea însăși” (p. 71). Drumul este trecerea insului perisabil, finit, dinspre trecut spre viitor, este viața însăși, așezată între naștere și moarte. Drumul este existența, este totul. El se varsă în ocean, unde trupul se dizolvă, devenind duh. Drumul are la capăt contopirea în ființa supremă: “de fapt acesta e/ drumul/ de la trup către/ suflet/ de la suflet spre/ duh/ ;i de la duh/ către Duhul” (p. 22).

Versurile scurte, de mare limpezime, ascund sub transparențe dezarmante sensurile desprinse din fluxul liric. Acesta este pornit dintr-un puternic, viguros ax central – cel al drumului – din care se desprind digresiunile, divagațiile, dar ele nu se îndepărtează prea mult. Textul poetic naște astfel impresia de curgere unitară, năvalnică, asemănătoare unui fluviu puternic, ce desființează obstacolele scurtimii versurilor.

Fluxul liric impetuos este oprit, din loc în loc, de câte un “cântec de călătorie”, cantabil, cu rimă, într-o tonalitate de romanță, de cântec de

lume și, uneori, de producție folclorică. Cugetarea existențială este înlocuită, în multe astfel de producții, cu reveria. Iată un exemplu, în care monorima ordonează visarea: “mă-ntorc în timp cum fac adeseori/ un timp cu zori înrouați cu flori/ ce debordau de soare de culori/ cu verzi copaci vibrând în râu în nori/ cu drumuri lungi sub arșiți sub ninsori/ pe drumuri pași în zări în cer cocori/ și câte zile atâtea sărbători” (p. 51). Alteori, cugetarea revine, primind o componentă socială, prin reliefaarea antitezei romantice dintre trecutul măreț și prezentul decăzut: “nu ezitau strămoșii să-și arate/ în noi cei mici duhovnice averi/ acum? dezmăț demență spolieri/ elita-n zdrențe pegra în palate// ce viață-n duh ai mai putea să-i ceri/ acestei omeniri ecervelate?” (p. 78 – 79).

Considerațiile existențiale despre drum sunt întrerupte de pasaje de o excepțională plasticitate: “plouă nimicitor/ drumul este aidoma/ albiei unui râu/ plouă rămuros răvășit/ văzduhul pare o/ frunte plină de riduri/ de verticale/ ude umede/ riduri” (p. 55 – 56).

Drumul spre Tenerife, devenit totul, acaparează ființa bătrânului eremit, făcându-l pe scrib de nerecunoscut: “mă și recunosc/ în una din oglinzile-acelea/ mă recunosc și tresar/ și instinctiv fac un/ pas înapoi/ nu acesta e omul/ care aș dori/ să mă însoțească/ pe drumul spre tenerife” (p. 60).

Drumul spre Tenerife este descris aproape geografic, dar frumusețea lui devine nepământească, paradisiacă, împlinind fericirea de dinaintea nașterii și de după moarte a eremitului: “eu merg spre tenerife/ spre acea/ corolă de lavă/ spre acel masiv de/ **bouganvillea** multicolore/ cu insuportabila lor/ frumusețe/ eu merg/ spre acel palmier/ calcinat/ spre acel/ călugăr de piatră vulcanică/ de piatră neagră/ străjuind imensitatea oceanului/ spre acel/ **el fraile** înspăimântător și/ magnific/ eu merg pe drumul/ spre tenerife/ spre ambiguitatea/ metafizice/ insule/ spre poeticitatea/ ei emblematică suprasensibilă/ primordială/ și îndată ce-am înțeles/ acest lucru/ o mare nepăsare o/ mare fericire/ m-au cuprins/ o mare/ eliberare o/ mare uitare/ o retrezire și-o reînviere/ asemenea morții” (p. 86 – 87).

Volumul – concept al lui Eugen Dorcescu pornește de la o cât se poate de concretă călătorie pe o insulă a Canarelor și descinde rapid în mister, urcând pe drumul spre esența existenței. Drumul spre Tenerife sau spre orice alt loc paradisiac este sensul însuși al vieții.

IOAN LILĂ:

Eugen Dorcescu, „Biblice”, Editura Marineasa, Timișoara.

Trebuie să recunosc faptul că titlul volumului scriitorului Eugen Dorcescu m-a intimidat la început. Eu nu sînt dus la biserică, religia „de dînșii inventată” mi se pare a fi o mascaradă de două parale, cînd văd mulțimile alea de credincioși, ce se calcă în picioare, ca să ia apă sfințită de la Mitropolie, apă turnată în hîrdaie din tulumbele pompierilor, cînd aud clopotele, îi dau dreptate lui Mitică. De ce să constrim o catedrală a neamului ? Dar niște locuințe sociale pentru tineri nu ar suna mai bine în mintea aceluia Dumnezeu care de fapt nu există ? Ca să nu mai pomenesc de fanaticii religioși ce sar în aer odată cu victimele lor. Săritori oameni ! Dar, surpriză, deși pretextul este biblic, poezia lui Eugen Dorcescu este de o frumusețe lipsită de orice religiozitate. Este metaforă, gingășie a inefabilului gîndirii: „Se varsă-n mări zăpada iernii toată, / Dar marea nu se umple niciodată. / Pâraie, fluvii, picurii din ciuturi / Văslesc, ca niște stoluri verzi de fluturi”. Ignorînd însă tematica volumului și considerîndu-l pe Dumnezeu din psaltiri, din Biblie, din Evanghelii, am înțeles brusc că, de fapt, acest Dumnezeu este propria conștiință a poetului. Și, din această clipă, poezia (re)devine laică, superbă, abundînd în metafore ce ne trăsmit suavitatea sufletului de poet. „A coborât din ceruri. Sub picioare / Avea oceanul negurii, sublim. / Călătorea, zburînd pe-un heruvim, / Pe aripile vîntului, ușoare”. Pînă acum am dat mici citate, ca să exemplific forma de bijuterie a poeziei. Despre straturile subtile ale acestei poezii s-ar putea scrie o carte. Dar, să citez o poezie întreagă. Așa că, dacă vreți să vedeți trăire plină de măreția sfioasă a unui scriitor viu, real, adevărat, care simte și suferă în tăcere, ia citiți aici: „Sunt șase lucruri (șapte chiar), pe care / Cel Veșnic le urăște. Ca urmare, / Sortite sunt să se destrame-n hău. / Rele fiind, și fără de-ndreptare, / De ele s-a scârbit cugetul Său : / Ochii trufași ; vorbirea sfidătoare / Și mincinoasă ; mâna ce, mereu, / De sânge inocent e-n căutare ; / O inimă ce făurește-n sine / Viclene plănuiiri, gîndiri haîne ; / Picioarele grăbite înspre rău ; / Un martor mincinos, care abate, / Cu vorba lui, fărâma de dreptate / Menită celor neajutorați ; / Și insul ce încearcă să dezbine / Și să strecoare vrajbă între frați.” Ca să-mi confirme parcă ideea că tematica religioasă este doar un pretext, iată ce scrie în „Epilog”: „Încât, sătul de idoli și eroi / (Eroii când în prim-plan, când în eclipsă), Pun jos condeiul laic. Scrieți voi ! : Ne revedem după Apocalipsă”. Eugen Dorcescu este un poet adevărat.

Port@Leu, 2/2010

*

„în văzduh – flacăra, / jos, pe pământ – cenușă”

Eu nu am plecat niciodată de la ideea că unii scriitori sînt mai valoroși decît alții, mai talentați, mai rafinați în gîndire, pentru că, privind cărțile de pe raftul unei biblioteci, observăm că scriitorii se sprijină unii de alții, poate că volumele lui Tolstoi, de exemplu, n-ar sta singure în picioare. Scriitorii sînt, fără nici o diferențiere, născuți să fie truditores ai gîndirii metaforice, pentru că ei înobilează ființa umană, care, de-a lungul secolelor, dacă nu ar fi fost însoțită de legende, basme, povestiri și poezii, s-ar fi prăbușit, fără îndoială, în țărîna gîndirii; pentru că pasul spre animalitate este mic, eforturi uriașe se depun pentru educarea individului, pentru sensibilizarea lui.

*

„Poemele bătrînului” / „Poemas del viejo” (Traducción del rumano: Rosa Lentini și Eugen Dorcescu), Editura on-line „Semănătorul”– noiembrie 2010.

*

Am avut onoarea să mai scriu despre scriitorul Eugen Dorcescu, pentru că este un scriitor de o valoare certă, cu un stil rafinat de cultură filosofică.

Nu am intenția să vă povestesc poemele, vreau doar să detaliez sunetul de harfă, pentru că, citindu-le, intri, vrei-nu vrei, într-o vibrație armonică cu ele: „străbate un peisaj peste care / noaptea coboară definitiv / o singură flăcăruie...” (poem 4).

Aici este, cred eu, cheia acestui volum unitar și de o adîncime filosofică ce mi-a incendiat gîndirea cu o frumusețe a mesajului clar, tandru.

Efortul de distanțiere de sine însuși, plăcerea meditației, rafinamentul cu care scrijelește cu migală fiecare trecere a materiei în propria ei non existență, pentru a-i sublima substanța miraculoasă, iată tehnica poetului, care este inimitabilă și de o mare profunzime, cum ziceam: „ar vrea, timid, să / se smulgă din sine, / să fie liber, ușor, / să privească din văzduh panorama / primăverii înflorite, / intens și vast înflorite, / apoi, / să se întoarcă în tărîmul secret, / la florile lui de / cenușă”. (poem 7).

Sau: „și-a șters / de pe pînza goală a zilei / statura, umbra și urmele - / atît înapoi, / cît și înainte”. (poem 6).

Acum, aici, trebuie să ne folosim de maestrul nostru, al tuturor, Cehov! Pentru a fi credibili, nu trebuie să ne preumblăm prin livada lui cu vișini, ci doar trebuie să ne (re)amintim de „Vanka”!

„După ce vecinii și calfele pleacă la utrenie (observați că personajele sînt moral-liturghice), Vanka scoase din dulapul cizmarului un șip cu cerneală și

un condei cu penița ruginită” (aici eu aș fi tradus „toc”, da’ nu sînt traducător !)

Și Vanka scrie: „Vino, bunule dragă (...) ia-mă de aici ! Îndură-te de mine, orfanul, că toți mă bat și rabd de foame (...) mai zilele trecute stăpînul m-a pocnit așa de tare cu calapodul peste cap, de am căzut jos...”. Și, pe plic, Vanka scrie adresa: „Bunelului, în sat la noi” !

Scrierea lui Cehov are limpezimea dureroasă a unui lac umbrat de sălciile plîngătoare (plîngăcioase – ar fi aici un adjectiv neadecvat!). Cehov are genialitatea de a nu comenta – asta ar fi ca și cum ne-ar fi făcut morală ! El își termină povestea la modul narativ-distant-dureros-exclamativ: „Peste o oră, legănat de dulci speranțe, Vanka dormea dus... În visul lui vedea un cuptor. Pe cuptor stătea bunelul, cu picioarele goale atîrnate, și le citea bucătăreselor scrisoarea”.

Pînă aici este povestea un mare scriitor, dar de aici încolo este amprenta unui scriitor genial, care trebuia să-și sublimeze mesajul: „Iar, lîngă cuptor, Viun se tot învîrtea și dădea din coadă”.

La fel își construiește maestrul Eugen Dorcescu liturghia poetică: „imn adresat solidarității astrale, / eliberării, durerii, luminii, / o sărbătoare ce / începe cu / tine și se-ncheie cu / tine, / ființă tragică, nenorocită ce ești, / o sărbătoare în urma căreia, / însă, / tot duală rămâi: / în văzduh – flacără, / jos, pe pămînt – cenușă” (poem 10).

Auzi versuri geniale: „în văzduh – flacără, / jos, pe pămînt – cenușă”. (poem 10).

Arderea gândirii, de sine și îndesine, epifania dusă pînă la neantizarea gândirii lipsită de gîndirea realului, subordonată însă contemplației. Parcă am parcurge împreună o etapă a emoției veșnice iluminată nu de stilul diluat și fălos al rococoului, ci de terifianta învolburare a barocului, cel înviorat de Renașterea ce a incendiat gîndirea Europei de Vest... pentru că, în est, beizadelele se adînceau într-o vulgară promiscuitate (i)morală.

Dar, să continuăm, pentru că mie îmi repugnă afirmațiile nesprijinite de citate viguroase: „bătrînul / îi iubește pe ceilalți, și / se urăște pe sine, / își urăște prezența în / promiscuitatea orașului, / în amalgamul de bețivi / câini / cerșetori / și investitori strategici, / își urăște absența dintr-un / alt secol, dintr-o / altă lume”.

Aici nu este realul imaginativ. Poetul este ferm încredințat că speranța nu este o iluzie, pentru că „bătrînul” – personaj metaforic, aici cu sensul de „umanitate” – are și o luciditate a suferinței proprii sale edificări în spațiul moral al ființei:

„dar, nici un moment, n-a / părăsit masa de ceață și fum / a lui Thanatos,/ prin umbrele ei își privea / convivii,/ în negura ei își devora / plictisul, greața, / lehamitea, / la acest ospăț se află / și-acum, / când primăvara nu-i altceva/ decât o / invazie subterană de/ viermi/ și-o explozie celestă / de cenușă”.

De ce să nu fie moartea (și pot face trimitere la Ion Biberi) o predestinare a vieții ? Venim de undeva, deschidem o poartă, pătrundem, plîngînd, neînțelegînd ce ni se întîmplă, în viața asta materială, apoi străbatem drumul vieții și deschidem iar o poartă și ne risipim în neantul prăbușit într-un univers-vers-eres...: ” la capătul acestui periplu, / mai zimțat decât orice tortură, / o singură sărbătoare, un / cântec ce leagă trup, / suflet și cosmos, un / imn adresat solidarității astrale, / eliberării, durerii, luminii, / o sărbătoare ce începe cu / tine și se-ncheie cu / tine,/ ființă tragică, nenorocită ce ești”.

Să mai cităm la întîmplare, pentru că nu am urmat un model al demonstrației și pot cita de oriunde: „După-amiezele bătrânului au / o frumusețe sfâșietoare, / pe care el o refuză, o / neagă, nu fiindcă și-ar / fi propus aceasta, ci / fiindcă frumusețea nu mai ajunge la sufletul lui, / mult prea încărcat de / otrava faptelor moarte, mult / prea strivit de osemintele / atâtor / și-atâtor după-amieze / defuncte. / Din fericire, / moartea însăși simplifică / totul, / clarifică, elimină, șterge, / dezleagă, / cu dinții ei galbeni, / ghemul insuportabil al vieții”. (poem 12).

Și, ultimul vers – extaz al gândirii: „vâltoarea, zborul, / extazul – încă incert – al/ acelei / *cognitio Dei / experimentalis*”.

Este uluitor să poți avea un loc (un colț) numai al tău, în care să te poți zbungui ca un zurliu, să te poți face de rîs și de plîns, să te lași atacat de cîinii turbați ai nopților insomniace, să te ridici pînă la acoperișul lumii și de acolo să numeri cocorii.

Decembrie 2010; Paso doble, 10/ 2010

“ELEGIIILE DE LA BAD HOF GASTEIN” *

“Pe Achenpromenade, / spre sud, / spre Bad Bruck, / râul / îmi pare că poartă / arome de cimbru, / de mentă, de / nuc”.

Așa scrie Eugen Dorcescu, voce poetică inconfundabilă, de o sensibilitate nu numai grațioasă, dar și profundă.

“Liniștea e atât de / compactă, / încât aud ceasul dintre / carne și duh / cum bate, / la / infinite răstimpuri, / eternitatea exactă”.

În sihăstria mea franțuzească primesc din când în când semnale de la colegii ce nu m-au uitat, iar eu scriu numai despre ce îmi place mie, pentru că nu sînt critic, ca să mă arunc într-o piscină fără apă. “Alpii, / fantastice crucișătoare. / Abia dacă le poți desluși / catargele, pupa sau prora, / în timp ce lansează / asupra-le / mii / de rachete arzând / crucișătorul de-azur, / aurora”.

Există întîmplări / evenimente în viața noastră care ne și marchează emoțional, dar ne și deschid alte drumuri ale rațiunii noastre de a fi. “Profilul ei nobil, frumos, / decupat pe-un ecran / de frunze-aurii și / de soare... / Ca în port, când o corabie s-a / desprins de la cheu, și / s-a dus, / iar cei de pe / țarm abia / de-i mai văd, departe, în / zare, / prin lunetele lacrimii, / catargul și vela. / Întregul mister / al unei asemenea / metafizice falii...”

Poetul, ca un erou antic (Iason), pleacă într-o excursie, ce se dovedește a avea aceeași valoare inițiativă, benefică chiar, pentru că numai așa ne putem regăsi la adevărata noastră dimensiune în interiorul parametrilor reali ai vieții. „Plouă intens. Vertical. / Plouă pieziș. / Plouă cu șerpi violenți / de lumină. / Plouă zadarnic. / Ploile vechi s-au / retras, / pe furiș, / spre cărări de / frunziș, / dizolvate-n / rugină”.

Și care ar putea fi acești parametri ? Emoția de a fi nu poate fi înlocuită de o dramă lacrimogenă oarecare, pentru că și moartea face parte din viață. Aici intervine dureroasa și fermecătoarea regăsire a sinelui poetic. “Am rămas pân’ la ziuă, / priveghind lângă ea, / ascultând foșnetul lumânărilor, / ascultând întunericul, / ascultând liniștea, ascultând / cum din sfeșnice / picură ceara”.

Poetul, ziceam, pleacă într-o excursie, nebănuind că se va regăsi într-o metaforă. A fi ! Atît. Ajunge ! Pentru că “a fi” motivează însăși existența Universului. “Aceasta-i cheia fericirii: / să știi / a întâmpina / cu-

ncredințarea și / inocența / unui prunc de o zi / tot ce binevoiește / a-ți da / -
că-s suferințe, că-s
bucurii – / Cel ce a fost, / Cel ce e, / Cel ce, de-a pururi, / va fi”.

Și:

“Cu doi ani înainte / să moară, / mama a locuit la / noi peste iarnă / și-am
dus-o acasă / în primăvară. / În ziua aceea, cu / vreun ceas mai devreme
de...”

Canonul, în muzică, se învîrte în jurul unei teme: “Podul de piatră s-a
dărîmat”. O altă voce îi raspunde. O a treia sporește ritmul. Dar dacă
inversăm melodia, ritmul, tonalitatea ? Ar trebui să reamintesc aici și de
“Frère Jacques”, dar mă opresc. Acest volum de poezie, de un tragism
sublim, trebuie citit cu sufletul. Eugen Dorcescu este un maestru al detaliului
fin, emoțional. „Din tot / ce a / fost, / numai vidul / acela, / din zidul / de
nord, / numai el nu / acceptă să piară, / numai el nu renunță / să fie”.

Și încă:

„Eu, oprit ca un / stâlpnic, pe / Wasserfallgasse. / Ea – nvelită-n a / morții
mătase”.

Iată esența talentului poetului Eugen Dorcescu : „Totu-i la fel. Totu-i / altfel.
Desăvârșit. / Eternitate. Desăvârșire. / Doar, când și când, / ca un fulger din
vid, / ca un blitz din zenit, / o imensă uimire: / Chiar ați murit?”

* Eugen Dorcescu, *Elegiile de la Bad Hofgastein*, Editura Mirton, Timișoara, 2011.

miercuri 16 octombrie 2013, France; Confluente Românești, 10 septembrie 2011

CRISTINA ȘTEFAN:

EUGEN DORCESCU – ALCHEMIE EXISTENȚIALĂ

A scrie despre scriitorul Eugen Dorcescu, din punct de vedere al cititorului, poate fi o îndrăzneală demnă de satiră sau poate fi, și impulsul meu a fost ca atare, un periplu pe un traseu de călătorie dificil, cu peșteri în care homo spiritualis a făcut din cuvânt arealul „acasă” (cf. un interviu al autorului, în Eugen Dorcescu, *Poetica non-imanenței*, Editura Palimpsest, București, 2009, p. 238 – 240).

Mă voi opri din aventura cunoașterii, la peșterile poeziei, pentru că înțeleg această lucrare ca zbaterea intelectuală dintre conștient și subconștient, ceea ce Eugen Dorcescu a recunoscut a explora în lirica sa:

„Tema și chiar stilul scrierilor mele își au sursa exact în penumbra ce rezultă din impactul subconștientului și conștiinței” (*Op. cit.*, p. 239)

Ultimul volum de poezii al autorului, cu incipitul **drumul spre tenerife** m-a dus cu gândul la o călătorie în locuri exotice, pe tărâmurile edenice și ezoterice, deșteptându-mi asimilări odiseice, mitologice. Nu era să fie doar atât.

Critica elitistă de specialitate, de care Eugen Dorcescu beneficiază cu prisosință, pune acest itinerar într-o ramă mistică, un drum inițiativ în scopul ultim uman, apropierea de Dumnezeu, cu o argumentare religioasă amplă, pornind de la percepțiile Sfântului Augustin și continuând cu apostolatul Sfântului Pavel. Sensul dat călătoriei eremitului sau scribului este cel de înalt standard duhovnicesc.

Eu, simplu cititor, l-am întrevăzut un parcurs amplu, lirizat în limbaj modernist, un traseu spiritual de purificare, în sensul cunoașterii etapelor sale. L-am interpretat mistic, într-o o glisare arhetipală a călătoriei pe conștientizarea spiritual-religioasă a omului scrib, însă în forma laică a aspectelor vieții.

Am citit poemul, și este un poem alegoric unitar în 50 de trepte, pe nerăsuflăte. Dat fiind designul fluvial al cuvintelor, te arunci în lotca sensurilor și privești riveran, nu ai insule, drumul e lin și detaliat atât de contemporan, încât doar descrierile relevante îți amintesc de momentul lecturii. Altminteri, călătorești imagistic și sonor, printre metafore și armonii muzicale aparte, siderale, în acest limbaj eteric, propriu spiritualității.

Itinerarul e **scrisul în sine**, este cuvântul cel fără de moarte, care pornește din ocnul gândurilor și devine circumferință, un parcurs închis, finalizat în voința lui Dumnezeu. Călătoria este **destinul scribului**, în triada, poet, scrib(eremit) și drum, ca elemente de analiză ale acestui parcurs: **Omul Poet, Spiritul lui(eremitul) și evoluția lui(drumul)**. În simbolistica aceasta, reflexiile, întrepătrunderile de sensuri și concluzii trasează crezul filozofic demonstrat al autorului.

Chiar prologul anunță un trio călător. Dungile prelungi sunt scrisul, călimara e inspirația, muza, iar oceanul substituie universul gândurilor, toate sunt arsenalul Poetului, care nu bănuia, poate, acest destin ce s-a trasat de la sine, desenat pe suflet.

prolog

**dungile prelungi
paralele
ale norilor peste
ocean
la orizont călimara
ascuțită
a insulei
oceanul
nesfârșit
manuscris
papirus lichid
scris cu alb pe
albastru**

**călătoria spre tenerife
a început când nimeni
absolut nimeni nu
bănuia că drumul se și
desenează în negura serii
în negura sufletului
eu bănuiam desigur cel mai
puțin sau la fel de puțin
precum oricare altul**

Toate crâmpeiele de viață sunt cuprinse: zboruri mici...amintirile, refrenul florilor de bouganvillea:

**bouganvillea multicolore
cu insuportabila lor**

**frumusețe
eu merg
spre acel palmier înflorit
spre acel palmier
calcinat**

Toate momentele zilei- zorii, diminețile, serile, miezul nopții, anumite alte ore, sunt filtrate spiritual.

**în fine acasă seara
cina conversații prelungite
până târziu
apoi
somnul negru morbid
somnul îngrozitor infernal
somnul dușmanul meu**

Poetul le cuvântă gradat, în scara evoluției înțelegerii de sine, într-o spirală creativă a propriului misticism și a propriei viziuni filozofice.

**dinspre noi cei ce suntem înspre noi cei
ce devenim călătorind
amintindu-ne că unul din îndemnurile
supreme s-ar putea formula astfel
încearcă să fii ceea ce vei deveni
iată Eu Cel ce sunt Eu singurul
care sunt**

Fiecare pas înseamnă devenire, fiecare element ambiant înseamnă clarviziune existențială, înseamnă treaptă pe destinul Poetului, oglindit de însoțitorul său la bord, scribul.

Acest poem este **alchimia existențială a creatorului de cuvinte potrivite**, ideatica lui **Eugen Dorcescu**. Drumul spre Tenerife devine parte spirituală, devine un al treilea Eu, în această operă, în triptic viețuitor:

**drumul gonește
mă dă deoparte
mă lasă în urmă**

**își zice eremitul în
aspra lui clipă de luciditate
în tăioasa lui clipă
de cumpănă de ezitare
de îndoială**

Toate elementele riverane acestui drum sunt, ce-i drept, accesorii mai mult sau mai puțin importante, dar **triada în permanență simbiotică** , eu-ul poetic, scribul și drumul, sunt diagnosticate pas cu pas în devenirea lor.

Dialogul cu alter-ego-ul:

**depărtarea de unde
izvorăște
imensa tăcere roșie
incendiată
a soarelui
nu suntem liberi
a rostit însoțitorul meu
nevăzut
nimeni nu este și
nici n-a fost
liber
vreodată
acum
bătrânul eremit târăște
cu sine la
lumină
cadavrul coșmarului
târăște cu sine
piatra de moară
a tuturor viselor
negre prin care-a trecut
târăște cu sine
coșmarul nocturn
coșmarul
diurn
se târăște pe sine**

**ca pe-o strivitoare
povară
pe drumul limpede
măturat în
zori
de aceeași îngeri
leneși, calmi și
romantici**

Un final metafizic al unei parcurgeri depinzând de destin, un crez resemnat, asumat sentinței finale, în sens ortodox și moral, la confluența dintre real (conștient) și ireal (subconștient), îmi relevă un poem psiho-filozofic rafinat și cuprinzător.

**a pus un capăt începutului
și a pus un început
capătului
scoțând drumul din
neant din increat din
abis
scoțându-l curat nou
pur neatins
drumul
în sfârșit
drumul spre ceea ce numeam
real ireal
convențional nonconvențional
probabil
improbabil oniric**

Circumferința existențială, cercul creator și reluarea din orice punct al unei predestinări, confirmă spre final ineluctabilul destin.

**în hanul acesta nu
se întâmplă
niciodată nimic deși
s-a nimerit să fie
construit chiar pe**

**drumul spre
tenerife
totul se reia se
repetă iată
până și hangiul
care-a pierit
a fost înlocuit de
el însuși**

**și-am înțeles
desigur
că și cronica drumului
această însoțită cronică
a eternității
cum am numit-o
cândva nu
de mult
se încheiase**

Și pentru ca noema să fie subliniată, ireprehensibilitatea mistică a ursitei Poetului se localizează imanent în legea divină. Pumnul lui Dumnezeu care face acest drum spre Tenerife, spre început și sfârșit, **orbita avatarurilor** creatoare.

epilog

**tenerife
pumnul lui Dumnezeu
strângând laolaltă
ținând împreună
infernul și
paradisul**

*

**drum de întoarcere?
nu există drum**

de întoarcere din tenerife

Un final mai puțin resemnat, îl voi circumscrie acestei călătorii în spirit poetic, după Osho:

„Numai primul pas e greu. Mai departe călătoria e simplă. E o vorbă care spune că primul pas e aproape întreaga călătorie”.

Când devii conștient de spiritul tău, iluminarea aceasta te apropie de Dumnezeu, drumul spre Tenerife e **calea**.

Cetatea lui Bucur, 12, februarie 2010.

*

EUGEN DORCESCU – ELEGIILE DE LA BAD HOFGASTEIN

- **Ha’ adham** între **Prolog și Epilog**-

În colecția **Lyra**, Editura **Mirton**, **Timișoara**, **2010**, au apărut **Elegiile de la Bad Hofgastein**, ale scriitorului **Eugen Dorcescu**. Le-am primit spre lectură, cu îngrijorarea mesajului din titlu, omul de pământ deschizând o cale a teluricului asumat în concept.

Scrise spre sfârșitul anului, septembrie-noiembrie 2010, elegiile dorcesciene poartă însemnul omului de pământ, **ha’ adham**, ca o nouă trecere spirituală întomnată. Citind (mi-este cunoscut, de acum, versul profund al autorului), întrevăd limpede acest noiembrie cuvântat elegiac, un noiembrie ca o mamă obosită, pregătindu-și iarna, prefațând-o.

Regăsesc monologul în căutarea dialogului cu Dumnezeu, dilemele existențiale dintru o conștiință problematizantă în lumea noastră desacralizată, regăsesc același râu călătorind prin sensuri, complicând, tăgăduind și formulând într-o ardere lentă. Dar, de această dată, râul melodic are o albie adâncită, poate chiar până în teluricul creativ al autorului, ca o inițiere a însingurării omenești predestinate. Plecarea mamei dintre vii,

dispariția ei ca făptură pământeană și această durere de fiu nu mai sunt doar umane, ci țin de Ființa însăși.

Între **Prolog și Epilog**, cele 28 de elegii omagiale mamei au harul de a crea un univers închis, acea limitare a zărilor, acea închisoare a mentalului, izvorâtă de moartea părinților, părăsirea de neoprit și întemnițarea sentimentelor celor rămași.

Sihurile, undele râului, curg povestind,

„**Vântul adună de pe/ mormânt/ frunză cu frunză**” și rememorează momentele dragi, amintiri desfășurate în slide show, aducând panseuri existențiale.

De fapt, cred că în asta constă măiestria autorului: filtrarea filozofică între a fi și a nu fi:

„**între ziua de-atunci și
ziua de-acum,
e numai această
cognitio mortis experimentalis**”.

Nouă în stilul domnului **Dorcescu**, m-a marcat atenuarea evidentă a aceluia **homo religiosus**, în favoarea filozofului punctual, glisat pe interpretarea momentelor epicizate. Această caldă confesiune „in personalia” este cu vector clar spre trecere, un discurs singur, un unic text dedicat, în ecuația mamă-fiu, pământ-om, aceleiași ființe:

„**...cea mai prezentă,
în imensa-i
absență,
e mama**”.

Flash-uri, parcă fotografiieri vii, filmări de sentimente –

„**Mama stă-ntinsă pe catafalc**”, „**ce-aș face, oare, /dacă mamei/aș dori/să-i trimit o scrisoare?**”, „**am rămas pân’ la ziuă, /privegind lângă ea**” –

fac, dintr-o realitate funestă, relevări ale ego-ului vizionând, depășind, sublimând hotarele cunoașterii, conotațiile ce tind spre absolutul ideatic:

„**Acum,/ după această răscruce /de drum / sunt altul.../Sunt altcineva**”.

Dedublarea, încercarea străbaterii limitelor și disperarea scindării, în această durere unică, irepetabilă, au dat versuri sacralizând mama, ca arhetip universal al devenirii materiei:

**„În ce chip poți plânge,
cum poți a deplânge
pe cel care pleacă
din propriu-ți
sânge?”**

Și conchide poetul, cu noema existențialistă în imagine restrânsă:

**„Ei au murit, poate
încă mai mor,
spre-a fi vie Ființa.
În adâncul ascuns,
sub iluzoria lume a
slavei deșarte,
*Ființa-i sinteza de nepătruns
dintre viață și moarte”.***

Finalul elegiilor, **Epilogul**, m-a frapat, însă voi lăsa cititorilor fideli ai poetului Eugen Dorcescu să dezlege acest mister, într-o bucurie înțelegerii adâncului albiei conceptuale, creatoare a acestor versuri.

Mai vreau doar să concluzionez în chiar ideea regăsită printre elegii, unde poetul spune:

**„Citesc
Cien años de soldad în Bad Hofgaistein,
în Hotelul Germania, apartamentul
404, sus, pe terasă”.**

Și, pentru că mereu am înțeles acest roman marquezian ca pe însăși filozofia modernă a singurătății genetice umane, voi cita din finalul său relevant, poate pentru închiderea cercului nimbus al poeziilor lecturate:

„Dar înainte de a ajunge la versul final, înțelesese că nu va mai ieși niciodată din odaia aceea, căci stătea scrisă că acea cetate a oglinzilor (sau mirajelor) va fi ștersă de vânt și alungată din memoria oamenilor (...) și că tot ce vedea scris acolo era dintotdeauna și avea să rămână pe vecie de nerepetat, căci semințiilor osândite la un veac de singurătate nu le era dată o a doua șansă pe pământ.”

(Gabriel Garcia Marquez - *Cien años de soledad*).

Ce este omul de pământ, **ha' adham**, aş fi întrebat.

Eugen Dorcescu a răspuns:

„Nu este decât o suflare, adică, în cele din urmă, nimic.”

Ianuarie, 2011

Hermeneia, 31 ianuarie 2011; Cetatea lui Bucur, on-line, 24, februarie 2011; Cetatea lui Bucur, print, 1, 2011

CEZARINA ADAMESCU:

ABISUL – DINCOLO ŞI DINCOACE DE NOI ÎNŞINE*

Aşa cum spunea cineva, poate chiar o fată al cărei nume înseamnă „Dreptate”, a încerca să scrii despre opera lui Eugen Dorcescu pare o îndrăzneală nemaipomenită. De ce? De ce poeţii nu se îndeamnă să-şi spună părerea despre un confrate de-al lor, oricât l-ar preţui? Există înălţimi de neatins, lucrări de spirit vecine cu idealul. Şi, de la înălţimea lor, oamenii par mici de tot, insignifianţi, rătăciţi, exact cum spune vechiul dicton latin, în Abisul care cheamă abisul. Şi prăvălirea pare iminentă. Mărturisesc că şi eu am avut această enormă reţinere faţă de opera acestui gigant al literaturii contemporane, a cărui prolificitate mă intimida şi a cărui paletă tematică l-ar face pe oricine să dea înapoi. Dar mi-am luat avânt şi azi-dimineaţă, zi de duminică, zi de mijloc de martie, m-am „aruncat” în abisul care se spune că abis invocă. Şi nu m-am înşelat. Voiam să am aceste poezii cât mai aproape de inimă. Acesta era singurul scop. Pornesc la lucru cu acest gând, să-mi apropiu cărţile colegilor şi, dacă s-ar putea, să le picur conţinutul înlăuntrul inimii. Aflată în prag de „Abis” am avut o mică strângere de inimă. Dacă, metaforic, mă voi rostogoli în el, fără putinţă de ieşire? Şi totuşi...m-am încumetat. Mi-am şlefuit îndelung elitrele, astfel ca prăbuşirea să fie mai lină. Iată ce declară autorul în *Notă asupra ediţiei* : « Am inclus în *Sumar* numai

poezii de factură așa-zicând mistico-religioasă »... (antologia fiind) « structurată cronologic: am urmat, în înșiruirea textelor, succesiunea, în timp, a cărților de poezie din care ele au fost selectate: *Omul de cenușă* (antologie 1972 –2001), 2002; *Biblice*, 2003 ; *Elegii*, 2003; *Moartea tatălui*, 2005; *În Piața Centrală*, 2007, *Omul din oglindă* (antologie 2003 – 2008), 2008. Excepție face *Rugăciunea regelui Manase*, plasată în final, înainte de *Epilog*, dar apărută încă în 2001 (în volumul *Exodul*) și preluată de *Biblice* ». În mod cu totul surprinzător, cartea are un *Prolog* și un *Epilog* – versificate, în care autorul își declină intențiile și totodată mărturisește că „Aseară am vorbit cu Dumnezeu”. Încă de la început, mărturisesc că acest preambul mi-a trezit un interes maxim. Persoane vizionare mai cunoscusem prin locuri de pelerinaje, dar scriitori vizionari, cărora să li se arate Dumnezeu, sunt mai puțini.

Ei bine, nu-mi permit deloc să glumesc cu astfel de epifanii, cum a făcut Marin Sorescu în geniala lui poezie umoristică din volumul *La liliaci*: „Vedenia: Lui Lungu i s-a arătat Dumnezeu azi-noapte. A avut el o vedenie de-asta, care a întors satul cu curu-n sus...” Marin Sorescu – „văr cu Shakeaspeare” – își permitea să persifleze astfel de subiecte sacre, și pentru frumusețea limbajului oltenesc și pentru întâmplările de un haz nebun pe care le-a nemurit în volumele sale. La Eugen Dorcescu nu poate fi vorba de așa ceva, mai degrabă de colocvii ori solilocvii intime cu divinitatea, cu o entitate superioară care știe să-l asculte și căreia, poetul îi încredințează tainele inimii. El spune că au discutat: „La fel de clar, de simplu, de senin,/ Cum ai tăifăsuși cu un vecin...” (*Prolog*). Dar și la Sorescu, Dumnezeu stă de vorbă cu Noe peste gard și-l cheamă: ”Noe, mă Noe, vino oleacă la gard/ să-ți spui o vorbă...” Ce să fac? Nu pot trăi fără similitudini. Că Dumnezeu pătrunde toate graiurile pământestești nu e de mirare (altfel, cum l-ar auzi fiecare în limba lui?) –și nici o noutate nu mai e, El fiind Atotștiutor și Atotputernic.

Poemele mistico-religioasă ale lui Eugen Dorcescu, însă, nu au nimic de-a face cu teribilele persiflări umoristice ale lui Marin Sorescu, atât de neaoșe și de pitorești, zugrăvind graiul oltenesc în toată splendoarea lui. Eugen Dorcescu în discuția lui cu Dumnezeu a aflat un lucru prețios: „E drept că El tăcea. Sau, mai curând, / Iradia în fiecare gând,/ În fiecare șoaptă și impuls, / În fiecare zbatere de puls./ Doar eu grăiam. Și iată că, treptat,/ Discursul în tăcere s-a mutat,/ Tăcerea s-a umplut de sens și țel, / Tăcerea era drumul către El./ Așa-I vorbeam. Spunându-I tot, deschis, / Așa-I vorbeam : Abis lângă abis.”(*Prolog*). Dincolo de aceste afirmații versificate, Eugen Dorcescu relevă adevăruri de

netăgăduit, care ar trebui să fie însușite de către toți creștinii: doar în tăcere, în meditație, rugă și contemplație, poate fi aflată liniștea și împăcarea care vin de la Dumnezeu. Pacea lăuntrică nu se află în mijlocul vacarmului. Și autorul s-ar putea să aibă și revelații mistice, de ce nu? El a găsit și o formulă fericită ca să exprime ceea ce a simțit în experiența sa mistică: „Așa-I vorbeam : Abis lângă abis.” Excelent spus. Autorul își împărtășește experiența într-un mod cât se poate de reverențios față de Divinitate, ba cu un anumit grad de pietate și adorație, care poate atinge înălțimi ale misticismului creștin, de sorginte orientală. Încă de la primul poem, constatăm o tehnică și o măiestrie artistică desăvârșite. Teoria versificației este la ea acasă. Nu se abate nici o cirtă de la regulă.

Eufonia este, de asemenea, fără cusur. Eugen Dorcescu este UN POET ÎNCERCAT, nici un cuvânt nu-i mai poate oferi surprize. El VORBEȘTE ÎN VERSURI, perfecte, adevărate bijuterii de gen, nimic nu strică nici rotundul ideii, nici rotundul poemului, în ceea ce privește ritmul, rima, măsura. O poezie clasică în adevăratul și frumosul sens al cuvântului. Poetul oferă mici și grațioase tablouri (miniaturi lirice), aidoma stampelor nipone, aproximativ egale, în care-și expune Crezul creștin și artistic. Poemele lui mistice sunt rugăciuni duminicale, pioase și foarte frumoase, rugăciuni extra-liturgice, care se pot rosti de către fiecare din noi, având un impact imediat în suflete, pentru că te introduc direct în atmosfera sacro-religioasă. Ele te poartă prin Tărâmul miraculos al *Psalmilor* lui David, prin *Vechiul* și *Noul Legământ*, până la *Apocalipsul* feciorelnicului și vrednicului de iubire Apostol Ioan, cel care și-a așternut creștetul pe pieptul preasfânt al Mântuitorului și a avut privilegiul să fie încredințat de Mântuitor, pe Cruce, propriei sale Mame (Iată, Mama ta!), iar pe Sfânta Fecioară i-a încredințat-o Apostolului, cu sfintele cuvinte: „Femeie, iată fiul tău! - prin aceasta încredințându-ne pe noi toți maternității spirituale a Fecioarei Maria. Limbajul metaforic, cu procedee stilistice rare, elevate și foarte inspirate, face din poemele lui Eugen Dorcescu – mărgăritare spirituale de păstrat la piept, pe dinăuntru. E o sărbătoare continuă să-i citești versurile. Nesperată și promițătoare, în același timp. Tablourile miniaturale, atât de vii, au gustul și culoarea eternității. Acuarela, guașa, uleiul aștern, pe pânza de dinaintea închipuirii noastre, tablouri votive. Luna bate „în clopot de-ntuneric”; „E-un naos marea”; „Vin zorile, cu grape de argint. Nimic nu e aicea. Totu-i peste”. Imagistica este de o perfecțiune care tinde spre sublim. Sublimarea realului în imaginar, amestecul de ceresc cu teluric încântă și auzul și privirea și celelalte simțuri. Pătrunzi în Geneză, în zorii

Creăției, când nu se distingea cerul de pământ, iar „Duhul lui Dumnezeu plutea peste ape”. Istorii, mituri, legende, viziuni, revelații – toate la un loc se îngeamănă și-ți oferă o imagine genuină, de început de lume, ca-n prima dimineață de luni a Creăției. „Deschide codrul uși și iarăși uși, / Rămâne cornul veșnic înainte. / Gonesc și-acum, gonesc în infinit — / Cu funii verzi îi fură paradisul./ Lichidul corn, cel mult prea vălurit, / E depărtarea însăși, e abisul”.

(2)

Și parcă vezi urma de licorn care “însângerează pajiștea” sub chipul unei raze.

În această Începere-fără-sfârșit de lume, apariția omului pare de-a dreptul insolită. De obicei, omul nu completează, nu îmbogățește, ci strică peisajul. El este altceva, rupe liniștea, sfărâmă secunde, distruge echilibrul inițial. Creat cu un scop anume, omul, cu toate acestea, trebuie să-și ducă la împlinire menirea, să-și străbată drumul către sine, până la sine și dincolo de sine. Și acolo ce va afla? Chiar dacă nu ar fi aici sau acolo, lumea ar fi la fel!!! Într-aceasta constă paradoxul. Lumea există și fără noi. Constatarea i-ar putea întrista pe mulți cei care cred că o dată cu ei s-a creat Universul și fără aportul lor (important sau minim) angrenajul cosmic s-ar distruge, toate s-ar prăbuși în neant. O iluzie. Venim intempestiv, intrăm abrupt în existență, facem zgomot, stăm cât stăm aici, unde am fost meniți a sta vremelnic, și tot așa plecăm, fără voia noastră, împinși de mâini și puteri nevăzute. Unde altundeva, decât în Abisul care cheamă abisul? E o fatalitate sau un privilegiu? O binecuvântare sau un blestem? Dacă am putea realiza cât de scurtă e viața terestră pe lângă cea abisală, în care sta-vom, de-a pururi! Ce înseamnă finitul pe lângă Infinit? Aceștia suntem noi, în micul segment de viață care ni s-a dăruit, fără nici un merit din partea noastră. Mai mult, infinit mai mult Dincolo decât Dincoacele acesta limitat și imperfect care se numește viață. Cum să te împotrivești când ți-s puterile legate cu ață? Și ața e destul de subțire. Aripile nu pot fi lipite cu scotch. Cum să pui stavilă tumultului care se revarsă peste tine? Iată câte întrebări nasc poemele lui Eugen Dorcescu. De fapt, cred că, acesta este și temeiul lor, după cum se proclamă în titlu: abisul abis naște, abis cheamă, în abis se pierde. Și noi facem parte din acest Abis. Fărâme de abis suntem cu toți, deopotrivă. „Iar nisipul, ca o ceață, mi-a acoperit glasul. / Și vidul apei / îl purta spre abis. / ‘Nu te bucura, nu te teme. / În mare te pierzi, în nisip. / Eu sunt abisul’ ”.

(3.)

De îndată ce conștientizează faptul că există, omul începe să-și pună întrebări. E o continuă întoarcere-în-sine, la starea paradisiacă, la hiperboreea lui părăsită în chip silit, prin moștenirea primită de la păcatul protopărinților. De atunci el e în veșnică zbatere și angoasă, nimic nu-l

răbdătorul Iov, atât de încercat, dar care, totuși, nu și-a pierdut încrederea în Yahve, în pofida tuturor nenorocirilor: „E doar inevitabila tortură / A gândului (spre-a deveni mai pur !), / E corul cacofonic dimprejur / Cu partituri de sânge și de ură. / Acordurile straniei orchestre / Se iau și se reiau fără istov. / Iubiții mei, să nu-l uităm pe Iov / Care-a trecut, curat, prin toate-aceste...” (17).

Un astfel de vers pur având limpiditatea clasicismului latin nu am întâlnit decât la poetul, traducător din dramaturgia elină, Alexandru Miran, cu care Eugen Dorcescu are afinități. Exasperarea existențială, negarea evidenței, amprentează versul poetului Eugen Dorcescu și ajunge la scepticismul înțeleptului *Ecclesiast* al cărui cuvânt de ordine este „Deșertăciunea!” „N-a fost și nu va fi și nici nu este / Decât substanța lumilor celeste ; / Iar magma care suntem nu există. / E-o glumă, o butadă alchimistă, / Un fals, o aparență, o părere... / De-aici, numai iluzii și durere, / Antipatii, amoruri inutile, / Stupide fragmentări în nopți și zile, / Căderi, ambiții, glorii, vanitate. / Iah Elohim le rânduiește toate, / El știe până când și până unde. / Degeaba-ntrebi : răspunde, nu răspunde. / Degeaba speri : ți-arată, nu ți-arată... / O, Domnul meu, de s-ar sfârși odată !” (18).

Și totuși, cât adevăr și câtă durere în aceste sublime versuri! Poetul e un Sisif urcând muntele cu bolovanul în spinare. Ba, mai mult, el este însuși dealul, cărăușindu-l pe Sisif. Iar uneori, el este chiar bolovanul. „Mi-aduc aminte-un deal : urcat cu greu, / Pustiu și pârjolit, plin de crevase. / Cumplitul foc ceresc îl devastase. / Mi-aduc aminte-un deal : acela-s eu ! / Celestul foc te pune la-ncercare / Din când în când. Te arde pân' la os. / Te lasă gol și pur și luminos, / În disperarea ta izbăvitoare. / Te circumscrie : infinit de mic, / Atol de duh pe-o mare genuină. / Nu te mai temi de orice-ar fi să vină — / Nu mai regreti că-n urmă nu-i nimic.” (19).

Așa cum am mai spus, poemele lui Eugen Dorcescu sunt atât de frumoase, încât, citindu-le, simți că începe să te doară sufletul până la os! „E ca într-o matrice. Cald și bine. / Minciună, ură, crimă nu mai sunt. / Urci treptele celestului mormânt / Și Domnu-nchide ușa după tine” (20). Ce poate fi mai mângâietor, mai stenic decât faptul că ești în preajma Domnului, care te-a primit și a mai și închis ușa, ca să nu te pierzi din nou în abisul de afară. Aici te simți în siguranță. Starea de bine te cotopește lent, ca o căldură a magmei, primindu-te în brațele sale maternelor. Versurile lui Eugen Dorcescu sunt inspirate, nu în sensul că vreo persoană anume l-a inspirat să scrie, ar fi prea comun și ne semnificativ, pentru că toți au o sursă de inspirație, numită convențional: „Muză”, ci sunt inspirate de Duhul Poeziei însăși, venit în chip de porumbel, așa zice mai curând că sunt

„insuflă de Duh”, de acel „Ruah” – care bate încotro voiește și-i atinge doar pe cei aleși să fie mângâiați de Duh: „21: Pe-alee-n fața mea — un porumbel. / Descins din albăstrimi, ca Sfântul Duh. / Un mesager de raze și de puf, / Chemându-mă, din lume, către El. / O clipă a durat. Sau nici atât. / S-a revelat o clipă Cel Ascuns. / Dar cât a fost, a fost îndeajuns / Să-mi smulgă lațul morții de la gât. / Verdeț-n jur. Copaci. Și flori. Și-un cer / În care urbea-ntreagă se topea. / Sorbeam adânc. Eram. Și El era. / Și-aștept să vină iar de nicăieri.”

Străbătut de Duhul acesta, în trupul și sufletul poetului se produce o schimbare benefică: „Schimbarea aceasta, desigur, e-o / cerească minune. / Muzica Duhul o cântă, cuvintele / Duhul le spune” (22). În cosmos se produc mișcări sensibile: „Întunericul însuși face perceptibil misterul, / reflectoare, izvorând din abis, / spintecă și deretică cerul” (22). Echilibrul acesta cosmic este tulburat de „apocaliptica fiară”, care: „încearcă să surpe, să toarne venin, / să dezbine. / Stârnește invidii, competiții, dispute, / pe cei de nimic împotriva celor buni / îi asmute. / Se retrage apoi. Și din jilțul infernului / contemplă dezolanta risipă, / contemplă dezastrul uman, ce se lățește, / ca o pecingine, clipă de clipă. / Se retrage în jilț. Și se bucură. Râde. / E-ncântată, uimită. Suntem (decât însăși / crezuse) făpturi mult mai docile, mai / cumplite, mai hâde” (22).

Autorul reiterează unele pericope biblice și, versificându-le, parafrazăndu-le, le descoperă noi sensuri. Așa este istorisirea despre prorocul Ilie Tișbitul, cel care aduce ploaia pe pământ și care are putere de a lega norii, așa este nimicirea provocată de Abaddon Exterminatorul și alte pilde biblice din care, se pare, omenirea nu a învățat nimic, deoarece continuă să greșească, premeditat, de data aceasta mult mai pervers și mai conștient de ticăloșia sa, mâniindu-l pe Dumnezeu: „25:Degetul lui Dumnezeu a lovit orașul / încărcat de blasfemii și de crime, / l-a lovit cu vijelie și apă, / și cu întunecime. / Într-o clipă am devenit niște umbre, niște / frunze, niște așchii de ramuri, / învălmășite-n marea imensă, / în norii lăsați, ca niște storuri, / la geamuri. / Unde-i trufia ? Unde-i puterea / puterilor noastre ? / Iată stejarii și plopii se prăbușesc și / se frâng, aidoma unor lujere, aidoma / plăpânelor flori răsădite în glastre. / Apele gâlgâie. Apele negre, / înapoi și-nainte, / ne cuprind în bulboanele lor, în / cumplite aduceri-aminte. / Aici e spărtura prin care / providența inundă istoria, / aici, unde sângele pătează pavaje și / ziduri, înroșește memoria. / Aici, unde sufletul contemplă / cu spaimă tavanul de fulgere, / ca pe-o dorită, teribilă, mântuitoare / mirungere” (25). Și într-adevăr, urmează scene apocaliptice: „26 Semenii / se demonizează treptat. Strada e plină / cu umbrele lor, rătăcind în / neagra lumină. / Soarele însuși pătrunde cu greu / și topește / pasta aceasta ce fierbe, duhnind, /

diavolește. / Prin parcuri, câini și umane rebuturi / pângăresc orizontul, seascund / sub nevăzute, dar satanice scuturi. / Strada nu-i stradă, ci drumul / ce duce spre cădere și moarte ; / ziua nu-i zi, ci răgazul / cumplit ce doar de trecut ne desparte. / Viitor nu există. Casa nu-i casă, / scara nu-i scară. / Coborâm și urcăm. Ne cuibărim, ca în uter, / în teribila gheară”. Asemenea viziuni sunt aproape profetice, coșmarești, harmaghedonice. Și totuși, firave lumini se prefiră printre neguroasele umbre: „28 : Copacii / florile ochilor și le-au deschis. / Orașul (plin de miresme, verdeață și / flori) ar putea aminti de-un pierdut / paradis ?” Și atmosfera iar reînvie în culorile de început ale curcubeului, neumbrite de norii poluării cotidiene: „29: Aprilie a umplut iar orașul de frunzare și / flori, / pomii uzi, pomii grei se înecă în aburi, / în raze, în vâltori de azur, în culori. / (...) / Și iată : un braț nevăzut mă împinge afară, / spre lumină, spre soare, / un altul m-aduce-napoi, în a solitudinii / infinită splendoare”. Un straniu amestec de sordid și de puritate, grotesc și sublim, de pidosnicie și de neprihănire. „30: Aud, după-amiază, prin somn, vântul / cum se zbate, cum bate, / el, ce mi-a trezit totdeauna în suflet / un tremur adânc, de tinerețe / și libertate. / Vântul ce umple cu mari zigzaguri / văzduhul, / vântul, asemuit în Scriptură / cu Duhul. / În urma lui, peste orașul înțesat de bețivi / și de câini, / vin și norii și ploaia. / O lumină scăzută, cu iz de primăvară și lacrimi, / năpădește odaia. / Ar putea fi frumos. Ar putea fi sublim. / Ar fi bine. / Dacă nu ne-am vădi, orișunde și-oricând, / prilej de dispreț și rușine. / Plouă. Cerșetori zgribuliți. Șefi burtoși. / Vecinul mergând să-și bea romul. / Înjurăturile, zbieretele, clevetelile s-au / oprit pentru-o clipă. S-a retras în bârlog / eroarea creației — omul”. Trupesc și sufletesc luptându-se unul împotriva celuilalt și, vorba lui Nichita: „Iar pământescul / mănâncă de foame cerescul”: „Ființa mea-i un geamăt, e un spasm, / Un strigăt mut, un jalnic isihasm, / Căci nu-s în stare duhul să-mi desprind / De trupu-n care pâlpâie tânjind”. (31). Revin, obsedante, cuvintele: „Adâncul. Nimicirea. Abaddon”(31). Poetul are trăirile protopărintelui nostru, Adam, care se plimba în faptul serii, prin Paradis, însingurat și trist, pentru că nu știa ce-i lipsește. Era neîntreg.

„32: Casa mea e o insulă pustie, / un luminiș de pădure. / Iar eu sunt un pustnic, cu trupul / secăt și cu pletele sure / (...) / Ascult marea sau vântul unduind în văzduh, / murmurând noaptea-ntreagă. / Duhul îmi picură-n suflet indicibila-i vlagă. / Somnul e-asemenea veghei, veghea / e-aidoma somnului. / Totul se-amestecă. Totul e pur, ne-nceput, / în grădinile Domnului. / Am uitat cine sunt. Mi-am uitat pergamentul, / mica glorie, pana. / Stau în zori, plin de rouă, pe prag. / Și privesc : Domnul străbate

poiana”.

Și doar gândul că va fi chemat într-o zi la marea judecată supremă îl face neliniștit. Neliniștea constituie apanajul omului: „33. Cum voi fi-n stare / eu, care sunt doar / slăbiciune și disperare, / cum voi putea să m-apropii / de lumina aceea / ce explodează până-n negura gropii ?”

Căderea în lume nu i-a adus omului decât nefericire, așa cum singur o spune, fiindcă a pierdut, prin trufia și neascultarea sa, prietenia cu Domnul: „34. Era mult, mult mai bine /să rămân un grăunte de vid, un / grăunte de duh nentrupat, un necine. / Numai atunci aș fi fost ce / nu sunt, / numai atunci aș fi fost doar cu Tine.”

Dihotomia trup-suflet e o povară prea grea pentru om. Cum să le împace pe amândouă? „35: Caut, zilnic, și jalnic, și trudnic, / drumul greu și îngust. / Mă împiedică trupul. Trupul meu / e-un izvor de dezgust. / Văd cum scade, cum se usucă / încet, / cum evoluează spre-alură / de-ascet, de schelet. / Nu mai dorm. Sau când somnul / pătrunde în veghe, confuz, / trupul meu e-un amestec de / văz, de-amintire, de vis, de auz.”

Eugen Dorcescu își însușește cuvintele Sfântului Apostol Pavel, care scrie în epistolele sale că nu face ceea ce dorește, ci, mai degrabă, ceea ce nu dorește să facă: „43: În sufletu-mi nocturn și luminos, /Eu însumi stau în stratul său de jos, / Pe când tot eu aș vrea să fiu, dar nu-s, / În străvezimea lumilor de sus. / Nu-s nici la mijloc. Nu sunt nicăieri. / Sunt un șirag de zboruri și căderi, / O dâră sângerie în abis, / Scris și nescris pe-al duhului zăpis. / Amestec sunt de bine și de rău, / Desprins și nedesprins de chipul Tău”. Că omul este un amestec de bine și rău, frumos și urât se știe, important e ca răul să nu triumfe, balanța să fie echilibrată.

Autorul mărturisește în poemul cu numărul 47: „Tot ce-am fost și-am trăit, / tot ce sunt e, de fapt, un / regret nesfârșit. / Nici nu știu ce-am pierdut. / Ce-am dorit. / Doar atât că nu-l am. Că-a pierit. / Dacă-n moarte se află, / pentru ce-am mai venit ? / De ce sânger și umblu sub / tăiosul zenit? / Cineva a greșit ? M-a mințit?”

Când și când se încheagă câte o imagine de demult, a casei de unde a purces în lume și care poartă în ea fiorii nostalgici ai copilăriei: „48: Inscripție pe casa de la țară : / Decazi, sau înflorești în primăvară ? / Zambile, spânz, bujori, lângă fântână, / Ridică și-azi privirea din țărână ? / Și țesătura țarinei vecine / E-un rai de cărlegei și de caprine ?.../ Dintotdeauna spre întotdeauna, / Pluteau pe râu când soarele, când luna / Și brazde moi, în boarea diafană, / Curgeau din infinit către Poiană.../ (...) / Și-n mijloc — tu, căsuță de la țară, / Strămoș defunct, care-a uitat să moară”.

Adeseori, poetul pune în antiteză condiția omului de azi, cu imaginile paradisiace pentru care a fost zămislit și trimis în lume, starea de degradare

fizică și morală la care a ajuns omenirea și, mai ales, proclamă judecata iminentă, pigmentând-o cu citate vetero și neotestamentare: „Nu-i nimeni vinovat. Așa ni-e scrisa. / Dar chipul, ros de vremuri, plânsu-mi-s-a / Când îl zăresc cum, delirant, își duce / Destinul amânat lângă o cruce. / Scriptura spune : Strângi exact ce sameni. / Pe-ogoare cresc ciulinii tot mai zdraveni / Și-agonizează câini și infraomeni”. (52).

În toate întâmplările există un înțeles adânc, un sens care se cere descifrat, pentru că toate vin din aceeași direcție, de la Dumnezeu: „Aceasta-i rânduiala : Va urca / Ins după ins, la rând, Golgota sa... / Ce mici suntem, ce goi, ce trecători, / Scheletici, plini de răni și de sudori, / Cu pieptul sau cu pântecul deschis... / Iar dincolo de toate — ce abis ! / Te prinde amețea când privești / Mulțimea de ființe omești / Purtând în orice țipăt câte-un cui. / Dar mângâiate blând de mâna Lui. (53).

Aidoma Sfântului Francisc de Assisi, care a scris „Cântecul Fratelui Soare” sau „Cântecul creaturilor”, în care îl slăvea pe Dumnezeu pentru toate creațiile, numindu-l pe Soare frate, Luna numind-o surioară, stelele – surori, la fel și pe surioara Moarte, Eugen Dorcescu are un Imn de laudă pentru toate bucuriile creației: „54: Lăudat să fii, Doamne, / pentru lumină și soare, / lăudat pentru alba ninsoare, / lăudat pentru ploi, pentru grâne, / lăudat pentru luna și stelele, ce / clipesc primăvara în râu și-n fântâne. / Lăudat pentru bucata de pâine, / și pentru paharul de apă, date mie ieri, / date azi, date mâine. / Lăudat că ești Duh. Că-mi vorbești / fie-n vis, fie-n suferință, fie-n gând. / Fiindcă ești. / Lăudat pentru-nmiresmatele ierburi. Pentru / frunze și flori. / Lăudat că-n final mă omori...”.

De fapt, cine s-a mai gândit să-L cânte în versuri pe Dumnezeu pentru faptul că în final îl omoară? (De fapt îl învie!).

În mod ciudat, poetul mărturisește că și-l amintește pe Dumnezeu dăinuind în sine însuși, ceea ce e cu totul original: « 56: Din când în când, în mine însumi, eu /

Mi-L amintesc, subit, pe Dumnezeu. / O clipă (vai, ce clipă !) umblu iar / În lumi fără de vreme și hotar, / În lumea tuturor, și-a nimănui, / În, nevăzută, concretețea Lui. / O lume-n care sunt, am fost, eram, / Și nici n-am bănuț că o știam...”.

Autorul proclamă adevăruri axiomatice, surprinzătoare: « 57: Chiar dacă-aș trece munții cu / pasul, marea înot, / tot Te-ai ascunde în / nevăzutul chivot. / Chiar dacă-aș sta zile-n șir, / nopți la rând, / tot m-ai lăsa doritor și / strivit și flămând ? / Ca în clipa de-acum, când / m-ating stele mici, stele mari, / ca în clipa de-acum, când doar Tu, / Cel mai prezent decât toate, / dispari. / Poate aceasta-i voința ce-ncerc / s-o cuprind : / Tu să Te afli pretutindeni și-oricând, / nefiind”.

Și faptul că simte prezența lui Dumnezeu permanent e o dovadă certă că-L poartă cu sine pretutindeni. „58: Nimic nou, desigur, sub / lună și soare. / Fiindcă totu-i oglinda Celui Statornic, / Celui Etern, Celui ce nu cunoaște schimbare. / Râul nu curge. Ziua nu trece. Frunza nu / moare. / Nici noi nu scădem. Nici noi nu / pierim. Ni se pare”. Aici este valabil celebrul adagiul al lui Blaise Pascal: „Nu te-aș fi căutat eu dacă nu m-ai fi găsit Tu mai întâi”. Autorul mai subliniază semnificația crucii, simbolistica ei fiind înscrisă în ființa fiecăruia dintre noi: „60: Pe casa de-alături e / desenată o cruce. / Pe cealaltă, la fel. Drumul însuși / colindă din răscruce-n răscruce. / Munții revarsă nori de / tămâie din imense potire. / Ceva din noi știe, ceva din ei / știe că totul e doar răstignire. / Vântul (sau Duhul) ne-o spune / când vine, ne-o spune când / iarăși se duce. / Lacrima chiar, căzută pe piatră, / are formă de cruce”. Reîntoarcerea la simplitatea vieții, la tihna oferită de lucrurile firești și normale, pe care ni le dăruiește natura, îl face mai înțelept, așa cum erau, de fapt, strămoșii noștri, în fața marilor taine: „61: Stând pe banca de / lemn, în aroma de mere și fân, / m-am simțit, dintr-o / dată, bătrân. / Fără spaime, nostalgii, sau regret. / Dimpotrivă, zdrobit și tăcut, ca un / anahoret. / Nimic nou, nimic vechi între / cer și pământ. / Numai sufletul meu, palpând / nevăzut în duhovnicul vânt. / Ca și trupul, firesc, pământesc, / învelit în lumina către care / tânjesc. / Și mi-am zis că se poate... / Dumnezeu are grijă de toate”. Citind din lirica acestui poet de excepție, simți viața curgând prin vene, dureros de adevărată, simți lucrurile din jur care te împresoară cu liniștea lor și atunci te cuprinde o împăcare cu toate. Este fără îndoială o filozofie creștină cu care este privită viața. Marea Așteptare, bucuria supremă a întâlnirii cu Cel ce te-a creat, trecerea prin marea poartă, fără de care nu poți pași spre Lumină. „Cea mai sigură / cale către / cunoaștere / e suferința” – spune poetul, în cunoștință de cauză. El poate rosti sentințe de genul: „Aceasta e desăvârșirea / nimicului. / Tatăl poate exista / fără lume. / Dar lumea / nu poate / exista / fără Tatăl”. Moartea – ca act final – nu e decât o trecere, o prefacere, o transformare, un început, o înălțare: “71: Aici punem punct. / Eul, dezbărat de / umilințele morții, dezbărat de / lumeașca trufie, / se-ntoarce, nici viu, nici / defunct, / la ceea ce-a fost / înainte să fie. / Se-ntoarce la / acel pre-cuvânt / ce transformă / nimicul în / om de pământ / și informul în formă. / Se-ntoarce – calmă, nevăzută stihie – / la susurul divin, infinit, / revelat lui Ilie. / La susurul în care / cele ascunse se-ascund / și cele revelate / își au rădăcina. / Se

“96: Absența e-o prezență negativă, / E-un gol, o așteptare, o latență. / E moarte și viață, deopotrivă – / Chiar Domnul, pentru simțuri, e-o absență. / De neatins fiind, și nevăzută, / Asociind realități contrare, / Absența naște jale și frustrare / Și-un gând de neputință absolută. / Ne-existând, nu poate să se-ascundă. / Ne-existând, nu-și neagă evidența. / Egale-i sunt teroarea și clemența... / Absența e-o prezență mult mai cruntă, / Mai greu de îndurat decât prezența”.

Ultimele poeme apelează la Capitolul 1 din Geneza și sunt depozitare ale unor versuri panseistice: „Chipul nu-i chip, când nu-i asemănare”; „Ființa întru moarte nu-i nimic / decât reminiscență și-așteptare”; „Ființa-i șansa ce s-a irosit / și-acum reface-a erelor cărare, / nădăjduind în Cel ce S-a jertfit / în semn de mântuire și iertare”. „Ființa-i drumul tragic, istovit, / al chipului căzut spre-asemănare”. (98), - versuri pe care nu ne îngăduim să le comentăm, pentru a nu le strica din frumusețea și perfecțiunea lor. După poemul 100, care poartă titlul „Adam”, Eugen Dorcescu are o încercare de parafrază a Psalmului de pocăință 50, cu titlul: „Rugăciunea Regelui Manase”, o foarte frumoasă versificare a pericopelor biblice, plină de învățăminte și de tâlcuri. Epilogul – tot în versuri – are o tentă umoristico-ironică, dar este și el, plin de miez, așa cum, de fapt, este întregul volum: „E p i l o g / De-atâta timp, în lumea de himere, / În lumea iluzorie, și eu / Am rătăcit. Asemeni lui Orfeu, / Crezând în a cuvântului putere. / Crezând și totuși nu. Căci, mai presus / De vorba noastră vană și firavă, / Resimt Cuvântul răstignit în slavă / Și-mpurpurat pe crucea lui Iisus. / Încât, sătul de idoli și eroi / (Eroii când în prim-plan, când în eclipsă), / Pun jos condeiul laic. Scrieți voi ! / Ne revedem după Apocalipsă”.

Personal. mă simt o privilegiată că am avut șansa de a lectura o carte atât de densă, atât de bogată în semnificații, atât de pilduitoare și, nu în ultimul rând, atât de frumoasă...

* EUGEN DORCESCU, *ABYSSUS ABYSSUM INVOCAT*, *Antologie de autor, constituită după un criteriu tematic*, Semănătorul, Editura on-line, martie 2009.

15 martie 2010

Agero, Stuttgart, 18 martie 2010; Luceafărul românesc, 3/ 2010; Slova creștină, 16 iulie 2010.

*

INTERFERENȚE. ZECE IPOSTAZE ALE ÎNTÂMPLĂRII DE A FI:

EUGEN DORCESCU, „*Poemele bătrânului – Poemas del viejo*”

(Traducción del rumano – din volumul *Eugen Dorcescu, Elegii*, Editura Mirton, Timișoara, 2003 – : *Rosa Lentini y Eugen Dorcescu. Apărute, sub titlul Elegii – Elegías, în revista on-line “Cetatea lui Bucur”, București, nr. 16, 17 iunie 2010. De asemenea, cu titlul „Poemele bătrânului – Poemas del viejo” în “Banat”, Lugoj, 6, 2010, și „Poemas del viejo” în revista on-line „Nos queda la palabra”, Barcelona, 15 iulie 2010)*

Rareori, poate de la Iannis Ritsos sau Odysseas Elytis, mi-a fost dat să fiu străbătută de atâta fior dramatic și liric în același timp, ca în „*Poemele bătrânului*”, grupajul de versuri bilingve, în traducerea distinșilor Rosa Lentini și Eugen Dorcescu (acesta este și autorul poemelor), de curând descoperite și asumate integral, fiind citite sporadic în revistele on-line.

Personajul care își arogă poemele, respectiv „Bătrânul” – cu o existență ontică incertă, la limita realului cu suprarrealul, atemporal și aspațial, ubicuu și ascuns în același timp, își revendică dreptul la viață și, mai mult, dreptul de a ne locui și de a-și pune amprenta pe ființa noastră cu aceeași dezinvoltură cu care, puternic și slab în același timp, ne ia în posesie.

Bătrânul este o persoană carismatică. El a trăit îndeajuns ca să nu se mai mire de nimic, precum muntele, precum marea, precum vechiul cer care primește în brațele sale orice. Bătrânul poate trăi în noi și în absența noastră, mai mult chiar decât în prezență, iată, ne populează absența, golul sufletesc, ne descoperă spaimile, îndoielile, singurățiile. El a găsit o formulă magică pentru supraviețuire în deșertul în care ne situăm, fie că vrem, fie că nu: „*Bătrânul / și-a simplificat, / și-a geometrizat / afectele. Spune / că ierarhia iubirilor sale / începe cu Iah Elohim, continuă / cu soția, nepoții, ficele, cu / părinții și frații – / cei după trup, cei întru credință-*”. Ajuns la un asemenea grad de asimilare a realului și mai ales a imaginarului, Bătrânul „*se oprește la semeni, / diluându-se enorm, pentru a-i / cuprinde pe toți, pentru a / se distribui egal fiecăruia, / se întoarce apoi, revine la / el însuși, încrezătoare*”.

Important e de reținut că, aici, ideea de jertfă este manifestă. Mai întâi el se simplifică, își geometrizează afectele, pentru a se putea prelungi în semeni, împrăștiindu-se și împărțindu-se egal fiecăruia. Este sinteza jertfelnică a Creatorului.

Și iată ce adevăr fundamental, ce axiomă se naște în versurile următoare: „*el știe / că a iubi pe cineva dintre oameni / înseamnă / a dori să trăiești tu în locul lui / - spre a-l feri de ororile vieții -*”. Aici este reiterată jertfa Mântuitorului care s-a făcut om pentru a ne îndumnezei pe noi.

„A iubi pe cineva înseamnă să trăiești tu în locul lui” – este un enunț cu totul excepțional, o altă Regulă de aur a creștinismului, care implică jertfa supremă pentru aproapele.

„*El știe / că a urî pe cineva înseamnă / a dori să îl faci pe acela să / trăiască în locul tău*”, este ceea ce noi refuzăm îndeobște, pentru că noi dorim să lepădăm povara care ni se pare prea apăsătoare și să ne eliberăm cât mai repede de ea, pasând-o altcuiva. E vorba despre substituie, despre înlocuirea și plasarea responsabilității pe alți umeri.

Bătrânul a ajuns la o înțelepciune supremă, când excesele de orice fel devin dăunătoare. Moderația, ponderarea este ideală. Calea de mijloc duce mai degrabă la ținta propusă: „*bătrânul nici nu se iubește, / nici nu se urăște, / el nu mai trăiește de mult în / locul său, / el nu mai trăiește /în nici un loc / și n-a murit încă*”.

Asemenea tablou este de văzut doar în deșertul necuprins al Tibetului, unde asceți ajunși la o vârstă respectabilă privesc viața și moartea prin dioptriile sufletești și ajung la performanța necorporalității, prin mortificație continuă sau alte practici, trăind în chip spiritual și doar ochii sau o mimică imperceptibilă îi mai trădează că sunt vii încă. Ei au viziuni și locuțiuni interioare, trăiesc practic în chip lăuntric în pofida stimulilor exteriori.

Pe de altă parte, viziuni stranii, spectaculoase, de peliculă de groază se derulează obsedant prin fața bătrânului, să-l scoată din starea cathartică în care își este de ajuns sieși. „*Cadavrele încă vii*”, copacii fremătând, „*acoperind morminte de aer*” și soarele – „*harnic paracliser*” adiind „*subtil, a trecere, a/ descompunere, a / putrezire, / în vitrine...*” aprinde candelile, stinge lumânări, în timp ce „*cadavrele încă vii erau pline/ din creștet până-n tălpi, / cu viermi lungi de / sudoare*”.

O altă dimensiune a ființei sale pământești este aceea că Bătrânul a devenit „*Incompatibil cu / spațiul, cu timpul*” – el a devenit „vechi de ani”, cu o vârstă indefinită, dar supus, cu toate acestea, legilor imuabile ale fizicii. În această ipostază, „*bătrânul își gustă, în / singurătate, acronia, / obligat, totuși, prin pârghia / necruțătoare a gravitației, / să rămână fixat într-un loc, / într-un topos*”.

Se știe, omul dintotdeauna este robul spațiului său mioritic, al toposului, al meleagului de unde a survenit ca ființă. Desprinderea de matcă este echivalentă cu o smulgere dureroasă, cu o (dez)locuire. Personajul enigmatic al lui Eugen Dorcescu e uitat parcă în Spațiul Târziu, suspendat în timpul din

ce în ce mai incert și mai impersonal, „în spațiul / de care nu-l mai leagă nimic, / în afara repulsiei”.

Deși nu mai e legat de aceste coordonate spațio-temporale, el le este prizonier și aici se constată o entropie stranie și fabuloasă a timpului în spațiu, cele două se amestecă irevocabil în terenul de luptă, în teatrul de operațiuni care este umanul din noi. Teluric și cosmic de-a valma, într-un stat de om, într-o alcătuire de carne și duh, numită, îndeobște, ființă.

„Dar și timpul deșiră și / sfâșie – timpul, criminal nevăzut, / adânc împlântat / în inima spațiului, adânc / împlântat în trupul / bătrânului, / mușcându-i sufletul, / însângărându-i sufletul, / noaptea, mai ales, / noaptea târziu, / colindând prin coșmaruri, / ca o hienă”.

E o luptă *qui pro quo*, cu unghiile și cu dinții, și nu se știe cine pe cine supune și cât.

Desigur, spațiul și timpul fiind incomensurabile, omul va fi totdeauna perdant, cu toate arsenalele folosite împotriva acestor iluzii-concepte fundamentale, care pot deveni la un moment dat convenționale, funcție de natura umană și de modul de receptare, conform determinărilor fiecăruia.

Este relevant, în poemul acesta continuu, cum e folosită noțiunea de singurătate ca determinare, ca un accent personal, cu anumite conotații pozitive ori negative. Singurătatea e fecundă, născătoare, propice creației, propice gândirii filozofice ori lirice, dar poate cunoaște și aspecte patologice atunci când e prelungită peste măsură, omul fiind o ființă eminentemente socială. În viziunea autorului, singurătatea ia alte dimensiuni, ea este personificată, metamorfozată, ea pare un uriaș, un monstru care amenință cu sufocarea, cu subminarea funcțiilor vitale și a voinței, fiind, în acest caz, aidoma unei caracatițe uriașe care te înfășoară cu mii de tentacule: „Bătrânul e atât de / singur, încât / a umplut, cu firava lui / substanță, spațiul și / timpul, / bătrânul e atât de / singur, încât / nu-și mai află loc în / spațiu și timp”.

Viziunile fantastice nu întârzie să apară în această situație în care omul e înghesuit, căutând să-și afle loc în spațiu și timp. Avem parcă de-a face și suntem nevoiți să acceptăm sintagma lovinesciană „jocul vieții și-al morții în deșertul de cenușă” – desigur, pe altă plajă, dar imaginile sunt foarte sugestive: pământ sterp ca după un cataclism nuclear, scrum, cenușă, fantome de fum, „operă a incinerării universale” – un peisaj coșmaresc, „peste care/ noaptea coboară definitiv”.

Bătrânul „s-a ghemuit în / vechiul lui faeton de / cenușă, / cu vizitiu de / cenușă, / cu doi cai de / cenușă, / stă rezemat pe tapiseria / de scrum și cenușă, / străbate un peisaj / neînchipuit de pustiu, / neînchipuit de frumos, / operă a incinerării universale, / străbate un peisaj peste care / noaptea

coboară definitiv.” Ceea ce este și mai straniu – e că peisajul respinge și atrage în aceeași măsură, are putere de magnet și, cu cât vrei să te îndepărtezi, cu atât te apropii, e ceva aproape magic și nu poți ieși de sub vrajă.

În mijlocul acestui pustiu de cenușă, poetul are o viziune salvatoare:

„o singură flăcărăuie, un rest / al incendiului cosmic, îi / luminează, / de foarte departe, / drumul alb, / de cenușă”.

Din secvența a V-a a poemului-fluviu, intervin alte personaje care suplinesc stranietatea peisajului: în timp ce Bătrânul contemplă liniștit *„marele râu al timpului”* – care seamănă cu **Ibru**, așteptând clipa când își va îmbrățișa *„mesagerul de flăcări”* – el își va re-alcătui familia din fiicele și nepoții focului, în timp ce fiicele lui naturale l-au uitat de mult.

*„Fiicele bătrânului nu / l-au uitat, deși, de fapt, / nu-l mai țin minte. / El nu le-nvinovățește, el nu / învinovățește niciodată pe / nimeni (poate tocmai de-aceea / nu-l mai țin minte), / el contemplă liniștit marele / râu al timpului / (seamănă cu / **Ibru**, își zice), / așteaptă clipa când își / va îmbrățișa mesagerul de / flăcări, / când va intra și se va / face nevăzut în familia / focului, / când fiicele focului, / nepoții focului vor / deveni / propria sa / familie.”*

Sunt absolut convinsă, absolut convinsă că traducerea realizată de cei doi este cât se poate de fidelă și, după cât de muzical sună, ea va fi receptată în țările latino, cu real interes de către iubitorii de poezie.

Dintr-o dată, în poemul cu denotațiunea „6”, părăsim zona fantasticului și coborâm în real, în spațiul citadin, printre oameni, într-un cotidian care nu-i mai poate oferi Bătrânului căldura, speranța, afecțiunea pe care el nu a mai aflat-o demult. Și aici se simte disperarea existențială, indiferența și chiar răutatea oamenilor, în mijlocul cărora te poți simți mai singur decât în pustiu de cenușă. Și nu mai ai nici măcar fantasmă drept puncte de sprijin, fiindcă, o dată cu zorii, s-au împrăștiat și ultimele rămășițe de visuri.

„Bătrânului / i s-a făcut atât de lehamite / de ziua / ploioasă, de / înfățișarea orașului, / de piața duhnitoare, / de semenii murdari, săraci, / zbârliți, disperați, / i s-a făcut atât de / lehamite de sine însuși, de / propria-i viață, / încât, întors acasă, / și-a șters, cu / un gest decis, decisiv, / și-a șters, de pe / pânza goală a zilei, / statura, umbra / și urmele – / atât înapoi, cât și / înainte”.

Existența Bătrânului într-un spațiu bine determinat îi conferă acestuia siguranță, dar și senzația că este supus forțelor telurice și cosmice, aidoma unui bob de nisip, și că voința lui în acest angrenaj universal este ne semnificativă. De aceea omul jinduiește starea genuină în care i se lăsase

măcar visul și deșertul lui de cenușă pentru a-l străbate cu puterea închipuirii.

În această ipostază, în care natura, cosmosul, viața însăși par să-l depășească, Bătrânul „*trăiește, pur și simplu, imensa / oboseală a enigmei, / imensa povară a razelor / întrețesute, / imensa teroare / a soarelui ermetic, / straniu, greu, / apăsător, inexistent, / ar vrea, timid, să / se smulgă din sine, / să fie liber, ușor, / să privească din văzduh panorama / primăverii înflorite, / intens și vast înflorite, / apoi, / să se întoarcă în tărâmul secret, / la florile lui de / cenușă*”.

Contrar aparenței de mizantropie, Bătrânul este un personaj generos și iubitor de semeni până la jertfă, un altruism care adeseori în vremea noastră este foarte prost înțeles: „*bătrânul e atât de / bun, încât, cum s-ar putea / afirma, cum / s-a și afirmat, / e de-a dreptul crud, / bătrânul / îi iubește pe / ceilalți, și / se urăște pe sine, / își urăște prezența în / promiscuitatea orașului, / în amalgamul de bețivi, / câini, cerșetori / și investitori strategici, / își urăște absența dintr-un / alt secol, dintr-o / altă lume, / își urăște ziua de ieri, / fiindcă s-a înjosit s-o trăiască, / își urăște / ziua de mâine, / fiindcă s-ar putea înjosi / părăsind-o*”.

Interesant cum așază autorul, gradat, în „*promiscuitatea orașului*”, categorii diferite: „*amalgamul de bețivi, / câini, cerșetori / și investitori strategici*” – iată o scară nouă de valori.

Desigur, pentru Bătrân, sfârșitul nu mai e demult un prilej de angoasă, el a pregustat din dulceața morții și a priceput multe. De aceea așteaptă cu seninătate trecerea pragului: „*Bătrânul pregustă / plictisul fără seamăn al / morții, / festinul acesta funebru a / început de mult, / din copilărie aproape, / bătrânul a trăit frenetic, / a iubit, a petrecut, a muncit, / dar, nici un moment, n-a / părăsit masa de ceață și fum / a lui Thanatos, / prin umbrele ei își privea / convivii, / în negura ei își devora / plictisul, greața, lehamitea, / la acest ospăț se află / și-acum, / când primăvara nu-i altceva decât o / invazie subterană de / viermi / și-o explozie celestă / de cenușă*”.

„Legea morală din noi și cerul înstelat deasupra noastră” – între aceste două coordonate esențiale se desfășoară viața omului, veșnic cu picioarele lipite de țărână și cu ochii mijiți spre cer, cruce verticală de carne pe meridianele convenționale pe care se mișcă împotriva voinței sale, o dată cu mișcarea de rotație și cu cea de revoluție.

Autorul surprinde în chip magistral această ipostază a omului în durerea și bucuria de a fi, de a se manifesta și de a avea puterea să se împotrivescă, chiar dacă fără rezultat, în virtutea liberului său arbitru, la tot ceea ce nu-i este propriu.

Și în tot acest angrenaj în care este prins, el întrevide, așa cum mărturisește, o singură sărbătoare existențială, relevantă: „*un cântec ce leagă trup, / suflet și cosmos, un / imn adresat solidarității astrale, / eliberării, durerii, luminii, / o sărbătoare ce începe cu / tine și se-ncheie cu / tine, / ființă tragică, / nenorocită ce ești, / o sărbătoare în urma căreia, / însă, / tot duală rămâi: / în văzduh – flacăra, / jos, pe pământ – cenușă*”.

Și într-aceasta constă măreția omului, a ceea ce scriitorul rus Maxim Gorki a sintetizat într-o frază magistrală, chiar dacă în alt context: „Om! Ce mândru sună acest cuvânt!”

Un om de la care putem învăța, însă, măreția smereniei.

Zece poeme, zece ipostaze ale omului, ale întâmplării de **a fi**. Zece poeme într-un poem admirabil. O „Cântare omului” cu tot ce implică el.

Poemul este o imensă parabolă existențială în care omul luptă cu toate forțele din jur.

Cu un personaj-cheie care dezvoltat ar putea deveni erou de roman, pentru că are ceva de spus semenilor săi, adică nouă. Și mai ales, care ne transmite, prin toată ființa lui, emoții estetice, stări bine definite. Care ne convinge și ne transmite un mesaj de speranță, că, oricât ar fi coșmarul de lung, într-o dimineață, tot ne vom trezi și vom putea lua totul de la început, ca-n prima dimineață de luni a lumii.

25 Gustar 2010

Agero, Stuttgart, 26 august 2010 ; Cetatea lui Bucur, 15 septembrie 2010 ; Luceafărul românesc, 23 septembrie 2010; Banat, 11/2010

*

50 DE TREPTE POETICE DESPRE DESCOPERIREA DE SINE: REFLECȚII LA MARGINE DE DRUM.

Eugen Dorcescu, *drumul spre tenerife*, Editura Eubeea, Timișoara, 2009

Fiecare zi înseamnă pentru mine un bun prilej de a constata câte lucruri pierd, pe lângă câte trec și câte las în urmă. Dar, mai ales, câte lucruri nu știu. E o constatare care nu-mi aduce bucurie. Aș fi putut trece cu vederea, cum am și făcut, peste un volum apărut, mai întâi, la Editura Eubeea,

Timișoara și, apoi, online, la Editura Semănătorul, prin grija iscusitului și neobositului editor, prof. Nicolae N. Tomoniu, volum pe care, din nebagare de seamă, l-am ignorat. Și poate că nu l-aș fi cunoscut niciodată, dacă n-ar fi venit sărbătorile de iarnă și autorul lui nu s-ar fi gândit să mi-l trimită tradus în limba spaniolă și în versiune românească. A fost pentru mine mai mult decât un prilej de maximă încântare, a fost și este un motiv de mare bucurie spirituală, pentru că m-a învățat să mă cunosc mult mai bine, așa cum nici un manual de psihologie nu ar fi reușit. Autocunoașterea înseamnă acceptare, înseamnă a te privi cu ochii altuia și a reuși să te recunoști și să te împaci cu tine însuși.

“Sublimul rămâne / întotdeauna / sublim” – ne asigură Eugen Dorcescu în cartea de față, invitându-ne pe această cale la o călătorie imaginară prin locuri exotice, *“cu serpentine de / aer de ceață”*, de fapt, un pseudo-jurnal de călătorie lirică, așa cum numai A. E. Baconsky a scris nemuritorul său **Remember. Fals jurnal de călătorie** sau altă carte, la fel de fascinantă, a aceluiași, **Corabia lui Sebastian**.

Destul ca să ne trezească interesul maxim și să ne aventurăm, cu toată ființa, alături de poet, pas la pas, umăr lângă umăr și tâmplă atingând de tâmplă, prin pagini de o frumusețe dureroasă, acută și cât se poate de naturală, chiar dacă văzută cu ochii altuia.

O călătorie inițiată, fără doar și poate, aidoma celei a Alicei în Țara Minunilor.

Asistăm uimiți la metamorfozarea drumului, el devine parte din ființa noastră, devine chiar Ființa noastră: *“drumul creștea / a prins glas și/ de la celălalt capăt al lui / chiar din tenerife mi-a / trimis un mesaj”*.

Realismul magic, fantast, iluzoriu se instalează confortabil, pe măsură ce *“drumul concret devenise abstract / drumul abstract devenise concret”* (pag. 9).

Autorul afirmă clar că drumul – pretext și suport – e o devenire.

“dinspre noi cei ce suntem înspre noi cei / ce devenim călătorind” (p.9) – după o magică formulă care sună astfel: *“încearcă să fii ceea ce vei deveni / iată Eu Cel ce sunt Eu singurul / care sunt / îți ofer acum / și pentru totdeauna șansa / aceasta”*.

Ceea ce e cu adevărat remarcabil și inedit e faptul că poetul strecoară versete biblice din Psalmi, din Ecclesiastul, uneori chiar în limba spaniolă, ceea ce sporește farmecul și misterul poemului.

Pe măsură ce ne adâncim în lectură, îl însoțim cumiți pe autor în încercarea lui de a deveni și totodată în propria devenire: *“încerc să fiu ceea ce / voi deveni / adică mai întâi un / călător spre tenerife apoi / un sojourner un*

locuitor temporar / al tenerifei / liber în autocrația sublimului în / autocrația frumuseții” (pag. 10).

Prin procedeul repetiției, poetul arată că și-a însușit îndemnul rostit de Cel ce se numește pe Sine – Cel ce Sunt, și acum îndeplinește porunca întocmai.

Condiția de călător, de voyageur și străin în ținuturi necunoscute, pe care și-o asumă orice creștin de bună credință, amintește de condiția noastră de “călători și străini” prin “valea de lacrimi” – deși contextul e altul. În excursie, pelerinaj, călătorie, voiaj de vacanță pornim de bunăvoie, spre cunoașterea unor noi locuri, spre agrement și odihnă recreativă, dar existența umană nu e, desigur, altceva, de la naștere încă, decât o călătorie lungă, cu stații și popasuri, uneori cu marșuri forțate și iar răgazuri, spre destinația ultimă.

Drumul nu poate avea decât un sens. Orice întoarcere, orice întârziere constituie o frână, un obstacol spre ținta noastră.

S-a spus că nu destinația, nu ținta contează, ci însuși drumul. Și de comportamentul omului “pe cale” depinde stațiunea definitivă.

Calea Crucii, “Via Crucis” - la Ierusalim și în toate Bisericile creștine de rit oriental și occidental – cuprinde 14 stațiuni. Însuși Isus, iar pe urmele Sale, Măicuța Preacurată, a poposit de atâtea ori înainte de răstignire, prilej de meditație pentru creștin, asupra Ierusalimului propriu. Crucea pe care a dus-o pe umăr – simbol al morții și Învierii – face parte din pedagogia divină, ne învață și pe noi cum să ne purtăm lemnul nostru pe umăr.

Destinația finală, după cum se știe, nu e moartea, ci Învierea cea veșnică.

Călători spre Tenerife, apoi locuitori temporari ai tenerifei, putem să ne împărtășim cu tainele călătoriei, fiecare putem gusta bucuriile ei, aidoma poetului: “*liber în autocrația sublimului în / autocrația frumuseții*”.

Și, până la urmă, **Tenerife** poate fi pretextul de a ne regăsi, în oglinda celuilalt, pe noi înșine.

Cum să nu visezi că te îndrepti “*spre marea insulă iluminată / spre unica insulă iluminată / spre insula mereu căutată / niciodată găsită*” (pp. 11-12).

Există aici și motivul “Fata Morgana” – spre care aleargă călătorii în deșertul fierbinte și văd cu ochii minții fantasma unei oaze cu apă răcoritoare și limpede și a unei frumoase care-i ademenește să orbecăie prin nisip în soarele ucigător, până cad sfârșiți de oboseală, la fel cum ispitiți sunt marinarii și-și găsesc mormântul în afund de ape, ascultând cântecul sirenelor amăgitoare.

Locul devine un topos existențial: “*topos romantic / topos livresc / himeric topos / u-topic topos / spre insula / spre insularitatea / insondabilă/ ca un ochi rotitor rătăcitor / de fântână / spre insularitatea / la isla / din mine însumi*” (pag. 12).

Aici poetul arată, fără echivoc, că destinația călătoriei este nu căutarea comorilor sau a frumuseților pământești înșelătoare, ci descoperirea de sine. Există numeroase trepte ale sinelui, urcarea și coborârea nu sunt tocmai line, pot avea loc prăbușiri, alunecări, avalanșe, înălțări, poduri suspendate legând pământul de cer, scări orizontale și verticale, pe care nu întotdeauna coboară și urcă îngeri, există oaze, cu ape răcoroase, dar și dune arzând sub tălpile bătucite de drum îndelung.

Iată o primă escală, într-un *“burg alemanic / sub umbra domului”* – plutind fictiv *“într-un / viitor real”*. Este *“locul de lut al veșnicei/ urne”*, care așteaptă *“cenușa eremitului”*.

Îl regăsim (urmărindu-l atent) pe poet printre *“catedrale pinacoteci perspective / alpine lacuri în / vecinătăți înverzite”* – *“strivit între săgețile / aprinse ale dimineții”* (pag. 13).

Drumul însuși e-o linie și noi, pe muchia ei, pe urma poetului, pe urma eremitului, pe urma chiar a drumului spre Tenerife – *“drumul alb și singur și / iluminat ca o cărare a / lunii pe mare”* (pag.13).

Amintirea paradisului pierdut pe care-l căutăm și tânjim după el, încă din prima zi a călătoriei noastre terestre, un drum *“în sens invers”*: *“căutând edenul / în locul unde / edenul își revelează / amețitor de intens / prezența absentă”*.

O călătorie în 50 de trepte lirice. Eugen Dorcescu posedă o forță extraordinară a sugestiei și o stăpânire a mijloacelor de expresie de înaltă măiestrie artistică, muzicalitate și ritm susținut, rotunjime a discursului. Cu mult mai expresiv decât un pictor, el descrie cum *“drumul spre tenerife / unduie lin și lent și / larg peste coline / cum se desfășoară în ample / ocoluri spre zarea difuză / și cum acolo departe / foarte departe / devoră soarele abia / răsărit / drumul ca un șarpe de / diamant / smulge soarele din pântecul / mării din / pieptul însângerat al / oceanului își / înfîge colții în trupul lui / fraged / ud încă / sângele solar țâșnește în / raze prelungi până sus / în văzduhul întunecat “* (pp. 14-15).

Ideatic și senzorial se aglutinează în eufonii fără cusur:

“drumul necruțător / el întruparea cosmică a ideii / de călătorie de voiaj el / întruparea ideii de / undeva sau / mai curând de / niciunde / se satură cu sângele soarelui / cu limfa lui le absoarbe / se umple lăuntric de soare / poartă substanța solară prin / întregul său trup ireal / apoi sătul liniștit se reasează / între mine și tenerife / se așază între mine și / viitor / tot așa de fascinant și de / impenetrabil / cum se așază puntea cețoasă / de lemn / cețoasă și turbure fie că-i zi / fie că-i noapte” (pp. 15-16).

Tenerife – e aproape un cuvânt magic, un *“Sesam deschide-te”*, o poartă, o cale, ori, de ce nu, o cheie cu care putem deschide porțile infinitului.

Drumul devine ființa însăși a poetului, parte din celulele lui, spațiu ontologic și cosmic totodată, o ființă stranie, situată la limita cerului cu pământul. Teluric – celest, trup și suflet, abstract și concret totodată. O continuă curgere spre ființa din lut inundată de duh a călătorului.

Puntea – dintr-un lemn de arin – pretextul întoarcerii, cărarea dintre cel ajuns la țărniș și trecutul lui, ca-ntr-un film suprarealist populat cu ființe stranii și tărâmurii nemaiumblate.

Ființa drumului devine despotică, se impune, își cere drepturile, revendică, înlătură obstacolul-om, merge mai departe. Inserturi străine în engleză, franceză, spaniolă sunt așezate strategic precum amfiladele unui templu, precum semnalizatoarele la margine de șosea, precum colții albi de o parte și de alta a limbii, ca avertismente ale unor grozave, iminente și imprevizibile primejdii pentru cel ce se abate ori greșește direcția.

Un drum implacabil și demn sprijinit de dangătul clopotului.

Și până la urmă totul este cuprins în acest drum, în acest NIMIC numit TOTUL:

“drumul include / în uriașa-i structură / mulțimea tuturor / drumurilor reale / mulțimea tuturor drumurilor / posibile / ba chiar / mulțimea fără număr a / tuturor drumurilor / imposibile / drumul spre tenerife / generează alte și alte / drumuri / asimilează devoră/ alte și alte drumuri/ ceva / orice / spre a exista / trebuie să genereze / spontan / o structură și-o funcție / structura drumului / din el însuși ivită / e tot una cu funcția / lui” (pp. 20-21).

Drumul fără călător, călătorul fără drum, ei nu pot fi separați, pelerinul se integrează perfect drumului și-l asimilează, fiind la rândul său asimilat: *“funcția lui e / să mă poarte în / amiaza nesfârșită / înecată-n lumină / să mă poarte spre / marea oglindă / spre ocean / lacrima azurie a soarelui / unde / chipul meu neschimbat / chipul meu întru totul / schimbat / se descompune limpid și / aseptice / dezvelind armătura nevăzută / a duhului”* (pp. 21-22).

Ascendența, sensul drumului au ca punct de pornire trupul, trec prin duh și se îndreaptă spre Duhul: *“de fapt acesta e / drumul / de la trup către / suflet / de la suflet spre / duh / și de la duh / către Duhul”* (pag. 22).

Și cred că în această cheie trebuie citită cartea ***drumul spre tenerife***. (Am păstrat în citate grafia autorului pentru a-i respecta compoziția, așa cum a gândit-o și conceput-o).

Două stări cunoaște drumul: starea de supus, călcat în picioare, bătătorit, strivit, înecat în propria-i limbă cenușie, și starea despotică, adică acea stare care te mână din spate, te constrânge și te conduce, îți poartă pașii dar te și iluminează ca să nu orbeci în întuneric. Răstignit între stările drumului, omul își contemplă traiectul privind, de cele mai multe ori, înainte, uneori în urmă, alteori pe de lături. Surpriza-l așteaptă la fiecare colț, când: „*coboară*

seara / imensa / volatila ei parașută / albastră / acoperă orașul cartierul / casa grădina” – și altă dată, dimineața, când drumul e ca și nou, proaspăt, respirând ușurat, umed de roua nopții, dar la fel de necunoscut ca-n ziua precedentă. Și, până la urmă, tenerife e doar pretextul; tenerife poate fi oriunde există oameni, chiar și în sinea ta, de câte ori te pornești în marea călătorie a întoarcerii spre înlăuntru.

Și tot așa, asști cu uimire la întrupările ideii de drum, din contingentul apropiat în cosmic, din pământesc în ceresc, cu teama neistovită că într-o zi „pământescul mănâncă de foame cerescul” (Nichita Stănescu) -, din propriul orient apropiat spre nevadele sierre pe care le visezi cu ochii miciți ca pe fata morgana.

Spuneam odată că, mergând în pelerinaj la Assisi și căutându-l pe Francisc, l-am găsit în mine, așa cum îl purtasem de-acasă, pretutindeni. Purtăm drumul, purtăm oamenii, purtăm lucrurile și faptele în limba de drum, sub pașii tropotind sau mărșăluind abia, după cum ne duce drumul, îndeobște, spre revelația numită cunoaștere.

Nu, nu suntem noi deschizătorii drumului, alții au fost dinaintea noastră, noi mărșăluim doar pe urmele lor, uneori prin apa lăsată de scobitura talpei în zloata de-afară. Și toate aceste urme par certitudini pe zăpada lăsată de Yeti (fiecare caută un Yeti al său) – ne cuibărim tălpile-n ea, mustesc, creștem, ne înălțăm în zăpada topită, cu o șchioapă, cu încă una, iată, de-un stâjen.

Drumul înseamnă un început, o promisiune. Drumul, calea, înscrise în adâncul ființei, în codul genetic al fiecăruia dintre noi, este partea aceea de concret a abstractului, totul în fire presupune un drum conținut în ființă, degeaba vrem să ne-ascundem, să-l ocolim, drumul se continuă în noi, prin noi și dincolo de noi înșine.

Poetul se confundă (se confruntă?) cu eremitul, trec unul în celălalt, rămân unul.

Drumul cuprinde întreaga ființă, cu trup, suflet și duh: „*întruparea imediată / recentă / a ideii de drum care / la rându-i este / emanația recuperată intelectual / a marelui drum esențial / arhetipal a / DRUMULUI dromos pe care / umblă la nesfârșit nu / doar trupul ci și / sufletul și de asemenea / duhul / umblă triada acesta / ce-i însăși ființa ce-i însăși / făptura / alungată căzută / omul este vietatea ce și-a / ratat șansa / drumul așadar / el camino*” (pp. 32-33).

„*această însoțită cronică / a eternității*” – cum numește autorul cartea ***drumul spre tenerife*** – este un poem amplu, poem fluviu despre ființă, un poem aproape senzual, citindu-l, simți atingerea mătăsoasă a degetelor mirării de-a fi, de la abstract la concret, într-o prefacere continuă, o invazie de sentimente catifelându-ți obrazul, pieptul și pântecul, fluturi multicolori

se desprind din toți porii, gândurile își iau zborul și ele spre zenit, ori spre nadir, întâlnesc ziduri, le escaladează, se-ntorc, o iau de la capăt cu bătaia de aripi de fluturi în viscere, în priviri și pe suflet.

El camino – este o stare în care intri sfios, lăsându-te pradă.

Un poem născător de poeme. O stare de grație.

Drumul. Dincolo de contingent, de mărunțișuri cotidiene, azurul din ochii persoanei dorite, inimile reverberând, rezonând în aceeași sfântă, de taină, selenară lumină.

De unde vine și unde se-ntreaptă?

„Ce-ți pasă? / De unde veneau? / De undeva, de aproape. / Unde se duceau? / Parcă poți să știi / încotro te duci?” (Denis Diderot – **Jacques Fatalistul**).

Pașii te poartă.

Lumina te poartă.

Limba de țărână te poartă.

Ochii te-ndreaptă.

Inima te conduce.

Gândurile te însoțesc și uneori o iau înainte.

Un înger trece grăbit și te ia sfielnic de mână.

Un drum e un martor discret al multor întâmplări. A văzut atât de multe fapte petrecute zi și noapte, încât a devenit foarte înțelept.

Nu lipsit de evenimente naturale, pe care autorul le exprimă în chip oximoronic, axiomatic, antonimic:

„*a fost izbit de o violentă / furtună el vendaval de / botezul incomensurabil al / unui uragan al / unui potop / de potopul ce-a pus / capăt începutului / și a pus un început / capătului / scoțând drumul din / neant din increat din / abis / scoțându-l curat nou / pur neatins / drumul / în sfârșit / drumul spre ceea ce numeam / real ireal...*” (pag. 34).

Strania entropie a luminii, strania dedublare a poetului, devenit eremitul, sporesc misterul: „*oboseala nepăsarea / mi-a mărturisit / și-a mărturisit sieși eremitul / apelând parcă la / propria-mi voce / îmi probează / că m-am desprins de lutul de / nimicurile lumii că am / decolat că mă aflu în zbor / j'ai trouve enfin / vers le terme de mes jours / j'ai trouvé le lieu où / je pourrais vivre / où je voudrais mourir*” (pag. 35).

Se pare că fiecare om are un loc anume unde dorește să moară, unde moartea devine dulce, suportabilă, parte din ființă, devine „surioara moarte” - așa cum o numea Sfântul Francisc de Assisi – Sărăcuțul – Il Poverello.

Drumul înseamnă și evadare, fugă, exod, îndepărtare, dar și apropiere. Te îndepărtezi de ceva ca să te apropii de altceva; veșnica mișcare, dinamica vieții, ascensiunea, prăbușirea, un alt început, o cale nouă deschisă, drumul spre sine, singurul drum cert, regăsirea și începutul, inevitabil, al agoniei.

Între maica-pământ și cerul-Tată, omul se răstignește-n Cuvânt: „*de altfel lutul / marea mamă / n-a fost niciodată / punctul meu de sprijin / oricând și oriunde / refugiul meu stânca / mea cetatea mea / întărită / a fost văzduhul cerul / a fost mereu Tatăl / de altfel lumea aceasta / mi-a stat neconținut în / cale mi-a mascat / drumul / cu zarva ei trivială / cu vulgaritatea indecența / cu duhoarea cu promiscuitățile / și devălmășiile ei / dar iată că / la plinirile vremii / brațul de-azur al / Tatălui m-a smuls din / insalubra confuzie / mi-a pus drumul sub / pași / mi-a pus pașii pe drum / mi-a așezat dinainte / distanța lumina timpul / și spațiul / mi-a revelat / drumul / singurul drum / regăsitul meu / drum / drumul spre tenerife*” (pp. 35-37).

Drumul către cunoaștere (re)cunoaștere a divinității, aidoma drumului spre Emaus, spre Damasc, scânteia orbirii, motivul, pretextul, reconsiderarea comportamentului, convertirea definitivă: „*drumul spre ce / a mai rămas din / eden*” – *vis fericit / prezent în subconștient în / memorie / drumul / axul de astăzi / al lumii*”.

Infinita nuanțe se desprind din radiografierea acestui drum inițiativ spre sine, spre alții, spre Dumnezeu: „*drumul spre emaus / drumul spre damasc / drumul spre tenerife / vai mie / bătrân și uscat / eremit / ce mic / ce lumesc / ce nevrednic / ce unic / ce neînsemnat / ce trupesc / ce departe / ce zadarnic / ce tragic / ce singur / sunt Doamne / nenorocitul de mine / fericitul de mine*” (pag. 39).

Din când în când, pe alocuri, un cântec, taie drumul – un cântec – cum altfel? decât de călătorie, pretext pentru o amintire din copilărie, un cânt asemănător unei balade, unei doine a călătorului veșnic: „*veșnic pe drum / asta ni-i soarta / veșnic pe drum / căutând un castel*” – cântă menestrelul. Nu, drumul nu e pustiu, numai călătorul se simte precum un eremit, e chiar un pustnic obosit în mijlocul mulțimii: „*lume multă / multilingvism / varietate vertiginoasă de / culturi și de / chipuri / alături turnuri porți și / ferestre cu grilaje metalice / dantelăria în soare / a primăriei / în colț bătrâna de / anul trecut aceeași / bătrână / cerșetoare probabil / doar că între timp a / primit un cărucior din / care contemplă / lumea din juru-i / și ea / și femeia aceasta / are un drum / și aidoma ei fiecare / ins din furnicarul / străzii / al pieței / are un drum*” (pp. 42-43). Toate acestea par secvențele unui film neorealism.

De fapt, lumea nu e altceva decât o aglomerare, o încrengătură uriașă de drumuri: „*drumuri drumeaguri cărări / nenumărate șerpuite drepte / meandrice / drumuri și drumuri / construind / în spațiul neantului / structura / eșafodajul de rezistență / substanța / marelui drum / așa cum îl văd și-l percep și-l / pricep eu acum / ale drumului pe care / l-am numit / cât de vizionar / mi-a fost cu puțință / drumul spre tenerife*” (pp. 43-44).

În acest lung și veritabil solilocviu – „monolog în Babilion” –, drumul înseamnă, pentru poet, o primisiune solemnă, o speranță, o chemare, o invitație, o viitoare primire: „*Tu / Însuți mi-ai spus că / dacă Te chem dacă / mă las cu totul în / seama și-n grija Ta dacă / mă las altfel spus mântuit / voi fi primit și eu / nevrednicul / fie și ultimul din / șirul de umbre ce vin și / iar vin / cu pietriș cu nisip / cu cenușă în oase și-n gură / voi fi primit și eu în / cubul divin al / Ierusalimului Ceresc / eu / cel ce mă îndoiesc de / propria mea existență eu / care / drept să spun / am uitat că exist*” (pp. 45).

Întrebări fără răspuns, tăceri, acceptări, gânduri: „*de ce inaccesibil? / întreb / și iată m-a cuprins / drept răspuns / o mare tăcere / și iată m-a năpădit o / liniște mare / și o mare încredere și / o deplină / încredințare / când m-am desprins din / acronie / când am eliberat timpul / și spațiul / drumul spre tenerife / se profila / tandru dur chemător / suprasensibil / din zare în zare / am reluat așadar / calea agoniei calea / exodului / purtând pe umeri / vechea mea traistă / putrezită de / ploi / incinerată de / soare / vechea mea traistă de / drumeție / plină cu frunze din pomul / vieții / plină cu viață / plină cu moarte / plină cu ierburi amare*” (pp. 46-47).

Drumul ce nu e începutul sfârșitului, agonia, ultimul drum, ci „*enigma... parabola / zilelor tale din / urmă*”: „*drumul spre tenerife / e **drumul** / adică mișcarea eului / în sfârșit conștientă de / sine de propriul / mister de / tenebrosul-i traseu / monocentric / adică eul ce s-a / descoperit în / sfârșit / în eterna sa ascensiune / edenică / adică mizeria nesfârșită / a trupului / incapabil să călătorească / spre propriul duh / adică istoria luptei / dintre carne și duh*”(pp. 47-48).

Ceea ce se remarcă în poemul-fluviu *drumul spre tenerife* – este bogăția de nuanțe, bogăția de imagini aproape sonore, splendoarea metaforică și aglutinarea eufoniilor, muzicalitatea perfectă și ritmul alert, fără pauze moarte din versuri. Cu cât îl citești mai mult, cu atât descoperi noi sensuri, o semantică aparte, întorsături și inversiuni de vers după o tehnică proprie, sinonimia expresiilor și repetiția cu o puternică forță de sugestie, pentru a sublinia o idee. E un poem pictural de o frumusețe crudă, răpitoare, dureroasă, acută și totodată imperioasă: „*e minunat să trăiești în / lumea creată / e oribil să-ți / închipui lumea / în afara creației / drumul spre tenerife / este enigma este parabola / zilelor tale din / urmă / a vremii tale / din urmă în / toată întinderea ei / câtă întindere? how / long? până când? / plecăm așadar în / etapa finală / a drumului spre / tenerife / iată pun piciorul pe / cea dintâi treaptă / a scării ce duce la / aeronavă / pun piciorul / pe prima treaptă / a cerului*”(pag. 50)

Și drumul înapoi, în timp, e un drum, e o cunoaștere numită amintire.

Întâlnirea (re)întâlnirea cu tine însuși sub chipul bătrânului scrib, emblematicul anonim, care consemnează istoria lumii, „*alter-ego halucinant și / himeric*” – pornitul la drum împreună, doi oameni într-unul, purtați doar de aceleași două picioare, simultaneitatea mișcărilor lor și consecvența gândurilor: „*un prag imaginar / către care eremitul bătrânul / eremit / a pornit liniștit împreună cu / mine în / timp ce oaspeții / hanului încă dormeau / a pornit am pornit a înaintat / am înaintat / pe drumul liber pustiu / curățit de îngerii / leneși ai / soarelui / a pornit am pornit către soare / iar eu / l-am urmărit iar el / m-a urmărit din / priviri îndelung / până ce soarele ne-a / pus o mantie de / flăcări pe / umeri / până ce ne-a luat cu / sine încet duios / protegitor precum / Tatăl / până ce ne-a luat și / ne-a dus / incinerându-ne / gradual lin / moleculă cu moleculă / în crematoriul fără / capăt al / drumului spre / tenerife*” (pp. 52-54).

Câteva adevăruri ce nu mai au nevoie de explicații, se revelează în următoarele versuri: „*mă uit în ochii / ființei uamne / citesc în / adâncimile lor / imensa disperare / a urii / citesc / imensa ură ce / stă la rădăcina / iubirii / descifrez / imensa iubire / ce justifică / sacrificiul de / sine / al propriului sine / al sinelui altora / descifrez / imensul sacrificiu / de a trăi în / zadar / într-o viață / zadarnică / într-o lume / zadarnică*” (pp. 54-55).

Drumul pe pământ, pe zăpadă, pe „mișcătoarele cărări de ape” – ca să folosim o sintagmă arhicunoscută –, drumul pe aripi, drumul pe aer, drumul pe spinarea orizontului, drumul pe chica vântului și pe pletele ninsorii. Drumul ca entitate, drumul înscris în destinul fiecăruia.

Ești înhămat la drum, drumul te ține de hățuri. El are două laturi, ca orice linie dreaptă: stânga, dreapta, începutul, capătul, dimensiunile lui, altele pentru fiecare om în parte, cine să le măsoare cu exactitate?

Și Cristofor Columb a fost un căutător, un călător, de fapt, un aventurier neobosit și un descoperitor. Alții au descoperit ținuturile din adâncuri și alții au spintecat văzduhul să-i afle măruntaiele. Și până la urmă, cu toții avem câte un meleag pe care-l explorăm și unde dorim să ajungem, fie că e insula fericirii, **tenerife**, sau cum s-o fi chemând, fie că e oaza din mijlocul deșertului lumii acesteia.

Ne îndreptăm spre acest land, cu senzația că aceasta este destinația noastră dintotdeauna. Și poate că și este. Pământul însuși e un uriaș cimitir de drumuri încrucișate, o schelărie colosală cu mii și mii de artere, cu multiple articulații și ramificații, precum sistemul nervos central străbătut de sute și sute de vene și vinișoare.

Drumuri vii și drumuri moarte, părăsite de oameni și viețuitoare, drumuri ale nimănui, drumuri virgine și drumuri ale tuturor. Cine să pună vamă pe drumuri? Chiar dacă există vămi omenești, absurde, locuri interzise, drumuri

închise, păsările, viețuitoarele știu să-și facă loc, tot le străbat, fără să întrebe pe nimeni, străfulgerând cu aripile lor aerul de deasupra, ori țărâna afânată de dedesubt, ori cucerind măruntaiele oceanului.

De undeva spre altundeva – iată substanța, iată trupul drumului, nu de undeva spre același undeva, decât dacă ne-ntoarcem, după ce am străbătut acel „altundeva” – spațiul necunoscut al cunoașterii.

Drumul. De unde începe și unde sfârșește? Orice sfârșit are un început în el, orice început are și-un sfârșit. Un parcurs rotund și întreg ca o lecție despre cerc. Ca o lecție despre vectori. Ca o lecție despre viață.

Nici o viață n-ar fi întreagă fără naștere, fără moarte.

Nici o moarte n-ar fi întreagă, fără viață.

Zorii sunt tocmai buni de călătorie după o noapte adâncă. Dimineața pleacă orice călător la drum.

Calcă pe sufletul drumului la fel cum ar călca pe duhul pământului. Îi aude șoapta și geamătul. Îi simte palpitul și zvâcnetul sub picioare.

Un anume conținut ideatic se desprinde din poemul fluviu. Tenerife – destinație ideală, aproape utopică, existentă totuși, cu un standard ridicat, cu oferte tentante, ispititoare, luxuriante, inaccesibile, dar această destinație aproape imposibil de atins omului de rând, insulă ce se vinde scump celor avizi de opulență, în mod paradoxal se oferă doar omului despuiat de ambiții deșarte, care nu mai aleargă după vânt. Ea constituie o probă morală, o piatră de încercare, un bilet de trecere pentru Paradis. Tenerife – Insula Paradisului s-ar putea chema, unde poți intra lepădat de păcate și de ispite, trecut prin ritualuri de abluțiune pentru a dobândi accesul liber la ea.

Oricum, drumul până acolo e fascinant și merită încercată această tentantă călătorie.

Drumul – experiență personală din care ieși schimbat, îmbunătățit, iluminat asupra persoanei tale.

Și chiar dacă drumețul are senzația uneori că mărșăluiește în gol, el totuși înaintează și se apropie de destinație. Chiar și popasul constituie un punct câștigat, un punct de sprijin, un reper, o barieră ridicată, o inerție învinsă. Ca experiență de viață, **drumul spre tenerife** este mai mult decât orice altceva încercat până atunci, chiar și decât scrierea sub inspirație a unor hexametri perfecți: „*hexametree ce scandau / într-adevăr / pulsația mării în / scoici în pescăruși în cer / în nisipuri / dar drumul spre / tenerife / e mai mult decât / marea / mai mult decât ziua / de platină / mai mult decât / vechile mele amintiri / clasiciste / proaspăt imprezibil / drumul / drumul spre tenerife / nu seamănă cu / nimic din ce am / învățat din / ce am cunoscut / nu seamănă cu / nici unul din drumurile / spre mări hexametri / peisaje livrești sau / reale / nu seamănă cu nici o cale / spre ce-i / cât de cât și / cu orice chip / în*

afara eului / nu seamănă cu / nici o cărare / spre alteritate / drumul spre tenerife / e-alteritatea însăși / adică / identitatea cea / mai profundă / cea mai adevărată / cea care / deși a ta / străină ți-a fost / străină îți / este și / probabil / cât timp vei fi viu / la fel de străină / îți va rămâne” (pp.70-72).

Eugen Dorcescu, eliberat de constrângerile ortografiei, ale tuturor semnelor de punctuație, ale conveniențelor, pentru a se mișca liber în spațiul său liric, operează cu arhetipuri, cu simboluri, și mă refer aici la simbolistica drumului, la drumul care devine tot una cu cel care-l calcă: „*drumul / generat / aidoma a tot ce există / de Tatăl / drumul asexuat / îi aparține doar / călătorului / se așterne sub / tălpile lui / îl poartă / de la viață la / moarte / de la moarte la / viață / fiindcă el / drumul / drumul spre tenerife / nu-i nimic / altceva / decât desprinderea / decât fuga / de ferocitatea / marii zeițe / nu-i nimic altceva / decât fuga de / ferocitatea maternă / nu-i nimic / altceva / decât fuga și / disperarea ce-o / însoțește” (pp.73-75).*

Și aici este evident reflexul unui complex oedipian, care-și face simțită prezența.

Poemul are și un topos special, un ton de poveste, autorul relatează, istorisește, face o cronică, el ia locul băsmuitorului, povestașului sfânt care-și derulează istoria cu o artă înnăscută, ne poartă pe tărâmurile exotice, știute și neștiute, uneori prin spații mirifice: „*am umblat și-am / tot umblat prin / păduri pe câmpii și / coline / m-am confesat eremitului ca și / cum mi-aș fi mărturisit / mie însumi / dimineața / lângă aburul lent al / cafelei / am colindat pe țărmul / mării al / diverselor râuri / sohodol ibru jaleș isar / al unor lacuri / schliersee văliug bodensee / am străbătut / ținuturi pietroase / uscate sau / dimpotrivă mlăștinoase / am rătăcit prin / peisaje mirifice ori / indiferente / am urcat dealuri și / munți / am coborât în / văi și prăpăstii / ce căutam oare / umblând atâta și cu / atâta înverșunare? / țin minte vorbele / unui înțelept / toată nenorocirea omului / vine de-acolo / că nu știe sau / nu vrea să stea / pe loc / cel ce sporește-n știință / sporește-n durere” (pp.75-76).*

Cine-l fugărește pe om, cine-l hăituiește mai mult decât propriul său destin, îndeobște?

Interesant de remarcat că autorul așază locurile natale lângă ținuturi îndepărtate din lume, locuri mirifice aproape fabuloase, punând semnul egal în frumusețe între râurile, lacurile, ținuturile pietroase pe care le-a străbătut de-a lungul anilor în peregrinările sale. Ba chiar, aș putea spune că leagănul natal e un loc neasemuit, și în toate călătoriile sale, omul caută frumusețea dintâi pe care a văzut-o când a deschis ochii spre viață. Pe el îl caută omul cu înverșunare în toate colțurile lumii. Căutarea este apanajul omului și de rezultatul ei depinde uneori fericirea sau nefericirea. Întocmai ca-n basmele

românești, ceea ce caută eroul se află sub propriii lui ochi și degeaba colindă lumea, fiindcă fericirea lui se află ACASĂ. Aici intervin iarăși cuvintele Ecclesiastului, sau ceva din tonul poetului seamănă cu cel al înțeleptului din Cartea lui Solomon, ori al unor profeți, care-și relatează propriile experiențe mistice și revelațiile avute.

Răspunsul căutărilor sale (deși el îl știa de mult) - i-l dă un interlocutor nevăzut: căutăm doar ce știm c-am avut și am pierdut din neglijența noastră, ori datorită căderii originare a protopărinților noștri, și umblăm toată viața după Hiberboreea, amintirea aceluși loc unde am fost fericiți, dobândirea aceluși lucru care ne-a făcut să ne simțim bine:

„tot ce știi / a continuat el / tot ce știi și tu / foarte bine / e că noi / am pierdut cu / toții ceva ori / am fost undeva / și n-am uitat / ce-am avut / și n-am uitat că / am fost în / locul acela / am uitat doar / unde se află / ceea ce am / pierdut / de aceea ne / găsim mereu în / exod / de aceea batem / drumuri și / drumuri / de aceea străbatem / acum / drumul spre tenerife” (pp. 76-77).

Ceea ce iarăși trebuie remarcat este faptul că toate micropoeemele care alcătuiesc acest uriaș fluviu de poezie se termină cu acest emblematic vers: *„drumul spre tenerife”* – cu alte cuvinte – toate duc într-acolo, spre acest drum inițiativ al omului în căutarea lui însuși.

Din când în când ritmul este întrerupt de inserția unor cântece în vers clasic, toate legate de ideea de călătorie, dar care par așezate acolo anume de altcineva, pentru a lămurii unele neclarități. De fapt, este accentuarea ideii de exod, de drum, de pelerinaj în care suntem angrenați, fie că vrem, fie că nu, cu toții.

Uneori, aceste cântece iau formă de sonet, cum e și acest *cântec de călătorie* de la paginile 78 - 79:

„îmi vin în minte-acele clipe toate / de parcă le-am trăit abia mai ieri / treceau pe drum alaiuri sau tăceri / curgeau în albi râuri argintate / albaștri munți arome adieri / cărări pădurea punți improvizate / scoteam din cărți dulceți și mângâieri / scoteam din grai șirag de nestemate / nu ezitau strămoșii să-și arate / în noi cei mici duhovnice averi / acum? dezmăț demență spolieri / elita-n zdrențe pegra în palate // ce viață-n duh ai mai putea să ceri / acestei omeniri ecervelate?”

De multe ori poetul este însoțit de un interlocutor nevăzut, eremitul – un alter-ego, pretext pentru el de a-și formula și limpezi gândurile în lungi colocvii-solilocvii cu această umbră însoțitoare.

E ciudat că autorul vorbește, despre această conștiință a sa, la persoana a III-a singular, de parcă ar fi o persoană reală, ceea ce sporește și misterul și stranietatea acestei călătorii inițiatice.

Și bucuria anticipată a împlinirii călătoriei este evidentă, fiind echivalentă cu împlinirea misiunii primite la naștere, ori încă de când a fost conceput.

Ea duce la împăcare cu sine. Și omul azvârle peste umăr potcoava ruginită găsită pe drum și, aidoma bătrânului eremit, „tărăște / cu sine la / lumină / cadavrul coșmarului / târăște cu sine / piatra de moară / a tuturor viselor / negre prin care-a trecut / târăște cu sine / coșmarul nocturn / coșmarul diurn / se târăște pe sine / ca pe-o strivitoare povară / pe drumul limpede / măturat în / zori / de aceiași îngeri / leneși calmi și / romantici / ai soarelui / se târăște pe sine / mereu mai departe / în zarea incertă / punct imobil / punct mobil / pe drumul limpede / spre tenerife” (pp. 82-83).

Dar toate acestea au rămas în urmă, pentru că se apropie de destinația propusă, spre lumina de sine pentru care a pornit în această lungă călătorie.

„drumul luminează / însă din sine / pare o cale lactee / terestră / pare o cale lactee / semiterestră / semicelestă / pe care umbrele noastre / se-amestecă printre / umbrele lunii” (pag. 84).

Bucuria, triumful atingerii destinației, echivalentă cu aceea a alergătorului purtător de făclie, care a aprins lumina olimpică. Aici heruvimii „veghează cu / fâlfâietoare săbii de / flacără / edenul lăuntric / și peisajul la fel / se retrage din existență / obiectele se volatilizează-n / jurul meu / la fel și proprii / demoni și / propriile amintiri / și propriile / gânduri / aleargă vin din urmă / dar nu mă ajung / fiindcă tot / ce nu iei în seamă / dispare / eu nu iau în seamă / eu nu mai / iau în seamă / nimic / eu merg spre tenerife” (pp. 85-86).

Aici îl va aștepta pe alergător cununa de palmier destinată învingătorilor: „eu merg / spre acel palmier înflorit / spre acel palmier / calcinat / spre acel / călugăr de piatră vulcanică / de piatră neagră / străjuind imensitatea oceanului / spre acel / **el fraile*** înspăimântător și / magnific / eu merg pe drumul / spre tenerife / spre ambiguitatea / metafizicei / insule / spre poeticitatea / ei emblematică suprasensibilă / primordială / și îndată ce-am înțeles / acest lucru / o mare nepăsare o / mare fericire / m-au cuprins / o mare / eliberare o / mare uitare / o retrizare și-o reînviere / asemenea / morții”.

*(călugărul (sp.), numele unei stânci vulcanice, de o stranie frumusețe, situată pe țărmul înalt și abrupt, în vestul extrem al insulei) (pp. 86-87).

Un *vechi cântec de călătorie* - răsare auroral, cu frumusețea lui de o limpiditate aproape ireală:

„floarea florilor de-ai fi / tainic te-mpresoară / soarta florilor de-o zi / florilor de-o vară / ierburile-au năpădit / scară / trepte / ușă / floare cu parfum / mâhnit / floare de brândușă / lângă paltinii trufași / ancorați în stele / zâna / primilor mei pași / strânge / pietricele / pasărea uitării / grea / trece și tresare / floarea sângelui să-ți bea // floare / se-nserare” (pp. 88-89).

Și starea de mirifică poezie se naște din frumusețea, din durerea și fiorul acestui peisaj aproape oniric, dureros de frumos, de nesuportat: „în paradis / în amurg / pe țărm lângă oceanul / ce-amestecă și macerează / în trupu-i lichid / sare și / soare / din venele astrului / curg / și coboară-n / adânc / dâre de sânge / șerpuitoare / liniștea-i / aidoma apei / străvezie și grea / palmierii se / subțiază în / briză visează / nenumăratele flori / **bouganvillea** / dau frumuseții / intensități ce nu / se pot cu nici un chip / îndura / încât ființa / primind crunt și în plin / lancea / sublimului se / pierde se sfâșie-n sine se / rupe de / sine se regăsește-n / esențe se / rememorează / stau pe țărm / pe plaja neagră / înecată în flori / în palmieri și / în valuri / stau pe **playa jardin** / în timp ce soarele / lunecă-n vid / decapitat răvășit / stau și simt cum / vântul din larg mă / prinde în laț / mă sugrumă / mă risipește-n negre nisipuri / și iarăși mă strânge / și iarăși / mă frânge / soarele / aruncă o ultimă privire / o ultimă rază sângerie / spre țărm ca și cum / m-a zărit / stau pe țărm / șiroind de / apă de soare / renăscut din / mister / regăsit în mister / învelit în / al soareluzi / sânge” (pp. 90-93).

Și din toate frumusețile „n-a rămas decât drumul / ca o punte peste / adâncuri lichide / n-au mai rămas decât / drumul și / eremitul / care-și continuă / călătoria / el însuși strop de ploaie / printre stropii de / ploaie” (pag. 96).

Epilogul e cât se poate de edificator: ținutul utopic numit **tenerife** - nu e decât „pumnul lui Dumnezeu / strângând laolaltă / ținând împreună // infernul și / paradisul // drum de întoarcere? / nu există drum / de întoarcere / din tenerife” (pp. 99-100).

Asemenea structuri de expresivitate și reprezentare lirică dau oglinda în care se reflectă , fidel, sufletul omenesc.

Ajun de Crăciun – 2010

Semănătorul, 25 decembrie 2010; Agero, Stuttgart, 1 ianuarie 2011; Sferaonline, 16 ianuarie 2011; O carte pe zi, 4 februarie 2011

*

POET VORBIND CU DUMNEZEU*

Așa cum mărturisește însuși autorul în **Notă asupra ediției**, *“111 POEZII este o antologie constituită, deopotrivă, după un criteriu tematic (sunt incluse în Sumar numai poezii de factură așa-zicând spiritual–metafizică, definitorii, cum s-a afirmat, în repetate rânduri, pentru scrisul autorului) și după un criteriu estetic (s-a reținut ceea ce, în perceperea, fatalmente subiectivă, a antologatorului, rezumă, esențializează și reprezintă întregul unei biografii literare de câteva decenii)”*.

Și tot autorul precizează că antologia a fost structurată cronologic, după succesiunea, în timp, a cărților de poezie din care textele au fost selectate.

Încă din **Prolog**, Eugen Dorcescu face o mărturisire demnă de marii mistici ai lumii: într-una din seri, vorbește, cu nimeni altul, decât cu Dumnezeu, în mare taină, *“la fel de clar, de simplu, de senin, / cum ai tăifăsui cu un vecin...” (Prolog)*.

Cu toate că declară că n-a fost cu neputință și nici greu, poetul a trăit o adevărată experiență mistică. Dumnezeu *“Iradia în fiecare gând, / În fiecare șoaptă și impuls / În fiecare zbatere de puls”*.

Mergând pe această linie, în același ton confesiv, autorul invită la tăcere și contemplație asupra acestui mister: *“Tăcerea s-a umplut de sens și țel, / Tăcerea era drumul către El. / Așa-I vorbeam. Spunându-I tot, deschis, / Așa-I vorbeam : Abis lângă abis”*.

Poet al marilor și încântătoarelor imagini metaforice, al construcțiilor lirice de o frumusețe negrăită, Eugen Dorcescu ne introduce în această lume fascinantă, mirifică, a descifrării – atât cât poate mintea omenească descifra – categoriilor metafizice care se ivesc, accidental sau nu, în viața noastră,

sub denumirea de lucruri extraordinare, minuni, fenomene supranaturale, și nu le luăm în seamă, ori, dimpotrivă, sunt de natură să ne răstoarne destinul. Nu oricine este apetent la miracole. De altfel, omul a cerut întotdeauna semne, dovezi și minuni, ca să poată crede și aduce mărturie. Semnele au fost și sunt, doar că noi nu le considerăm ca atare.

Măiestria discursului liric, bogat în imagini frumoase, în sintagme și metafore izbutite, izvodite din căldura unui suflet liric prin excelență, dau bogăție și un farmec aparte întregului volum. Poemele nu sunt intitulate, ci doar numerotate, dar acest procedeu nu diminuează cu nimic însemnătatea lor.

Viziuni stranii, animale fabuloase, cum e licornul, labirinte, dimensiuni abisale, ce îmbină realul cu fantasticul, asociații neașteptate de cuvinte, sunt elementele principale cu care operează poetul.

Poet cu imense disponibilități sufletești, Eugen Dorcescu oferă, prin acest volum, tot ce e mai semnificativ în creația domniei sale, făcându-ne martori ai sensibilității, supleței exprimării, imaginației, viziunilor sale poetice, pe o plajă de câteva decenii, practic, de la debutul liric și până în prezent.

Întreg volumul este o revelație poetică, de multe ori atingând sublimul în expresie, ceea ce încântă cititorul și-i procură clipe de tulbure grație. Mai mult, poemele decurg unul din celălalt ca un fluviu suprem alunecând spre mare, întregul regăsindu-se în parte și toate părțile alcătuind un întreg. Ceva rotund, misterios și sacru, precum discul lunii argintând crengile, în nopțile când ființe cerești coboară peste lume într-o plutire diafană pe un lăicer de mătase. Cuvinte bune de pansat vătămurile. De uns, precum balsamul, rănilor vechi și cele de curând dobândite. Vitamine pentru un suflet slăbit de angoase. Într-o lume nebună, mercantilă, vorace. Cu doar câțiva străjeri îngerești s-o apere, s-o recucerească, să ne-o redobândească.

Dar unde mai sunt visătorii? S-au pitit în spatele copacilor care s-au aplecat îndeajuns, ca să-i poată ascunde.

Poezia domnului Eugen Dorcescu are parfumul acela prețios, rafinat, mirosind a sublim, al barzilor de demult, care cântau, pe sub balcoane, serenade și ode Domniței Poesis. Menestrelii în drum spre castel.

“Cuprinși de lunecare, iată-i duși / Pe lungi cărări, în negre labirinte. / Deschide codrul uși și iarăși uși, / Rămâne cornul veșnic înainte” (2).

“Veșnic pe drum, asta ni-i soarta / Veșnic pe drum căutând un castel”, sună versurile unui cântec folk, ce-a făcut vogă prin anii '80.

Poezia aceasta are o rezonanță puternică în sufletele cititorilor. Însuși vocabularul reclamă aceasta. La Eugen Dorcescu, chiar și cuvintele vechi

capătă o altă haină, dobândesc o strălucire, un sens aparte care se cere descifrat. Suavitate, cantabilitate, eufonie fără cusur, chiar și atunci când e vorba de vers alb, cu rimă întâmplătoare. Încântă auzul și, cu el, sufletul.

“Frumos și pur, așa ca la-nceput, / Mă aflu pe un țărm necunoscut, / Un țărm rotit din zare până-n zare / Cu vânt amar, cu scoici și-n depărtare / Cu argintate, tulburi estuare./ Mi-s zilele și casa de nisip ; / Nici nu mai știu : sunt chip, sunt arhetip ?” (4).

Unele versuri aduc a pastel, altele, a elegie.

Îmbinarea, însă, a elementelor specifice pastelului cu reflecția aforistică conferă unor poeme ritmul și muzicalitatea rondelurilor și sonetelor, dacă s-ar respecta structura. Dar poetul nu și-a propus aceasta în mod manifest. *“În urmă vin alaiuri de livezi, / Departe-n față-i chiciură și ninge. / E jos, e sus frumosul carusel ? / Porți prin oraș o mască de armindeni - / Mereu la fel. Și rimele-s la fel:/ Prieteni, caruselui-pretutindeni” (5).*

Uneori poetul cântă cu gura uscată, amară, frumusețea din jur, care ustură, arde și doare: *“Dar iată, ca o molimă, pătrunde / Coșmarul și pe insula din vis. / Ocupă retractilul paradis / Și n-avem loc în univers niciunde” (9).*

Un loc predominant în poezia lui Eugen Dorcescu îl are visul, subconștientul care prelucrează informația și o redă, după meandrele lui necunoscute.

O poezie de stare, o poezie de atmosferă, plină de mister și frumusețe, filtrată în retorte speciale și pusă la decantat, să se limpezească, și să rămână doar aurul chihlimbariu supus metamorfozelor de ani sau de-o clipă.

Și, până la urmă, poetul se dezvăluie simplu: *“Secretul libertății mele e / Un suflet chinuit și hieroglific./ Suflet al meu! / Ce calm și ce aproape / De țărmurile sensului plutim ! / Ca niște vechi corăbii din Kittim, / Răsoglindite-n biblicele ape” (12).*

Cu toate acestea, Eugen Dorcescu nu este doar un visător, un romantic și un menestrel cântând la alăută. El se face, adeseori, portavocea mulțimii, stentorul care-și strigă nemulțumirea că nimic nu e așa cum ar trebui să fie:

“În neîncăpătoarea colivie / A lumii, învrăjbiți, ne-nghesuim./ Căci nu suntem ce-ar trebui să fim / Și lumea nu-i ce-ar trebui să fie. / Modelu-nfățișat de Marea Carte / Ne e tot mai abstract și mai străin. / Ființe purtătoare de venin, / Murim încet și reproducem moarte. / Călătorim de-a valma, sub elipsa / Și țepii duri ai aștrilor de fier. / Și iată-n zare primul Cavalier / A răsărit: vestind Apocalipsa!” (14).

Ar putea părea dur, dacă duritatea lui nu ar fi pe deplin justificată. Poetul nu poate ocoli tribulațiunile vremii în care viețuiește. Și totuși,

trecând prin aceste tulburi vremi, se aude, ca din depărtare, un suav ecou de romanță, care îndulcește tonul exigentului poet.

Cu o privire extrem de lucidă, poetul se circumscrie timpurilor actuale astfel: *“Mi-aduc aminte-un deal : urcat cu greu, / Pustiu și pârjolit, plin de crevase. / Cumplitul foc ceresc îl devastase./ Mi-aduc aminte-un deal : acela-s eu ! / Celestul foc te pune la-ncercare / Din când în când. Te arde pân’ la os. / Te lasă gol și pur și luminos, / În disperarea ta izbăvitoare. / Te circumscrie : infinit de mic, / Atol de duh pe-o mare genuină./ Nu te mai temi de orice-ar fi să vină — / Nu mai regreți că-n urmă nu-i nimic” (19).*

Poezia lui Eugen Dorcescu are calități extraordinare: este de o eufonie perfectă, de un ritm desăvârșit, după toate regulile teoriei versificației. Nimic nu distonează, nimic în plus și nimic în minus. Rareori se ajunge la o asemenea perfecțiune a versului, șlefuit cu migală și cu măiestrie. Numai un exemplu și ar fi de ajuns: *“Pe-alee-n fața mea — un porumbel. / Descins din albăstrimi, ca Sfântul Duh. / Un mesager de raze și de puf, / Chemându-mă, din lume, către El. / O clipă a durat. Sau nici atât. / S-a revelat o clipă Cel Ascuns. / Dar cât a fost, a fost îndeajuns / Să-mi smulgă lațul morții de la gât. / Verdeață-n jur. Copaci. Și flori. Și-un cer / În care urbea-ntreagă se topea. / Sorbeam adânc. Eram. Și El era. / Și-aștept să vină iar de nicăieri” (21).*

Nu sunt uitate nici tradițiile religioase de sărbători, îndeosebi de Sfântul Ilie, când lumea se aduna în zăvoi, la nedeie, și-l prăznuia pe Sfânt, după datină: *“Copii și bătrâni se priveau tremurând / în bulboane, / pluteau deopotrivă în ape și / nori, pluteau în vâltori diafane. / Viorile murmurau. Seara năvălea / dinspre râu, dinspre dealuri, / ne-nveleam în răcoare și-n vis, / ca niște sinucigași fericiți / ce coboară lin, tot mai lin, pe prundișuri, în valuri. / Încă din zori, ziua ne aduna în zâmbetul ei, / în cosmica ei desfătare. / Sorbeam vinul din cupe de flori, / așezați la o masă de-azur, între lună și soare” (23).*

Autorul pune în antiteză sărbătorile din zilele noastre, cu vin, lăutari și încăierări, oamenii uitând de faptul că e zi de sărbătoare religioasă și ar trebui să fie foarte pioși.

Pornind de la sintagma *Abisul cheamă abis*, autorul constată cu tristețe decăderea societății și a moravurilor până într-atât, încât valorile s-au răsturnat și tot răul nu mai lucrează în adânc, ci a ieșit la suprafață, făcând ravagii în lume. Cuvinte și sintagme precum: în zadar, hău, abis, ruină, urât, negură, plagă, neant, rumoare deprimantă, sordidă, ziua e monotonă și rea, chin, penitență, foarte mult negru, teroarea abisului, fântâna de vid, lumea ternă și murdară, otrava amintirii, blasfemii, crime, coșmaruri, cădere, moarte, adâncul, nimicirea, „abaddon”, demența, cumplete aduceri-aminte,

umbre, neagra lumină, semeni demonizați, tristețe, slăbiciune și disperare, dezgust, delir sinistru, agonie, un colț de lume în declin, satanice scuturi, întunecime, glodul zilei, lacrimi de gudron, precum și negativisme: niciodată, nicicând, niciunde, necine oglindesc stările de care este cuprins autorul, la vederea peisajelor devastatoare de azi, acolo unde erau oaze de frumusețe, cu flori și ierburi parfumate. Toate acestea alcătuiesc „*carnavalul vremii*”. Viziuni apocaliptice foarte sugestive sunt înfățișate în culorile cele mai sumbre, nu ca să înspăimânte, ci doar ca să atragă atenția, semnalul de alarmă asupra necesității schimbării mentalității și atitudinii față de viață, care este un drept dobândit și trebuie apărată cu orice preț. S-ar putea crede că autorul este un pesimist. Că e înrudit spiritual cu Bacovia. Dar nu, fiindcă același Eugen Dorcescu scrie versuri de o rară frumusețe și blândețe, dovadă a sufletului său delicat, doldora de sublim și iubitor de oameni. E o reacție firească la distrugerile ce se petrec în zilele noastre, atât din punct de vedere economic, cât și social și moral. Dar, mai cu seamă, durerea autorului este din pricina ruinării omului căzut în depravare, în lăcomie, în sete de putere.

Ce-i rămâne unui intelectual rafinat, trăitor în mijlocul cărților și al artelor frumoase, într-o societate unde accentul este pus pe nonvaloare?

Poetul este și rămâne un vizionar, un tribun, care-și strigă, cu glas de stentor, mesajul în Cetate. Uneori, chiar și făcând un rechizitoriu și o radiografiere fidelă a societății, pe segmentul de timp care i-a fost acordat de Creator. El nu stă cu mâinile-n sân. Cu forța de penetrație a cuvântului care taie, bate, șfichiuește, lovește aspru, dar și mângâie, alină, încurajează, ridică din țărână, poetul se află în poziția de militant pentru viață și pentru om, într-o lume în continuă prăbușire.

„Semenii / se demonizează dreptat. Strada e plină / cu umbrele lor, rătăcind în / neagra lumină. / Soarele însuși pătrunde cu greu / și topește / pasta aceasta ce fierbe, / duhnind, / diavolește. / Prin parcuri, câini și umane rebuturi / pângăresc orizontul, se-ascund / sub nevăzute, dar satanice scuturi. / Strada nu-i stradă, ci drumul / ce duce spre cădere și moarte ; / ziua nu-i zi, ci răgazul / cumplit ce doar de trecut ne desparte. / Viitor nu există. Casa nu-i casă, / scara nu-i scară. / Coborâm și urcăm. Ne cuibărim, ca în uter, / în teribila gheară” (25).

În această atmosferă, în această exasperare existențială izvorâtă dintr-un soi de mal-de-vivre, ochiul poetului privește cu tristețe florile abia deschise, dorind să uite, fie și pentru câteva clipe, de coșmarurile de zi și de noapte care au invadat viața însăși. Dar și florile par niște “*mesageri metafizici, ermetici, înfricoșători, / în lumina feroce*” (28). De fapt, autorul caută cu înfrigurare, în toate peisajele lumești, Paradisul pierdut. Vorbele *Ecclesiastului* sunt tot mai pătrunzătoare în trup și minte: Deșertăciune!

Goană după vânt! Totul nu e decât deșertăciune. Nimic nou sub soare! Citindu-l și recitindu-l pe Quohélet, îi răsar în minte fragmente din *”visul-veghe”*, un mesaj deloc optimist, o viziune asupra lumii, în căutarea aceluia *”abis de lumină”*. *”Nimic nou, nimic vechi între / cer și pământ” (61)*.

Înstrăinarea poetului, chiar și la el acasă, dar mai cu seamă printre străini, îl face să cadă în mrejele tristeții, ale angoasei existențiale și deprimării: *”Nu mă mai simt în țara mea acasă. / Nu sunt acasă nici printre străini. / Dă-mi Tu, Cel Veșnic, țara luminoasă / În care fi-vom înșine lumini. / Aici, mânați de-al beznelor harapnic, / Huliți de semeni, sfâșiați de câini, / Gustăm plângând din trupul sfintei pâini, / Dorindu-ne plecarea cât mai grabnic. / Și eu, asemeni, pentru-a câta oară / Cuvintele profetului le spun ?/Destul. Mă ia ! Căci nu sunt eu mai bun / Decât strămoșii mei de-odinioară” (37)*.

Nimic mai trist decât această realitate care înăbușă spiritele să se înalțe.

Drama existențială nu este numai a poetului, dar a întregii intelectualități și a celorlalte clase ce trudesec în zadar.

A aștepta ca mânia divină să se dezlănțuie, nu este o soluție. Să ne amintim ce au făcut locuitorii din Ninive, în frunte cu regele lor, la avertizarea profetului. S-au întors la Dumnezeu printr-o pocăință aspră, înveșmântându-se în saci și presărându-și cenușă pe cap. Sau în timpul de dinainte de marele Diluviu. Oamenii își vedeau înainte de treburile lor și nimeni nu a luat aminte la spusele lui Noe, un om iubit de Dumnezeu. Nici măcar atunci când Noe și-a întocmit corabia, n-au vrut să știe, să asculte de avertizările lui.

Desigur nu este vorba de așa ceva în zilele noastre. Dar puțină mortificație și luare-aminte la semnele Timpului nu strică, din contră, sunt binevenite.

„Aici e spărtura prin care / providența inundă istoria, / aici, unde sângele pătează pavaje și / ziduri, înroșește memoria. / Aici, unde sufletul contemplă / cu spaimă tavanul de fulgere, / ca pe-o dorită, teribilă, mântuitoare / mirungere” (25).

Ce ar avea de făcut un creator în tumultul orașului, doldora de zgomote de tot felul? Unde să-și găsească liniștea și dorința creației, când totul e infestat, invadat de *”minciună și ură și moarte”*? Și unde este acea *”frumusețe care poate salva lumea?”* Desigur, alinarea n-o poate afla decât în Dumnezeu: *”Casa mea e o insulă pustie, /un luminiș de pădure. / Iar eu sunt un pustnic, cu trupul / secat și cu pletele sure. / Nu-mi trebuie semeni, nu / mai vreau să citesc nici o carte. / Căci și unii și altele nu-nseamnă*

decât / minciună și ură și moarte. / Ascult marea sau vântul unduind în văzduh, / murmurând noaptea-ntreagă. / Duhul îmi picură-n suflet / indicibila-i vlagă. / Somnul e-asemenea veghei, veghea / e-aidoma somnului. / Totul se-amestecă./ Totul e pur, ne-nceput, / în grădinile Domnului. / Am uitat cine sunt. Mi-am uitat pergamentul, / mica glorie, pana. / Stau, în zori, plin de rouă, pe prag. / Și privesc : Domnul străbate poiana” (32).

Metafore notabile precum: “vâltori de azur”; “alcoolul luminii”; “a solitudinii înfinită splendoare”; “peștera sufletului”; “O lumină scăzută, cu iz de primăvară” se regăsesc la fiecare pas, dând un plus de farmec cărții.

Eugen Dorcescu – un poet neliniștit, reflexiv, care nu poate rămâne indiferent la ravagiile răului din jur, un om care înoată prin vâltorile zilei și ale nopții, cu singura dorință de a-și desăvârși trecerea prin creație. În pelerinajul său către Ierusalimul ceresc, omul este supus multor încercări și trebuie să le învingă pentru a ajunge la ținta finală.

Și încă o autodefinire: “În sufletu-mi nocturn și luminos, / Eu însumi stau în stratul său de jos, / Pe când tot eu aș vrea să fiu, dar nu-s, / În străvezimea lumilor de sus. / Nu-s nici la mijloc. Nu sunt nicăieri. / Sunt un șirag de zboruri și căderi, / O dâră sângerie în abis, / Scris și nescris pe-al duhului zapis. / Amestec sunt de bine și de rău, / Desprins și nedesprins de chipul Tău” (43).

În același ton, autorul se întreabă, de bună seamă, retoric: “De ce sânger și umblu sub / tăiosul zenit ?” Și răspunsul vine, în același poem: “Tot ce-am fost și-am / trăit, / tot ce sunt e, de fapt, un / regret nesfârșit” (47).

Concluzia oferită este un fel de determinism, un fatuum, de care omul nu are cum să scape: “Nu-i nimeni vinovat. Așa ni-e scrisa. / Dar chipul, ros de vremuri, plânsu-mi-s-a / Când îl zăresc cum, delirant, își duce / Destinul amânat lângă o cruce. / **Scriptura** spune : Strângi exact ce sameni. / Pe-ogoare cresc ciulinii tot mai zdraveni / Și-agonizează câini și infraoameni” (52). Și în alt poem: “Aceasta-i rânduiala : Va urca / Ins după ins, la rând, Golgota sa...” (53).

E necesar de precizat că Eugen Dorcescu nu merge pe nici unul din drumurile bătătorite de înaintași, el nu este un scriitor de clișeu, originalitatea lui constă în chiar frumusețea și robustețea limbajului, uneori frust, dar vioi, antrenant, fără să imite pe nimeni. În acest sens, el este cât se poate de original, chiar dacă știe că nu poate să placă tuturor, își păstrează fiorul liric și metaforic propriu, fără să țină cont de canoane, de școli, de grupări literare. Cu adevărat este un scriitor neasemuit.

Cu atât mai puțin îi pasă de opinia criticilor.

În felul acesta își păstrează intactă forța de creație și originalitatea.

Când nu scrie poezie cu rimă, Eugen Dorcescu își menține ritmul interior și măsura și folosește rime întâmplătoare pentru eufonie și pentru frumusețea întregului. Toate poemele au un tâlc care se apropie de morala fabulelor, în orice caz, finalurile sunt edificatoare și neașteptate prin asociațiile spontane pe care autorul le face pentru a trage o concluzie pe măsura conținutului poeziei. Toate poemele au cel puțin un dram de filozofie în ele și te invită la meditație: “*semnificația întâmplărilor, / nu știm ce înseamnă / sens, întâmplare*” (68). Este foarte important să cunoaștem aceste “*fărâme de sens*”, pe care “*vântul le / poartă, pe care / apa le duce ./ Apoi, vântul și apa, / la rându-le, / coboară, fluturând, / în neant, ca niște pânze de ceață, / ca niște eșarfe. / Aceasta e desăvârșirea / nimicului. / Tatăl poate exista / fără lume. / Dar lumea / nu poate / exista / fără Tatăl*” (69).

Iată, aceasta este noima, sensul existenței umane și axioma aceasta este universal valabilă.

Poetul ne poartă în lumile “*fără de vreme*” și “*fără de hotar*” și, pe urmele pașilor lui, aflăm urmele lui Dumnezeu.

Versuri admirabile, precum: “*Muntele poartă sfeșnicul lunii / pe piept*” (57). Un alt mesaj la fel de important este acesta: ***trăim fiecare sub semnul sfintei cruce***: “*Pe casa de-alături e / desenată o cruce. / Pe cealaltă, la fel. Drumul însuși / colindă din răscruce-n răscruce. / Munții revarsă nori de / tămâie din imense potire. / Ceva din noi știe, ceva din ei / știe că totul e doar răstignire. / Vântul (sau Duhul) ne-o spune / când vine, ne-o spune când / iarăși se duce. / Lacrima chiar, căzută pe piatră, / are formă de cruce*” (60).

Motivul sfârșitului lumii, Armagedonului, se regăsește în unele poeme, ca lupta supremă dintre bine și rău. Dar cel mai obsedant sentiment este cel van, de zădărnicie: “*Din nou răsare soarele-n zadar. / Și, ca și ieri, zadarnic va apune. / Zadarnici sori, zadarnicele lune / Măsoară-un timp zadarnic, iar și iar. / Zadarnic ieși în prag. Zadarnic pleci. / Și-apoi tenorci. Și iar le faci cu schimbul. / Străbați în van zadarnice poteci, / Căci spațiu-i mai zadarnic decât timpul. / Și tu ești mai zadarnic decât tot./ Și totu-i mai zadarnic decât tine. / Strivite de mesajul cosmo-glot, / Cuvintele, sărmanele, nu pot / S-absoarbă taina tainicului cod – / Și vin la ușa Tainei să se-ncline*” (66).

Eugen Dorcescu știe că: “*Cea mai sigură / cale către / cunoaștere / e suferința*” (67). De aceea, acceptă, în numele acestei suferințe ispășitoare proprie omului, orice nedreptate.

”*Un om și o cruce*”. Autorul își recunoaște condiția umană și se supune voinței Celui care l-a creat și i-a dăruit-o. Pentru autor, întunericul e

însăși lumina sau invers: “*la acel intuneric profund, / absolut, / la acel intuneric perfect, / care-i însăși lumina*” (71). El are și o definiție proprie a luminii: “*Lumina – substanță / a eternității*” (76).

Poeziile cu conținut mistic sunt de o frumusețe fără cusur, mai ales cele care vorbesc despre biserică, despre icoane, credință, fânul din curtea bisericii, obiecte de cult, moaște, cruce, lumânare, prescuri și celelalte care asigură ritualul Sfintei Liturghii. Unele imagini sunt atât de frumoase, încât par a fi o pregustare a Paradisului. Și, de fapt, aceste poeme sunt cele mai reușite, mai emoționante, tinzând către desăvârșirea ființei. Lumina, desigur, are și aici, rolul primordial.

“*E atâta lumină! / Toată făptura / Îl așteaptă pe Domnul să vină. / Munții, colinele, / Poiana, izvorul, / toate-și clamează, / în limbajul luminii, / nerăbdarea și / dorul. / Oamenii doar, / covârșiți de lumină, / par gârbove semne, / hieroglife de tină. / Au uitat că sunt / duh, / că în ceruri își au / și Stăpânul și / casa*” (81).

O serie de poezii sunt închinată Duhului, “*Duhul, Ruah, / izvorând, / printre stropii de aur, / dinspre amurg, / dinspre grota / luminii*” (85). “*Numai Duhul / se poartă / pe deasupra genunii*” (91).

Tema morții este și ea prezentă în aproape toate poemele, ca o surdă amenințare de care trebuie să țină seama fiecare: “*Cat drept aceea-n sinea mea și zic: / Ființa întru moarte nu-i nimic / decât reminiscență și-așteptare*” (Chipul).

Dintre toate motivele abordate, cel legat de suflet este cel mai frecvent. Ce altceva este sufletul, pentru poet, decât “*un straniu amestec / de-azur și lentoare letală*” (97)?

Ultima parte a volumului este alcătuită din mai multe poeme tematice, ample, cu următoarele titluri: 98 (Chipul); 99 (The ashes man) ; 100 (Adam); Rugăciunea regelui Manase ; Epilog; O arhi-amintire; Totem; Elegie; Cântec miezonoptic; Nirvana; Añoranza; Progres; Heiligenblut; Fiul risipitor.

Rugăciunea regelui Manase pare a fi un psalm de pocăință în care suveranul cere îndurare. Autorul vine cu precizări în ceea ce privește acest text liric: “*Stihuire după ultimul text din Vechiul Testament. Manase a domnit în Ierusalim, între anii 693 și 638 î. Hr., iar rugăciunea sa a fost înălțată pe când se afla rob în Babilon (IV Regi 21; II Paralipomena 33).*”

În integralitatea lui, volumul *111 Poezii* al prodigiosului scriitor Eugen Dorcescu este o reușită din toate punctele de vedere. Citindu-l, ești inundat de “*o fericire genuină*”, care întârzie mult după ce ai întors și ultima filă. Ceea ce nu e puțin, dimpotrivă.

***EUGEN DORCESCU, 111 Poezii**, Antologie de autor, Editura Calameo, 2013.

3 septembrie 2013

Națiunea, 8 septembrie 2013

AL. FLORIN ȚENE:

ÎNȚELEPCIUNEA CA REFLECȚIE CONTROLATĂ ÎN POEZIA LUI EUGEN DORCESCU

Eseist, critic, istoric literar și nu în ultimul rând poet, Eugen Dorcescu în volumul de poeme “Poemele bătrânului”, (bilingv, română-spaniolă, în traducerea autorului și a Rosei Lentini), apărut la Editura *Semănătorul*, 2010, ridică reflecția lucidă la rangul de evocare ducând efectul liric la un reflex psihologic. Relatarea poetului, aflat sub mantia gogoliană a bătrânului, este o operație chirurgicală pe sufletul viu: “cadavrele încă vii erau pline,/ din creștet până-n tălpi, / cu viermi lungi de/ sudoare”. Întâmplările au o formă superior tragică, întrucât sunt trăite gustând ”în singurătate, acronia/ obligat, totuși, prin pârghia/ necruțătoare a gravitației, / să rămână fixat într-un loc, într-un topos, în spațiul/ de care nu-l mai leagă nimic,/ în afara repulsiei”.

Eugen Dorcescu este un poet gnomic și esoteric, un histrion fantast care se simte foarte bine în sihăstria sa. Poetul hălăduiește prin “timpul- criminal nevăzut,/ adânc împlântat/ în inima spațiului, adânc/ împlântat în trupul bătrânului”. Bătrânul fiind Poetul, înțeleptul în vrajbă cu destinul său, cu timpul și spațiul. O întreagă filozofie stăpânește imaginația poetului și-n decorul halucinant al periplului său timpul îl colindă “prin coșmaruri/ ca o hienă”. În coșmarurile sale bătrânul poet trece printr-o confuzie simbolică, prefigurată în imagini ale decrepitudinii, dând la iveală nostalgia discretă a purificării: ”nici un moment, n-a/ părăsit masa de ceață și fum/ a lui Thanatos “, nici

atunci “când primăvara nu-i altceva decât o/ invazie subterană de/ viermi”.

Spiritul însetat de transcendență caută dizolvarea în elementar, sinteza fastuoasă a contradicțiilor, fiindcă poetul are: ”o singură sărbătoare, un/ cântec ce leagă trup, / suflet și cosmos, un/ imn adresat solidarității astrale,/ eliberarea durerii, luminii, / o sărbătoare ce începe cu/ tine și se-ncheie cu / tine“.

Prezentul volum își trage seva dintr-o filozofie sceptică, adâncă și incurabilă despre viață și moarte, maximalizând aparența prin confruntarea ei cu absolutul. Întâlnirea bătrânului cu tinerii, practic, este o oglindire a propriei tinereți. Toate iubirile sale, marea, lumina, culorile, femeia, sunt sensul înalt al lucrurilor întrevăzut în eternitatea nimicului.

Volumul este o alegorie a disoluției omului în contextul eternității universului, este o mirare în fața propriei vieți, sfâșiată în luminiscente apoteotice, în “statutul său ontologic“ al spiritului. Spre sfârșit bătrânul “simte boarea unei noi/ înțelegeri, / presimte / vârtoarea, zborul / extazul-încă incert-al/ acelei „cognitio Dei/ experimentalis”.

Apocalipsa spiritului e o formă de sacrificiu al lucidității, o jertfă a cunoașterii.

De o mare sensibilitate sunt scenele încărcate de mister, umplute de substanța vitală, prin care trece un fior ca firul nevăzut al vieții.

Eugen Dorcescu e unul dintre puținii poeți din literatura noastră contemporană cu vibrație metafizică adevărată, aflat mereu în disputa dintre trăire și cunoaștere.

Cluj, 18 ianuarie 2011; Semănătorul, 19 ianuarie 2011

Luceafărul românesc, 1, 28 ianuarie 2011

MARCEL TURCU:

TRANSCENDENȚA DEVIATĂ*

În cele ce urmează, încercăm un modest comentariu critic asupra volumului de poezii, intitulat *Moartea tatălui* al scriitorului Eugen Dorcescu, apărut la Editura Marineasa – 2005 – Timișoara. Tema, ca și titlul au generalitatea lor și, deci, pot irupe de oriunde și oricând, cu forțe egale. Cu o prefață sensibil-analitică, a lui Ion Arieșanu, volumul imprimă și se imprimă în șapte trepte distincte, de la acel amor-fati (îndeplinit) al tatălui, până la problematicile prime și secunde ale fiului – treapta a șaptea, inserată angoasei existențiale continue. Treptele se duc și revin ciclic, eul complex și unitar trebuind să intre prin față în cerc și din interior să parcurgă circumferința (v. și afirmația filosofului creștin contemporan A. Scrima, privitoare la dinamica spiritului creator).

Conjuncția moarte-viață

Prima dintre categoriile existențial-metafizice fiind nașterea și moartea, “fiul și tatăl surzând “ca zefirul, în fosta-ne casă” (p. 27) – tatăl locuind acum în două locuri deodată, spațiul rămânând în transluciditate și purgare, “locatarul” din “interior” fiind obligat a rămâne “perplex,” conștient și inconștient, totdeodată. Freud numea relația tată-fiu complex nuclear, cu regretul psihanalistului privind moartea tatălui, declinat în lucrarea “Interpretarea viselor”. Se vede că moartea, ca și viața, inițiale și inițiate, sunt fundamentale trăite, de vreme ce poetul, de astă dată, ne spune, flagrant, “că tatăl nu poate fi recuperat prin senzații” (p. 25). Apoi, inducând pantema metafizică, fiul deciptează totuși procesul unei morți “calme”, versurile sugerând, atingând o clipă limită : staza ei finală – astfel apare pentru prima dată în volum acea privire fixă, care încearcă să-și ordoneze granulația.

Omul paradoxal

Omul empiric și paradoxal, de la antici, la Pascal și Bachelard, suportă în volum încă o valență a paradoxului: intruziunea raționamentului care “știe să nege”. Tatăl e aici atât în empirie cât și în “harul” morții. Părintele este încărcat empiric și transcendent, care rezistă, trăiește și moare exemplar prin forța negației successive. La ED totul e “subțire” inițial, prin

metamorfozare obținându-se cristalitatea. Acestea nu sunt doar versuri de linie, ci acolade epistemice, care încearcă să tempereze atât plăcile continentale (tatăl de ieri și de azi), cât și pe fiu – mult mai aproape de spațiile transcendente! Fiul, de câteva ori, tatăl, și aproape niciodată el însuși, poate doar să posedă “privirea de aici și de dincolo“ (v. și Plotin , cu al său “frumos care se retrage în privire“). Moartea, ca și viața, este “telurică și expansivă“ (p 28), ambele categorii fiind traversate de către fiu, prin spiritual, sau ca tată multiplu, postulat de scriitura și de natura lui derivate. Observăm cum perplexitățile și paradoxul devin “tari”, “puternice”, pentru fiul “zefiral”- capilar. Treapta I ne deschide, așadar, seriile transcendente viitoare.

“Lacrima”-vector întors

“Casa-cranium” cuprinsă în vers (p.30) dezvoltă lacrima în calitatea ei de vehicol material de acces. (Kafka, într-o misivă către tatăl său, la 1919, îi reproșează acestuia “răceala” și suferința – rictus schopenhaurian, ceea ce nu e cazul în volumul de față!). Casa-cranium precum și “inexistența in praesentia” sunt în volumul lui ED cavele de umbra din jurul ideii (v. și Mallarmé). Ajungem astfel în situația de a fi necesar să adnotăm eului segmentat, trunchiat, organic al fiului – harul ca viziune și credință. ED se relevă a fi și un vizionar al tăcerii orfice, delfice sau creștine. Sunt aici încorporate și componentele morții imnice, părintești, precum și traseul scrierii de sine, care devin eseu (v. Foucault).

Refacerea vindictivă a eului are densitate și gravitate, nefiind departe astfel de *Ecclesiast*, Horațiu etc. ...sau de Sfinții Părinți!

Ermetismul cuplului generic

De fapt, cu intelectualul și omul de spirit, și al spiritului, Eugen Dorcescu, nu suntem departe de nimic! Totul poate fi invocat sau revocat, dar echilibrul ideilor și metafora arhetipală sunt “legitățile” fundamentale ale acestei structuri lirice, carte și poet deopotrivă. *Moartea tatălui* consemnează “ruperea de nivel-ontologic” (Eliade), realizată de autor prin imanența discursului său liric. ED iese prin grandoarea și gravitatea textului din “somnul ermetic al tatălui“ (p.36), dar și al fiului. Soluția o găsim în insomnia vizionară a poetului, cât și în “clivajul“ său discret-metafizic. Perplexității îi corespunde, de aceea, racursul, grafica internă foarte sigură, grafică ce poate răni pe un lector inadecvat. Divinul consistă în “secțiunea de aur“ (p. 38), diafragma prețioasă dintre moarte și viață: e multă

metamorfoză, chiar alchimie, aici, în această figură serpentinată, ce nu aparține doar retoricii medievale, ci și unui punct Gordian al imaginarului poetic. În această privință, spiritul se așază unde “trebuie” (v. Sf. Pavel și Augustin). Deosebim la ED o formă ciudată, dar nu absconsă, de “protest”: poetul în exercițiul său spiritual își construiește rugăciunea de unul singur, față în față cu Deus Otiosus. În acest fel tatăl devine Tatăl, Creatorul Generic, iar poetul își domină “cosmosul” său. Dar, în amonteale volumului, crusta devine grea; depunerile sunt prudente. În treptele III, IV și chiar V – casa onirică devine “criptă” (p.43), adică esență încifrată, viață eliberată și semnificată. Până acum și până aici, ni se dezvoltă traseul auroral: zefir, cale, casă, memorie, criptă! Ce mare e Existența, Doamne, și ce puternic Ești, poate fi în acest punct, boltită sacral, vocea oricărui cititor care până acum a “tăcut”.

Serafismul planat

Dacă părinții nu se văd, fiul îi “vede”, adaptându-se “curții pustii” chiar fără Îngerul călăuzitor. Sau “dacă Îngerul ar fi om” – glosează suveran U. Eco în “Kant și ornitorincul”. ED păstrează asupra și deasupra poemelor un serafism planat, fără ca angelitățile exprese să-i fie uzuale. În volumul său sui-generis, ED știe, vrea și poate să realizeze kenoza, trecând singur pe sub enigmă și durere. Nu poate însă să “viseze oglinzi”, ceea ce i-ar repugna și marelui Borges ! Dacă le-ar visa, ar obține vidul!

“Oricum, sferturile le duc mai ușor”, ne spune direct, profesorul și eseistul Daniel C. Dennet în “Tipuri mentale”.

Eul creator recuperează

Poemul nu dizolvă nimic: el își asumă! Celelalte trepte (ale inițierii în poezie, Dumnezeu și moarte, adică-viață) închid un destin somatic și deschid abisul (care e în noi – din nou-Augustin). Deci fiul de azi are capacitatea să întregească sfera: “aspirația fiului e să devină sferă” – Origene! În *Epilog* (p.76) spiritul “tulbure” iluminează chipul fervent al tatălui, iar volumul acesta ori alte volume, în sinele lor, vor fi și mai acide, dar se vor reaprinde mereu, chiar dacă: “diferențierea duce la singurătată” (Jung - Arhetipurile!). Versuri paideumnice, cum spuneam, cu irizări de psalm. Fără a fi eminentemente doctrinar sau – și mai mult – dogmatic în fluxul său liric, ED – posedând vigoarea modernilor, care clasicizează esențial și creștin, alături de zeul și omul mereu regenerați, ritualizându-și într-o crispă de fond eul propriu – Eugen Dorcescu / îl reluăm nomotetic /

- este mai aproape de Rilke decât de Hugo. Metafora sa fluentă fiind una destinală: nu se retrage din fața destinului, odihnindu-se în destin precum adevărul! (v. și Heidegger-Parmenide –Hum. 2001). ED pare a ne sugera că Logosul întrerupt sau secționat se reface, arareori, dar sigur, fulgerător și puternic, căci destinul ne fulgeră – nu moartea și nici Cartea! Dacă n-ar crea precum o face, Eugen ar fi pe cale să devină *androsfinx*! Dar la poetul nostru himera scrisului se regrupează monolitic!

*Eugen Dorcescu, *Moartea tatălui*, Editura Marineasa, Timișoara, 2010.

Timișoara, 20 iulie 2010

Agero, Stuttgart, 4 august 2010; O carte pe zi, 3 decembrie 2010.

*

PERIMETRUL NOCTURN AL LIMITEI

/puncte de vedere pe marginea noului volum de poezii
al lui Eugen Dorcescu - *Elegiile de la Bad Hofgastein* -
Ed. Mirton, Timișoara, 2010 /

1 *Lirism escatologic*

Prezență sobră, cele 28 de elegii ficționează între: grafica lirică severă; regretul optim esențial; proiecția spiritului într-un cosmos grav, adică – între elegie, lino /Grecia antică: incantație lirică a breslei țesătorilor/ și threne: cântece funebre, pe un fond de lyra, precum cele invocate de poetul Athenaios/.

Dar, în text, rezonanța psalmică generală are menirea(mistului) de a armoniza “epica” vieții și a morții, încorporate – arhetipal – în părinți .

E prezent principiul escatologic (egiptean) KA – acel “ dublu “ al eteratului: v. mama, afectuos dispărută. Volumul se detaliază în tonusul restrictiv al misterelor orfice .

Dintru început, cele enunțate mai sus rezidă în categorii de referență, precum “ absența -care induce- frustrarea”, p. 13. Se moare acolo, ”spre sud, spre Achenpromenade, către râul cu arome de cimbru și mentă “/, unde ajunge-protejat- trupul mamei /.

Se moare sugestiv, întru materie celestă. Textul reface (parcă) drumul primejdios al mătășii pe un bun segment de existență.

Destinul omului e convergent cu “desprinderea de...”, precum în elegia a opta a lui

Rilke / v. Elegiile duineze/ :

Cine ne-a răsucit astfel încât,
Orice-am face, ne aflăm mereu în postura –
Celui care pleacă ...”

Muntele retras în vazduh, e – deopotrivă – “carne și duh” /p. 15. Se parcurge, nu prima, ci a doua evanescență - “spre mai sus”- cum se întâmplă cu fenomenul –metafizic- al “ieșirii din ascundere”/ Heidegger – atunci când și acolo unde Eugen Dorcescu gândește, în linie directă, metafizica !

2 *Eternitatea indusă și “macerată” în poeme*

Poetul își construiește absolutul, chiar dacă acesta “există”- din lut: viață; duh: spirit; cerul adamic: zeu (cenzurat).

În aceste condiții, eternitatea este-evident- trinitară. Cititorul are astfel imaginea deschisă a drumului învolburat al Crucii “pe sub apă”, ceea ce pare a fi o rugă adresată zeului “retras”- deus otiosus. Iată-l deci – pe om – a fi “Dumnezeul neașezat”, recunoscându-l aici, firește, pe Nietzsche. Neașezat- “până la râu și dincolo de râu”/10, vers ce păstrează consistența “mamei infinite”, de aici ori din zona mediană; de unde -măcar- nu mai putem fi “izgoniți” ! / Jankielevich : Paradoxul moralei /.

Fiind vorba de sfera liminală, de angelitate, întregul volum e un joc al îngerilor obstinați, cărora, poetul le impune, uneori, un deplin “statu quo”, pentru a-i tempera o clipă: “Într-un timp sideral, plouă pieziș”/ p 25.

3 *Tipuri și moduri ale Ascensiunii*

serpentine; arcul; scalaritatea :

“ vorbește de frunzele nukului, ce ne zburau împrejur îmbrumate “/21	sau	“ Cu doi ani înainte să moară, mama a locuit la noi peste iarnă “/ 31
--	-----	---

E. Dorcescu – acel criptograf al “ faliilor metafizice “/ v. p. 19/ - arborează o prudență scalară, prin care, noi, toți, acceptăm limita ! Aici, moartea/ mortificarea și apoi “refacerea strategică” nu sunt revoltă, ci penitență (lirică), psalmodiată în fiecare vers, cu smerenie... Acesta e “omul empiric și transcendentă”, de la B. Pascal la R. Caillois, “mișcat” ; descentrat, finalmente !...

4 *Comunicarea cu treptele inițierii*

Precum viața, moartea – și ea- se învață – ne spune, ceremonios, Eliade.

În textul lui Eugen Dorcescu, verb în prim plan nu există și – poate – nici acel *vis verbi* al lui Augustin, ci doar vocabule transparente, dar nu difuze, și asta e tot serafism, tot rugăciune, subscrisă fenomenologic, turnată într-un versant liric expresionist, maniera în care “curge” mai tot florilegiul elegiac al poetului.:

“Acestea au fost – către mine –
ultimele mamei cuvinte. “/22

De la “falii” la halou, nu se ajunge ! Nu! la “prăbușirea ființei sensibile “/ 20, ci – doar – la o plecarea; desprindere; trecere medulară, “pe sub grotele ude, împreună cu luna”/ 46.

Însă prin întregul volum străbate Personalitatea Mana: “sinele umilit” /Jung/ ce conduce Fluidul liric de la apetență la asceză și – “asceza purifică imaginația”/ St. Bernard- în vreme ce “existența decrează “ / R Caillois.

Dacă poetul și-a rezervat cel puțin două epiloguri în paginile finale, încercăm să conturăm acum și – epilogul cititorului !

Prin urmare, volumul acesta e mult mai liber “decât “Moartea tatălui”, apărut în 2005, la Editura timișoreană Marineasa, ambele însă fiind legate prin “agonia“ lor activă, factuală (agone- gr. înaintare, fapt !), de-asemeni aceleași fiind contaminate de un calm furibund.

În sine, poemele recente, ca “epistole către morții în viață“/23, își țintuiesc semenii în tăcerea lor fundamentală, aceștia fiind confrunțați cu moartea plurală, stadială. Aceste “epistole” se raportează prudent la o anumită “viclenie a istoriei”, în care, “plouă mai mereu și ... zadarnic” /25.

Lirismul “tacit“, fidel rugăciunii esențiale, pe traseul : viață-moarte- Dumnezeu – dezvoltă, pe planul expresiei, metafora arterială, programatic, inițiativă dinspre eul uman spre Samasara (id est egipteanul Ka), conturând o călătorie arhetipală, aproape alchimică, de la “biserica mamei”/27 la cosmosul ”relativizat“, levitația apărând astfel în demersul cultural-antropologic al textului.

Fie și “o moarte de mătase” /37/, firul ideatic e suficient de rezistent și de strălucit, pentru a sintetiza în felul acesta, “drumul mamei, tatălui, fiului”/ 45, prin degresiunea substanței imateriale ... În onoarea Samsarei, pledează și jubilația unor “fotografii” ale celor de “acasă” (și nu prea !), iconarii volumului, adevărate “fulgere în vid“, totul ca un joc (specular) de oglinzi, fie ele și ale unor îngeri irascibili.

Poem, elegii și volum omogen corelat, materie lirică (abstractă), dezvoltată în spectrul: deus otiosus-deus in corpore. Între timp și într-un loc se moare și se scrie simultan, cu o smerenie albă, subtilă. Poetul, în fond, își corelează totul, într-o statuie virtuală, de bronz sau, mai degrabă de ”mătase”, în care, noi, cititorii nostalgici ai soclului, îl recunoaștem pe poet !

Eugen Dorcescu, prin fiecare exegeza de-a sa ori volum de poezie publicat, abia poate singur percepe cât de mult își dilată orbitele !

“Nu există poezie pură, ci o sete veșnică de poezie“ / Paul Hazard- Criza conștiinței europene - Humanitas, 2007.

Timișoara, 11 ianuarie 2011

IULIAN CHIVU:

EUGEN DORCESCU ȘI TENTAȚIA FRUCTULUI INTERZIS

Cu volumul său de poezii apărut în 2010, *Elegiile de la Bad Hofgastein*, publicat la Editura Mirton din Timișoara, Eugen Dorcescu și-a pus semnătura, începând din 1972 (*Pax magna*, Ed. Cartea Românească), pe 37 de volume (unele în mai multe ediții) și pe alte câteva volume de traduceri - rod al unei activități literare bogate, dublate de o alta nu mai puțin remarcabilă, respectiv cea de cercetător științific principal al Filialei din Timișoara a Academiei Române. Originar din Târgu-Jiu, stabilit la Timișoara după absolvirea studiilor universitare, încununat mai apoi cu o teză de doctorat (*Structura lingvistică a metaforei în poezia română modernă*), poetul atrage atenția unor specialiști ai genului ca Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Marian Popa și este prezent în pagini de dicționare sau de istorie literară. Membru al Uniunii Scriitorilor din 1976, colaborează la cele mai reprezentative reviste literare din țară și în multe altele din afară. Vorbind numai despre parcursul liric al lui Eugen Dorcescu, putem spune că încă din *Culegătorul de alge* (Ed. Facla, Timișoara, 1985) poetul se anunță discret ca a fi ispitit de teme majore ale *fiind-ului* și esenței umane. Lucrurile acestea se vor confirma o dată cu *Psalmii în versuri* (Ed. Excelsior, Timișoara, 1993), dar mai ales cu *Omul de cenușă* (Ed. Augusta, Timișoara, 2002) și cu *Omul din oglindă* (Editura on-line Semănătorul, București, 2009), în care tragicul ineluctabil al „bătrânului” se reia dintr-o altă perspectivă în *Biblice* (Ed. Marineasa, Timișoara, 2003), din care reamintim poezia *În tăcere*: „N-a fost cu neputință. N-a fost greu./ Aseară am vorbit cu Dumnezeu./ La fel de clar, de simplu, de senin,/ Cum ai tăifăsuși cu un vecin.../ E drept că El tăcea./ Sau, mai curând,/ Iradia în fiecare gând,/ În fiecare șoaptă și impuls,/ În fiecare zbatere de puls./ Doar eu grăiam. Și iată că, treptat,/ Discursul în tăcere s-a mutat,/ Tăcerea s-a umplut de sens și țel,/ Tăcerea era drumul către El./ Așa-I vorbeam. Spunându-I tot, deschis,/ Așa-I vorbeam: Abis lângă abis”, iar nota de pe coperta a IV-a, semnată de Valeriu Anania, fiind suficientă pentru unii să-l alinieze pe Eugen Dorcescu unor poeți de genul lui Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic, Ioan Alexandru etc. Însă într-un interviu, consemnat de Constantin Buiciuc (*Luceafărul*

Românesc, 21 sept. 2008, *Banat*), poetul ține să precizeze : „Eu, ca autor care știe ce scrie, spun că poezia mea nu este, pur și simplu, religioasă (ce comod ar fi!), spre a nu zice că, de fapt, nu este deloc religioasă. Ar putea fi, eventual, definită drept mistică, adică întemeiată pe o trăire directă, nemediată de ritual, a misterului”.

Și în volumul *Elegiile de la Bad Hofgastein*, Dorcescu rămâne sub mirajul ființei, pe care o cercetează liric din perspectivă filosofică, fără a se îndepărta de trăirile mistice și observă, precum Johannes Volkelt (*Estetica tragicului*, Ed. Univers, Buc.,1978), că, de fapt, omul este singura făptură din univers care are conștiința efemerității sale. Elegiile lui Dorcescu au fost, pe drept cuvânt, apreciate a fi un mare poem al ființei, un prilej de reflecție, de disecție rațional-afectivă a unei culpabilități transparente, distorsionate în ecouri și reverberații: „mama s-a trezit, pentru/ o fărâmă de timp,/ și-a-nceput/să mă cheme./ M-a strigat, cu glas mare,/ pe nume./M-a strigat, de pe pragul, de pe/ culmea aceea,/ dintre lume și/ lume./ Apoi a recăzut/ în muta ei agonie/ și ne-a părăsit fără a primi/ vreun răspuns”. Îmi amintesc, fără să vreau, ce spunea cel pentru care libertatea înseamnă a-ți asuma ceea ce n-ai creat, Jean-Paul Sartre (*Existență și adevăr*, Ed. Polirom, Iași,2000): *Ființa i se dăruiește întreagă Pentru-Sinelui ca sine, ceea ce vrea să spună că iluminarea, în loc să risipească întunericul Ființei, îl iluminează ca întuneric* (p.117), or lucrul acesta este evident în *Elegiile* lui Dorcescu, fiindcă nu are decât să accepte ineluctabilul. „Aceasta-i cheia fericirii:/ să știi/ a întâmpina/ cu-ncredințarea și/ inocența/ unui prunc de o zi/ tot ce binevoiește/ a-ți da/ - că-s suferințe,/ că-s bucurii –/ Cel ce a fost,/ Cel ce e,/ Cel ce, de-a pururi,/ va fi”. Și de aici ne reamintim ceea ce *Ecclesiastul* avertiza: *Bucură-te, tinere, în tinerețea ta, fii cu inima veselă cât ești tânăr, umblă pe căile alese de inima ta și plăcute ochilor tăi; dar să știi că pentru toate acestea te va chema Dumnezeu la judecată* (11.9), observație pe care o detaliază Abelard în *Etica* lui, când vorbește despre păcatele spirituale și cele trupești (*hoc est, ex delectatione quam habet in carne, quaedam appetit, quae tamen iudicio rationis refugit, vel appetenda censet**). Numai că reverberația *Ființei* în *Spirit* este dată, precum în *Fenomenologia* lui Hegel, ca libertate absolută, unde *Spiritul* este *conștiință de sine* care înțelege că în certitudinea de sine stă *esența*. De data aceasta, esența se retrage în duioasă filiație, cu frânturi de gând: „ Cu doi ani înainte/ să moară,/ mama a locuit la/ noi peste iarnă/ și-am dus-o acasă/ în primăvară.” Sau: „În urmă c-un an,/ mama se pregătea/ să traverseze/ râul morții/ prin vad,/ înspre noua, invizibila-i/ casă./ Între ziua de-atunci / și ziua de-acum,/ e numai această/*cognitio mortis experimentalis*”. Neîndoielnic, poetul se situează undeva deasupra trăirii suficiente, în mai mult decât suficient (*meer dan*

genoeg), poate chiar în preamulul simțirii (*te weel*), de aceea el trăiește tot atâta dramă câtă cunoștință, după cum a spus și *Ecclesiastul*. Reflecția se șlefuieste în timp și în paralel cu trăirea: „Absența e-o prezență negativă./ E-un gol, o așteptare, o latență./ E moarte și viață, deopotrivă –/ Chiar Domnul, pentru simțuri, e-o absență”, se spune într-un *Prolog*. Versul atinge asertotica filosofică după care absența devine un anumit fel de „praesentia” în care își dau mâna deopotrivă moartea și viața, iar Dumnezeu nu cade sub simțuri (ceea ce este revelație nu este simț, după cum materia nu este spirit, judecând după antroposofia lui Rudolf Steiner). Poetul, într-un context dureros de concret („Tatăl a murit o/ singură dată./ Mama moare în fiecare zi”), constată o neputință transcendentală: „dacă mamei aș dori/ să-i trimit o scrisoare?/ Cum aș întocmi-o în/ idiomul acela, pe care/ nu-l pot vorbi nici viii,/ nici morții.../”, o imposibilă trecere de prag, ca să folosim un termen ce ține predilect de etnologie, pentru că între cele două lumi orice comunicare este imposibilă în afara unui sentiment numinos, în afara ritului și dincolo de mistică. Rememorările, aproape animiste, sunt emoționante, ca de pildă locul din perete, sanctificat de fotografia mamei: „e un loc unde-a stat,/ decenii în șir,/ *Vechea fotografie*./ Astăzi,/ din locul acela/ pustiu,/ se deschid/ nevăzute tuneluri de/ vid,/ către marele/ vid./ Casa-i pustie, livada-i/ pustie,/ existența-i inexistentă,/ pustie./ Din tot ce a/ fost,/ numai vidul/ acela,/ din zidul/ de nord,/ numai el nu/ acceptă să piară,/ numai el nu renunță/ să fie”, precum în *Duhovniceasca* lui Tudor Arghezi. Între lamentație și reflexie, ambele într-un registru liric grav, Eugen Dorcescu atinge profunzimi umane și sentimentale încărcate de semnificații ridicând poezia lirică, după ierarhia lui Hölderlin**, la rangul de metaforă a unor concepții ideale, a unor frământări neconținute ale efemerului și trece dinspre infinitatea particulară spre cea generală. Această trecere i-a fost prilejuită poetului de aceeași reflexivitate a ființei (sinteză misterioasă dintre viață și moarte) pe care o produce conștientizarea vremelniceii asupra sensibilităților subtile, într-o dramă a existenței: „În adâncul ascuns,/ sub iluzoria lume a/ slavei deșarte,/ *Ființa-i sinteza de nepătruns/ dintre viață și moarte*./ Și astfel,/ și astfel,/ și astfel,/ făptura-și continuă/drama”. Într-un liminal firesc al filiației, poetul, simultan ce „Eu nu-ncetez a/ fi viu./ Mama nu-ncetează/ să moară”, își urmează maica cu simțirea dincolo de contingent: „Ascultând cum, în/ noaptea de dincolo,/ duhul ei călătorea,/ cum lupta,/ spre-a ieși/ din *samsara*”. Iar dacă la nivelul conștiinței, în filosofia lui Sartre, se poate depăși existențialul nu către ființă (atinsă de o pasivitate compensatoare), ci către sensul ei, în registrul liric, Dorcescu, într-o nestăvilă tentație a fructului interzis, atinge culmi în care ființa nu mai poate fi *causa sui*., Mă întreb iar și/ iar:/ În ce chip poți plânge,/ cum poți a

deplânge/ pe cel care pleacă/ din propriu-ți/sânge?” După toate acestea, înfrânt în cuvânt, dar adâncit în gând, oscilez între o concluzie a lui Hölderlin (*lipsa semnificației este marea noastră suferință*) și cuvântul Ecclesiastului despre eterna temă a deșertăciunii deșertăciunilor.

Note:

*Din desfătarea pe care o obține prin trup, spiritul dorește tocmai ceea ce se retrage din calea judecării raționale, socotind că trebuie să dorească tocmai asta.

** „Poezia lirică, aparent ideală, este naivă prin semnificația ei. Ea este o continuă metaforă a unui unic sentiment. Poezia epică, aparent naivă, este eroică prin semnificația ei. Poezia tragică, aparent eroică, este ideală prin semnificația ei. Ea este metafora unei concepții ideale”(Pagini teoretice, ed. II-a, Ed. Paralela 45, Pitești, 2003, p. 80).

Agero, Stuttgart, 24 februarie 2011; Observatorul, Toronto, Canada, 10 martie 2011; Banat, 2, 2011; Caligraf, 2, 2011; Constelații diamantine, 4, 2011

ILINCA ILIAN:

CAMINOS DE LA MISTICA

Siguiendo un rico filón de la poesía rumana, la poesía mística, cuyos hitos más importantes en el siglo XX son Tudor Arghezi (en una parte de su producción) e Ioan Alexandru (plenariamente), Eugen Dorcescu deja constancia de la vigencia en la actualidad de una poesía concebida como camino interior, de acendramiento sensual previo, espera de la revelación y aspiración a la unión espiritual extática. Son las etapas de la *vía unitiva* clásica, se podría decir, y de ser vista así, la poesía de Eugen Dorcescu no representaría más que un eco tras siglos de los arrojados buceos en las noches oscuras del alma o de las aéreas-serenas ascensiones al son de una música extremada, con su clímax oximorónico en una muerte que da vida. Entre el camino espiritual clásico y el actual, emprendido por el poeta de Timisoara, los siglos han venido interponiendo una diferencia radical, que Dorcescu llama, en un lúcido ensayo intitulado "La poesía místico-religiosa. Estructura e interpretación", la emergencia del paganismo primario, manifestado por idolatría y demencia, que expulsan a sabiendas el espíritu

y establecen su morada en la nada. Es el reino de lo cantitativo, la rebelión proletaria del sensualismo, la gerencia infatuada de la razón que, considera el poeta, más que vigilar, no hace sino conservar una clase dañina y absurda de sueño. Para Dorcescu, por supuesto, no se trata de hacer marcha atrás, de negar *in corpore* el conocimiento sensible y racional, sino simplemente de restaurar la verdadera jerarquía materia – alma – espíritu, con sus correspondencias epistemológicas conocimiento sensual – intuición – revelación. Los actos más anodinos, las contingencias bellas o tristes de la vida, un viaje, unos paisajes o unas caras serán así rescatados de su inanidad deprimente. "Lo ideal sería que, en la poesía, el alma y el espíritu se den juntos, claro, absorbiendo también, en su dinámica, lo sensual en tanto peldaño de conocimiento sensible (no intuitivo, no revelado)", dice Dorcescu. Porque, afirma él de nuevo, así como se puede escribir para deleitarse y tomar apuntes sobre la (in)existencia de arroyos, nubes, situaciones y emociones, también es posible escribir para englobar en sí, y en el propio texto, el vacío que está detrás de lo que los sentidos ofrecen y, oscuramente, también existe la posibilidad de atravesar este vacío en la plenitud de la revelación. Está demás decir que el primer tipo de poesía está por completo ausente de su producción, y que sus reiterados asedios ontológico tienen que ver con los dos tipos superiores: una poesía en que la angustia, consustancial al alma despierta, atestigua el acercamiento al Ser, una poesía que confiesa la inminencia de la revelación para el ser humano. Subrayamos: inminencia de la revelación, porque la espiritualización es siempre en potencia; consustancialidad del alma y de la angustia, porque sólo ésta se manifiesta y es en acto. La poesía de Dorcescu es poesía mística en una época post-existencialista, porque si bien confía de que el hombre es "ser para la redención", el poeta sabe que esta confianza proviene de un "ser para la muerte".

La opinión de Tenerife. El vuelo de Ícaro, Tenerife, Spania, 28 martie 2009.

ANDRÉS SÁNCHEZ ROBAYNA :

EUGEN DORCESCU ENTRE LA ESENCIA Y LA EXISTENCIA

Lo primero que habría que decir, ante un libro tan peculiar como el que el lector tiene ahora entre sus manos, es que no hay que dejarse llevar por lo que el título —tan atrayente en su simplicidad— parecería indicarnos en primera instancia. *Poemas del viejo*, en efecto, remite en seguida, aparentemente, a versos que se escriben en la etapa final de una vida, y que pueden abordar temas muy heterogéneos. Versos de ese tipo —quiero decir, versos correspondientes a esa fase última de la vida, y de temática muy variada— los escribieron Lope de Vega y John Donne, Goethe y Victor Hugo, Giuseppe Ungaretti y Jorge Guillén. A la etapa final de Lope, por ejemplo, se le ha querido dar el nombre de «ciclo *de senectute*», por más que en él no todo fueran actitudes ascéticas y *meditatio mortis*: también hubo espacio y tiempo para el juego, la risa, la parodia. Si pensamos, por el contrario, en Ungaretti y su libro de 1960 *Il taccuino del vecchio*, lo que observamos es el conjunto de las obsesiones que ya conocíamos en libros anteriores del poeta italiano, ahora bajo la «mordedura» (*l'addentare*) del tiempo y sus estragos. «Yo creo —escribió Ungaretti— que en la poesía de la vejez no se da la frescura, la ilusión de la juventud, pero creo que se da una suma tal de experiencia que se llega —y no siempre se llega— a encontrar la palabra necesaria, se consigue la poesía más alta.» Pero los temas del *taccuino*, reconozcámoslo, seguían siendo muy variados: la soledad, el dolor, el corazón que aún ama.

En los *Poemas del viejo* de Eugen Dorcescu estamos ante una realidad o un mundo bien diferente. Desde la pieza inicial, lo que en ellos se aborda y se explora es la experiencia misma de la vejez, esa dramática realidad de un ser que, de hecho, no vive, sino que se sobrevive a sí mismo, como se nos dice en un momento dado. Claro está que aparecen aquí, de manera paralela, otros temas (desde la corporalidad hasta la «niebla» de Thánatos), pero todos ellos giran en torno al significado de la vejez, una vejez que llega al final de «la aventura incomprensible de la existencia». De ahí el sostenido dramatismo de estos versos, su profundidad que es, al mismo tiempo, angustia y voluntad de conocimiento. Del viejo se habla aquí siempre en tercera persona («El viejo conoce exactamente...», «el viejo observa», «el viejo se obstina...»), como si esa distancia permitiera a la voz lírica objetivar la realidad de la que habla, el mundo de ese ser «trágico y desgraciado» inscrito entre el aire y la ceniza. Pero también hay aquí belleza, una «belleza desgarradora» del ser consciente de su finitud y de la solidaridad y la armonía del cosmos. La existencia aguarda su fin, y se entrega a él para que tenga lugar el flujo eterno del cosmos, para que el ser pueda ascender «los peldaños eternamente jóvenes de la eternidad».

Cuando, en la primavera de 2009, leí por vez primera —y por un feliz azar— la poesía del rumano Eugen Dorcescu (Timisoara, 1942), no pude menos que experimentar la sensación de estar ante un autor en el que convergen algunas líneas esenciales de la lírica moderna. Una honda exploración del sentido de la trascendencia —a veces inseparablemente unido a las lecciones de la mística occidental— se da la mano, en esta poesía, con una poderosa búsqueda metafísica («metafísica, no filosófica», insistía Juan Ramón Jiménez) cuyo centro o eje es el ser frente a la eternidad. La gran tradición de la poesía rumana, desde Mihai Eminescu hasta Tudor Arghezi —una tradición que en España, o en lengua española, conocemos, por desgracia, de manera hartamente insuficiente—, se ve asumida en cada verso de Dorcescu, acrisolada en cada una de sus palabras, y enlaza con algunas de las grandes preocupaciones que, desde Mallarmé hasta Luzi o Bonnefoy, determinan el lenguaje y el mundo de la más viva poesía europea de la modernidad.

No será inútil llamar la atención sobre Dorcescu como poeta europeo, por mucho que las condiciones sociales y culturales de su país, durante demasiados años, lo hayan aislado en gran medida en los límites de su lengua, y sólo en los últimos tiempos esta obra haya empezado a ser conocida en el resto del continente. Porque lo importante es que en la obra misma de Dorcescu están puestas algunas de las claves más hondas de la modernidad poética, y de manera muy especial lo que Mario Luzi ha llamado «la dialéctica entre la existencia y la esencia», esto es, el necesario intercambio entre la experiencia vital misma y el fondo ontológico en el que esa existencia se inscribe. Del equilibrio, de la solidaridad entre esos dos planos, depende la palabra poética; una dialéctica, en efecto, «sin la cual —añade Luzi— la poesía, al menos en nuestro sentido, no tendría lugar».

El lector no sólo asiste en estos *Poemas del viejo* a esa dialéctica sino que se sumerge en ella, la siente agitarse en la conciencia, entre ese senequismo (aquí a veces muy estricto) que toda meditación sobre la finitud implica necesariamente en nuestra tradición y un agudo sentimiento del drama, no menos característico de una parte muy significativa de esa tradición, y no sólo en su admirable fase barroca. Eugen Dorcescu nos sitúa ante ese drama con palabras al mismo tiempo desnudas e inquietantes, unas palabras que no renuncian —no pueden renunciar en modo alguno— al sentimiento del misterio, como si éste fuera el sentimiento más constitutivamente humano, nuestra más viva posesión sensible.

Poemas del viejo: palabras entregadas, sí, «a la liberación, al dolor, a la luz», según se lee en una de las piezas. Pero también, y ante todo, entregadas al misterio, a ese espacio (y a ese tiempo) entre existencia y

esencia que nos constituye, y del que la palabra poética está llamada siempre a ser un bello, irradiante, insustituible testimonio.

Tegueste, Tenerife, 15 de noviembre de 2011

*

EUGEN DORCESCU ÎNTRE ESENȚĂ ȘI EXISTENȚĂ

Ce ar fi de spus, mai întâi, în prezența unei cărți atât de neobișnuite precum aceea pe care cititorul o are acum în mână*, este că nu trebuie să ne lăsăm purtați de ceea ce titlul – atât de atrăgător în simplitatea lui – ar părea să indice într-o primă instanță. *Poemas del viejo – Poemele bătrânului* trimite, într-adevăr, de îndată, și aparent, la versuri ce se scriu în răstimpul din urmă al unei vieți, și care pot dezvolta teme îndeajuns de eterogene. Versuri de acest tip – vreau să spun, stihuri ce corespund acestei ultime perioade a vieții, și cu o tematică variată – au scris Lope de Vega și John Donne, Goethe și Victor Hugo, Giuseppe Ungaretti și Jorge Guillén. Etapa finală a lui Lope, de exemplu, s-a dorit a fi numită “ciclul *de senectute*”, chiar dacă în acesta nu totul a vădit atitudini ascetice și *meditatio mortis*: au existat de asemenea spațiu și timp pentru joc, râs, parodie. Dacă ne gândim, dimpotrivă, la Ungaretti și la cartea sa din 1960 *Il taccuino del vecchio*, ceea ce observăm este reunirea obsesiilor pe care deja le cunoșteam din cărțile anterioare ale poetului italian, plasate acum sub “mușcătura” (*l’addentare*) a timpului și sub ravagiile sale. “Eu cred – scria Ungaretti – că în poezia bătrâneții nu există prospețimea, iluzia tinereții; cred, însă, că există o asemenea însumare a experienței, încât se ajunge – și nu se ajunge întotdeauna – la găsirea cuvântului potrivit, se atinge poezia cea mai înaltă”. Dar temele din *taccuino*, s-o recunoaștem, continuau să fie diverse: singurătatea, durerea, inima ce încă iubește.

În *Poemas del Viejo – Poemele bătrânului* de Eugen Dorcescu suntem în fața unei realități ori a unei lumi foarte diferite. Chiar de la piesa inițială, ceea ce se abordează și se explorează în ele este experiența însăși a bătrâneții, această dramatică realitate a unei ființe care, de fapt, nu trăiește, ci își supraviețuiește sieși, așa cum ni se spune la un moment dat. Desigur,

apar, în paralel, alte teme (de la corporalitate până la “negura” lui Thánatos), dar ele gravitează, toate, în jurul semnificației bătrâneții, o bătrânețe ce ajunge la capătul “aventurii de neînțeles a existenței”. De aici dramatismul susținut al acestor versuri, profunzimea lor, care este, în același timp, angoasă și voință de cunoaștere. Despre bătrân se vorbește întotdeauna la persoana a treia (“Bătrânul cunoaște exact...”, “bătrânul a observat...”, “bătrânul se încapățânează...”), ca și cum această distanță ar permite vocii lirice să obiectiveze realitatea despre care grăiește, lumea acestei ființe “tragice și nenorocite”, înscrisă între văzduh și cenușă. Există, însă, de asemenea, frumusețe, o “frumusețe sfâșietoare”, a ființei conștiente de finitudinea ei și de solidaritatea și armonia cosmosului. Existența își așteaptă sfârșitul, și se predă lui, pentru a avea loc fluxul etern al cosmosului, pentru ca ființa să poată urca “treptele veșnic tinere ale eternității”.

Când, în primăvara lui 2009, am citit pentru prima oară – și printr-un fericit hazard – poezia românului Eugen Dorcescu (Timișoara, 1942), am experimentat senzația de netăgăduit că mă aflu în fața unui autor în care converg unele direcții esențiale ale liricii moderne. O adâncă scrutare a sensului transcendenței – uneori inseparabil unit cu lecțiile misticii occidentale – își dă mâna, în această poezie, cu o viguroasă căutare metafizică (“metafizică, nu filozofică”, insista Juan Ramón Jiménez), al cărei centru sau axă este ființa în fața eternității. Marea tradiție a poeziei române, de la Mihai Eminescu până la Tudor Arghezi – o tradiție pe care în Spania, sau în limba spaniolă, o cunoaștem, din nefericire, cu totul insuficient – , se vede asumată în fiecare vers al lui Dorcescu, sublimată în fiecare din cuvintele sale, și se leagă cu unele dintre marile preocupări care, de la Mallarmé până la Luzi sau Bonnefoy, determină limbajul și lumea celei mai vii poezii europene a modernității.

Nu va fi inutil să se atragă atenția asupra lui Dorcescu ca poet european, în ciuda faptului că împrejurările sociale și culturale ale țării sale, pe durata prea multor ani, l-au izolat, în mare măsură, în limitele propriei limbi, și doar în vremea din urmă această operă a început a fi cunoscută în restul continentului. Fiindcă important este că în creația lui sunt puse unele din cheile cele mai adânci ale modernității poetice, și într-o manieră foarte specială ceea ce Mario Luzi a numit “dialectica dintre existență și esență”, adică necesarul inter-schimb dintre experiența vitală însăși și fondul ontologic în care această existență se înscrie. De echilibrul, de solidaritatea dintre aceste două planuri, depinde cuvântul poetic; o dialectică, într-adevăr, “fără de care – adaugă Luzi – poezia, cel puțin în accepțiunea noastră, nu s-ar produce”.

Cititorul nu doar asistă, în *Poemas del viejo – Poemele bătrânului*, la această dialectică, ci se cufundă în ea, o simte agitându-se în conștiință, între *senechismul*** (aici uneori foarte strict), pe care orice meditație asupra finitudinii îl implică, în mod necesar, în tradiția noastră, și un acut sentiment al dramei, nu mai puțin caracteristic unei părți foarte semnificative a acestei tradiții, și nu doar în admirabila sa fază barocă. Eugen Dorcescu ne pune în fața acestei drame, cu cuvinte în același timp nude și neliniștitoare, cuvinte ce nu renunță – nu pot renunța cu nici un chip – la sentimentul misterului, ca și cum acesta ar fi cel mai definitoriu simțământ omenesc, posesiunea noastră sensibilă cea mai vie.

Poemas del viejo – Poemele bătrânului, cuvinte consacrate, da, “eliberării, durerii, luminii”, după cum se citește în unul dintre texte. Dar, de asemenea, și înainte de orice, consacrate misterului, acestui spațiu (și acestui timp) dintre existență și esență care ne întemeiază, și despre care cuvântul poetic este chemat să fie, mereu, o frumoasă, iradiantă, de nesubstituit mărturie.

Tegueste, Tenerife, 15 de noviembre de 2011

* Eugen Dorcescu, *Poemas del viejo – Poemele bătrânului*, Ediciones Igitur, Montblanc (Tarragona), Spania, 2012.

** *Senechism* (sp. *Senequismo*) – Doctrina etică a filozofului Seneca, ce promovează stoicismul și temperanța.

Agero, Stuttgart, 18 martie 2012; Singur, 13 martie, 2012; Basarabia literară, 11 martie 2012; Confluente românești, 12 martie 2012; Costyabc – Hatzegworld, 10 martie 2012; Cetatea lui Bucur, 37, martie, 2012; Națiunea, 12 martie 2012; Observatorul, Toronto, 18 martie 2012; Portal-Măiastra, 1-2, 2012; Orizont, 3/ 2012 ; Paralela 45, 12 iunie 2012; Poesis, 7-9/ 2012; Banat, 9/ 2012

CORIOLOANO GONZÁLEZ MONTAÑEZ:

POEZIA METAFIZICĂ A LUI EUGEN DORCESCU*

Dacă *el camino hacia tenerife* (Ediciones Idea, Santa Cruz de Tenerife, 2010)** a însemnat descoperirea de către cititorul spaniol a unui autor de

talia românului Eugen Dorcescu (Timișoara, 1942), *Poemas del Viejo**** reprezintă confirmarea unei voci fundamentale în poezia contemporană.

Cu un limbaj crud, direct, nud, parcimonios în ce privește retorica, Dorcescu confruntă – și ne determină să confruntăm – viziunea sa descărnată asupra morții. Eul poetic, *alter ego*, copie a autorului însuși, realizează un periplu ce-l conduce la a se întreba asupra locului său în această etapă a vieții – bătrânețea -, și spre ce anume se îndreaptă.

La fel cum a procedat în *el camino hacia tenerife*, Eugen Dorcescu adoptă soluția naratorului la persoana a treia, spre a ne relata clipe, momente, din viața Bătrânului, pentru a creiona personaje, într-o operă ce configurează, prin încordată reflecție, un întreg ansamblu de idei, privitoare la insul ce se află față-n față cu senectutea:

*...știe
că a iubi pe cineva dintre oameni
înseamnă
a dori să trăiești tu în locul lui
- spre a-l feri de ororile vieții –...*

Într-un joc continuu de oglinzi și contrarii, iubirea și ura îi deschid Bătrânului calea spre meditație, el optând să ocolească o atare tensiune, întrucât, în ce-l privește, se situează dincolo de respectiva dihotomie. De aceea afirmă:

*și bătrânul nici nu se iubește,
nici nu se urăște...*

Implicitele referințe religioase ce apar în operă îl poartă pe Bătrân în spații purificatoare, acolo unde focul îndeplinește un rol simbolic preponderent:

*așteaptă clipa când își
va îmbrățișa mesagerul de
flăcări...*

În această peregrinare pe cărări ce trasează frontiera dintre viață și moarte, întâlnirea cu ”cadavrele încă vii din oraș”, cu oameni apropiați, cu elemente ale naturii, precum soarele și luna, cu tineri ce nu mai caută în acumularea anilor semnele experienței, ci sunt animați de curiozitatea față de postura vitală în care trebuie să te fixezi în asemenea momente ale existenței – toate aceste întâmplări desenează peisajul spiritual de care ne apropie Eugen

Dorcescu. Fiindcă Bătrânul evocă inevitabilul destinului uman, iar persoana sa trezește teamă, de vreme ce își însușește cu împăcare, cu melancolie ceea ce a decis Providența.

Totul se dovedește o rătăcire în așteptarea plecării, plecare ce este, în ea însăși, o replică la golul ce-l invadează pe Bătrân:

fiindcă frumusețea nu mai ajunge la sufletul lui...

*Din fericire,
moartea însăși simplifică
totul,
clarifică, elimină, șterge...*

Eliberatoarea extincției (*va fi flacăra tânără, lumina tânără, izvorâtă din flacăra*) îl transferă pe călător în propria esență, deoarece el a pierit, n-a trăit niciodată, ci a preexistat, într-o moarte continuă spre adevărata viață, cea care transcende această existență efemeră. De aceea se simte viu, și așteaptă:

*bătrânul își caută, de ani și
ani, sufletul...*

Ura față de trupul pământesc, trecător și dorul arzător după suflet se finalizează cu integrarea în creația divină, în Acela ce abia-i sugerat, ce abia dacă e numit.

*Acceptare a morții și contemplare/ căutare a sufletului/ contemplare cu
seninătate a relelor lumii./ Nu se mai teme de umbrele trecutului...*

Eugen Dorcescu a fost calificat drept poet metafizic, versurile sale mustind, în plus, de nuanțe ascetice: individul uman ce se întreabă asupra viețuirii sale și care află ecou în cugetarea profundă, în scrutarea onestă a temerilor ancestrale. Autorul român găsește răspuns în seninătate, în acceptare, scriind o poezie sugestivă și tăioasă, ce tulbură spiritul și nu-l lasă indiferent pe cititor.

Eugen Dorcescu, poet imprescindibil și necesar, deschide, cu această carte, porțile introspecției. Trebuie doar să trecem dincolo de ele și să călătorim alături de Bătrân.

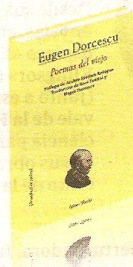
*Comentariu tradus din limba spaniolă. Textul original a apărut în *El Perseguidor. El vuelo de Ícaro*, CLXXV, miercuri, 28 martie 2012, p. 7, Tenerife, Spania.

**Versiunea spaniolă a volumului *drumul spre tenerife*, Editura Eubeea, Timișoara, 2009. Tălmăcirea a fost realizată de Coriolano González Montañez și Eugen Dorcescu.

***Eugen Dorcescu, *Poemas del Viejo – Poemele Bătrânului*, ediție bilingvă, Prefață: Andrés Sánchez Robayna; Traducere: Rosa Lentini și Eugen Dorcescu, Ediciones Igitur, Montblanc, Tarragona, Spania, 2012.

Confluente românești, 20 aprilie 2012 ; Agero, Stuttgart, 21 aprilie 2012 ; Basarabia literară, 29 mai 2012 ; Paralela 45, Timișoara, 2 octombrie 2012 ; Banat, 9/ 2012

FESTÍN FÚNEBRE

POEMAS DEL VIEJO

EUGEN DORCESCU

Prólogo de Andrés
Sánchez Robayna
Traducción de Rosa Lentini
y Eugen Dorcescu
Igitur. Montblanc, 2012
62 páginas, 8 euros

★★★★

Las variaciones sobre un mismo tema –tan frecuentes en música– no lo son menos en pintura y en poesía, donde tienen una similar pero distinta manifestación: en la primera configuran series; en la segunda, insistencias que articulan la unidad de una obsesión. Para los simbolistas, el carácter orgánico del libro era lo que garantizaba su estructura y determinaba hasta su misma sucesión formal. El poeta rumano Eugen Dorcescu (Timisoara, 1942) sigue este principio, aunque solo en parte. En *Poemas del viejo* la repetición es una necesidad, un requisito exigido por su continuo asedio al misterio, rasgo que define su idea del poema y reivindica la trascendencia entendida como un componente de la realidad.

Andrés Sánchez Robayna explica en su prólogo la huella de la mística y la tensión metafísica, «cuyo centro o eje es el ser frente a la eternidad». Por eso, conecta la preocupación de Dorcescu con la de Mallarmé, Luzi y Bonnefoy: esto es, con lo que llama «el lenguaje y el mundo de la más rica poesía europea de la modernidad».

Flores de ceniza

Fruto de una experiencia vital próxima a lo que Díez de Revenga denominó «poesía de senectud» para referirse a la última producción del 27, estas treinta composiciones, cuyas notas son la partitura musical del libro, acotan un territorio en que el sujeto hablante intenta proteger al sujeto real de «los horrores de la vida» en un momento en que este «no halla lugar ni en el espacio ni en el tiempo» porque «recorre un paisaje / inimaginablemente desierto» pero también «inimaginablemente bello», «obra de la incineración universal», sobre el que «la noche descende definitivamente».

Como en los *Poemas de la*

consumación de Aleixandre, lo vivido se borra «tanto hacia atrás / como hacia delante», y el viejo –así se autodenomina la persona poética– adquiere «un aspecto de esfinge» antes de regresar «al secreto país y a sus flores de ceniza». La hiperadjetivación acumulada sobre un sustantivo crea una situación casi asfixiante, que introduce en el discurso una nueva tonalidad que, primero, se obstina en el odio y, luego, se complace en la antelación de su «festín fúnebre», imaginado como una unión «de cuerpo, alma y cosmos» en un himno que nos hace partícipes de la futura «ceniza virtual».

Selva simbólica

La aumulación adjetiva deja paso, a partir del poema duodécimo, a una acumulación verbal –hasta cinco verbos con un mismo sujeto– que tiende tanto a catalizar la acción como a demorarla, pues cada movimiento parece haber sido escrito de una vez y desde un solo y mismo impulso. El poema decimocuarto –con su «nénufar de la muerte»– es la más barroca de las composiciones por su complicación conceptual doble y brillante, con un díptico de escenas mentales enfrentadas.

Como en el realismo de la estatuaria helenística y del Barroco español, se focaliza el deterioro físico del cuerpo y se iluminan «las tinieblas del yo» al ponernos ante «el terror de los abismos» que vemos, como en un cuadro, en esa «especie de traslación centrífuga» que produce la visión «de los árboles deslizados hacia el horizonte». Lo que Dorcescu hace es tematizar una «selva simbólica» a la que imprime el fondo y la forma de nuestras postrimerías barrocas, reescritas en esos «largos gusanos de sudor».

JAIME SILES

(« ABC. Cultural ». Madrid. 24 martie)

2012)

CÂTEVA OPINII*:

1. (Eugen Dorcescu este) „un poet al cetății reale și imagine, cea imaginată de arhitectura visului“.

(Cornel Ungureanu, 1984)

2. „Poezia lui Eugen Dorcescu este inepuizabilă ca adâncime a semnificației, elaborată atent, cumpănind orice element pentru realizarea unei arhitecturi care nu este tentată de spectaculosul facil, ci are sobrietatea și discreția unei construcții durabile”; ...”ca în cazul oricărei creații artistice care întemeiază sensuri profunde, avem convingerea că timpul lucrează în favoarea operei lui Eugen Dorcescu”.

(Felicia Moșoianu, 1985; 1990)

3. “Procesul de subiectivizare a poeziei, personalizarea lirismului, evidente pe parcursul volumelor, se îmbină cu demersul de arhitecturare a spațiului imaginar, într-o conciliere de impulsuri și o compenetrație de stări antitetice. Ordinea plastică a lumii este astfel încorporată într-un flux heraclitean, atitudinea interogativă în fața existenței dobândind calitatea de vigoasă și originală experiență a profunzimii »

(Felicia Giurgiu, 1988)

4. « Înțelegem, din cele spuse, că Eugen Dorcescu este o voce originală, cultivând un personal postmodernism. Cuvântul nu-mi place, căci prefixoidul lui miroase a epigonie. Aș prefera aici infrarealismul lui Ion Barbu...Dar ochii pătrunzători ai lui Eugen se aburesc în fața paginii albe, pe care el își așterne trupul fremătând ».

(Paul Miclău, 1988)

5. „Modern printr-o sensibilitate lucid strunită, prin puterea de iscodire înnoitoare a lumii, prin prospețimea și vigoarea asociativă a imaginilor inedite, Eugen Dorcescu rămâne, din fericire, un clasic prin expresie, prin cultură, prin opțiunile sale prozodice, prin bucuria versului « cu sunet scump de zare aleasă ». Îl așez, fără să preget, în preajma lui Ion Pillat și Al.

Philippide. « Strai de purpură și aur peste țărâna cea grea » — iată un vers eminescian care definește, exact și strâns, arta poetică a lui Eugen Dorcescu“.

(*Gheorghe I. Tohăneanu, 1993*)

6. „Dinspre parnasianism — prin filieră barbiană — spre o poezie a implicării reflexive cu accente hermetice și expresioniste a evoluat Eugen Dorcescu, poet cu apetit teoretic, nereceptat cum se cuvine, probabil din pricina aparențelor de calofilie rece și de plutire în abstract ale dicțiunii. O evoluție lentă, în trepte, mai mult prin acumulări de nuanțe decât prin înnoiri și renunțări radicale, de aceea greu sesizabilă la o lectură parțială...”

(*Laurențiu Ulici, 1988, 1995*)

7. „Poet insuficient comentat la justa sa valoare, Eugen Dorcescu a scris, cu o admirabilă constanță stilistică, poeme aerate și picturale, sensibile și sugestive, începând cu *Pax magna* (1972), *Desen în galben* (1978), *Arhitectura visului* (1982), pentru ca volumele următoare (*Culegătorul de alge*, 1985 ; *Epistole*, 1990; *Psalmii în versuri*, 1993 ; *Cronică*, 1993) să aducă o înăsprire a tonului surprinzătoare. Poezia lui Eugen Dorcescu a câștigat în profunzime și o tonalitate de psalm se face simțită acum. Recentă apariție a unei culegeri cu titlul *Abaddon* întărește impresia că autorul e radical altul. Un Eugen Dorcescu mai lipsit de calofilie, mai puțin armonios, o voce matură, care avertizează și vituperează cu ceva din vigoarea profeților din *Biblie*“.

(*Adrian Popescu, 1996*)

8. „Eugen Dorcescu este unul dintre poeții români care a dat orașului cea mai teribilă mască a descompunerii, o adevărată metaforă a contopirii coșmarului și infernului, o gheenă — loc al morții spirituale definitive, din care cineva (poetul ? lectorul ? cine ?) încearcă să se salveze. Eugen Dorcescu este un mare poet religios și un autentic scriitor tradiționalist...”

*

“...farmecul indicibil al liricii lui Eugen Dorcescu. Aliaj subtil, inextricabil între senzație și spirit, între trăire și reverie, între profan și sacru”.

(*Adriana Iliescu, 1998*)

9. „Eugen Dorcescu — ultimul psalmist al mileniului al doilea“.

(Ion Pachia Tatomirescu, 2000)

10. „De pildă: câtă lume își dă seama că Eugen Dorcescu e unul din marii noștri poeți contemporani... ?“

(Virgil Nemoianu, 2001)

11. „Gândul greu. Acesta este Eugen Dorcescu: gândul greu”.

(Marcel Turcu, 2005)

12. „EUGEN DORCESCU (Timișoara, 1942) es una de las voces más representativas de la actual poesía rumana... Su poesía tiene un fuerte acento religioso-metafísico y existencial”.

(ABC, Madrid, supl. „ABC Cultural”, 13 nov. 2010. Selección y coordinación de Amalia Iglesias Serna)

“Nu va fi inutil să se atragă atenția asupra lui Dorcescu ca poet european, în ciuda faptului că împrejurările sociale și culturale ale țării sale, pe durata prea multor ani, l-au izolat, în mare măsură, în limitele propriei limbi, și doar în vremea din urmă această operă a început a fi cunoscută în restul continentului. Fiindcă important este că în creația lui Dorcescu sunt puse unele din cheile cele mai adânci ale modernității poetice...”.

(Andrés Sánchez Robayna)

EUGEN DORCESCU

Poet, prozator, eseist, traducător din limbile franceză și spaniolă.
Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

BIO-BIBLIOGRAFIE

Repere biografice:

Nume: BERCA

Prenume: EUGENIU

Pseudonim: EUGEN DORCESCU

Data nașterii: 18 martie 1942.

Locul nașterii: Târgu-Jiu, județul Gorj, Str. Victoriei, nr. 93.

Părinții: tatăl – Eugenie Berca, învățător; mama – Alexandra Berca (născută **Dorcescu**), învățătoare.

Soția: Olimpia Berca, stilistician, istoric și critic literar.

Studii: Liceul “Frații Buzești” din Craiova (absolvit în 1961); Facultatea de Filologie a Universității din Timișoara (1966).

Funcții: cercetător, cercetător științific și cercetător științific principal, la Filiala din Timișoara a Academiei Române (1966 – 1984); redactor (1985), redactor-șef (1985 – 1989), director (1990) la Editura Facla din Timișoara.

Doctorat: Doctor în filologie, cu teza *Structura lingvistică a metaforei în poezia română modernă* (Universitatea din Timișoara, 1975).

Data primirii în Uniunea Scriitorilor: 1976.

Repere bibliografice:

Debutul absolut: “Viitorul”, Drobeta Turnu-Severin, 1969 (o proză poetică); “Luceafărul”, 1970 (poezie). Debutul în revistă (“Luceafărul”) a fost vegheat de Al. Philippide, Ștefan Bănuțescu și Cezar Baltag.

Debutul editorial: **Pax magna**, poezie, Editura Cartea Românească, București, 1972.

Colaborări la reviste:

"ABC cultural" (Spania), "Adevărul literar și artistic", "Agero" (Germania), „Albina românească”, „Alga” (Spania), "Amfiteatru", „Analecta literaria” (Argentina), „Anotimpuri literare”, „Ardealul literar și artistic”, „Arhipelag”, „Banat”, „Caligraf”, "Casa de l'Est" (Spania), “Cetatea lui Bucur”, „Columna”, „Confluente Literare”, “Convorbiri literare”, "CRÍTICA" (Revista cultural de la Benemérita Universidad Autónoma, Puebla, Mexic), „Cronica”, "Cuadernos del Matemático" (Spania), „Dorul” (Norresundby, Danemarca, “Familia”, „Farul creștin” „Focus Vest”, „Harul”, “Il punto” (Italia), “Impegno” (Mazara del Vallo, Italia), „Învierea”, “Kulturen Jivot” (Macedonia), "Letras rumanas" (Spania), “Libertatea” (Novi Sad, Serbia), „Limba română”, „Limbă și literatură”, “Luceafărul”, „Lumina”, „Meridianul Timișoara”, „Națiunea”, „Nou orizont” (Spania), "Opinion de Tenerife” (Spania), „Orient latin”, „Orizont”, „Orte” (Elveția), “Paralela 45” (Timișoara), “El Perseguidor” (Tenerife, Spania), „Poesis”, „Poezia”, „La Provincia” (Gran Canaria, Spania), „Reflex”, "Romanian Vip” (Australia), „Rostirea românească”, „Saeculum”, „Singur”, “Steaua”, „Tabor”, "tenemoslapalabra" (Spania); „Vatra veche”, “Viața Românească” etc.

Opera:

Cărți tipărite:

În limba română:

Pax magna, poezie, Editura Cartea Românească, București, 1972 (debutul editorial a fost vegheat de Mircea Ciobanu, Marin Preda și Mihai Gafița), 106 p. ; **Metafora poetică**, eseu, Editura Cartea Românească, București, 1975, 153 p. ; **Desen în galben**, poezie, Editura Facla, Timișoara, 1978, 55 p. ; **Embleme ale realității**, eseu, Editura Cartea Românească, București, 1978, 182 p. ; **Arhitectura visului**, poezie, Editura Facla, Timișoara, 1982, 54 p. ; **Culegătorul de alge**, poezie, Editura Facla, Timișoara, 1985, 48 p. ; **Dodoacă și Biciușcă**, proză fantastică, Editura Facla, Timișoara, 1986, 66 p.; **Castelul de calcar**, proză fantastică, Editura Ion Creangă, București, 1988, 68 p. ; **Căsuța fermecată**, povestiri, Editura Junimea, Iași, 1989, 56 p.; **Epistole**, poezie, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1990, 72 p. ; **Cărarea din insulă**, proză fantastică, Editura Excelsior, Timișoara, 1991, 84 p. ;

Psalmii în versuri, Editura Excelsior, Timișoara, 1993, 68 p. ; **Cronică**, poezie, text coperta a IV-a G. I. Tohăneanu, Editura de Vest, Timișoara, 1993, 72 p. ; **Piticul arămiu**, povestiri, Editura de Vest, Timișoara, 1995, 70 p. ; **Abaddon**, poezie, Editura Amarcord, Timișoara, 1995, 64 p. ; **Psalmii în versuri**, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Marineasa, Timișoara, 1997, 96 p. ; **Ecclesiastul în versuri**, Editura Marineasa, Timișoara, 1997, 48 p. ; **Pildele în versuri**, Editura Marineasa, Timișoara, 1998, 56 p.; **Poezii despre și pentru Raluca**, Editura Excelsior, Timișoara, 1998, 16 p.; **Scrisori la un prieten**, scrisori literare, Editura Excelsior, Timișoara, 2000, 132 p. ; **Exodul**, poezie, text coperta a IV-a Adriana Iliescu, Editura Augusta, Timișoara, 2001, 76 p. ; **Omul de cenușă**, poezie, antologie de autor, cu o prefață de Adrian Dinu Rachieru, scurtă crestomație critică („Opinii”) și bio-bibliografie de Olimpia Berca, text coperta a IV-a Virgil Nemoianu, Editura Augusta, Timișoara, 2002, 302 p. ; **Elegii**, poezie, text coperta a IV-a Adriana Iliescu, Editura Mirton, Timișoara, 2003, 70 p. ; **Biblice**, volum antologic, conținând **Psalmii**, **Ecclesiastul**, **Pildele** și **Rugăciunea regelui Manase**, text coperta a IV-a Valeriu Anania, Editura Marineasa, Timișoara, 2003, 200 p. ; **Moartea tatălui**, poezie, prefață de Ion Arieșanu, Editura Marineasa, 2005, 78 p. ; **Basme și povestiri feerice**, volum antologic, Editura Eubeea, Timișoara, 2005, 316 p. ; **L’histoire d’une névrose**, Unsprezece povestiri francofone, Editura Mirton, Timișoara, 2007, 196 p. ; **În Piața Centrală**, poezie, prefață de Virgil Nemoianu, text coperta a IV-a Virgil Nemoianu, Editura Marineasa, 2007, 100 p. ; **drumul spre tenerife**, poezie, Editura Eubeea, Timișoara, 2009 , 102 p. ; **Poetica non-imanenței**, eseu, Editura Palimpsest, București, 2009, 272 p. ; **Elegiile de la Bad Hofgastein**, poezie, Editura Mirton, Timișoara, 2010, 50 p.

II. Cărți traduse în limba spaniolă:

- Eugen Dorcescu, **el camino hacia tenerife**, traducere: Coriolano González Montañez și Eugen Dorcescu, Idea Ediciones, Colección Atlantica, Santa Cruz de Tenerife –Las Palmas de Gran Canaria, 2010, 120 p.;
- Eugen Dorcescu, **Poemas del Viejo – Poemele Bătrânului**, ediție bilingvă, spaniolă – română, traducere: Rosa Lentini și Eugen Dorcescu, prefață: Andrés Sánchez Robayna, Ediciones Igitur, Montblanc (Tarragona), Spania, 2012, 70 p.;
- Eugen Dorcescu, **Las elegías de Bad Hofgastein**, ediție bilingvă, spaniolă – română, traducere și prefață: Coriolano González Montañez; text coperta a

IV-a: Andrés Sánchez Robayna; ilustrația copertei I: „Cristales del crepusculo”, 2003, pictură abstractă de Fernando Sabido Sánchez, Editura Mirton, Timișoara, 2013, 103 p.

Prezența în volume colective și antologii (selectiv):

- **Poeti romeni contemporanei**, coordonatori Cezar Ivănescu, Mihai Ungheanu și Ion Marin Almăjan, Traducere Viorica Bălțeanu, Città di Mazara del Vallo, Italia, 1986;
- Lucian Alexiu, **Casa Faunului. 40 de poeți contemporani transpuși în engleză, franceză și germană**, Editura Hestia, Timișoara, 1995;
- **O mie și una de poezii românești**, Antologie de Laurențiu Ulici, Editura Du Style, București, 1997 ;
- **Andrés Sánchez Robayna (Ed.), Ars poetica (Versiones de poesía moderna)**, Editura Pre-Textos, Valencia, Spania, 2011, cuprinzând traduceri din poezia europeană, precum și din alte spații geografice și culturale, de la romantism până în strictă contemporaneitate ;
- **ANTOLOGÍA POESÍA UNIVERSAL: MÁS DE 9.100 POETAS DE 175 PAÍSES** - Editor: Fernando Sabido Sánchez, Madrid, 2012.

Cărți apărute la edituri on-line:

Omul din oglindă, poezie, antologie de autor (2003 – 2009), Editura on-line Semănătorul, București, ianuarie 2009;

Abyssus abyssum invocat, poezie, antologie tematică de autor, Editura on-line Semănătorul, București, 2009:

111 Poezii, antologie de autor (1972 – 2012), Ed. Calameo, 2013.

Ediții critice:

Constantin Diaconovici Loga, **Gramatica românească** (în colaborare cu Olimpia Șerban-Berca), Editura Facla, Timișoara, 1973, 179 p..

Traduceri din limbile franceză și spaniolă:

- Pierre Loti, **Doamna Crizantema**, roman, Editura Excelsior, Timișoara, 1998, 137 p. ;
 - Coriolano González Montañez, **Călătoria**, poezie, Editura Mirton, Timișoara, 2010, 72 p.
 - Rosa Lentini, **Tsunami și alte poeme**, poezie, Editura Mirton, Timișoara, 2011, 60 p.;
 - Andrés Sánchez Robayna, **Umbra și aparența – La sombra y la apariencia**, ediție bilingvă spaniolă-română, traducere și prezentare: Eugen Dorcescu, Editura Mirton, Timișoara, 2012, 107 p.
- Alte traduceri (în reviste): Baudelaire, Lamartine, Leconte de Lisle, Ernesto Suárez, Elkin Restrepo, Fernando Sabido Sánchez.

*

Referințe critice (selectiv):

În reviste:

Ion Arieșanu, *Poezia lui Eugen Dorcescu*, “Caligraf”, 8, 2004; “Orient latin”, 1-2-3-4, 2005 ; Constantin Stana, *Poezia ca inspirație divină*, “Caligraf”, 6, 2005; Alexandru Ruja, *Ipostaza Dorcescu*, “Orizont”, 8, 2005; Virgil Nemoianu, *Eugen Dorcescu, Ilegado al la madurez (Eugen Dorcescu la maturitate)*, “El vuelo de Ícaro. La opinion de Tenerife”, Spania, 23 martie 2008; Iulian Boldea, *Litanii în Piața Centrală*, “Apostrof”, 2, 2008; Ion Arieșanu, *Vulturul nopții*, “Banat”, 4-5-6, 2008; “Agero”, Stuttgart, mai 2008; GrațIELA Benga, *Poezie și rugăciune*, “Viața Românească”, 6-7, 2008; Mircea Lăzărescu, *Poezia lui Eugen Dorcescu la vremea re-lecturii*, “Banat”, 1, 2009; Olga Alexandra Diaconu, *Între două lumi*, “Agero”, Stuttgart, februarie 2009; Maria-Diana Popescu, *Eugen Dorcescu – “Exclusiv poet, iremediabil poet”*, “Albina românească”, februarie – martie 2009; Maria-Diana Popescu, *Eugen Dorcescu, co-prezență la teritoriul sublimului*, “Agero”, Stuttgart, 23 martie 2009; Alexandru Ruja, *Drumul spre esențe*, “Orizont”, 3, 2009; Ilinca Ilian, *Caminos de la mistica (Drumurile misticii)*, “El vuelo de Ícaro. La opinion de Tenerife”, Spania, 28 martie 2009; Constantin Buiciuc, *Drumul spre Tenerife*, “Banat”, 8, 2009; Maria-Daniela Pânăzan, *Semnificații psaltice în opera lui Eugen Dorcescu*, “Cetatea culturală”, 9 – 10, 2009; Ioan Lilă, *“În văzduh, flacără, / jos, pe pământ – cenușă”*, “Paso doble”, 10, 2010; Marcel Turcu, *Transcendența deviată*, “O carte pe zi”, 3 decembrie 2010; Cezarina Adamescu, *Abisul - dincolo și dincoace de noi înșine*, “Agero”, Stuttgart, 18 martie 2010;

Cezarina Adamescu, *Zece ipostaze ale întâmplării de a fi*, “Banat”, 11, 2010; Cezarina Adamescu, *50 de trepte poetice despre decoperirea de sine: reflecții la margine de drum*, “Agero”, Stuttgart, 1 ianuarie 2011; Constantin Stancu, *Geografia absenței: Bad Hofgastein, elegia prezenței*, “Vatra veche”, 3, 2011; Iulian Chivu, *Eugen Dorcescu și tentația fructului interzis*, “Observatorul”, Toronto, Canada, 10 martie 2011; “Banat”, 2, 2011; Alexandru Ruja, “Orizont”, Timișoara, 4, 2011; “Orient latin”, 4, 2011, p. 21 – 29; “Banat”, 3, 2012; Andrés Sánchez Robayna, *Eugen Dorcescu între esență și existență*, « Orizont », 3, 2012 ; Jaime Siles, *Festin fúnebre*, « ABC. Cultural », Madrid, 24 martie 2012 ; Coriolano González Montañez, *La poesía metafísica de Eugen Dorcescu*, « El Perseguidor », Santa Cruz de Tenerife, 28 martie 2012 ; Coriolano González Montañez, "Paralela 45", Timișoara, 2 octombrie 2012: "Banat", Lugoj, 3, 2012, p. 4 - 5; Iulian Chivu, "Națiunea", București, 11 octombrie 2012; "Agero", Stuttgart, 20 octombrie 2012; Olimpia Berca, "Agero", Stuttgart, 25 octombrie 2012; "Vatra Veche", 12, 2012; Andrés Sánchez Robayna, Coriolano González Montañez, "Banat", Lugoj, 9, 2012; Constantin Stancu, "Banat", Lugoj, 11, 2012; Constantin Stancu, “Banat”, Lugoj, 12, 2012; Cezarina Adamescu, “Națiunea”, 8 septembrie 2013 etc.

În volume:

Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1977, p. 195 ; Florea Firan, *Profiluri și structuri literare*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1986, p. 272 - 273; Alexandru Ruja, *Parte din întreg*, I, Editura de Vest, Timișoara, 1994, p. 171 - 179; Laurențiu Ulici, *Literatură română contemporană*, Editura Eminescu, București, 1995, p. 194 - 195; Olimpia Berca, *Dicționar al scriitorilor bănățeni*, Editura Amarcord, Timișoara, 1996, p. 54 - 57; Carmen Odangiu, *Jocul cu umbra*, Fundația Culturală „Ioan Slavici”, Arad, 1996, p. 44 - 50; Gheorghe Mocuța, *La răspântia scriiturii*, Editura Mirador, Arad, 1996, p. 64 - 70 ; Gheorghe Luchescu, *Din galeria personalităților timișene*, Editura „Dacia Europa Nova”, 1996, p. 101 - 102; Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicționarul scriitorilor români*, D-L, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998, p. 125 - 126; Alexandru Ruja, *Parte din întreg*, II, Editura Excelsior, Timișoara, 1999, p. 80 - 87; Aquilina Birăescu, Diana Zărie, *Scriitori și lingviști timișoreni*, Editura Marineasa, Timișoara,

2000 , p. 76 - 78; Alexandru Ruja, *Literatura română contemporană. Poezia I*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2002, p. 183 - 198; *Dicționarul general al literaturii române, C – D*, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004, p. 721 - 722; *Dicționar al scriitorilor din Banat*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2005, p. 263 - 268; Aurel Sasu, *Dicționarul biografic al literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2006; Alexandru Ruja, *Printre cărți*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2006, p. 221 – 232 ; Paul Eugen Banciu, Aquilina Birăescu, *Timișoara literară. Dicționar biobibliografic al membrilor Uniunii Scriitorilor – Filiala Timișoara*, Editura Marineasa, Timișoara, 2007, p. 95 - 98; Ion Arieșanu, *Printre înțelepți*, Editura Eubee, Timișoara, 2008, p. 11 - 16 ; Alexandru Ruja, *Printre cărți – prin ani*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2009, p. 49 - 56; Sorina Ianovici-Jecza, Olimpia Berca, *Poezia lui Eugen Dorcescu, comentată de... .Crestomație critică*, Editura Brumar, Fundația Triade, Timișoara, 2009; Iulian Boldea, *Aproximații*, Editura Ideea Europeană, București, 2010; Constantin Buiciuc, *Oglinda lui Narcis, II*, Editura Marineasa, Timișoara, 2011; Boris Crăciun, Daniela Crăciun-Costin, *Dicționarul scriitorilor români de azi*, Editura Porțile Orientului, Iași, 2011; Alexandru Ruja, *Lecturi – cărți – zile*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2012; Iulian Chivu, *Lecturi intermitente*, Editura Tipo Moldova, 2013; Alina Kristinka, *Literatura română. Dicționarul autorilor români contemporani*, Editura Arial, Ploiești, 2013;

Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi pe mâine, II*, Editura Semne, București, 2009, p. 469 - 471 etc.

*

Premii, distincții:

- Premiul pentru poezie al Asociației Scriitorilor din Timișoara, acordat în 1983, pentru volumul **Arhitectura visului**, 1982;
- Premiul pentru poezie al Filialei din Timișoara a Uniunii Scriitorilor, acordat în 1994, pentru volumele **Psalmii în versuri**, 1993 și **Cronică**, 1993;
- Premiul pentru eseu al Filialei din Timișoara a Uniunii Scriitorilor, acordat în 2001, pentru volumul **Scrisori la un prieten**, 2000;
- Premiul Salonului Național de Carte “Cart Vest”, acordat în 2000, pentru volumul **Scrisori la un prieten**, 2000;
- Diploma de Excelență a Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu cultural național al județului Timiș, 2002;
- Diploma și medalia “Pro cultura timisiensis”, 2002;

- Premiul de Excelență, pentru întreaga operă poetică cu temă religioasă, acordat de Societatea culturală „Patrimoniul”, Timișoara, la Festivalul internațional de creație literară religioasă “Lumină lină”, ediția I, Timișoara, 2004;
- Diploma de Excelență pentru întreaga activitate literară, acordată de Filiala din Timișoara a Uniunii Scriitorilor, 2006;
- Premiul literar „Nikolaus Berwanger” pe anul 2006, pentru întreaga creație poetică, decernat de Filiala Timișoara a Uniunii Scriitorilor;
- Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Timișoara, acordat în 2010, pentru volumul **drumul spre tenerife**, 2009;
- Premiul de Excelență al Municipiului Timișoara pentru poezie pe anul 2010;
- Premiul „Opera Omnia”, pentru întreaga creație literară, acordat de Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Timișoara, 23 noiembrie 2012;
- Premiul de Excelență al Municipiului Timișoara pentru întreaga creație literară, 23 noiembrie 2012 etc.

CUPRINS

POEZIA LUI EUGEN DORCESCU COMENTATĂ DE :

Ion Arieșanu, Sorina Ianovici – Jecza, Livius Petru Bercea, Valeriu Anania, Constantin Stana, Maria–Daniela Pănăzan, Alexandru Ruja, Virgil Nemoianu, Iulian Boldea, Grațiela Benga, Maria-Diana Popescu, Olga Alexandra Diaconu, Mircea Lăzărescu, Constantin Stancu, Constantin

Buiciuc, Ioan Lilă, Cristina Ștefan, Cezarina Adamescu, Al. Florin Țene, Marcel Turcu, Iulian Chivu, Ilinca Ilian, Andrés Sánchez Robayna, Coriolano González Montañez, Jaime Siles

O SEAMĂ DE OPINII:

Cornel Ungureanu, Felicia Moșoianu, Felicia Giurgiu, Paul Miclău, Gheorghe I. Tohăneanu, Laurențiu Ulici, Adrian Popescu, Adriana Iliescu, Ion Pachia Tatomirescu, Virgil Nemoianu, Marcel Turcu

EUGEN DORCESCU: BIO-BIBLIOGRAFIE